

Bencze Mihály

Kovács Lehel István

Zajzoni Rab István-díj

2006-2015

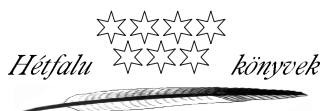

Négyfalu, 2015

Bencze Mihály

Kovács Lehel István

Zajzoni Rab István-díj 2006–2015

Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság
Wildt József Tudományos Társaság
Négyfalu – 2015

ISBN 978-973-0-20179-6

Szerkesztő: *Bencze Mihály, Kovács Lehel István*
Szedés, tördelés, borítóterv: *Kovács Lehel István*
Fényképek: *Magdó István, Kovács Lehel István*

© Bencze Mihály, Kovács Lehel István – 2015.

Tartalom

<i>Előszó</i>	5
<i>A díj története</i>	7
<i>A névadóról</i>	14
2006	20
<i>Nt. Kovács László</i>	20
<i>Kovácsnai Miklós</i>	23
<i>György Papp Margit</i>	29
<i>Kosztai István</i>	34
2007	37
<i>Msgr. Gajdó Zoltán</i>	37
<i>Erőss Ignác József</i>	42
<i>Dr. Deák András</i>	48
<i>Gyerkó András</i>	53
2008	61
<i>Simon Gotthárd Anna</i>	61
<i>Barkó Etelka</i>	67
<i>Barabási László</i>	70
<i>Patrubány Miklós</i>	86
2009	89
<i>Hochbauer Gyula</i>	89
<i>Dr. Kovács László Attila</i>	92
<i>Kovács Attila, EKE Négyfalu</i>	100
<i>Duna Televízió</i>	104
2010.....	109
<i>Czimbor Izabella</i>	109
<i>Dr. Székely Levente</i>	111
<i>OMF Böjte Csaba</i>	119
<i>Dr. Mario Alinei</i>	122

2011	133
<i>A Bácsfalusi Evangélikus-Lutheránus Egyházközség</i>	133
<i>A Kéknefejejcs Néptáncgyűttes</i>	136
<i>A Zajzoni Rab István Középiskola</i>	141
<i>Veres Emese-Gyöngyvér</i>	144
2012.....	148
<i>Az Áprily Lajos Főgimnázium</i>	148
<i>Nt. Szegedi László Tamás</i>	151
<i>Farkas Gyula</i>	159
<i>Márk Attila</i>	162
2013.....	171
<i>A Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyházközség</i>	171
<i>EKE Brassó</i>	177
<i>Kiss Budai Mihály</i>	180
<i>Dr. Balázs Ádám</i>	184
2014.....	187
<i>Bálint Ferenc</i>	187
<i>Ambrus Attila</i>	191
<i>Dr. Kosztarab Mihály</i>	197
<i>Bartha Judit</i>	202
2015.....	206
<i>Dr. Bencze Mihály</i>	207
<i>Dr. Kovács Lehel István</i>	212
<i>Csutak Levente</i>	217
<i>Mátyás Ernő</i>	223

Előszó

*„Légy áldott, népek jellemtábora,
Teremtésem általad lőn csupán remek,
Most közel állnak hozzám mind az emberek;
A gonosz le van győzve, mindörökre le,
S te boldog vagy örökre, oh szép föld gyermeke!”*

Zajzoni Rab István

A hűvös templomfalak között elhalkul az ének, befejeződik a szertartás. A csendben csak a légy zümmögése hallatszik, s az orgona utolsó lehelete, amint a sűrített, préselt levegő elhagyja a sípokat. A szervezők kiteszik a székeket az oltár elé, a négy díjazott kiül. A ceremóniamester kezébe veszi a mikrofont, s a megható, magasztos pillanatban elkezdődik az ünnepély: azon személyek díjazása, akik sokat tettek Hétfaluért, a Barcaságért, a magyarságért, akik követendő példaképként állnak a hétfalusi csángó-magyarok előtt...

*

A hétfalusi csángó kisebbségi lét, a hétfalusi csángó lélek, az örökös elnyomásban sínylődés évszázadokon át megédzette az itt élő embereket, s ez odavezetett, hogy bárhol megtudták / tudják állni helyüket a nagyvilágban, hisz a Nagy-kőhavastól a Csukásig terjedő sziklás anyaföld számos hírességet termelt ki nemcsak helyi, vagy országos, de nagyvilági szinten is. Sajnos az elmúlt évszázadokban nem igazán volt példa arra, hogy a kiemelkedő személyiségeket, a hétfalusiakért, barcaságiakért tevékenykedő magyarokat – munkásságuk elismerésésképp – díjazza a helyi közösség, kiemelje, önmaga elé példának állítsa.

A romániai kommunizmus sötét évtizedeiben döbrent rá hétfalusi csángó-magyar népünk arra, hogy ez az ideológiai ellenség egészen más, mint a többi, képes arra, hogy ősi lelkületét kiirtsa, valami teljesen visszafordíthatatlan folyamatot eredményezzen. És ezt már nem nézhette tétlenül, beindultak az ősi reflexek, s az életbenmaradás vágya el kezdett értékeket, eredményeket létrehozni. Nagyjaink újjászülettek...

Az 1989-es változások után egyre gyakrabban kezdtek felhangzani az egyes ünnepeken Zajzoni Rab István versei, megtörtént a visszafordulás példaképeinkhez, a történelem sodrából ki tudtuk emelni őket, s a költő, Zajzoni, megmozgatta az odafigyelést, a hétfalusi csángó-magyarok értékteremtő nemzetrésszé váltak.

Az elmúlt 25 év bebizonyította azt, hogy ez a nép élni tud, és élni fog. Létrejött a magyar középiskola, magyar napközi csoportok alakultak, beindult a háziipar, újraéledt a szöttek, faragások világa, könyvek jelentek meg múltunkról, havi-lap indult Hétfaluról, pont a Zajzoni Rab István-díj és díjkiosztó ünnepség hatására ismét el kezdték varrni a csángó ruhákat, új köszöntőűk, övek teremődtek majdnem a semmiből, és el-kezdték újra értékek születni.

Tíz évvel ezelőtt pedig elkezdődött az értékteremtők, értékörzők díjazása, elismerése is: létrejött a Zajzoni Rab István-díj, amely betöltött szerepén túl, nevében emléket állít a hánytatott sorsú csángó költőnek, akinek életében mintha mindannyiunk, de egész közösségünk élete is visszatükröződik.

Maradjon ez a díj a csángó-magyar Hétfalué, emelje ki és állítsa közössége elé példaképül mindazokat, akik kiemelkedőt alkottak és alkotnak, értékeket teremtenek és őriznek, munkásságukkal hozzájárulnak az itthoni élet továbbcsírázásához, apadó forrásaink felfrissítéséhez.

*A szerzők
Négyfalu, 2015. október 15.*

A díj története

Az alapítás különböző erők eredője. A vektorok kezdtek egy irányba mutatni, s közös szándékként létrejött a *Zajzoni Rab István-díj*.

2005-ben kereste meg Bencze Mihály hétfalu magyar civil szervezeteinek képviselőit, hogy jó lenne egy díjat alapítani, amely elismerés lehetne a hétfalusi csángóságért kifejtett tevékenységekért, kitüntetni lehetne mindazokat, akik sokat tettek és/vagy tesznek a Barcaság aranyövét jelentő falvakért.

Hogy miért eredő? Több személyben is megfogalmazódott egy hétfalusi/négyfalusi díj létrehozása. Dávid István egykori alpolgármester a kisújszállási Pro Urbe díjak mintájára szeretett volna díjat alapítani Négyfalu számára, a Helyi Tanács és a Polgármesteri Hivatal részéről. A román tanácsosok azonban elutasították a díj létrehozását, mondván, hogy ott van a tiszteletbeli polgár cím. A sors fintora, hogy 2015-ben a városi tanács napirendjén ismét felmerült, hogy talán mégiscsak kellene más díjakat is alapítani Négyfaluban... A Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság is két díjat szeretett volna létrehozni, az egyiket a kutatóknak, a másikat pedig a művészeknek (a két díj Zajzoni Rab István és Istók János nevét viselte volna). Nos, ezekből a törekvésekből, Bencze Mihály összefogó, egységesítő munkája nyomán jött létre 2005 végén a *Zajzoni Rab István-díj*, s első perctől kezdve kimondódott, hogy a Szent Mihály Napok keretei között, 2006 szeptemberében lesz kiosztva az első díj.

Kovács Lehel István felkérésére Gergely Zoltán kolozsvári szobrászművész készítette el a díj plakettjét. A bronzba öntött plakett kinyitható kék plüsságyon fekszik, s a vele járó oklevélről is Zajzoni Rab István stilizált képe köszön a kitüntettre. A díj kezdetben egy 100 eurós összeggel egészült ki.

A díjosztó bizottság összetételét úgy állította össze az alapító, hogy Hétfalu történelmi egyházai, civil szervezetei, iskolái, politikai alakulatai képviselhessék magukat. A döntéseket ne többségi szavazással, hanem konszenzussal hozzák meg, a díjra pedig bárki előterjeszthet jól megírt indoklás alapján bárkit. A díj Hétfalué. A bizottságnak nem volt elnöke, alelnöke, titkára, tagjai, hanem mindenki egyenrangú volt.

2006-ban így nézett ki a bizottság: Bencze Mihály a Wildt József Tudományos Társaság képviselőjében, dr. Kovács Lehel István a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság képviselőjében, Jónás András az RMDSZ négyfalusi szervezetének képviselőjében, Dávid István Négyfalu Helyi Tanácsának képviselőjében, Nt. Török László és Nt. Kajcsa László a hétfalusi történelmi magyar egyházak képviselőjében.

A megegyezés alapján a díjátadásra a Szent Mihály Napok keretei között megrendezendő ökumenikus istentisztelet alatt került sor, a prédikáció után. A díjkiosztó ünnepség a Himnusszal kezdődött, a Szózáttal ért véget. Minden díjazott méltatása után köszönetet mondott, majd a négyfalusi Polifónia kórus énekelt tiszteletére, a művet pedig egy Zajzoni Rab István vers követte. A ceremóniamester Gödri-Oláh János lett.

Az ünnepély meghitt és elegáns volt, bár időben nagyon elhúzódott, épen ezért a következő alkalmakkor a szervezők lerövidítették az ünnepi műsort egyetlen versre, s néhány kórusműre, valamint a méltatásokat is rövidebbre fogták.

2007-ben így fogalmazták meg a díj definícióját: *„A Zajzoni Rab István-díj 2006-tól minden évben kiosztásra kerül, díjazásban részesülnek azok a személyek, akik Hétfalu művelődési, oktatási, szellemi, gazdasági életében kimagaslóan tevékenykedtek, életművükkel hozzájárultak nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához és népszerűsítéséhez.”*

2008-ban kiállt a bizottságból Dávid István. Az oklevél aláírói: Bencze Mihály, Kajcsa László, Jónás András, Török László, dr. Kovács Lehel István. A 100 euró helyett a díjat hétfalusi csángó szöttesekből összeállított ajándécsomag képezte.

2009-ben a bizottságból kiállt Nt. Török László csernátfalusi evangélikus lelkész. Az oklevél aláírói: Bencze Mihály, dr. Kovács Lehel István, Jónás András, Kajcsa László.

A 2010-es oklevelek aláírói: dr. Bencze Mihály, Jónás András, Hochbauer Gyula, Kajcsa László, dr. Kovács Lehel István, ifj. Domokos Jenő, a Hétfalusi Magyar Ifjúsági Klub képviselőjében.

2010-ben és 2011-ben az ökumenikus istentiszteletnek, s így a díjátadásnak is a hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templom adott otthont.

2010-től dr. Kovács Lehel István vezette le a ceremóniát, aki a díj definícióját így fogalmazta meg:

„A 2006-ban alapított díj Zajzoni Rab István csángó költőnk életútja, szellemisége által meghatározott összefonódott hármason alapszik, és e hármasságot, mint alapaxiómát fogadja el: Egy: a szülőföld szeretete. A Nagy-kőhavas vad sziklaormaitól a Csukás lélegzetelállítóan finom csipkéiig terjedő hétfalusi táj lelkületünket is meghatározza. Örök elismerés mindazoknak, akik kimagaslóan tevékenykednek Hétfalu felemelkedésén. Kettő: az egy, egységes és szabad magyar nemzet eszméje, melyért Zajzoni Rab István minden versével sikraszállt, és Tán-

csics Mihállyal együtt vállalta a rabláncra verést. Örök elismerés mindazoknak, akik nemzetünk szolgálatában önzetlenül dolgoznak. Három: Körösi Csoma Sándor nyomdokain haladva be nem teljesült álma maradt Zajzoni Rab Istvánnak a magyar őshaza megtalálása, a keleti eredetünk felkutatása, őstörténetünk megfejtése. Örök elismerés mindazoknak, akik a keleti múlt, a hétfalusi csángóság ősiségének ködfátylát bontogatják.

Az elismerés és hála dicső szavai mellett, a szívünkben feltörő ünnepi öröm szomszédságában segélykérés is fakad. Atlantisz ma nekünk harangoz. Az önzés és széthúzás elképzelhetetlen méreteket öltött. Közösségeink nem működnek. Iskoláin sorra bezáródnak. És ha ma bezár egy iskola, holnap megszűnik egy egyház, és holnapután felszámolódik egy falu. Kevés a gyerek, és azt a meglévő párat is vándorútra tesszük. Hamuba sült pogácsa nélkül, a vízszatérés lehetőségétől is megfosztva őket.

Szakemberek véleménye szerint, ha az eddigi trendek követjük, 40–50 éven belül, a százszek sorsára jutva, teljesen felszámolódik, nemcsak a hétfalusi, de az egész Brassó megyei magyarság.

A díjjal cselekvésre szeretnénk biztatni mindenkit. Örömet sugározni, követendő példaképeket állítani, jól működő közösségeket kovácsolni, és ha vándorútra kell menni, nemcsak pogácsát tenni merendébe, de egy pár krajcárt is batyuba, hogy mindig visszatérhessünk, mert Hétfalu vár ráink.”

Az ünnepélyes hangulatot a Négyfalusi Polifónia Kórus, a Hétfalusi Magyar Ifjúsági Klub énekmondói, valamint Jani András szavalata teremtték meg. Gyerkó András vezényletével a kórus Gárdonyi Zoltán Hálaénekét és Kodály Zoltán Köszöntőjét, a fiatalok pedig Pekka Simojoki Zarándok énekét adták elő. Jani András Zajzoni Rab István: *Hol láttátok azt a serget...* című versét szavalta.

A díjazottakat köszöntő virágcsokrokat Sipos Marika (Gardena Kft.) kötötte. Két díjat a hagyománynak megfelelően a csernátfalusi, illetve a fűrészezei evangélikus egyházközségek álltak.

A méltatások elhangzása és a díjak átadása után dr. Balázs Ádám, a bukaresti magyar nagykövetség képviselője Répás Zsuzsanna nemzetpolitikai államtitkár asszony köszöntőjét tolmácsolta:

„Szeretettel köszöntöm a Szent Mihály Napok résztvevőit!

Mindenekelőtt hadd üdvözljem Hétfalu azon döntését, mely szerint a ma is méltán nagy tiszteletnek örvendő Seres Andrásnak születése 75. évfordulója alkalmából díszpolgári címet adományoztak.

Nem lehetünk eléggé hálásak Seres András néprajzi munkásságáért, amelyet elsősorban a barcasági és a moldvai csángó magyar kultúra feltárásának, megismertetésének szentelt. A szórványmagyarság felkarolásának elkötelezettjeként példamutató önzetlenségről és állhatatosságról tett tanúbizonyságot. Életét szerényen, puritán körülmények között élte le, mégis minden elismerésre méltó alázattal fordult kutatói tevékenysége felé, melyet egyfajta missziónak tekintett.

Seres András szellemi hagyatéka, Hétfalu pezsgő kulturális élete bizonyítja: a szórványban élő közösségek hozzájárulását a nemzeti kultúra ápolásához sosem szabad szem előtt tévesztenünk. Az itt élő magyarság életmódja, tradíciói elemi részét képezik nemzeti kultúránknak. Újra méltó figyelmet kívánunk szentelni a szórvány közösségek életének: nem csak támogatni, de tanulni szeretnénk a csángóktól. Tanulni kitartást, alázatot, hitet – a legnagyobb nehézségek között is a magyarságot megtartó erőt.

A szórványközösségek számára segítő kezet fogunk nyújtani az asszimilációs kényszereknek való ellenállás, az identitástudat megőrzése érdekében,

mert hisszük: minden magyar közösség és minden magyar ember érték, amit óvnunk kell.

Budapest, 2010. október 8.

*Répás Zsuzsanna
Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium
Nemzetpolitikai Államtitkárság”*

Répás Zsuzsanna a 2011-es díjátadó ünnepséget is üdvözlölte. Szavait szintén dr. Balázs Ádám tolmácsolta:

„Tisztelt Hétfalusi Csángó Magyar testvéreim!

Sok szeretettel köszöntöm minden Szent Mihály Napokon részt vevő honfitársamat az anyaországi magyarok és a Nemzetpolitikai Államtitkárság nevében.

Minden magyar örömére szolgál, ha a Kár-pát-medence valamely pontján ünnep van. A Szent Mihály Napokon, a Zajzoni Rab István-díj átadásán méltó ünnepet ülnek Hétfaluban. Szent Mihály havának utolsó vasárnapján a hétfalusi csángó-magyarok több jeles személyisége és közösségei kapnak kitüntetést. Azok, akiknek segítségére közös kincseink, a magyar nyelv és kultúra ápolásában, az ősök hagyományainak megőrzésében Hétfaluban olyany nyira szükségünk van. Azok, akiknek közbenjárásával anyanyelvüinkhöz hűek maradhatunk, akiknek közbenjárásával az evangéliumi tanítás továbbadásával emberek maradhatunk, magyarként itt Hétfaluban is, a Kárpát-medence egyik legcsodálatosabb vidékén.

Kedves Díjazottak!

Nemzetünk tetteink által él. Hétfalusi közösségeink önök által is erősebbek lesznek. Zajzoni Rab István, a díj névadója állását veszttette el és börtönt is szenvedett, mert kiállt magyarságáért. Neki köszönhető, hogy Hétfalut megismerhette a nemzet, ő irányította először a boricát járó hétfalusi csángó-magyarok világára a fővárosiak fígyelmét. A Szent

Mihály Napokon örömmel látjuk, hogy az ő munkájának ma is vannak folytatói. Hálával és megbecsüléssel tartozunk életművéért, ahogyan az Önök munkájáért is. Isten áldása kísérje további áldozatos munkásságukat, melyet közösségük és nemzetünk javára végeznek.

Üdvözlettel:

*Répás Zsuzsanna
helyettes államtitkár”*

A 2011-es oklevelek aláírói: dr. Kovács Lehel István, dr. Bencze Mihály, Jónás András, Hochbauer Gyula, a Zajzoni Rab István Középiskola képviselőjében.

2011-ben négyfalu magyar lelkészei elleneztek a díj átadását az ökumenikus istentisztelet keretei között, így a díjátadó ünnepséget 2012-től Nt. Koszta István lelkész fogadta be a brassói evangélikus-lutheránus templomba. Az anyagi forráshiányra való tekintettel a díjat most már csak a plakett, az oklevél és a virágcsokor képezte, amelyet Fekete Éva kötött.

A bizottság Magdó István vállalkozóval bővült, aki Négyfalu magyar munkaadóit, vállalkozóit képviselte.

A 2012-es helyhatósági választások után Négyfalu városát Géczi Gellért alpolgármester képviselte a bizottságban.

2012-ben dr. Bencze Mihály, dr. Kovács Lehel István, Géczi Gellért, Magdó István, Koszta István, Hochbauer Gyula írták alá az okleveleket. Ettől az évtől a virágcsokrokat Fekete Éva kötötte a díjazottak tiszteletére.

2013-ban a bizottság tagjai, az oklevelek aláírói: dr. Bencze Mihály, Géczi Gellért, Hochbauer Gyula, Koszta István, dr. Kovács Lehel István, Magdó István.

2014-ben dr. Bencze Mihály, Hochbauer Gyula, Koszta István, dr. Kovács Lehel István, Magdó István írták alá az okleveleket.

2015-ben tíz éves lett a díj. Nem nagykorú még, de nem is gyerek már. Hagyományteremtésben ez a tíz év már elegendő. Már többször felmerült annak a kérdése, hogy Bencze Mihály és Kovács Lehel István is megérdemelnék a díjat, ám ők a bizottsági tagságukra hivatkozva elutasították ezt. 2015-ben

felkérték őket, hogy egy évre mondjanak le bizottsági tagságukról, hogy megkaphassák a jól megérdemelt díjat, így az oklevelek aláírói: Géczi Gellért Négyfalu városa és az RMDSZ képviselőjében, Székely Melinda a Zajzoni Rab István Középiskola igazgatónője, Hochbauer Gyula a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság képviselőjében, Koszta István az egyház részéről, Magdó István a hétfalusi magyar vállalkozók képviselőjében, valamint Fejér Árpád az Erdélyi Magyar Néppárt négyfalusi szervezetének elnökeként.

2015-ben tíz éves lett a díj, s adja Isten, hogy minél tovább tüntesse ki azokat, akik a hétfalusi csángóság felemelkedésén munkálkodnak!

A névadóról

Zajzoni.

Zajzoni Rab István a Barcaság első magyar költője a Brassó vidéki Hétfalu egyik félreeső falvában, Zajzonban született 1832. február 3-án. Apja *Rab István* zajzoni falnagy, édesanyja pedig a hosszúfalusi *Miklós Kata*, akik négy gyermekük közül *Istvánt* tanítónak vagy papnak akarták taníttatni.

Elemi iskoláit Zajzonban végezte, tízéves korától a brassói *Honterus* gimnázium szolgadiákja. A Szabadságharc bras-

sói eseményei miatt félbeszakította tanulmányait és iskolatársával, *Borcsa Mihállyal*, *Papp Györggyel*, *Buna Sándorral* együtt az árkosi Kossuth-huszároknál jelentkezett, de csakhamar visszatért Brassóba, ahol nem volt hajlandó a szászok mellett, a magyarok ellen fegyvert fogni.

Ebből az időből származnak első versei. Diákkori próbálkozásai közül több verset a Cenk alatti sétányok fáiba faragott.

1854. július 29-én érettségizett kitűnő eredményekkel. Még ez év szeptember 5-én Pestre ment teológiát tanulni az apja kívánsága szerint, ám végül a bölcsészkarra iratkozott be, mert *Kőrösi Csoma Sándor* lett a példaképe és keleti nyelveket kezdett tanulni *Hunfalvy Pál* és *Repiczky János* kedvenc növendékeként. *Repicky* halála után, 1855-ben Bécsbe ment, ahol fél évig teológiát hallgatott, majd belügyminisztériumi fogalmazóként kereste kenyerét.

Itt jelent meg 1857-ben első verseskötete is *Magyarok kürtje* címmel, majd 1859-ben a *Kordalok* című kötete.

Merész hangú versei miatt kénytelen elhagyni Bécsét és 1859. őszén hazalátogatott Hétfaluba. Decemberben vissza kíván térni, hogy a teológiai tanulmányait befejezze, de csak Pestig jutott el, ahol bekapcsolódott az újraéledő, forradalmi eszméket tápláló titkos ifjúsági mozgalomba. 1860. február 19-én *Táncsics Mihállyal* együtt letartóztatták. Nyolc hónapig raboskodott, majd súlyosodó tüdőbajára való tekintettel felmentették.

Szabadulása után Zajzonba ment gyógyulást keresni, majd 1861. szeptemberében visszament Pestre, ahol számos lap, így a *Hölgyfutár*, *Alföld*, *Vasárnapi Újság* munkatársa lett, valamint a *Családi Kör* segédszerkesztője. Ennek köszönhetően nagyobb teret kapott a lapban, így közölhette forrásértékű néprajzi tanulmányait is.

1861. volt a legtermékenyebb éve, ekkor jelent meg harmadik verseskötete, a *Börtöndalok*, valamint prózai írásai: *Lánymező*, *Úti emlékek Erdélyből*, *Csángó lakodalom*, *Vándorlevelek*, *A kakas-ünnep Hétfaluban*, *Szent Gergely ünnepe Hétfaluban*.

1861. nyarán Nagyváradon keresett gyógyulást, minden percét a költészetnek szentelve. Szeptemberben visszautazott Pestre.

1862-ben jelenik meg az *Ország Tükre* című lapban a boricáról szóló írása, megalapozva a hétfalusi magyar férfitánc gazdag szakirodalmát.

Állapota egyre súlyosbodott, szeretett volna Hétfaluba hazamenni, ahol segédlelkészi, segédtanítói vagy segédjegyzői állást is elvállalt volna. Rövidesen nagybetegen haza is érkezett.

1862. május 13-án a bolgárszegi kórházba került, ahol két nap múlva meghalt.

Május 16-án kísérték általános részvétellel nyugalomra a brassói evangélikus temetőbe.

Pesti és itthoni barátai, tisztelői segítségével két hónap alatt díszes sírmléket készítettek számára, amely egy évszázad múlva áldozatul esett a kommunista értékrombolásnak.

1972. szeptember 3-án hamvait szülőfalujába, az evangélikus sírkertbe vitték, ahol egy zajzoni kőfaragó elkészítette brassói sírmlékének pontos mását.

Szülőháza ma is áll, a Brassó megyei magyar tantestület, *Koós Ferenc* akkori magyar királyi tanfelügyelő kezdeményezésére 1887-ben emléktáblával jelölte.

Halála óta csak egy gyűjteményes verseskötete jelent meg *Halász Gyula* szerkesztésében 1959-ben, majd 1992-ben prózai munkáinak egy bővebb válogatását nyomtatták ki Négyfaluban. Bencze Mihály 2004-ben adta ki 3 kötetben Zajzoni Rab István összegyűjtött írásait.

Ha végigolvassuk ezeket az írásokat, verseket, egy rendkívüli életpálya, életszemlélet bontakozik ki előttünk, melyet – sajnos – derékba tört a korai halál.

A szülőföld szeretetén, a hétfalusi csángó értékekhez való forduláson túl, magyar nemzeti és egyetemes eszmék tömkelege foglalkoztatják a költőt. Kettő különösen érintette volna jövőnket. Feltett szándéka volt Zajzoni Rab Istvánnak, hogy elindul Kőrösi Csoma Sándor útján, megkeresni a magyar őshazát. Hiába tanult azonban keleti nyelveket, hiába tervezgette útját, a szegénység és a halál másként gondolta ezt.

Dédelgetett eszménye volt az ifjú csángó költőnek Kosuth Lajos Dunai Konföderációs tervezete is. A Duna menti népek békés együttélésének, testvériségének óhaját több ver-

sében is kifejezi, áhítja, sőt eme elképzelés gyakorlati megvalósítására is sző terveket.

Zajzoni Rab István élete és munkássága a szülőföld szeretetének, az egységes magyar nemzet megteremtésének, az őshaza megkeresésének – mint eszméknek – az összefonódásán alapszik, sajátos szentháromság-egységként tekint ezekre.

A Zajzoni Rab István-díj átadó ünnepségein Jani András szavalt el egy-egy Zajzoni verset.

Álljon itt az a vers, amelyben a költő váteszi szerepben tiszteleg, s tanácsot fogalmaz meg nemzetének.

Költői tanács

Zajzoni Rab István

*Magyar, csak nyugatra ne pillants,
Csak nyugattól ne várd jövőd;
A föld egy alma s férges része
Nyugatot. Oh hagyd e temetőt!*

*Nincs becsület ott többé, nincsen
Hő szeretet, nincs tiszta vér,
A szerelem legolcsóbb áru,
Sok pénz istennél többet ér.*

*Mely tudományt nyugat teremtett,
Erkölcstelenség magva csak;
Krisztus hitéből szív- és lélek-
Ölő eszközt faragtanak.*

*Oh tekints kelet pálmáira,
Oh nézd a Kaukáz bérceit,
Nem görbült ott talpnyalásban
A test s mily erős bérc a hit!*

*Ott sűrögnek a harci ménen
Barnult vitézek szabadon,
És mindenik hű testvér hozzánk,
A nyelv, a jellem oly rokon!*

*S te, kinek szent kötelessége,
Kapcsot teremtni arra át,
Nyugattól vársz jobb jövőt, magyar,
S elámitod szegény hazád.*

*Melyen a perzsák, a hellének
És Róma hada megtörött,
Keltsd hamvából a szövetséget,
Mit önakarat eltörölt.*

*Hadd húzódjék vasfal az ezüst
Kárpáttól az arany hegyig.
Hadd legyen már a szittyák faja
Dönthetetlen örök ideig.*

*Csak hogyha ezt a célt elérted,
Lesz itt boldog jövőd, magyar;
És lelkes nemzet mit nem ér el,
Ha egyet és együtt akar?*

*Mint Krisztus tanítványai, a szent
Célért föláldozzák magok,
És az ígét, mit hirdetének,
Most követik száz milljomok:*

*Úgy áldozzák hű magyar ifjak
E szent célnak az életet,
S az új ige meghódítandja
Mind-mind a testvér népeket.*

*Aztán ronthat ránk egész világ,
Aztán törhet ránk vad mogul;
A vasfalakat meg nem dönti
Sem tüzes mennykő, sem pokol!*

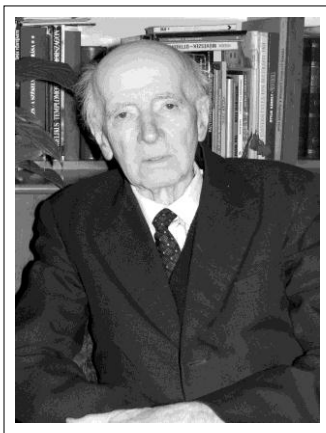

2006

Nt. Kovács László

Nagytiszteletű Kovács László templomépítő, missziós lelkész Hétfalu egyházi és művelődési életében kimagasló tevékenységet fejtett ki, életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Az Arad megyei Borosjenőn (Ineu) született 1916. február 9-én. Apja Kovács Tamás vasúti pályafenntartási munkavezető, anyja Holubek Zsuzsanna. A család az 1900-as évek elején költözött Borosjenőre, egyébként Apatelekről

(Mocrea) származik az édesanya, Békéscsabáról az édesapa. László a szülők kilencedik gyermeke, akikből nyolcan nőttek fel.

1922-ben kezdte meg elemi iskoláit az akkor még 3 tanerős Borosjenői magyar iskolában. Elég körülményesen érettségizett Szatmárnémetiben, a református főgimnáziumban, mert az impériumváltást követően kötelezővé tették a román nyelvű érettségit a magyarul tanult tantárgyakból is, és csak nagyon ke-

vés iskola rendelkezett ilyen irányú engedéllyel. A 9 diákból ketten mentek át az érettségire. Az egyik Kovács László volt.

A kolozsvári Teológiai Fakultáson végezte egyetemi tanulmányait, A IV. év II. félévét Sopronban végezte.

Kolozsvárott szentelték lelkésszé 1938. október 18-án, miután szimbolikusan Bácsfaluba hívták meg segédlelkésznek. Itt két hónapot helyettesítette Gillich Fülöp evangélikus lelkész.

A teológiai tanulmányok még egy gazdasági évvel egészültek közben ki, elvégezte ezt a gazdasági évet is.

1939. december 28 – 1941. november 1. között Nagyváradon segédlelkész. 1941 júniusában papi vizsgát tett Nyíregyházán, 1943-ban letette a tábori lelkészi vizsgát is. A Bécsi Döntés után, miután Észak-Erdélyt és a Székelyföldet visszaszabták Magyarországhoz, a sepsiszentgyörgyi evangélikus gyülekezet levált Brassóról és önálló lett. Túróczy Zoltán nyíregyházi püspök Sepsiszentgyörgyre nevezi ki. Itt iktatják be rendes lelkészként 1941. december 28-án. Fő feladata a Székelyföldi Missziós Egyházközség megszervezése volt, különös tekintettel arra, hogy Dél-Erdélyből, és főleg a Barcaságról akkoriban elég sok evangélikus fiatal szökött át Magyarországra. Szentgyörgyön gyülekezetet szervezett. Miután 1945-ben tanítói képesítő vizsgát tett, a Székely Mikó Kollégiumban vallás-tanárkodott 1948-ig. Egy elhagyatott ecetgyárból imaház és lelkészi lakást alakított ki. Az imaház felszentelése 1942. december 13-án volt, ekkor Botár Lajos Vilmos bankigazgató, akkori felügyelő 10 000 pengőt ajánlott fel, hogy a Székelyföldi Missziós Egyházközséghez tartozó Kézdivásárhelyen evangélikus templomot építsenek.

A Sándi Gyula által tervezett 55. evangélikus templomként számon tartott kézdivásárhelyi templom alapkövetétele 1944. június 11-én volt. A megye főispánja, alispánja, valamint Járosi Andor esperes jelenléte mellett megtartott ünnepséget légiriadó zavarta meg. A templomépítés zavartalanul és gyorsan végbement augusztus 23-ig, a román fegyverfordításig már pirosban állt a templom és a torony is félig kész volt.

Habár 1945-ben sok értelmiségi és vezető személyiség elmenekült a Székelyföldről, Kovács László Szentgyörgyön maradt, immár Romániában folytatni missziós tevékenységét.

A kézdivásárhelyi templom szentelését 1947. november 2-án tartották meg Argay György püspök celebrálásával, Nikodémusz Károly és Rigó János lelkészek segédletével.

1949-ben átalakította a sepsiszentgyörgyi imatermet és lelkészi lakást, egy kétszoba-konyhás parókiát is kiképzett.

Sepsiszentgyörgyi állomáshelyét 1951. május 31-ig töltötte be.

1951. június 1.–1957. június 30. között Bukarest evangélikus lelkésze. November 25-én iktatta be hivatalába Argay György püspök és Sipos András esperes.

Bukarestben ugyanazt a missziós munkát végezte, itt is megkezdte a meglévő imaház átalakítását, megnagyobbítását, a templom kiképzését. 1956 április folyamán Jónás János gondnok kieszközölte az építési engedélyt, és május 15-én megkezdhették a munkát. Minden anyagot beszereztek, beleértve a harangot is, amelyet a hosszúfalu-alszegi gyülekezet adományozott, az alapkőletétele után azonban Fűrészmezőre nevezték ki lelkésznek. Július 12-én Fűrészmezőre költözik, de továbbra is lejár Bukarestbe segíteni a templomépítésnél. 1957. október 16-án, a felszentelést követően búcsúzott el végleg a bukaresti gyülekezettől.

1957. július 1-től 1996. augusztus 1-én történt nyugdíjazásáig Hosszúfalu-Fűrészmező evangélikus lelkésze. Itt többek között temetői ravatalozót épít, harangot öntet, templomot javít, 300 aláírás birtokában kijárja, hogy az Armata Roşie utcát Luther Márton utcává kereszteljék át, és tagadhatatlan érdeme van az 1938-ban épült, 1948-ban államosított iskolaépület viszszaadatszolgáltatási procedúrájának az elindításában.

1990-ben és 1991-ben a négyfalusi tanulók hitoktatója volt.

Nyugdíjazása után, Kajcsa László 1996. december 1-jén történő beiktatásáig kisegített Fűrészmezőn, majd a csernátfalusi családi házukban költözött.

Az Üzenet című magyarországi evangélikus hetilap tudósítója, majd 1946–1948 között a Magvető című gyülekezeti lap szerkesztője. 1946-ban evangélikus naptárt szerkesztett. 1960 és 1980 között a Református Szemlében prédikációi és egyéb írásai jelentek meg.

1958 és 1975 között az egyházkerület belmissziói előadója, 1975-től 1991-ig pedig kerületi főjegyző, püspökhelyettes volt.

Kátét írt, melyet írógéppel sokszorosított, így próbálta megoldani a konfirmandusok oktatásának kérdését. Ezt a kátét norvég segítségével 1991-ben sikerül megfelelő esztétikai formában is kiadni.

Hitvese Kanabé Klára, Kanabé Gyárfás egykori kántortanító, iskolaigazgató és Kiss Margit lánya. A házasságot Csernátfaluban kötötték 1946. augusztus 28-án.

Négy gyerek édesapja – Lehel Zsolt (Szentgyörgy, 1948), Előd Levente (Szentgyörgy, 1951), Klára Ildikó és László Attila (ikrek, Hosszúfalu, 1958). 6 unokája és 1 dédunokája van.

*

Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2006. október 1.

Oklevél szövege: Hétfalu egyházi és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: Elhunyt Csernátfaluban, 2009. február 23-án.

Kovásznai Miklós

Kovásznai Miklós 1927. október 12-én született Angyaloson Kováshnai János (Angyalos, 1899. június 28.–Sepsiszentgyörgy, 1980. január 28.) és Imre Sára (Angyalos, 1910. július 4.–Sepsiszentgyörgy, 1981. június 28.) második gyerekeként.

Nagyapjától Kováshnai Józseftől és annak testvérétől a 150 ha földet apja veszi át és ebből egy Erdély szerte híres minta-

gazdaságot teremt (3 traktor, 12 pár ló, 300 disznó, 60 tehén, 1500 juh stb.) aminek a működtetését 18 cseléd is segítette. Nem csoda, hogy édesapja irányította Háromszék mezőgazdaságát.

Sipos András alszegi evangélikus lelkész negyven hétfalusi csángó gazdát vitt továbbképzésre az angyalosi mintagazdaságra. Ekkor találkozik először Kovásznai Miklós a csángókkal.

Elemi iskoláját Angyaloson kezdi, de a románosítás regáti tanítói miatt Kolozsvárra kerül nagynénjéhez Kovásznai Katalinhoz (akinek első férje Imreh László százados volt és aki az első világháborúban elesett, fiúk Imreh László a román jégkorong válogatott játékosa lett. Második férje a magyar Ludovikát végzett Popa Marian Kolozsvár térparancsnoka volt.) Az itt töltött másfél év alatt se magyarul, se románul nem tanult meg se írni, se olvasni.

Végül hazakerül és a Székely Mikó Kollégiumban fejezi be a református elemi iskolát. Itt egyengette útját bátya Gusztáv is (sz. Angyalos, 1923. szeptember 28.).

1942-1946 között a Szentgyörgyi Líceum és Tanítóképző növendéke. Az impériumváltás miatt iskoláját Scoală Normală-ra keresztelték, de továbbra is a Székely Mikó Kollégiumban működött.

1946-ban érettségizett a brassói Szeretetházban, ahol a vizsgáztatást a szülők is végignézhették. Érettségi után még egy év tanulás következett és akkor kapta meg a tanítói képesítést Kanabé Klárával és Grigercsik Ilonával együtt. 1947. őszén a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem agrár szakán első éves. Apja megvalósulni látja álmát, azt, hogy fiából is egy Erdély szerte híres agrármérnököt nevelhet. Gusztáv testvére Budapesten végezte az állatorvosit, de a háború után hazajött.

Sajnos a kommunista rendszer nemcsak képmutató, hanem kegyetlen is volt.

Elméletileg apját a Sárkány községben megalakult állami gazdaság igazgatójának nevezték ki, de gyakorlatilag kuláklisztára került és 1949-ben szüleit kilenc hónapra a brassói várbörtönbe zárták, majd a dobrudzsai Nicolae Bălcescu helységben tizenhat év kényszermunkára ítélték. Akkor is csak úgy szabadulhattak, hogy ha megtakarított pénzükön Csernátfaluban saját nevükre lakást vásároltak.

Hétfalu magyar iskolái még a szentgyörgyi tanfelügyelőséghez tartoztak. Az 1948-as tanügyi reform elrendeli a hétosztályos iskolák megalakítását, a falvakon is.

Sajnos e reform a hétfalusi magyar iskolákat már a brassói tanfelügyelőséghez csatolja, ahol az első magyar tanfelügyelő Hadnagy Zoltán lett.

1948. december 16-án Kovásznai Miklós a Hosszúfalu – alszegi iskolában vállal állást. Szállást pedig Sipos Gaudi Mihály ajánlott, akinek felesége angyalosi volt. Gazdája is részt vett a Sipos András szervezte angyalosi mintagazdaságot látogató csoportban. Íme az életben bizonyos dolgok hogyan köszönnek vissza.

Ezekben az években a háromszéki Tanítóképzőből több mint negyven tanító – tanár kerül Hétfaluba, akik új lendületet és egy egészséges magyar szellemet adnak a hétfalusi tanügyi életnek és ezáltal a hétfalusi művelődésnek is.

1951. augusztus 31-én feleségül vette Csúsz Piroskát (született 1926. december 8.) a csernátfalusi iskola tanítónőjét (valamikor együtt konfirmáltak). Az egyházi szertartást a brassói belvárosi református templomban tartották. Azóta az előző rendszer ezt a templomot is lerombolta. Egyedüli tanú Kovásznai Miklós nagybátya Töpfner Vilmos volt, az akkori Korona igazgatója.

Az utókornak ezt a filmszínész szépségű házaspárt Gödri Öcsi, a csángók fényképésze örököltette meg.

Az ifjú házaspár beiratkozott a kolozsvári Bolyai Egyetem levelezési karára. Sajnos két év után mindkettőjüket eltanácsolta az egyetem vezetősége, mert a férj szülei kulákként voltak.

1952-ben két évre behívják katonának, ami a köpeci bányában való munkaszolgálatot jelentette. Itt katonakorúst szervez és a csíki fiatalokkal színdarabot is bemutat. Közben bányász, s kiképzésre járó katona, felcser és az idetelepített hetven moldvai cigányt írni és olvasni tanítja. Felesége csak kéthetesként látogathatja.

1953. december 31-én leszerel és szilveszter után már a csernátfalusi iskolákban tevékenykedik.

Házassága két gyerekével Jánossal (sz. Csernátfalú, 1954. április 14.) és Miklóssal (sz. Csernátfalú, 1959. március 24.) válik teljessé.

1956–1958 között Alszegeben tanít, 1959–1974 között már Csernátfaluban és itt 1968–1974 között iskolaigazgató is. 1974–1987 között újra Alszegeben tanít és innen vonul nyugdíjba.

A család tovább gyarapodik, Borcsa Magdolna (sz. Bácsfalú, 1958. december 7.) menyje megajándékozza két unokával Katalinnal (sz. Csernátfalú, 1984. november 27.) és Miklóssal (sz. Csernátfalú, 1988. január 2.).

Az alakító tényezők lassan kifejtik sokrétű hatásukat az ember formálható személyiségére. Az énségre, amely eleinte teljes egészében az Isteni Jósággal azonosítja önmagát, az élmények milliós mintái nyomják rá bélyegüket, és formázzák azt. Így épül föl az ember elméje és lényje.

Az emberi tökéletesség empirikus bizonyítéka a tömegek életének múltjában és jelenében sűrűsödik össze. A vallás és üdvözülés reménye kel életre az ember szívében és bontja ki az ember fájának rügyét, a kultúrát.

Kovácsnai Miklós is rájött arra, hogy a gazdaságától megfosztott hétfalusi csángóság mentőöve a kultúra és a több ezer éves anyanyelve. Az ő igazgatósága alatt érte el a csernátfalusi iskola a fénykorát. Ez az iskola volt Brassó megye magyar kultúrájának egyetlen fellegvára. Valósággal ontotta az értékes generációkat. Azóta ők viszik tovább a szeretett igazgatójuk által gyújtott fáklyát. Erre a fényre ma nagy szükség van, ha nem akarjuk, hogy visszafordíthatatlan sötétség telepedjen a Kárpát-kanyarra. Ez a fény tette világhíressé a sok külföldre kényszerült egykori diákjait is.

Kórust alapított, mert veszélyben volt a második anyanyelvünk is. Kodály Zoltán segítette láthatatlanul. Ez a kórus a rendszerességének és elhivatottságának köszönhetően országvilág előtt híres lett, vetélkedők és ünnepségek állandó díjazottjaként is.

A székely és csángó tánccsoportja megyénk magyarságának minden nemzeti évfordulóján megdobogtatta a szívét.

Az általa betanított és bemutatott színdarabokat mindig zsúfolt terem fogadta, és a vastaps még most is ott visszhangzik mindenikünk emlékezetében.

Az Ocskó Teréz, a Mágnás Miska (főszereplők Rab István és Balázs Lenke), a Gülbaba (főszereplő Peltán Sándor), a Tanítónő (főszereplő Nagy Gyöngyi), a Sári bíró (Káplár Katus, Balogh Etus, Balázs Lenke), A falu rossza (Pozsár András) színdarabokat a hétfalusi csángóság örökre a szívébe zárta. Most is vinnék gyereküket, unokájukat ezekre az előadásokra.

Messze vidéken híres volt az általa szervezett gazdatanfolyam. A csernátfalusi iskola laboratóriuma zsúfolásig megtelt a tanulni vágyó csángó gazdákkal. Apja agrármérnöki álmát itt valósította meg Kovásznai Miklós. A munkaszeretet és az örökölt tudás mellett a meghívott szakemberek elképzeléseit is megvalósították a csángó gazdák és így váltak híressé. Sajnos a kollektivizálás ennek véget vetett.

Állandó kiállítást szervez a hétfalusi művészeknek, így Bálint Istvánnak és György Papp Margitnak is.

A Bartók Béla ünnepséget már a TV. is közölte. A Jóbarát találkozók hangulata már a többi erdélyi városra is kiterjedt, így ismerkedhettünk meg másokkal is.

A tantárgyversenyekre komolyan készültünk, diákjai mindig eredményesen szerepeltek és sokszor tértek haza országos díjakkal is. Az általa szervezett református bál, vagy a tűzoltó bál közösséggé alakította az egykori diákokat és az egykori szülőket is.

Az iskolaműhely megépítése és a műhelyoktatás bevezetése is az ő igazgatósága alatt történt. Palló Jenő fafaragást tanított, György Papp Margit pedig a csángó ruha varrásának titkait tanította. Az iskola új épületében létrehozta a csángó szobát. Elkészül tizennégy darab csángó ruha, amit először a Leánymező előadásán mutattak be.

A csernátfalusi Szabó terem és a bácsfalusi kultúrotthon a diákok második iskolája lett.

Megszervezi és segíti Seres András néprajzi gyűjtését. Karizmatikus egyéniségének is köszönheti azt, hogy ha bárki csángó szülőt kért meg az iskolát segíteni, mindenki egy emberként segített. Számára fontos volt a zeneoktatás, a hang-

szertanítás. Minden osztályban több diák tanult zongorázni, hegedülni, tangóharmonikázni, gitározni. Iskolánknak még együttese is volt, akik a diákbulikon zenéltek. A kirándulásokon tanultuk meg, hogy minőségi turisták legyünk, hasonlóan a biciklitúrákon is. A korcsolyapálya mindenki számára egy téli mesevilágot varázsolt. Az ősmagyarjainkat megidéző sátortáborok láncolata a Babarunkán vált teljessé. Itt lopta diákjai szívébe a gyönyörű hegyeinket, a Nagykőhavast, a Csukást és az egész Barcaságot. De itt vált egy nagy családdá Hétfalu iskolás népe az együtt főzött pityókatokány mellett és a reggelig áténekelte tábortüzek fényében.

Számos kitüntetést és diplomát kapott (érdemes tanár, diploma de onoare 1973, stb.) tanári, kulturális és igazgatói tevékenységéért, mégis arra a legbüszkébb, hogy neves írónk Beke György őt tiszteletbeli csángónak nevezte.

Az emberek lelki súlyát mérd, a térbehelyezésüknek helyet döngölve magadat építsd, vidd be az emlékek tárházába, a szeretet kontúrjain s az egyes megpróbáltatásokon keresztül a lendület erejével saját lelki egyensúlyod követi a mozgás örök törvényét. Fölfelé az út az egyenesbe lendül. És fölfelé nincs támaszpont, csak a hit tart erős kapoccsal láthatatlanul és a többszáz egykori tanítványod szemeiben égő örök magyar tábortüzek.

*

Méltatta: Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2006. október 1.

Oklevél szövege: Hétfalu oktatási, nevelési és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: Elhunyt Csernátfaluban, 2007. január 19-én. Kovásznai Gusztáv elhunyt Sepsiszentgyörgyön, 2010. május 26-án.

György Papp Margit

György Papp Margit 1925. május 14-én született Csíkszentkirályon Papp György (Brassó, 1893. március 13.–Szentpéter, 1937. április 14.) és Papp Anna (Bukarest, 1899. június 10.–Bácsfalu, 1984. május 22.) gyerkeként, megosztva a családi szeretetet a következő testvérekkel: Papp Ibolya (Csernátfal, 1923. június 4.–Bácsfalu, 1990. szeptember 3.), Papp Aranka (Gölle) (Csernátfal, 1927. április 14.), Papp Sándor (Brassó, 1928. augusztus 31.–Csernátfal, 2003. január 31.) és Papp Etelka (Asztalos) (Cser-

nátfal, 1935. március 10.)

Apja pékmester és cukrász Tatrangon, de mivel Margit a óvodában elkapja a szamárköhögést orvosi utasításra leköltözik Konstancára. Itt apja a Szatmári Károly péküzemében mesterként dolgozhat. Másfél év után a család visszakerül Csernátfaluba ahol Margit elvégzi a második, harmadik és negyedik osztályt a román iskolában.

Apja fuvarozásra készítette elő Szentpéteren a nagyon jó minőségű agyagot, amikor a hegy beomlott és alája temette. Jakab András a csernátfalusi fuvarozó hozta a rossz hirt. Apja korai halála miatt az öt gyerekes család komoly anyagi gondokkal küszködött.

Emiatt az ötödik és hatodik osztályt Bukarestben a Szépművészeti Gimnáziumban végezte, a hetediket pedig a csernátfalusi gazdasági iskolában.

1933–1935 között kisiskolásként rajzaival és kézimunkájával országos I. díjat nyert Konstancán valamint III. díjat Bukarestben. 1937-ben a családjának 11 halottja volt.

Olvassa jeles írók írásait. Könyveiket becsüli, tanul belőlük és mielőtt visszaadná, elmélázik azon, hogy ő is egyszer majd meg fogja vásárolni... Párhuzamokat von, kiértékel. Ha este lefekszik, édes álmot lát. Nem fél a tolvajoktól, mert azt, ami a fejében van, nem lophatják el. Minden megérinti, ami szép. Szárnyal az örömtől, ha a körülötte levő világban harmóniát vél felfedezni. Ha alkalma van gyönyörű idegen tájakra eljutni, az ott szerzett benyomásokat nem tartja meg magában, hanem megörökíti és hátrahagyja az utókornak.

Tizenöt évesen már szabni, varrni tud és Szász Annamária híres varrónőnél dolgozik Brassóban, és bejáratos Dr. Csákány Béla lányának divatszalonjába is, ahol nyolc hónapot dolgozhatott.

Nagyapja Papp István a csernátfalusi sörkert tulajdonosa kilenc nyelvet beszélt, olvasott, világot látott művelt ember volt, így nem csoda, hogy korán felismeri unokája tehetségét. Foglalkozni kezd vele. Az unoka iskola után a sörkerti tekepályán dolgozik és gyűjtögeti a pénzét. Hogy mire, az nagy titok volt, csak nagyapjának mondta el. Minden álma az volt, hogy annyi román iskola után végre vásároljon egy magyar ábécés könyvet és valaki tanítsa meg olvasni és helyesen írni magyarul.

Mikor nagyapjának könnyei felszáradtak, bevitte unokáját Brassó legnagyobb magyar könyvesboltjába és megvásárolta számára immár a megvalósult álmot, a világ legdrágább könyvét, a magyar ábécés könyvet.

Nagyapja lett a tanára és rövid időn belül az unoka helyesen irt és olvasott a világ legdrágább nyelvén.

Amit ő gyerekként megérzett, azt a tudós Semino genetikus professzor a Science amerikai tudományos lapban közölte le, 2000-ben. Az írásából ránk a következő vonatkozik: a magyar nép ősei a napjainktól számított 40–35 ezer évvel ezelőtt Európában elsőnek megjelent europoid őstelepesek között voltak. A magyar nép populáció genetikai szempontból ma Európa egyik legkarakterisztikusabban elhatárolható népeisége. A magyar nép legközelebbi – genetikai szinten igazolható – rokonai a lengyel, az ukrán, a horvát, a japán, a koreai.

Tizenhat évesen a csernátfalusi templomban konfirmált és Reményik Sándor *Templom és iskola* versét szavalta. Dr. Kiss Béla lelkészhez hegedűórákra is járt.

A háború után a nagyapja hat holdas sörkertjét a románok elkobozták.

Így Papp Margitot négy évre Papp Péterék fogadják albérletbe (Brassó, Matei Basarab utca, 5-ös szám).

1944–1949 között a világhírű Mattis Teutsch János tanítványa. Mindezek mellett dolgozik, tanul, tandíjat fizet és alkot.

Első kiállítását a Csángóegylet keretén belül a csernátfalusi iskolában szervezi meg, 1947-ben. Sajnos a kiállított festmények nagy része azóta eltűnt.

1949–1951 között a kolozsvári Ion Andreescu Szépművészeti Akadémia szobrászati karára jár.

Tanárai Benczédi Sándor, Ciupera Aurel, Fejér Péter nagy jövőt jósolnak a kedvenc diáknak. Kolozsvár lett művészetének a tavasza.

Egyedül küzd mindenért, pénzhiányban szenved, és állandóan éhezik. Ilyenkor mindig mondogatta magában: *„most kiszemelve más dologra, nem önmagamba bonyolódva kell némán panganom, de kiáltanom, cselekednem, valakiért, valami ellen, kötnöm és oldanom, hinnem a mégis – győzelemben, ha nincs más oltalom.”*

Sajnos az anyagi gondokat nem tudja megoldani, így a hatéves egyetemmet a harmad év végén abba kell hagyja.

Az értelem és tudomány a népek életében csak másodrendű és kisegítő szerepet játszott, és fog is játszani az idők végezetéig. A nemzeti jelleg megsemmisülésének jele az, ha az istenek kezdenek közössé válni. Az értelem sohase volt képes meghatározni a rosszat és a jót. Ellenkezőleg szégyenletesen összekeverte őket. Különösen kitűnt ebben a féltudomány, az emberiség legfőbb átka.

Mire ebből a filozófiai kelepceből a kiutat megtalálta volna újra itthon volt Brassóban, ahol a *Țara Bîrsei* intézetnél munkát vállalt.

1951-ben az országos kirakatversenyen I díjat nyert.

1951. május 12-én férjhez megy György István (Bácsfalu, 1921. december 7.–Bácsfalu, 1998. december 10.) árúszakértő és henteshez. Házasságát három gyerekkel áldotta meg a teremtő. Fiaccskája György István (Brassó, 1952. április 1.–Bácsfalu, 1957. június 20.) napszúrás miatt korán meghalt. Az

anya egyik napról a másikra megöszült. Fiacskája hegedűje és a róla készült szobor most is családi ereklye.

1958. november 14-én Töröcsváron megszületik lánya György Mária Antónia (Musát) és 1961. június 5-én Négyfaluban a második lánya György Gabriella Margaréta (Tomos). Azóta a család Musát Gyula (Négyfalu, 1952. június 7.) és Tomos András (Négyfalu, 1960. január 20.) vejekkel és Musát Arnold (Brassó, 1979. február 6.) és Tomos Kinga (Brassó, 1984. szeptember 21.) unokákkal vált teljessé.

György Papp Margit öt évig a csernátfalusi iskola kézimunka tanárnője. A csángó ruha sumérokig visszamenő motívumait itt szövi a lányok, a jövődöbeli anyák lelkébe. Az iskolának készített csángó ruhái azóta eltűntek. Néhányat a múzeumok átigazoltak mokánnya.

1956 mély sebet hagy szívében – lelkében. Fájdalmas volt nézni azt a sok brassói, hétfalusi, kolozsvári diákot, egyetemi hallgatót, akiket az elnyomó rendszer letartóztatott, bebörtönözött és kényszermunkára vitt. Van aki hazajött, de sokan nem.

Lelkéből versek fakadtak, fakadnak azóta is. Több mint 1500 vers, amit évfordulókon, ünnepségeken elszavalt, elénekelt.

Az isteni, az általános emberi értékek mellett, versei a csángó népről is szólnak, így a mi nemzeti örökségünk.

A csernáttoni Haszman Páltól fadaragasztatot tanult. Itt is találkozott Csernátfalu és Csernátton szellemi ikermúltja. 1966–1969 között a brassói népfőiskolát végzi, 1972–1974 között elvégzi a kerámia szakot is.

Segítette Seres András néprajzos gyűjtőmunkáját, könyvéhez ő készítette a rajzokat.

Reiff István tanár csángó guzsalyosának színpadi változata is az ő elképzelése szerint valósult meg.

1974-től a Művészeti Egyesület tagja, a Barcaság népművésze. Gyűjtötte, terjesztette azokat az értékeket, amelyeket az itt lakó csángó emberek évszázadokon át alkottak. Szívesen foglalkozott a népi varrottasokkal, szövással – fonással a csángó ruhák szabásával. Gyűjtötte a nép kerámia termékeit, megismerte a fadaragók munkáit, festette a barcasági tájakat, írta a népi ihletésű verseket, megtanulta és előadta környezete népdalait, népballadáit, tréfáit.

Nagyon szereti a Zajzoni Rab István verseit, esténként olvasgatja. Mindenkinék szeretettel meséli, hogy 1932-ben a Zajzoni Rab István centenáriumot a nagyapja csernátfalusi sörkertében rendezték meg. Egy életre meghatározó volt számára ez az esemény. Most is csodálattal beszél Tóthpál Dániel költőnk szavaltáról, dr. Kiss Béla lelkésziünk ünnepi beszédéről, Zajzoni megzenésített verseiről.

Ez a csoda életében még egyszer megismétlődött, de más kivitelezésben. 1971-ben három hetes kiállítást tartott a bukaresti Petőfi házban. Ez lett a bukaresti csángóság zarándokhelye, valóságos népünnepély. Itt is szavalt és énekelt Zajzoni és Tóthpál verseket.

Ha az elmúlt száz év alatt asszimilálódott 12 000 csángó itthon élhetett volna, most nem lenne ilyen jogfosztott Hétfalu.

1966-tól lakásán egy csángó múzeumot rendezett be, mert a „hivatalosak” csak a csángó múltat hamisították.

Alkotásaival Kanadától Japánig, Svédországtól Olaszországig, több mint 150 kiállításon vett részt és több mint 17 arany, ezüst és bronzérem, 70 diploma, oklevél jelzi értékét világszerte. Munkái, alkotásai világszerte múzeumok értékes kincsei, így életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeink gyarapításához és népszerűsítéséhez.

Az ábécés könyvét talizmánként mindig magával vitte egy életen át. Lelki füleivel egyre jobban szeretné azt hallani, hogy minden iskolába igyekvő csángó gyermek azt mondja a szüleinek, hogy magyar ábécés könyvet akarok!

*

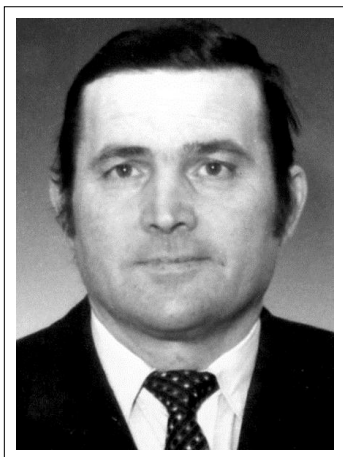
Méltatta: Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2006. október 1.

Oklevél szövege: Hétfalu kulturális életében kifejtett kiemagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult népművészeti értékeinek ápolásához és gyarapításához.

Megjegyzés: Elhunyt Bácsfaluban, 2016. március 20-án.

Kosztá István

Kosztá István tanár, nevelő Hétfalu oktatási, nevelési és művelődési életében kimagasló tevékenységet fejtett ki, életművével hozzájárult népszokásaink, különösen a Borica-tánc ápolásához.

1949. február 23-án született Tatrongon, Koszta István (tarangi) és Buna Ilona (zajzoni) első gyermekeként. Az elemi iskolát Tatrongon, a középiskolát Brassóban, az akkori Unirea elméleti líceumban végezte, a főiskolát ugyancsak Brassóban biológia-mezőgazdaság szakon.

Tanári pályafutását Gelencén kezdte, ahol már aktívan részt vett a kulturális életben. Gelencén ismerte meg Fitori Ilona zenetanárnőt, akit 1973 október 6-án feleségül vett. Három évet töltöttek Gelencén, majd családotól hazajött szülőfalujába.

Tatrongon 32 évet tanított. 1971 és 1976 között a zajzoni, 1986 és 1988 között a bodolai iskolában is betanított. 12 évet igazgató volt a tatrangi iskolában. Munkáját lelkiismeretesen végezte, a magyar ajkú gyermekek sorsát, jogait a szívében viselte. Tanári pályafutása alatt kultúrmunkával is foglalkozott, művelődési igazgató volt 1980–1982 között.

Több mint 70 vidámjelenetet mutattak be irányítása alatt a tatrangi magyar fiatalok, színjátszó csoportjával 1986-ban megyei első helyet értek el.

Életét átszötte a szülőföld iránti szeretet, a barcasági csángó-magyar kultúra kutatása, felelevenítése. Néhai Seres András folklórkutatóval gyakran közösen szerveztek folklór-műsorokat. 1981 és 1989 között a tatrangi szabadegyetem vezetője volt.

Az 1980-as években vendégszerepelni voltak a Barcaság falvaiban. Brassóban is több alkalommal felléptek a Redut színpadán. Többször szerveztek közös előadásokat Reiff István

tanárral. A közös műsorok plakátján ez állott: „*Búzavirág a Tatrang völgyében*”. Az ilyesfajta fellépéseknek köszönhetően a tatrangi borica híressé lett először Erdély tájain, majd a későbbiekben Magyarországra is eljutott. Budapesten is „eljárták” a boricát a Halászbástyán. A későbbiekben Halász Péter és a Duna TV stábjá készített számos esetben interjút, filmet a boricáról. Számos írása jelent meg a közismert Művelődésben, a Brassói Lapok hasábjain, a Tánctudományi Tanulmányokban (Budapest 1989), Honismeret (Budapest 21. évf. 6. sz. 1993), Családi Tükör (1993).

Munkássága hozzájárult a barcasági csángó-magyar kultúra felelevenítéséhez, továbbadásához. A boricáról nemcsak beszélt, írt, hanem táncolta is, ha kellett.

Ósi szokás szerint esztendőről-esztendőre aprószentek napján (december 27.) járták a boricát a fiatalok irányítása alatt. Több mint 120 fiattal ismertette meg a boricát 1985–2002 között.

A boricajárással évről-évre részt vettek táncház találkozón, hagyományörző rendezvényeken: Sepsiszentgyörgy, Marosvásárhely, Gyimesközéplek, Szelykefürdő, Vargyas, Alsócsernáton, Brassó, Négyfalu.

1990–1994 között többször is vendégszerepeltek Magyarországon (Pilisen és Orosházán). A magyarországi kiszállásokat az akkori idők tatrangi evangélikus lelkészével, áldott emlékű Antal Lászlóval közösen szervezték.

Az a tény, hogy a barcasági csángó-magyarok egyetlen tisztán fennmaradt népszokása, a boricajárás népszerűvé lett, neki is köszönhető. Neves néprajzkutatók keresték fel a változások után: Pávai István, Halász Péter, Könczei Csilla. Az utóbbi szinte minden boricáról szóló írásában hivatkozik Koszta Istvánra.

Az iskolás gyerekekkel részt vett több alkalommal történelmi vetélkedőkön a négyfalusi Zajzoni Rab István középiskola szervezésében (1848, Csernátfalu ev. templom, Templom és iskola, Csernátfalu ev. templom).

A változások után, 1990-től a frissen alakult RMDSZ oszlopos tagja volt.

Az egyház életében is jelentős szerepet töltött be, a tatrangi evangélikus egyházközség jegyzője volt, majd a romániai evangélikus egyházkerület közgyűlésének fegyelmi bizottsági tagja.

Szabadidejében kertészettel, zöltség- és virágpalánta neveléssel és árusítással is foglalkozott. Jelenleg betegnyugdíjas. Két gyerekkel és három unokával áldotta meg az Isten.

*

Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2006. október 1.

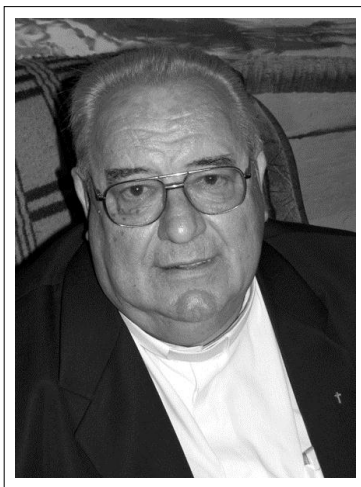
Oklevél szövege: Hétfalu oktatási, nevelési és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult népszokásaink, különösen a Borica-tánc ápolásához.

Megjegyzés: A díjat felesége, Koszta Ilona vette át. Elhunyt Tatrangon, 2007. július 22-én.

2007

Msgr. Gajdó Zoltán

Gajdó Zoltán plébános úr tevékenységéről lehet órákig beszélni, lehet könyvet írni, de nagyon nehéz feladat ezt percek alatt ismertetni. „Az építész pap” – jellemezték egyesek, és való igaz, ahová csak plébánosnak kinevezték, mintegy velejárója volt a kotrógép, a téglarakások, cementes zsákok. Falak, új épületek, templomok nőttek ki a földből. A templomépítés nagy missziós feladat, mert aki Isten dicsőségére templomot épít, az hosszútávra közvetít értékeket és elveket, akár évszázadokra is meghatározhatja népe fejlődésének irányvonalát a keresztény értékrend mentén. És Gajdó Zoltán nemcsak templomokat épített, hanem lelkeket is...

Gajdó Zoltán 1940. január 25-én született Kézdiszászfaluban Gajdó Lajos földműves és Babós Vilma háziasszony első gyermekeként. Két öccse gazdálkodó.

Az 1–4. osztályt szülőfalujában, az 5–7. osztályt Nyújtódon, középiskolai tanulmányait Sepsiszentgyörgyön, Kézdivásárhelyen és Gyulafehérváron végezte. 1957-ben érettségizett, majd a római katolikus teológiára felvételizett. Márton Áron áldásos kezei formálták pappá. Elmondása szerint *„Számunkra élmény volt minden órája és a ministrálás is...”*

1963. április 21-én szentelték pappá, majd rövid ideig Brassóban helyettesítette a Securitate által felfüggesztett Borbély Gábort. Ezt követően egy évig Berecken, majd két évig Baróton volt káplán. 1966–1976 között Kézdimartonoson, és 1976–1983 között Nagykászonban plébánoskodott. 1983-ban helyezték ki Türkösrre, ahol 23 éven keresztül misézett, gondozta és építette az egyházközséget és a több mint 2000 lelket mind az anyaegyházban, mind a filiákban: Bácsfaluban, Csernátfaluban, Hosszúfaluban, Bodolán, Keresztváron, Tatrangon, Zajzonban, Pürkerecen, a Malomdombokon és Derestyén. 2006-tól egy évig a magyarországi Kehidakustányon volt plébános, majd 2007. augusztusában Sepsiszentgyörgyre vonult nyugdíjba.

Az építkezések sorozatát Martonoson és Ojtuzon kezdte el, ahol felújította a templomot, kántori lakot, kerítéssel látatta el a temetőt, templomot, plébániát. Kászonban egy emeletes plébániát, egy megvásárolt kántori lakot, felújított, székelykapukkal ellátott kerítéseket hagyott maga mögött.

Négyfaluban 1983-ban kezdte felhúzatni az egyház új falait, hogy ezáltal is gyengítse a kommunizmus Istenellenes falait. Idejötté után nekikezdett a plébánia felújításának. Először rossz istállót és a garázst bontották le. Majd megkezdődtek a bővítési munkálatok. A hívek kaláka szellemében, a gyárból jövet, sokszor késő estig dolgoztak.

A plébánia épületét kibővítették két új szobával, hittanteremmel, orvosi rendelővel, garázzsal.

1985-ben a templom tetőzetét kijavították, a villanyvezetékeket kicserélték.

1986-ban a plébánia régi épületét újították fel, a szobákat kikapartozták, az ablakokat kicserélték, redőnyökkel látták el.

1987-ben a hívek adakozásából új kerítést építettek a templom és temető köré: „*Gajdó Zoltán plébános ideje alatt – 1987*”.

1986–1987-ben kicserélték a régi villanyvezetéseket a bodolai templomban. Ekkor kezdődött meg – még a kommunizmus ideje alatt – az a per, amelynek során 2000 négyzetméter területet sikeresen visszakapott a bodolai egyházközség.

1987–1989 között épült a plébánia udvarán a Márton Áron nevét viselő ifjúsági és művelődési ház, egy nagy gyűlésteremmel, konyhával és kamrával, előszobával; az emeleten 2 szobával, konyhával, előszobával, négy hálókülvél és két terrasszal; lent gazdasági térrel és garázzsal.

1988-ban Keresztváron a türkösi római katolikus egyházközség házat vásárolt, melyet kápolnává alakítottak át. A kis toronyba a régi harangot is felhúzták.

1989-ben központi fűtéssel látták el a plébániát.

1990-ben a temetőkaputól a templomajtóig betonlépcsőt építettek és lefestették a templom külső falát.

1993-ban Gajdó Zoltán plébános felújította a templomot, a szentélyt márványlapokkal padlózta le, új faragott oltárasztalt, szószéket és húsvéti gyertyatartót készíttetett. Ekkor vették be a gázt is.

1994-ben ünnepelték Bodola 700 éves évfordulóját. Ebből az alkalomból négy nyelvű (magyar, román, német, angol) táblát helyeztek a templom falára.

1996-ban a millicentenárium emlékére márványtáblát helyeztek el a templom falán, a bejárat melletti oldalon: „*Millicentenárium 896–1996 Márton Áron 1896–1996*”.

A tatrangi kápolna építési munkálatai 1996-ban kezdődtek el Gajdó Zoltán plébános vezetésével. Mivel a három falu találkozási pontjára épült, működtetésével Tatrang, Zajzon, Pürkeréc kettős kisebbségi sorsban élő római katolikus közösségei kaptak menedéket hitéletük gyakorlására, elmélyítésére. Ezen kívül világi tevékenységek gyakorlása is helyet kapott: ifjúsági-, cserkész találkozók, orvosi tanácsadás, gyógyszerek időnkénti juttatása idős, rászoruló személyek számára, kisebb méretű hagyományőrző, anyanyelv ápoló rendezvények, rövid időtartamú táboroztatások. A templom falán márványtábla

örökítette meg a templomépítést: „*Isten dicsőségére építtette sokak adományából Gajdó Zoltán plébános 1996–1999*”.

Egy hosszúfalusi római katolikus templom építése már régi vágya volt a hétfalusi római katolikus magyarságnak. 1952-ben Ébner Atya a rajzokat is elkészítette. Azóta a hívek száma is megduplázódott. A helyi tanácstól 1996-ban igényelt és megkapott telekre 1997-ben Isten segedelmével megkezdődött a kétszintes egyházi központ építése.

A templomon 2001. augusztus 11-én emléktáblát helyeztek el, melyet *Dr. Dávid Ibolya*, a Magyar Köztársaság igazságügyi minisztere leplezett le a millenniumi emlékszóló átadási ünnepség keretén belül. A márványtábla felirata: „*E templom a vértanú püspök Báró Apor Vilmos tiszteletére épült a millennium évében.*”

2001-ben a Márton Áron Ház közvetlen közelében millenniumi emlékkeresztet állíttatott fel „*Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat*” felirattal.

Gajdó Zoltán plébános úr nemcsak templomokat épített, hanem lelkeket, közösségeket is. A lelki közösségeknek jelentős szerepe van az egyház működésében. A közösséget a teológiai szótár úgy határozza meg, mint „*olyan személyek sokaságának egysége, akik meghatározott viszonyok alapján egy csoportba egyesültek*”.

A kommunizmus megdöntése, a szabad csoportosulás megengedése után a türkösi római katolikus egyházközségben is megalakultak a lelki közösségek: a 059-es számú Zajzoni Rab István cserkészcsapat 1991-ben jött létre *Gajdó Zoltán* plébános, *Szabó Lajos* sepsiszentgyörgyi kanonok, valamint *Csáka Géza Csaba* mérnök kezdeményezésére. 1992. június 4-én Gajdó Zoltán kezdeményezésére Erdélyben az elsők között megalakult a négyfalusi Márton Áron Kolping-család, ezt követte a négyfalusi Caritas szociális gondozóközpont. A Boldog Gizella Nőegylet mellé 2003. július 18-án létrejött az Apor Vilmos Katolikus Férfiszövetség, de beszélhetünk ifjúsági csoportokról, Rózsafüzér Társulatról, és a Harang Hit és Fény négyfalusi közösségéről is.

A rendszeres testi- és lelkigondozás – beteglátogatások minden hónap első péntekén – mellett a hétfalusi hívek és plé-

bánosuk nem hiányozhattak keresztaljukkal a csíksomlyói, bodolai, keresztvári búcsúkról, a pápalátogatásokról, vagy akár a kirándulásokról, európai tanulmányutakról. Az ifjúság is rendszeresen látogatta a különféle nyári táborokat, ifjúsági találkozókat, zárándoklatokat, legyenek azok Magyarországon, Németországban vagy akár Kanadában.

A lelki élet kiteljesedése nyitást is jelent a más vallású, más nemzetiségű testvérek felé. Gajdó Zoltán 1989 után rendszeres kerekasztal beszélgetéseket kezdeményezett a hétfalusi evangélikus és ortodox lelkészekkel. Minden hónapban valamelyik parochián találkoztak, közös – románul és magyarul – tartott elmélkedések, éneklések után megbeszélték a mindennapi teendőket, meglátogatták egymás templomait. Hétfaluban már akkor elkezdődött az az ökumenikus folyamat, amelyet most annyira szorgalmaz Nagyszeben és Bukarest. Jó alkalmak voltak az ökumenizmus gyakorlására a más templomokban megtartott betlehemes játékok, színdarabok is, vagy a Szent Mihály Napi közös istentisztelet is. A plébánia ajtaja éjjel-nappal nyitva állt nemcsak a katolikus hívek, hanem a más vallásúak számára is.

Az oktatási, művelődési életből is kivette részét. Az 1990–1991-es tanévben a hétfalusi iskolákban római katolikus hittant tanított. Gajdó Zoltán vezetésével 2001. szeptember 29-én, a búcsú alkalmával saját újságindítási kísérlet is történt Türkösen. Ekkor jelent meg a *Szent Mihály Üzenete* című hétfalusi katolikus lap első száma.

Gajdó Zoltán munkája, áldozatvállalása nem maradt értékelés, kitüntetés nélkül. 1981-ben szentszéki tanácsossá választották, 2000. július 24-én II. János Pál pápa *pápai káplánná* nevezte ki. A Kolping-mozgalom terén egyházmegyei ifjúsági referens volt.

Isten áldja meg és fizesse meg áldozatos munkásságát, és adja meg, hogy teljesüljön Gajdó Zoltán plébános legfőbb kívánsága: *egymást szeretni és egységre törekedni – a magyarság legyen egy Hétfaluban, Erdélyben, Magyarországon és szerte a Nagyvilágban. Illés Gyula szavaival élve, „mint a kenyér héja a beléhez”, úgy tapadjanak az elszakított területek az Anyaországához.*

Méltatta: dr. Kovács Lehel István

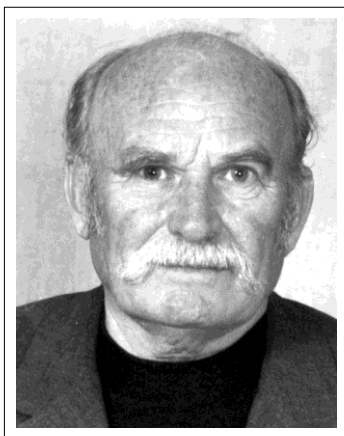
A méltatást felolvasta: Nt. Török László

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom,
2007. szeptember 30.

Oklevél szövege: Hétfalu egyházi és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: Elhunyt Sepsiszentgyörgyön, 2013. február 8-án. Február 11-én, 12 órakor temettük a kézdisárfalvi-szászfalvi közös templom cintermébe.

Erőss Ignác József

Erőss Ignác József 1926. március 19-én született Kézdiszászfaluban, Felsőháromszék megyében. Ez a falu egy régi hun település volt, ahová IV. Béla királyunk szászokat telepített, de a szászok ezt a települést végül felhagyták és Prázsmárra költöztek. Így újra székely falu lett.

Apja Erőss Béla (1893. október 5.–1962. február 26.) szintén Kézdiszászfaluban született Erőss István (1856. november 3.–1916. október 1.) és Bardócz Józsefa (1863. március 10.–1935. november 12.) gyerekeként. A földműves család négy gyermeket nevelt, ezek ismertebb leszármazottjai Nagy Erzsébet a négyfalusi középiskola egykori történe-

lem tanárnője és Jakabos Kálmán az Electroprecizia üzem egykori orvosa.

1916-os román betöréskor az idegen hadsereg szülőfalujából öt családot túsul ejtett, köztük Eröss Istvánt a nagyapát is, akiket el akartak hurcolni a Bereck-Ojtuzi szoroson át a Regátba. De a határ szélén levő Sósmezőnél az ártatlan székelly túszoikat mind kivégezték.

Édesanyja Imre Anna (1904. január 1.–1995. május 4.) Galacon született, mert nagyapja Imre Alajos (1864. április 17.–1941. június 26.) Galacon egy izraelita gyáros igazgatóhelyettese lett. Általa a szülőfalujából sok székelly fiú jutott itt jó álláshoz, keresethez. Anyai nagyanyja Jakab Rozália (1868. március 26.–1936. szeptember 10.) Bélafalván született, Jakab Mihály és Gáll Anna gyerekeként, jövődöbeli férjével Galacon ismerkedett meg, ahol ő volt a gyárigazgató házvezetője. A gyár 12 gáterből állott és a Szuceáva és környékéről a Pruton és a Szereten tutajjal lehozott fát dolgozta fel, amit évente egyszer egy külföldi hajó elvitt. Itt nagyapja több mint 150 holdat érő pénzt keresett. 1914-ben hazajöttek Galacról, de az első világháborús konvenció miatt pénzét elveszíti.

Kézdizászfaluban kocsmát nyit és ezzel kezdi újra az életét. Eröss József édesanyjáék hárman voltak testvérek. Árpád nagybátyja őrmesterként sebesülés miatt hazakerül az első világháborúból. Szülőfalujában mezőgazdasággal foglalkozik. Lajos nagybátyját a tanítóképzőből vitték el az orosz frontra, ahonnan főhadnagyként szerelt le 1920-ban, de az új birodalom 1922-ben behívhatja katonának a brassói Fellegvárba, ahol az ő volt századosát egy román cigány pofozta. Amikor kintről ezt végignézte, inkább elszökött Magyarországra Jászdózsára, ahol tanító lett és le is telepedett. Az ő utódai és Eröss József hozzák létre Kisújszállás és Négyfalu testvérvárosi kapcsolatát.

Eröss József apja szülőfalujában 26 hektáron gazdálkodott. 1920–1950 között községi bíró volt. A második világháborúban magyar katonaként az orosz frontra került. Hazatérte után 1949-ben kuláklístára került. Eröss József nővére Jolán (1922. szeptember 5.–2005. november 5.) tanítónő volt, húga Jozefa (1939. június 19.) Onestiben kémikus, aki családjával

nemrég Székesfehérvárra költözött. Erőss József apai és anyai vonalon minden felmenő ága római katolikus vallású volt.

Erőss József az 1–4. osztályt a 311 lelket számláló szülőfalujában végezte el, Hordos Attila tanító keze alatt. Falujában minden gyerek részt kellett vegyen a háztartási munkában, így neki is két tehenet kellett gondoznia. Az ötödik osztályt már a kézdivásárhelyi Nagy Mózes Gimnáziumban kezdi, aminek négy évig lehetett a diákja. 1941-ben beiratkozott a marosvásárhelyi Állami Tanítóképzőbe (a mostani Papiu Líceum épülete), ahol két és fél évet el is végzett. 1944. májusában, mint ifjú levéntét Szászrégenbe munkaszolgálatra hívták be, de mivel apja cukorrépát is termesztett, egy rendelet értelmében haza engedték.

1944. szeptember 13-án újra behívják katonának. Gyergyóban már részt vett a város orosz partizánoktól való megtisztításában. Innen Marosvásárhelyre kerül, ahol megszabadultak a katonai őrsegtől és így Jakabos Kálmán és István unokatestvéreivel, valamint Dénes István barátjával Szajolig menekültek, az aláaknázott Tisza híd kikerülésével pedig Szolnokig értek. Ott pedig az orosz szőnyegbombázás fogadta. Innen tovább menekültek nagybátyjához Jászdózsára. Alkalmi munkát vállaltak szeptemberig, amikor a két unokatestvére beiratkozott a budapesti Agráméernöki Karra, Erőss József pedig a jászberényi tanítóképzőbe. Sajnos sokáig nem tartott a tanítás, mert az orosz előrenyomulás itt is utolérte őket. A front változásait kihasználva 1945. április 21-én visszakerültek szülőfalujukba.

Rá két napra újra beiratkozott a kézdivásárhelyi Nagy Mózes Gimnáziumba és a harmadév vizsgáit le is tette. A negyedik évet már a csíksomlyói Tanítóképzőben végzi el, ahol megkapja az oklevelet is.

1946–1949 között szülőfalujában községi segédjegyző. 1949. szeptember 12-én az új birodalom munkaszolgálatra rendeli Bukarestbe. Ez volt a kulákcsemeték egyik büntető tábor. Itt volt a sok barátja között Szilveszter Frigyes a négyfalusi építészeti iskola egykori tanára is. Az itt raboskodó több mint 1500 munkaszolgálatos építette a Dinamo Stadiont. 1951. szeptember végén szabadult.

1951. október 1-én a tanévet Zátyi Lajos aligazgató kérésére a négyfalusi építészeti iskolában kezdi, de Moldován igazgató az egykori vasgárdista 1951. december 31-én neki és Bálint Ella kolléganőjének felmondott. 1952. január 15-én a türkösi iskola tanítója lesz, ahol az 5–7. osztályoknak tornát, magyar irodalmat és történelmet tanított. 1956-ban az 1–4. osztályokat vállalta, de egyben az igazgatóságot is. 1956 után már csak aligazgató, mert a türkösi 5–7. osztályokat a csernátfalusi 3-as számú iskolához csatolták. 1958–1980 között a türkösi 7-es számú általános iskola igazgatója, 1980–1986 között a csernátfalusi iskola aligazgatója. 1986-tól nyugdíjas.

1954. december 24-én feleségül vette Maróti Ida (1929. február 2.–2005. november 23.) türkösi tanítónőt, aki elemi iskoláit szülőfalujában végezte el, majd a brassói Római Katolikus Főgimnázium tanulójaként 1949-ben sikeresen érettségizett. Különbözeti vizsgák letétele után a kézdivásárhelyi Tanítóképző oklevelét kapja meg, és 1949 őszén kinevezést kap Hosszúfaluba, ahol 1951-ig tanított. 1951–1956 között a türkösi iskolában tanít, 1956–1980 között szintén, de akkor az iskola megnevezése változott 7-es számú általános iskolára. 1980–1984 között a csernátfalusi iskola tanítónője, és innen vonul nyugdíjba.

Házasságukból egy lányuk született Eröss Mária Emese 1955. szeptember 28-án, aki az 1–4. osztályt Türkösben, az 5–8. osztályt Csernátfaluban és a 9–12. osztályt az alszegi középiskola magyar tagozatán végezte. Majd a brassói megyei számítóközpont könyvelője, a temesvári és a marosvásárhelyi továbbképzők után pedig a pojánai Euro szálloda könyvelője. Eröss József az egykori székely gyerek így vált felnőtt fejjel tiszteletbeli csángóvá.

Eröss József mint tanító az átélt történelmet, a megélt irodalmat olyan empátiával adta át, amivel tanítványai magyarságtudatát erősítette. Az iskola ünnepélyeire betanította a szavalásokat, az énekeket. A tornacsapata 1954–1955 között megyei és országos szakaszon díjakat nyert. Tanítványainak betanította a Hófehérikét, az Évszakokat és még sok mindent. A türkösi iskola udvarán jégpályát szervez. Városunk kulturális műsorainak állandó szereplője. Ő is játszott „színészként” a

Kovácsnai Miklós által rendezett Gül Baba, Mágnaś Miska, Liliomfi, János Vitéz színdarabokban. 1952–1960 között az Electoprecizia üzem magyar kultúrcsoportját és táncsoportját vezette, akikkel a környező megyékben is szerepelt. Történelmi és irodalmi tematikus kirándulást szervezett minden évben, végig járva Petőfi, Gábor Áron, Mikes Kelemen, Apáczai Csere János útjai mellett a Hargita, és a Gyilkos-tó szépségeit is. Az 1848-as szabadságharcot idézte fel a minden évben szervezett Kőba kirándulásaival, amin szülők is részt vettek. Biciklitúrára vitte növendékeit a környező völgyekbe, ezzel szeretette meg a szülőföldet. A furulyázó csoportját 1965–1970 között Szén Gyula tanító vezette, akitől Bálint Ibolya vette át.

1990 tavaszán a Kisújszálláson élő Nagy István unokatestvére felajánlotta Erőss Józsefnek, hogy hozzák létre a két város testvérvárosi kapcsolatát. Ez végül 1990-ben hivatalosan megtörtént. Négyfalu küldöttségét Simon András, Török Sándor, Dávid István és Sandu Mircea képviselte. Azóta rendszeres a két város kapcsolata, iskolai, kulturális és gazdasági szinten is.

Az egykori barcasági falvakban szervezett gazdakör működött. A bácsfalusi gazdakört 1948. június 6-án szüntette meg a hatalom. 1990-ben Csíkszeredában megalakult a Kiszgazdák Pártja, ahová Erőss Józsefen és Simon Andráson kívül több hétfalusi is beiratkozott. Simon Andás megtalálta apjának, a bácsfalusi gazdakör elnökének az 1931. február 22-ikei jegyzőkönyvét, és ennek a segítségével, és Erőss József önzetlen munkájával 1990. november 26-án újra alakul a Gazdakör. Erőss József, Simon András, Üszöges András, Magdó István, Magdó János, Barcsa Márton, Török Sándor, Szász András és Jánossy Zsigmond előadásokat tartanak a Barcaság falvaiban. Apácán, Pürkerecen, Zajzonban, Prázsmáron, Barcaújfaluban tanfolyamokat szerveznek. Az ezüstkalászos és aranykalászos tanfolyamok végzői már elismert oklevelet is kapnak.

Erőss József a négyfalusi földosztó bizottság tagja volt 1990-től.

Erőss József kezdeményezte a millenniumi zászlót Négyfalu részére. Itt is a kisújszállási unokatestvére Nagy István segítette, majd Gajdó Zoltán aki a csíksomlyói búcsún Négyfalu zászlókérő levelét átadta Dávid Ibolyának, az akkori kormány

igazságminiszterének, aki végül is meghozta a millenniumi zászlót Négyfalunak. Barkó Etelka lett a kiválasztott zászlóánya. A millenniumi zászló mai ünnepségünknek is szerves kelléke.

Erőss József 1992-ben megalapította a Hétforrás Mezőgazdasági Társaságot, amely így 152 hektáron gazdálkodhatott.

Erőss József kezdeményezte egy emlékmű létrehozását, tisztelegve ezzel a két világháborúban elesettek emlékének. Az emlékmű köveit személyesen adományozta, hisz ezek a kövek a kézdiszászfalusi őseinek az emlékét hordozzák. Az emlékmű tervezetét unokatestvére Fogarasi Zsolt készítette el, és Magdó János vállalkozó vitelezte ki. 2006. december 3-án avatták fel az Emlékművet, és reméljük, hogy az idők végzetéig állni fog a türkösi evangélikus templom bejáratánál, hirdetve azt, hogy a csángóság a haláltól sem fél ha a szabadságát és szülőföldjét kell védelmeznie.

Erőss Józsefnek fáj a csángó ifjúság közömbössége, és főként az identitászavara. A beolvadás iszonyatában a moldovai csángók helyzete a jövőképünk első akkordja. Ezért néha Erőss József szomorú pillanataiban azt is mondja, hogy az Emlékmű egy palackposta, hogy évtizedek múlva az ideutazó turisták még olvassanak magyar neveket is. De Erőss József azt is tudja, hogy a történelmi idő előbb-utóbb számunkra is felderül. Ezért hozta ősei követ Csángóföldre, mint Gabriel Garcia Marquez indiánjai az ősi csontokat.

Tisztelt tanító bácsi, életműve értékeléseként fogadja Csángóföld elismerését a Zajzoni Rab István díjat. Isten éltesse!

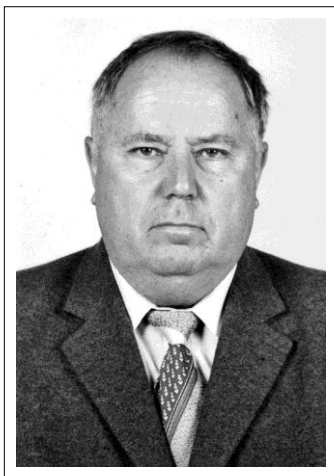
*

Méltatta: Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2007. szeptember 30.

Oklevél szövege: Hétfalu oktatási, nevelési és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Dr. Deák András

Deák András 1948. május 5-én született Pürkerecen, a Kárpát-kanyar legősibb zugában a Burdus-éle, Bodolic, Nyáros, Kóka, Pappnyírese, Kölesföld, Harangláb, Bodó, Bélmező és a Rong ősi helységnevek dallamvilágában. Nagypja Deák András (1877–1957) és neje Papp Anna (1884–1973) gazdálkodó földművesek voltak, akiknek három gyerekük közül sikerült az egyiket taníttatni, éspedig édesapját Deák Jánost (1903. július 27.–1985. július 17.). A négy év tanítóképzőt Enyeden, Déván és Kereszt-

úron végezte, mert sorra így volt tandíjmentes.

Az 1922-ben befejezett székelykeresztúri tanítóképző után tanítóként működött Kiskapuson és Oltszemen felekezeti iskolákban 1934-ig. Időközben lévőta papi tanfolyamot végzett, hogy tábori lelkész legyen. Így felmentették a hadkötelesség alól is. Oltszakadáton át is vette a parókiát, de a második világháború miatt kántortanító maradt Hidvégen.

1934-ben egy ideig visszakerült Pürkerecre és itt 1935 májusában megnősült. Felesége Kocsis Ilona (1909. október 20.–1996. augusztus 13.). Kocsis András és Vajda Ilona alszegi szorgalmas gazdálkodó földművesek gyereke, akiknek módjukban állott legkisebb gyerekük iskoláztatása. Lányukat beíratják a nagyszombeni Katolikus Zárda Tanítóképzőjébe, ahol ő az egyetlen evangélikus. 1927-ben tanítói oklevelet szerez és a pürkereci Evangélikus Felekezeti Iskolába kerül.

Pürkerek talán az egyetlen barcasági település ahonnan az első világháború román betörésekor senki se menekült el. A többi csángó faluból sajnos majdnem mindenki menekült.

Az alszegi Kocsis nagyszülők Segesvárig szekéren, majd Kémerig vonattal menekültek.

A Trianoni diktátum után az új birodalom minden módszerrel felhasznált a magyar iskolarendszer tönkretételére. Hét-falu felekezeti iskolái is csak az 1930-as gazdasági válságig bírják, amikor egyházaink kénytelenek sorra bezárni a magyar iskolákat. Ez a sorsa a pürkereci iskolának is. Egy ideig szüleinek a kötelező román nyelv szigorlat után megengedik, hogy a pürkereci Állami Iskolában taníthassanak, de már a kötelező román nyelven. Szüleit ezután áthelyezték a Regatba Oltenița mellé, de állásukat nem foglalták el.

A második világháború idején 1942–1945 között a hídvégi Felekezeti Iskolában tanítanak, s közben apja tábori lelkészi szolgálatot is teljesített a földvári „haláltáborban”. Papp Béla bácsfalusi orvos barátja próbálta gyógyítani, életbe tartani az ártatlanul idehurcolt magyar áldozatokat, de a halottakat neki a hídvégi papnak kellett temetnie.

Az 1945-ös tanügyi reform az egykori illegális magyar kommunisták segítségével Erdély szerte és a moldvai csángó-nép számára is újjraalakítja az addig betiltott magyar iskolákat. Így Pürkerecen is megalakul az I–IV. osztályos Magyar Tan nyelvű iskola. Ide kerülnek szülei is, és édesanyja lesz az iskola igazgatója.

Az 1947-es a rendszerváltás után a 30 év szolgálatért 1948-ban apját nyugdíjazzák, de 1949-ben ezt megvonják tőle. Újra tanítania kellett Bodolán majd Tatrangon 1955-től 1965-ig. Apjától itt veszi át a stafétát Barkó András tanító, aki majd Bácsfaluba kerül. Édesanyját 1967-ben nyugdíjaztatják. A becsületes munkájuk végén jó módú gazdává gyarapodott alszegi nagyszüleit, 1950-ben kulákká nyilvánították.

Szüleik házasságából 1936. november 14-én megszületett első gyermekük János, aki az elemi iskolát Hidvégen kezdi, majd Brassóban folytatja az akkori 4-es számú magyar tan nyelvű középiskolában, ahol 1954-ben érettségizett. 1954 és 1960 között a marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem általános orvosi karán orvostan hallgató. Az egyetem után Kommandón, majd Dobollón orvos. 1962-től Négyfaluban működött általános orvosként 2003-ig, amikor nyugdíjba vonult. Négyfalu szeretett és tisztelt orvosaként sok csángó életét mentette meg. Ő is helytállásával, az őseitől örö-

költ hagyományok ápolásával, a föld és kaszáló megbecsülésével példát mutatott az ittmaradásra, és a történelem érthetlenségeinek a túlélésére.

2004. március 28-án szólította magához a Teremtő.

Deák András bátyja után 12 évre született, az idősödő szülei örömére. Az elemi iskolát Pürkerecen végezte. Az első, harmadik és negyedik osztályban édesanyja, míg a második osztályban édesapja a tanítója. Az ötödik és a hatodik osztályt a brassói 4-es számú középiskolában végezte, amit 1960-ban megszüntettek és így a hetedik osztályt a 6-os számú Elemi Iskolában végezte, ami nem volt más mint az elődje a 4-es számú középiskola de egy román tagozattal kibővíve. Gyerekként megéreztte, hogy a világon nem az értelem uralkodik, hanem a korlátoltság, nem az igazság szeretete, hanem az igazság látszatának a megbecsülése.

Az 5-ik és 6-ik osztályban Reiff István volt az osztályfőnöke, a 7-ikben pedig Hanke Arthur. Iskolásként szemlélhette azt amint az egykori magyar illegális kommunisták által visszaigényelt jogainkat a nacionalista szocializmus kezdte felszámolni.

1961–1965 között a brassói Unirea Középiskola magyar tagozatát végezte el, itt osztályfőnöke Hanke Mária tanárnő volt. Zsidó Donát csillagászat tanórái elbűvölték.

Zsidó Gyuri osztálytársánál gyűltek össze a megfoghatatlan mértani feladatok megoldására, ami egy egészséges kártyapartival végződött. A közösségi szellem, az összetartozás, a szabadság szeretete évről-évre erősödött. Párhuzamosan a 6-ik osztálytól műhelygyakorlatot is kellett végezni.

A 8–11. osztályban ezt a Hidromechanika üzem fémforgácsolási részlegén végezték, amiből érettségi előtt le is kellett vizsgázni. A gyári bezártság elvette a kedvét a műszaki pályától, de mégis elvégez három évet az építészeti technikumon, mint út és hídépítő.

1968-ban végre a marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem hallgatója lesz, az általános orvosi karon. Ő a magyar csoport tagja, de a román tagozat nagy része is magyar diákokból állt. A bentlakási életet szerette, mert jó közösség alakult ki. Csodálatos volt a színházi élet, a felemelő

hangversenyek. Az egyetemen az előadások magyar nyelven folytak, de a gyakorlati részt már románul kellett tanulni. Tanárai közül kiemelkedő példaképe Pápai sebész-professzor volt. Mert kiszemelve más dologra, nem önmagamba bonyolódva kell némán panganom, de kiáltanom, cselekednem, valakiért, valaki ellen, kötnöm és oldanom, hinnem a mégisgyőzelemben, ha nincs más oltalom.

1974 november 1-én körorvosként kerül a Bákó megyei Parincea községbe. Ebbe a megyébe minden évben 20-25 fiatal kezdő orvos és gyógyszerész került ki a marosvásárhelyi Egyetemről, pártpolitikai akaratból.

Ez a község Bákótól 30 km-re van és 9 falut foglal magába, hasonló a mi Hétfalunkhoz. Ezekből kettő tiszta csángófalú. Az egyik Văleni, teljesen katolikusok lakják, akik magyar anyanyelvüket rég feladták.

A másik ettől 7 km-re fekvő Lábnyik, akik szintén katolikusok de egy szót se tudnak románul. Ezen családoknál a 9–10 gyerekek a megszokott. Itt a fiút kölyöknek nevezik a lányt pedig gyerekeknek, s azt, hogy fáj séríknék ejtik. 1950–1954 között itt 1–7. osztályos magyar iskola működött. Seres András gyűjtései során itt is meglátogatta Deák András doktor urat, aki „szolgálatát” letelével Reményik soraival búcsúzott a csángó testvéreitől: *„Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek, / És áhítattal ejtsétek a szót, / A nyelv ma néktek végső menedéketek, / A nyelv ma tündérvár és katakombá, / Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek.”*

1977 nyarán került körzetébe a csernátfalusi Jenei Tamás lelkész, aki ott megalakította a bákói református egyházkerületet.

Deák András 1977-ben elkerül innen. Sikeres versenyvizsga után három évig mint radiológus alorvos tevékenykedhetett a bukaresti híres Colțea kórházban, I. Pană professzor és M. Vlădăreanu adjunktus irányításával. A bukaresti Egyetemen tanársegédi állást ajánlanak számára, de ő szülőföldjére vágyott.

1980. november 1-től egészen 1989-ig radiológus szakorvosként dolgozott a négyfalusi majd a brassói kórházban.

1990-ben sikeres főorvosi versenyvizsga után kinevezték a brassói Megyei kórház radiológia osztályának osztályvezető főorvosává, mely funkciót ma is betölti. Az informatika és a technika rohamos fejlődésével a radiológia és a képalkotási

módszerek gyors elterjedése új vizsgálati módszerek alkalmazását tette lehetővé. Így jelent meg és terjedt el az ultrahangos vizsgálat, a computer tomográfia, a mágneses rezonanciás képalkotás, a mammográfia. Mindezen módszerek elsajátítása szükséges volt ahhoz, hogy a kellő tudományos szintet megtudják tartani.

1995-től adjunktusként tanított a frissen alakult Transilvania Egyetem Orvosi Karán a radiológia szakon. 2004-től ezt a tevékenységet már nem folytatja.

1998 és 2002 között az Országos Radiológiai Társaság vezető bizottságának tagja, majd 2002–2006 között a társaság alelnöke.

Több mint 15 éve foglalkozik a radiológusok szakképzésével a megyei kórház keretén belül is. A több mint 30 általa szakképesített orvos közül a legbüszkébb Székely Zsolt csernátfalusi orvosra.

2000-től helyi tanácsos a tatrangi Polgármesteri Hivatalban, előbb az RMDSZ részéről, majd mint független képviselő. Az előző rendszert semmilyen szinten nem támogatta és nem volt a hatalom részese sem.

1984-ben nősült. Felesége Szörnyi Ibolya német szakos tanárnő, aki Tatrangon született 1950 október 3-án, a tatrangi és bácsfalusi iskolában tanult, majd 1969-ben a négyfalusi elemi középiskolában érettségizett. 1972-ben a marosvásárhelyi Pedagógiai Intézetben román – magyar szakon tanári oklevelet szerez, majd a Babeş-Bolyai Egyetem magyar-német karát végzi el. Jelenleg a tatrangi iskola magyar tagozatán német nyelvet tanít. András fiúk 1984. február 2-án született és István fiúk 1985. január 26-án. Az elemi iskolát és a középiskolát mindketten a Johannes Honterus Középiskolában végezték és 2003-ban érettségiztek. Jelenleg András ötödéves egyetemi hallgató a brassói Transilvania Egyetem építészeti karán. István pedig 2007-ben a brassói Transilvania Egyetem Informatika karán német nyelven szerzett oklevelet és egyben harmadéves a D. Cantemir Egyetem közgazdasági karán.

Deák András orvosként a hozzáfordulókat teljes szakmai tudásával és emberségével segítette. Mindezt önzetlenül tette egy elvadult világban. A csángóság sorsa, egészségi állapota

mindig szívügye. Szüleitől örökölte a mezőgazdasági munka szeretetét, az állattartás örömeit, a munka tisztetét, az ősi föld megművelését, hasznossá tételét és nem az elherdálását. Olyan egyéniség aki maga körül történelmet teremtett.

Helytállása, a család szeretete, az orvosi szaktudása, a mindennapi élet minőségi megélése követendő példa mind azoknak akik magyarként európai szinten tevékenykednek. Zajzoni Rab István és Tóthpál Dániel költőink ilyennek álmodták meg a minőségi csángót.

Doktor Úr! Fogadja szülőföldjének a szeretetét és a tisztetét kifejező Zajzoni Rab István díjat. Isten éltesse!

*

Méltatta: Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2007. szeptember 30.

Oklevél szövege: Szakmai és emberi példamutatásáért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához, különös tekintettel a szülőföldön maradásra és a szülőföld szeretetére.

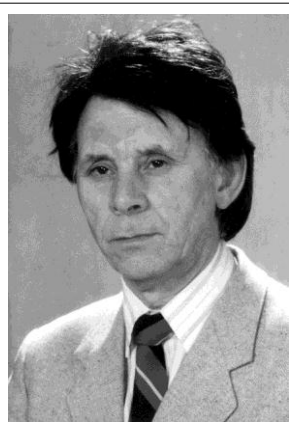
Gyerkó András

Gyerkó András a Barcaság kimagasló zenetehetsége 1943. október 21-én született Bácsfaluban. Apai ágon az elődei türkösiék és hosszufalusiak, anyai ágon pedig Sepsiszekiek.

Mindkét ágazatot kimozdította szülőföldjéről a történelmi és a gazdasági átalakulás.

Apja Gyerkó András (1901. május 27.–1977. január 5.) Bukarestben született, mert nagyapja itt talált megélhetési lehetőséget, mint raktárnok, a XIX. századvégi „regáti” főváros lendületes fejlődésének köszönhetően. Budapest után ebben a

városban élt a legtöbb magyar. A kevés földdel rendelkező Gyerkő-Gócza család így telepedett Bukarestbe, abba a városba, ahol valamikor ötezer csángó élt és dolgozott. Gyerkő András apja és annak húga itt végezték el az 1–6. osztályt abban a bukaresti magyar iskolában, amelyből 1990-után alakult meg az Ady Endre Líceum. Gyerkő András az apa nem kőműves, nem fiákeres, hanem iparos-esztergályos lesz. Kitört az első világháború, így nagyapját Gyerkő Andrást

1917 telén gyalog és néha szekéren Jászvásárig hurcolták. Csodával határos módon élve hazakerül, de a csángóság hanyatt-homlok menekül a „magyargyűlölő” Bukarestből. Először Brassóba telepednek le, majd 1927-ben Türkösbe a „szülőföldre”, de csak a család férfitagjai, mert az anya Gyerkő-Gócza Anna és annak lánya Sára Bukarestben elhaláloztak, betegség miatt.

Apja mint ügyes iparos, könnyen talál munkát Brassóban. Dolgozik Teutsch-nál, a Fazolában, majd a Schiel-műveknél, ahonnan nyugdíjba is vonul. Ő egy helyben maradt, csak a történelem fergetege a Schiel-gyárból csinált „Uzinele Strungul”-t, majd ebből is „Hidromecanica”-t, ami ideig-óráig még ma is létezik. Apja kitűnő énekes is volt, mindig a társaságok kedvence. Ezt a hangot örökölte a tanár úr is.

Anyja Miklós Lenke 1921. november 19-én született Bácsfaluban, Miklós József iparos és Kocsis Krisztina varrónő gyerekeként. Az anyai Kocsis ág középajtai eredetű. A dédnagyapát Kocsis Dénest a falusi életformából a kiegyezés utáni Magyarország fejlődése mozdítja ki. Az Erdélyt is behálózó vasúti közlekedés sok munkahelyet biztosít számos székeley legénynek. Így lesz belőle vasutas Brassóban, majd pályaoír az Alsómalomdomboknál. Az egykori őrház még ma is áll. Ezt kellett 1916 augusztusában 24 óra alatt elhagyniuk és az utolsó szerelvénnel Vácig menekülniük. A történelem vihara után visszakerülnek a szülőföldre, de vonatot köszönteni már csak más nyelven lehetett. Ezt a nyelvet dédapja nem ismerte, meg-

tanulhatta volna, de az esküt elmondani lelkiismerete nem engedte, így lett az egykori pályaoárból pályatakarító, ott ahol valamikor az érkező vonat füttye szakította meg a harmonikaszót.

Gyerkó András az óvodát szülőfalujában 1947–51 között végezte el Szén Ida óvó néni irányítása alatt. Zajlott a verstanulás, a színpadi szereplés, de a hosszabbított program végén sorban állva a kapunál jött a kötelező Internacionálé éneklése. A kis óvodások a szöveget tudták, magyarul énekelték, de nem tudták, hogy kivel kell harcolni, és mégis az volt a jó benne, hogy mindig az utolsó harcról kellett énekelni. A dallam szerkezete tíz különböző hangból állott és ezt az öt éves gyerekek tudnia kellett. Hát ilyen nótaszóval köszöntött be a szocializmus a Barcaságra is. Közben megszületett a húga Hajnal is, 1946. március 14-én.

1950–57 között Gyerkó András a bácsfalusi általános iskola tanulója, amelynek igazgatója Simon András volt. Az első osztályban Szén Gyula volt a tanító, második osztályban Fekete Hajnalka, harmadikban Ürmösi Rozália és negyedikben Fejér Zoltán. Az 5–7. osztályban Tóthpál István volt az osztályfőnöke. Apja sokszor vitte magával a gyárba így büszkélkedett kollégái előtt, akik bíztatták, hogy tanuljon többet, hogy ne kelljen annyit és úgy dolgoznia mint az apjának. Gyermekfejjel ezt úgy értelmezte, hogy mérnök pályát kell választania, és ez nem is lehet olyan nehéz, mert a matematikát szerette.

Az iskola minőségét a szaktantárgyak tudományos hűvössége mellett a nevelői melegség biztosítja. Simon András népnevelő tevékenységéhez az iskola színjátszó társulata is tartozott. Ezt nem felső utasításra, hanem belső meggyőződésből tette, sokszor a másik tagozat akadályait is leküzdve. A hatodik osztályban János Vitézzel léptek a színpadra, a hetedik osztályban pedig a Légy jó mindhaláliggal. Minden tanár egy-egy színpadi jelenetet mutatott be és az igazgató koordinálta az összképet. Így nagyon sok Nyilas Misi kerülhetett a Nagy Béla és csoportosulása által 1954-ben alapított négyfalusi Elméleti Líceumba.

Gyerkó András 1957–61 között ennek a középiskolának az eminens tanulója. Osztályfőnöke Gazdag Árpád (1930–2007), aki a fizika mellett a kirándulásokon szeretette meg a

Barcaságot. Barkó Anna a magyar irodalmat tanította és egyben a tánc- és színjátszó csoportot vezette, amelyekben Gyerkó Andrásnak is mindig jutott szerep. Ez által a sok kiszálláson megismerkedhetett Székelyfölddel is. Zátyi Lajos igazgató a magyar tagozat egységéért küzdött. Gyerkó András reálszakos érettségi oklevéllel mégsem lett mérnök.

Iskolai évei alatt egyre jobban a hangok és a dallamok világához vonzódott. Dédnagyapja harmonikázott, nagyanyja citerán játszott és még két rokon hegedült. Az apjának akihez a legközelebb állt, kitűnő hangja, énekkedve és repertoárja volt. Az élet őt nem sodorta énekes pályára, de két dalárdának is tagja volt: a Dobránszky kántor-tanító vezette türkösi dalárdának, később pedig a „Törekvés” brassói iparos dalárdának. De ugyanolyan szenvedéllyel szeretett játszani műkedvelő színészként a Schiel-gyári társulatnál, majd a bácsfalusi kultúrház színpadán. Felejthetetlen élmény volt Szigligeti Ede „Csikós” darabja, ahol az apa a gazdát, és a fia a muzsikus rajkót játszotta.

Simon András igazgató, aki jól hegedült, tanította be a János Vitéz daljátékából Kacsók Pongrácz dallamait, majd felkérte az iskolába frissen kinevezett Simon Ilona román nyelv és irodalom szakos tanárnőt, hogy tanterven kívül alakítson egy hegedűcsoportot, és velük az év végi ünnepségen szerepeljen is. Így állt színpadra a 16 tanuló, akik közül kettő kiemelkedett a hegedűjátékával.

A tanárnő aki szaktudását brassói hegedűművésztől kapta, külön foglalkozott az 1956. és 57-es „forradalmi” években Gyerkó Andrással és Dódé Árpáddal is. Kottaanyaggal segítette és rendszeres felkészítéssel, persze iskolán kívül. Általa kerültek a brassói Népművészeti iskola hegedű szakára, ahol zeneelméletet, zenetörténelmet, szolfézst tanultak három éven át az érettségiig, azaz 1961-ig. Itt sokat tanult Sibian Constantin hegedűszakos tanártól, aki egyben a brassói Filharmónia tagja is volt. Ő szerettette meg az Erkel műveket. Gyerkó András zeneiskolásként Hubai Jenő „Magyar Fantáziával” és a Porumbersu „Balladával” hegedűkoncertet tartott több iskolában, a Hadsegregházában, a Metrom klubban és a Dalszínházban.

Gyerkó András és Dódé Árpád útja a kolozsvári Zeneakadémia tanári szakára vezet, de harmadiknak hozzájuk csat-

lakozott a tanárnőjüknek húga Simon Katalin is, aki híres opera énekes-művésznő lett. Évtizedekig Kolozsvár ünnepeltje volt, most Miskolcon tevékenykedik. A Zeneakadémián kiemelkedő tanára volt Márkos Albert zeneszerző, aki egy hegedűsdinasztia kiemelkedő tagja volt, ő tanította a Kodály-féle polifonikus éneklést is. Curta Vasile pedig hegedűsként fejlesztette a diákok készségét. Bemutatókoncertek mellett elvégzi a karvezető mesterkurzust is.

1966-ban államvizsgáztak. Dódé Árpád egy Szeben melletti faluba került, de hegedűtudásával átigazolt a szebeni Filharmóniához, aminek most is aktív tagja, és részt vett a nyáron a „Szeben-Európai Kulturfőváros” zenei rendezvényen.

Gyerkó András a brassói Traktorgyár szakiskolájába kerül, ahol zeneköröket irányított. A féléves kötelező katonaságot Bukarestben végezte el, gyalogosként. Egy brassói majd sepsiszentgyörgyi továbbképzés után tartalékos főhadnaggyá léptettek elő. 1967–69 között Zernyesten az Elméleti középiskolában az V–XI. osztályoknak heti 29 órán tanította román nyelven a zenét.

1969-től a négyfalusi Elméleti Líceum mindkét tagozatán ő lesz a zenetanár. Lelki elégtételt és egyben kihívást is jelentett, hogy visszatérhetett szülőföldjére az egykori iskolájába, ahol ebben az évben adják át az iskola új épületét. A zenei nevelés célja a zenei ismeretek elsajátítása, művek meghallgatása, az éneklési készség kialakítása és fejlesztése, a zene gyakorlati művelése közös énekléssel és erre legalkalmasabb az iskolai kórus. Ezzel összefogható az iskolai közösség és a szereplésekkel a szülőkön keresztül a helyi közösség is. Így válik a zenetanár és karvezető népművelővé, a közösség alakító tényezőjévé.

Tanárokból, tanítókból, óvónőkből összeállt városi kórust irányította, amelyet több versenyen díjaztak is. 1972-ben újraindult Brassóban a Magyar Dalárda, amit 1950-ben tiltottak be, és ami 1863-ban alakult meg először. Ebben az újraalapításban és kezdeti működésben részt vállalt Gyerkó András is. 1972. december 16-án feleségül vette Jakab Évát. Házasságukból két gyermek született András (1974. március 1.) és Noémi (1977. október 20.). András fia az Áprily Lajos Főgimnázium után 1996-ban elvégzi a Babeş-Bolyai Egyetem matematika szakát, majd a kolozsvári Zeneakadémiát is. 1995. december

27-én nősült, felesége Zita tanárnő, szintén a Babeş-Bolyai Egyetem matematika szakát végezte.

Gyerkó András, tanár úr 1980-tól, 2007. augusztus 31-ig, kivéve a 1989–1990-es tanévet az iskola igazgatóhelyettese. Feladata a magyar osztályok működtetése, és az egész iskola gazdasági vezetése.

1990-ben tanfelügyelőségi és városvezetési szinten, hozzájárult a Zajzoni Rab István és a George Moroianu Középiskolák megalakulásához.

1990-ben a helyi RMDSZ keretén belül Dávid István kulturális csoportok megalapításával foglalkozó alelnök, felkérte Gyerkó Andrást egy kórus alapítására és működtetésére. Ennek a tanár úr eleget is tett, és 1990. április 4-én a csernátfalusi iskolában a Polifónia Kórus megtartotta az első próbáját. Célja a magyar és az európai zenekultúra megismertetése és megszerettetése. És ezt a szerepét az elmúlt 17 év alatt folyamatosan be is töltötte.

Jelen volt a hétfalusi csángóság egyházi és világi rendezvényein. Legutóbb a zajzoni kápolna felszentelésén. Mindezek mellett a tanár úr egy „századnyi” zenét szerető gyereket tanított meg a szolfézásra, hegedülni, zongorázni, gitározni, furulyázni, valamint a tanítóképzőkbe bejutni.

Ezek közül emelkedett ki Peteu-Simon Zsuzsa aki Münchenben operaénekes, Peteu-Simon Johanna aki Bukarestben csellista, és Cora Lajos aki oboa művész Svájcban, és többnyire Japánban koncertezik.

Az elmúlt 17 év alatt a Polifónia Kórus a Barcaság kárpát-medencei nagykövete lett. Fontosabb állomásai: 1998-ban Brassóban a Magyar Dalárda alapításának 135. évfordulója, Baróton a Zatureczky kórus találkozó, 2005-ben Nagyajtán a Gazdag Miklós emléknep, Sepsiszentgyörgyön a barcasági evangélikus kórusok találkozója, Marosvásárhelyen a Bárdos Lajos és Nagy István kórustalálkozók, a budapesti Bárdos Lajos Társaság által szervezett kórusfessztiválok Zsérén, Gyimesen vagyis a Csitári hegyek alatt fekvő felvidéki helységekben, Dunaföldváron, 2007-ben a budapesti Városmajor Plébánia templomában, Csillagbércen, a Deák-téri evangélikus templomban, Nyugat-Magyarország Kemenesalja falvaiban,

Sárváron és még várnak rá a délvidéki és kárpátaljai meghívások mellett a lengyelországi felkérések is.

A kulturális diplomácia törvényeinek értelmében a Polifónia Kórus vendégül látta Négyfaluban négy alkalommal a Kemenesmagasi Ének- és Citera Együttest, az óbectesi Schola Cantorum kórust, a dunaföldvári Cantemus kórust.

A Polifónia Kórus nemzetközi elismerése volt az is amikor a budapesti Erkel-Kórossal együtt Bárdos Lajos: Régi táncdal öt részes kórusművét énekelték.

Gyerkó András segítette Sándor Márta barcasági népdalgyűjtéseit, és Seres András is sokszor konzultált gyűjtése zenei anyagáról a tanár úrral. Értékelte és tanulmányozta Farkas Ferenc zeneszerző barcasági népdalgyűjtéseit is. Ezen eredményeket a „Hétfalusi Borica tánc” hegedűre és zongorára írt virtuóz szerzeményeiben dolgozta fel. Jagamus János a romániai magyar kórusgyűjteményeiben is említi, amit a Kriterion Könyvkiadó jelenttetett meg. Farkas Ferenc pedig a Franciaország Tour városában tartott Európai Kórusfesztivál elnöke is volt, ahol a tanár úr is szerepelt.

Gyerkó András szabadidejében Nagy Elek (Méhes György) könyveit olvassa és Kányádi Sándor verseinek dallamvilágát szívja magába. Kedvenc zeneszerzője Mozart mellett Kodály. Napi tevékenységében ők is inspirálják, a csipkéző fantáziákon is áttörő ősi magyar dallamokkal együtt, mint a „Kál-lai kettős” és a „Tiszán innen Dunán túl”.

Gyerkó András a hétfalusi Mozartunk életművének hátszobája a szerető családján kívül a második családja, a Polifónia Kórus, nevezetesen: Kovács Izabella, Soós Sárka, Gödri Éva, Gyerkó Éva, Nagy Katalin, Gombás Magda, Csukás Izabella, Kovács Klára, Nagy Klára, Gyerkó Nóémi, Crăciun Veronica, Soós Marika, Bíró Csilla, Kovács János, Nagy András, Bajkó Sándor, Gócsa István, Kádár András és ifj. Kádár Andás.

1998-ban a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége tanári és karvezetői tevékenységét elismerő oklevéllel jutalmazta.

2001-ben a Romániai Magyar Dalszövetség pedig a Márkus Albert díjjal tüntette ki, amire nagyon büszke, hisz a Zeneakadémián kedvenc tanára volt.

2007-ben a Tanügyi Minisztérium érdemes tanári oklevéllel méltatta.

És íme elérkezett az a nap is amikor a barcasági csángóság szeretett fiának Gyerkó Andrásnak átadhatja a Zajzoni Rab István díjat. Fogadja szeretettel Tanár Úr és Isten Éltesse!

*

Méltatta: Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2007. szeptember 30.

Oklevél szövege: Hétfalu oktatási, nevelési és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

2008

Simon Gotthárd Anna

Simon Gotthárd Anna 1930. november 21-én született Homoródalmáson. Édesapja Gotthárd Albert (1910–Homoródalmás, 1973. február 10.) és édesanyja Csíki Eszter (1910–Homoródalmás, 1992. november 17.) 1930-ban házasodtak össze. Házasságukat Anikón kívül még Gábor (Homoródalmás, 1936. október 19.–Homoródalmás, 2005. november 5.) fiúkkal áldotta meg az Isten.

Apai nagyszülei Gotthárd János (1883–Homoródalmás, 1942) és Gotthárd Szabó Lídia (1889–Homoródalmás, 1970) a falu által tisztelt első családokhoz tartoztak. Gotthárd

János nagyapja az első világháborúban huszár szakaszvezető volt.

Anikónak, a kedvenc unokájának adományozott egy borjat, azzal a szándékkal, hogy férjhezmenetelig sokat fog a borjúból lett tehén elleni, így hasznot fog hozni Anikónak.

Szabó Mihály (Homoródalmás, 1864–1949) és Szabó Sándor Lídia (Homoródalmás, 1867–1947) sokat foglalkoztak a dédunokával, az ősről szóló szép mesékkel halmozták el fiatal lelkét.

Anyai nagyszülei Csíki István (Homoródalmás, 1884–1916,) és Csíki Barna Rebeka (Homoródalmás, 1888–1974) szintén a falu tiszteletének örvendtek. Csíki István az első világháborúban kapott sebesülésébe halt bele. Ma a neve a templomban ott díszleg a hősi halottak névsorában.

Szabó Mihály dédnagyapja a falu egyedüli szabója volt, aki a székelyharisnyát varrta. A kamarás asztal, amelyiken egykor varrt, most unokája, Szabó Sándor, a Brassói Lapok egykori főnyomdása családi ereklyeként őrzi.

Anikó apja a nagyapja házát örökölte, és apja testvére, Dániel, pedig az ősből maradt. Édesapja rendbetett házát kollektivizálás után elvették, majd átépítették kultúrotthonná. Az 1990-es évek után ezt a visszakapott kultúrotthont Anikó a helyi tanácsnak ajándékozta.

Anikó édesanyja Mihály testvérével félárván nevelkedett, majd amikor nagyanyja újra férjhez ment, még három mostohatestvérrel bővült a család. Édesanyja Brassóba került szolgáhlánynak.

Anikó szülei dolgos földműves emberek voltak és 10 ha földet műveltek.

Anikó öt elemi osztály elvégzése után tanulmányait szülői javaslatra a székelyudvarhelyi Református Tanítóképzőben folytatta. A csodálatos bentlakási élet szép emlékeit mai is fel eleveníti. Apját magyarságáért Szamosújváron ítélet nélkül egy évig szobafogságon tartották.

Anikó rajztehetsége ezekben az években bontakozott ki, még Bukarestben is díjazták rajzait. Felvették a kolozsvári Képzőművészeti Akadémiára, de szülei a Homoródalmáson megüresedett tanítói állást javasolták, pedig nagynénje és annak férje dr. Bodor András kolozsvári egyetemi tanár a képzőművészet mellett érveltek, de szülei hajthatatlanok voltak.

Az összetört álmok miatt Anikó évekig nem is rajzolt többet. 1954-ben Anikó férjhez ment Vass Áron tanítóhoz

Oklándra. 1955. július 5-én megszületett élete értelme, a fia, Vass László Levente.

Anikó innen Abásfalvára került tanítónak, majd 1963-ban Bágyban, 1964-ben Pálfalván tanít. 1964-ben fiával Barótra költözik, elvállalva a Gimnázium leánybentlakásának pedagógusi állását és az iskolai énekórákat. Majd Bodosban folytatja, ahol kultúrigazgató is lesz. Itt tanította be a Néma levente című színdarabot, amivel Székelyföldön szerepeltek.

Marosvásárhelyen a Művészeti Iskolában a két éves tanfolyamon megkapja a koreográfus oklevelet. Ezt még egy szebeni és egy brassói tanfolyammal egészíti ki.

1966. szeptember 1-től a Rajoni Sepsiszentgyörgyi Művelődési Ház igazgató helyettese, koreográfusa és metodistája is egyben. Bábszínháztól kultúrműsorokig mindennel foglalkozik, még a Marosvásárhelyi Székely Népi Együttes aktív táncosa is. A tanároknak betanított szüreti táncát Bukarestben első díjjal jutalmazták. Erdély városait, településeit kultúrműsorával bejárta, fesztiválokon pedig műsorait mindig díjazták.

1967-től Ósáncon a román óvodában tanít. Kovásznai Miklós felkérésére elvállalta a Kósza Jutka népszínmű főszerepét. Brassó és Fogaras mellett megyeszerte telt ház várta az előadást.

1970. szeptember 1-től Zajzonba nevezték ki a magyar tagozatra. Innen kerül Tatrangra kultúrigazgatónak és tanító-
nak a magyar tagozatra.

Minden évben műsoros farsangi estéket szervez. Az óvodásokat is táncra tanítja. Egy-két táncosa híres balett-táncos lett Budapesten. Betanította Karácsony Benő A rút kiskacsa színművét. Táncsoportokat foglalkoztatott a csernátfalusi iskolában és az alszegi középiskolában. Este a fonóban című előadással a gimnázium első díjat kapott a fogarasi fesztiválon. A csernátfalusiak pedig Bartók feldolgozással nyertek. A bácsfalusi Művelődési Házban csíki és almási táncokat tanított. Munkája már Brassóra is kiterjedt. A brassói Vörös Csillag táncsoportnak betanítja a csíki táncokat, amelyekkel egész Európát végigtornézták.

Tatrongon magyar. Román táncsoportja működött és ezen kívül modern táncsoporttal is foglalkozott, akik oklevelet is kaptak.

Tatrongon a Boricát utoljára 1938-ban táncolták Domo-kos Pál Péter híres néprajzkutató felkérésére. Azóta a politika betiltotta. Mezei István evangélikus lelkész és Seres András néprajzkutató segítségével újra írja és tanítja ezt az ősi szertar-tásos táncunkat. És annyi év után a csoda bekövetkezett! Anikó tehetségének és szorgalmának köszönhetően a Borica feltá-madt, mint a Főnix madár (kerecsensólyom). Azóta Háromfa-luban rendületlenül táncolják. Ezt a sumér időkig visszamenő táncunkat a barcasági csángóság minden egyes településén táncolták. Az osztrákok és a románok megszorító intézkedései először tiltották, majd a felnőtt férfiakra kisiskolásokra hozták le a korhatárt. A legősibb a tatrangi Borica. Pürkerecen pedig ősi csángó leánytáncot tanít újra. Mindkettővel országos szin-ten szerepel.

Előadásait, fellépéseit többször is közvetíti a román tele-vízió magyar adása. A Boricáról bővebben beszámolt a Műve-lődés (1973) és a Brassói Lapok. A Székely Népi Együtest min-den évben vendégül látták Tatrongon, havonta pedig a sepsi-szentgyörgyi színházat is. A Marosvásárhelyi Székely Népi E-gyütest vezetői, Zoltán Aladár, a Filharmónia igazgatója, Szé-kely Dénes koreográfus és Orbán Irma díszlettervező Anikó javaslatára átdolgozza és véglegesíti a Borica című előadást, amellyel ők is felléptek világszerte.

A tanerőik segítségével etnográfiai múzeumot létesített. Olyan értékes tárgyakat gyűjtött, amiket a brassói és bukaresti múzeumok is lefilmeztek. Anikó távozása után a múzeum meg-szűnt. Anikó csángó balladákat és dalokat is gyűjtött. Az egyik legszebb balladát Kajcsa Rozáliától tanulta. Anikó fiával együtt 1972-ben Zajzoni Rab István emlékműsort is szervezett.

Levente fiát fél éves korában keresztelte Kelemen Imre unitárius lelkész a papilakon, mert az apa ateista volt. Anikó nemsokára el is vált tőle. Levente az első osztályt Abásfalván kezdte, majd Bágyban folytatta. A 2. és 3. osztályt Homoródal-máson, a 4-iket Baróton, az 5–8 osztályt Homoródmáson. A 9– 12-öt pedig a négyfalusi Elméleti Líceum magyar tagozatán.

Levente az irodalmi kör kiemelkedő és szeretett költője volt. A Baróton tanult zongorázást gitározásra váltotta, amit iskolánk zenekarában hasznosított. Baráti körünkhöz tartozott. Levente szókimondása sokba került. Az egyik román dolgozatban az akkori hivatalos magyargyalázkodás ellen is írt. Reiner Mária tanárnő átadta ezt a dolgozatot az állambiztonságnak. Azóta figyelték. A tisztázatlan múltú Magdó János orvos azt is jelentette, hogy Levente és baráti köre Csíkszeredában forradalmat akar kirobbantani. A Magdónál maradt hét versét (pl. Kopjafa) azóta is visszakéri az édesanyja.

Levente Marosvásárhelyen a Pedagógiai Főiskola magyar–román szakára felvételizett sikeresen, de hely nélkül. Érthető. Jött a katonaság, ahol Buda Gábor és Urszuly Albert osztálytársaival együtt került az ósánci egységbe. De a katonaság végzetes volt nemcsak Levente, de Buda Gábor számára is. Az elvadult nacionalista szocializmus pribékjei rúgták, ütötték, kurblivassal verték. 1975 januárjában nagy távolság leszaladása után a jeges folyóvízbe kergette őket a káplár és ütlegelte is. Levente hólyagrákot, Gábor pedig vesebajt kapott (bár édesanyja egyik veséjét is odaadta, mégsem tudták megmenteni). Leszerelés után Levente „újra” sikertelenül felvételizett a kolozsvári agronómiára. Végül Kolozsváron maradt az autószállítási vállalat alkalmazottjaként. Baráti köre Csellényi László, Szócs Géza, Palocsai Zsigmond, Balla Zsófia, Zsigmond Emese, Marius Tabacu, Szilágyi Domokos, mindenben segítette.

Betegsége elhatalmasodott. Marosvásárhely után Budapesten kezelték, ahol Nagy László költőben szellemi atyjára talált. Együtt távoznak a másik dimenzióba.

Anikóban, az anyában, minden összetörött, minden elsötétült. Mindaz, ami számára a fényt, az életet jelentette, az végérvényesen ott fekszik a homoródalmási temetőben. Leventét 1979. április 23-án temették. Az idő megállt. Mégis Levente a szívünkben és a verseiben tovább él. Levente verseit számtalan irodalmi lap közölte, valamint a *Kimaradt szó* (1979) és a *Cenk árnyékában* (1995) versantológiák. Posztumusz kötetei: *Egyedül az éjszakában* (1991) és *Üvegmezők* (2004).

1979-ben Csíkszeredában Csáki Zoltán szervezésében bemutatták a Csángó kalákát. Ezt csodálta meg Beke György,

Pajor László (a tatrangi néptanács titkára), Szépréti Lila, Bálint Izabella tanítónő, akik a szervezésben is segítettek. A csángó kultúra ünnepe volt. Anikó segít Seres Andrásnak a bútorfestés motívumainak az összegyűjtésében, Mina Margit mérnöknőnek is segít a bútorfestésben. Tanulmányozta a bajuszos szék, kontyos szék, Rákóczi-szék barcasági történetét. Vajon még megvannak-e a türkösi múzeumban?

Anikó 1980-ban férjhez ment Simon Károly mérnökhöz (diákkori szerelméhez) és áttelepült Székelyudvarhelyre. Tanított a 6-os számú Általános Iskolában és a Bethlen Gábor iskolában beindítja a bútorfestő kört.

Ugyanezt a Kuckó játszóháznál is műveli. Az udvarhelyi bútorfestészetet európai szintre emelte. Nemzetközi táborok és kiállítások szervezője és résztvevője is. 1974-ben kettes fokozati vizsgázott Székelyudvarhelyen, 1976-ban pedig az első fokozati dolgozatát (matematika) védi meg Brassóban. 2001-ben Csíkszeredában megkapja a kiváló mesteri címet és 2004-ben életmű díjat kap. 1976 óta tagja a Brassói Amatőr Képzőművészeti Körnek, 1980-tól pedig a Romániai Magyar Népművészeti Szövetségnek. Az unitárius egyházon belül, mint a második családban, folyamatos tevékenységet vállal.

A Borica a legdrágább kő, mely másokat karcol, de ő nem tűr karcolást. A legnemesebb szív a csángó ballada, mely inkább vérzik, minthogy megsebezzen mást.

Élethívataásáról így vall Anikó: „A népművészetnek értékmegőrző szerepe van. A színek idézik a múltat, feltárva annak több évezredes titkait. Máskor a sírás és a nevetés hangján szólalnak meg, mint egy távoli harang zúgása (Atlantisz harangoz!). A hit és a művészet értelmet ad életünknek. Mentsük és ápoljuk a múltunkat, mert ez a jövő záloga. Érdeemes, és magyarként kell élni, bárhol, de legfőképpen itthon, a szülőföldön, itt Erdélyben!”

Simon Gotthárd Anna, fogadja szeretettel a hétfalusi csángóság elismeréseként a Zajzoni Rab István-díjat! Isten áldja meg Életét és Munkáját!

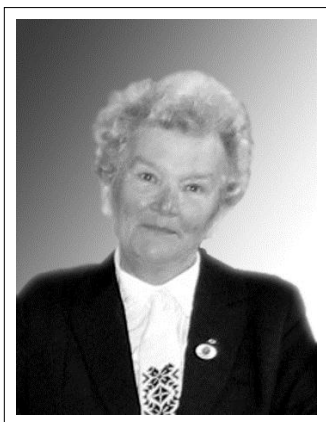
*

Méltatta: Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom,
2008. szeptember 28.

Oklevél szövege: Hétfalu oktatási, nevelési és művelődési
életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével
hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Barkó Etelka

1936. június 15-én született
Pürkerecen, felmenői gyökeres hét-
falusi csángók, édesapja Barkó And-
rás kántortanító, édesanyja Veres
Etel feleség, édesanya. Testvérei
Barkó András orvos, született 1928.
szeptember 30., valamint Barkó
György színművész, született 1931.
július 18.

Elemi iskoláit Kommandón
végezte, édesapja ugyanis 1940-ben
oda került tanítani. Gimnáziumi
éveit Csernátfaluban kezdte, az Egy-
séges Gimnáziumban, Árvay József igazgatósága alatt, Szed-
ressy Pál osztályfőnöksége mellett. Az 1948-as államosítást kö-
vetően megszűnt az egyház felügyelete alá tartozó Egységes
Gimnázium, Barkó Etelka a türkösi állami iskolában fejezi
gimnáziumi tanulmányait, majd Kézdivásárhelyre megy taní-
tóképzőbe, amit 1953-ban fejez be.

A tanítóképzőben kapott nevelés arra ösztönzi, hogy Ko-
lozsváron folytassa tanulmányait a Bolyai Egyetem biológia-
kémia szakán. 1957-ben végezte el az egyetemet, szerencsére
nem lehetett tanúja az egyetem 1959-es erőszakos felszámolá-
sának, beolvasztásának.

1957-től 1960-ig Négyfaluban, a csernátfalusi általános iskolában és az elméleti líceumban tanított.

1960–1979 között Nagyváradon és Biharpüspökin folytatta tevékenységét, ahová férje, Csórik János révén került. Házasságát az Úr két gyermekkel áldotta meg: Csórik Katalin (1960. december 30.), valamint Csórik Etel (1964. november 5.).

1979-ben került vissza szülőföldjére, és az 1990-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig a VII. számú általános iskola tanára lett. Áldásos pedagógiai tevékenységét jómagam is megtapasztalhattam, Barkó Etelka 4 éven keresztül osztályfőnököm volt. Többek között az ő munkássága indította el a reál pályán, biológiai, kémiai ismereteimet ő alapozta meg, és az ekkor megesett tanár-diák történeteket ma is gyakran elemlegetjük.

Vallja, hogy az ő oktatói munkája a kőműves munkája volt, az 1–4. osztályos alapra rakosgatja fel a téglákat, folytatja az alapozók által megkezdett feladatot, ezt nemesíti, szépítgeti. Minden gyerekből igyekszik a legjobbat kihozni. Mottóját Petz Aladár fogalmazta meg: *„A jó pedagógus az, aki kavicsért hajol le, és csillagot emel fel.”*

Természetesen a pedagógus munkája nem ragadhat le az iskolai tevékenységnél, ennél sokkal többet kell vállalni, a gyerekeket nevelni kell a tanterv által megkövetelteken kívül is.

Barkó Etelka diákként is számos kulturális tevékenységben vett részt, a Kovásznai Miklós által szervezett színjátszó csoportok hangulatát igyekezett meghonosítani pedagógusként is. Nagyváradon tánccsoportot szervezett, kézimunkakört vezetett.

A tojásírást gyerekkorában sajátította el édesapjától, a családban írta az első tojásokat.

Az 1989-es változásokat követően az iskolában is tojásíró tanfolyamokat szervezhetett. Hochbauer Gyula segítségével a Zajzoni Rab István Középiskolában, Pásztori Anna segítségével a brassói 8-as iskolában minden évben tojásíró tanfolyamot és kiállítást szerveznek, de Marosvásárhelyen, a Lórántffy Zsuzsanna Egyletnél, vagy Kisújszálláson is tanított már tojásírást.

Barkó Etelka révén a brassói Néprajzi Múzeum és számos kárpát-medencei múzeum látogatói is megismerkedhetnek a híres hétfalusi csángó mintakinccsel, melyről 2001-ben könyvet is írt.

Írott tojásait olyan pillanatnyi kiállításokon is meg lehetett csodálni, mint a Magyar Nyelv Napjai, német irodalmi olimpia stb. Tevékenységéért több díszoklevelet is kapott már, munkásságáról elismerően szóltak a helyi lapok, tévé, de a Pécsi Újság, Örmény Gyökerek is.

Büszke arra, hogy sok gyerek kezébe adott írókát, és főleg arra, hogy útmutatása alapján sokan ma is írnak tojást.

Nemcsak a tojásírást elevenítette fel, és mentette meg, foglalta össze mintakincsünket, hanem minden régi értéket igyekszik megőrizni, festett bútoroktól kezdve el egészen a csángó szőttesekig.

2001-ben, a millenniumi zászló átadásának ünnepén, zászlóanyává választottuk, saját bevallása szerint élete legszebb periódusa volt, mikor népviseletbe öltözve 10 templomba elvihette és bemutathatta a millenniumi zászlót.

2002-től a bácsfalusi faluturizmus keretében csángó estéken rövid történelmi áttekintést tart, bemutatja hétfalusi csángó népviseletünket, népszerűsíti kiadványainkat.

Kedves Etelka néni! Munkája elismeréseképp fogadja szeretettel a Zajzoni Rab István-díjat! Fogadja úgy is, mint zászlóanya, és úgy is, mit az, aki a hétfalusi írott tojás művésze és megmentője. Tevékenységét kísérje továbbra is Isten áldása!

*

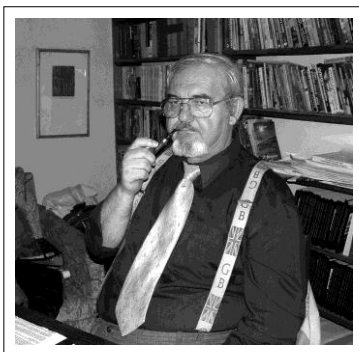
Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2008. szeptember 28.

Oklevél szövege: Hétfalu oktatási, nevelési és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult népszokásaink, különösen a tojásírás ápolásához.

Barabási László

Barabási László született 1943. április 15-én, Kolozsváron. Apja, Albert, teherautó szállítási vállalat tulajdonos. Ősi magyar-székely nemesi család sarja. Magyarországon a család fészke Csesztve, amely Balassagyarmattól délre, Visegrádtól északra fekszik a Duna bal partján. Zsigmond király koronatanácsában, mint bereg-tiszaháti báró, s mint

egyházi ember is megjelenik az okiratokban egy-egy családtag. 1370-ben Sebestyén Detrekő várának tulajdonosa (Pozsony mellett, ma Plavec). Korábban a Magyar Királysághoz tartozó Moldvai Vajdaság ősi vezetői. Címerüket ma is egy kis „modernizálással” Moldva sajátjaként használja.

II. Ulászló felkérésére Lénárd de Héderfája, akinek felesége Magdolna a szebeni geréb (katonai parancsnok) lánya, áttelepedik Erdélybe. Alvajda, székely ispán (örgróf). Részt vett Nándorfehérvár védelmében, és a Dózsa György elleni hadjáratokban. Létrehozza Marosszéken Ehed hun torem (szent) után elnevezett települést, 1498 körül, melyet harmadik fia, Lénárd kap meg családalapításkor. Hosszú ideig ez az ág a görgényi várparancsnoki, máskor udvarnagyi tisztjét tölti be. Fia, Dániel, Rhédei lányt vesz feleségül. Az 1600-as Rudolf császár idején történő betörés idején Básta generális megkínkoztatja és kivégezteti Ferencet Brassóban, a tanácskozássra hívott több mint 1000 székely főemberrel együtt. Ez után a család addigi királyhűsége ellenére, a Habsburgok ádáz gyűlöletéről híres. 1697-ben jelenik meg először a név Barabási formában a család mindhárom ágában.

Barabási Albert, született 1909-ben Ehed faluban. Anyja a Máréfalvi Olosz Anna, az Illyefalvi származású lófő családból. Apja, László korán meghalt egy kaszinói vita kapcsán szerzett sebtől. Ezért nagyapja, Dániel nevelte. Nővére Anna, Majláth

Istvánné. Húga, Margit a Nyárádmagyarósi Szabadi Mihály molnárhoz ment férjhez. Nagypapja halála után sógora, Majláth István segítségével szerezte meg a gépkocsi vezetői képesítést 1938-ban, és hozta létre autó-szállítási vállalatát, Kolozsváron.

Anyja, Szabó Juliánna, Gyergyóditróban született 1910-ben. Családjából, 1486-ban, Szabó Tímár Bécs bevételekor kap Mátyás királytól nemeslevelet. 1614-ben Antal jelenik meg a lófő lustrában. Ugyanezt a nevet viseli az író nagypapja, aki gazdálkodás mellett cséplőgépeket is működtet. Innen származik a család Szabó-polyva ragadványneve is. Szabó Juliánna mint ápolónő ismerte meg jövőendő férjét, és férjhezmenetel után a családi vállalat gazdasági ügyeit intézte.

Az államosítás után, 1948-ban kényszerlakhellyel Gyergyóba telepítették a „kizsákmányoló” családot. Valamiből élni kellett. Két teherautóból összerakott egyet és folytatta a fuvarozást. Amíg újra kezdték az életet a Ditrói rokonoknál volt Barabási László. Ez meghatározta gondolkodásmódját egész életében. Nagybátyjától, Szabó Ferencről a székely virtuosos szókimondást tanulta meg. Nagynénje férjétől, Siklódi Istvántól a meggondolt illeszkedést környezetéhez.

Mindkét férfi akkor került haza az orosz fogságból. Jól ismerték a „vörös paradicsom” valóságát. Feri bátyja a kommunizmus égő gyűlöletét fröcskölte szembe öcsével másfél évtizeden át. István, akit nagytatának nevezett, saját fajtájának, a székelységnek szeretetét, megbecsülését, legendáit, és nem utolsósorban, ősi életfilozófiáját. Ahogy növekedett egyre többet kapott az öreg székelytől, aki a gyógyítástól, a csillagképekig mindenhez értett, akkor még „furcsának” tűnő módon. De azt is megtanította öccsének, hogy ne ugorjon fejjel a falnak.

Anyja, Juliánna igazi magyar asszony volt. Mivel korán árván maradt nagynénje nevelte. Állandó látogatói voltak a Kolozsvári színháznak, moziknak. Gyönyörű hangja volt, szívesen énekelt. Magyar-nótákat, operett részleteket, katonadalokat, indulókat, filmslágereket. Kitűnő könyvtárat tartott. Benedek Elek meséitől, legendáitól, Garcza György a magyar történelmet ismertető könyvsorozatáig. Nem volt nacionalista, szeretett mindenkit. Zsidótól, örményig, románig, szászig. De erős

magyarsága segítette át a változó világ nehézségein. Számára ez jelentett biztonságot, életcélt.

Óvodába a gyergyói apácánál járt. Ez természetes is volt a mindkét részről katolikus családban. Innen hozta magával, tántoríthatatlan istenhitét.

Gyergyóban végezte iskoláit érettségiig. Tarka világ volt akkor a városban. A kényszerlakhellyel odatelepített „kizsákmányolók” gyerekei, Erdély különböző városaiból átköltöztetett családok, örmények, románok, zsidók, lengyelek, szászok gyerekei jártak együtt a város központi részének polgári csemetéivel. Felszeg és Alszeg megtartotta székely földművelő falun jellegét. Az állomás környékén a ládagyári és vasúti munkástelepek külön világot alkottak. Innen kerültek ki javarészt a kommunista tisztségviselők, milicisták, szigurancások. De nagyon sok, sőt zömében tiszta székely-magyar gondolkodású család volt köztük. Gyerekkorban, a Békény patak fürdőhelyein, a jégpályán, a síversenyeken eltűntek a különbségek. Kamaszkorban az iskolai táncmulatságokon, az ifjúsági csütörtökön szintűgy.

Első osztályos korától nyaranta Temesvár, Fogaras építőtelepeire vándorolt, ahová a magán teherautókat irányították. Megannyi világ.

A család házépítésbe fogott 1956-ban. Néhány hétre rá leállították a teherautót. Apja gépkocsi vezetőként kezdett dolgozni a Gyergyóremetei tejporgyárnál. Az év házépítéssel telt el. 1957-ban felvételizett a Magyar Vegyes Líceumba.

Első osztályfőnöke a kitűnően képzett fizika-számtanszakos Illyés László, aki unokabátyja is volt anyai ágon. Miután főtanfelügyelő lett, Szabó Aliz magyar szakos tanár nő került az osztály élére. Ő tanította meg szavalni, biztatta írásra. Utána Pál Vilmos történelemtanár, a világhírű Baráth Tibor történész tanítványa, lett az osztály vezető tanára. Végig tanította a latint Garay Ödön, aki hatalmas filológiai tudása mellett gyerekszindarabokat és bábdarabokat írt. Az életben való küzdést, versenyszellemet Bazilidesz Tibor tornatanár alakította benne, akihez minden második délután tornakörökre járt. A tartományi atlétikai és tornaversenyek mellett korosztályának ismert szavalója volt. Az is igaz, hogy nem Petőfit és Mécs Lászlót,

akiknek a verseit otthon még az édesanyjától tanulta meg, hanem az akkor hivatalosan kiadott verseket. Hatása alá is került, mert elsőéves hallgató korában kijelentette nagybátyjának, hogy ő bizony ateista lett. Az öreg pap csak legyintett rá, „*Nem baj, fiam, majd kinövöd.*” És igaza volt. A legyintésre elmúlt az ateizmus.

Nyaranta a rajoni zöldség lerakatnál dolgozott autókísérőként. Fritz bácsi az öreg regáti zsidó állandóan küldözgette Ploiești környékére, Adjud vidékére. Zöldségért, gyümölcsért.

1961-ben érettségizett és letette a gépkocsi vezetői vizsgát. Azonnal alkalmazta a helyi szállítási vállalat, de egy apai pofon hatására lehetőséget keresett egyetemi felvételre. Anyagilag nem bírta volna a család a költségeket. Illyés László közbejárásával, a marosvásárhelyi pedagógiai főiskola magyar- és történelem szakára kapott irányított néptanácsai ösztöndíjat. Itt tanárai felfigyeltek rá, és mint munkáskádert (apja már gépkocsivezető volt, ő maga szintén gépkocsivezetői munkakönyvét tette le az egyetem titkárságára) nem akadályozták a főiskolán kívüli tevékenységekben sem. Dr. Kócziáni László (Nyíró József veje) a Román Akadémia marosvásárhelyi fiókjának munkatársa irányította a Maros megyében folytatott népköltészeti gyűjtéseit. Itt jelennek meg első karcolatai, helyzetképei a tartományi heti- és napilapokban. Könnyed, humoros stílusa miatt agitációs brigád szövegeket írt a cukorgyár részére, melyeket a színművészeti főiskolásokkal együtt tanítottak be.

Habár nem foglalkozott költészettel, mégis irodalmi ténykedését állandó figyelemmel kísérte Tóth István költő és műfordító. Dicséretei a céhhez való tartozás érzését alakította ki benne. Mégis a történész Dankanits Ádám kedvence volt. Aki csodának nevezte analitikus (elemzői) képességét. A korán tragikus véget ért professzor küldte először levéltárba, de az akkori körülmények között egyáltalán nem kívánt történészkedni. Habár Dr. Szabó Miklós professzor tevékenysége adott számára egy lehetséges irányvonalat, mégsem igyekezett kihasználni. Jobbnak látta, hogy ne másszon bele az olyan tevékenységbe, amelyeket környezete, a székelység nemcsak elítélt, de állandóan csúfolt is. Legnagyobb gondja a román nyelvvel volt. Különösen azért, mert Románia történelméből az állam

nyelvén kellett vizsgázni. Éppenséggel nem lehetett eladni románul, de szókincse nem haladta meg az zöldségkereskedéshez szükséges színvonalat. Szerencséjére professzora, Colceriu Iosif, tudott magyarul, és ezért megértette a „románul” felelő hallgató mondanivalóit. Nagyon rendes ember volt, ezt meg is „hálálta” neki a rendszer. Egy eldugott kis dobрудzsai faluba helyezték át egy általános iskolához. Éveket húzott le ott.

A főiskolai évek nehézségei gyakorlatilag könnyen átvészeltethetők voltak. Úgy kellett felelni, ahogy kérték. A véleményedet esetleg elmondhattad szocialista csomagolásban. Ha nem, repültél. Legjobb barátja bőrén tapasztalta, amikor egy nacionalizmust meghatározó szemináriumon megkérdőjelezte az asszisztensnő állítását, hogy aki külföldi adókat hallgat, az már eleve nacionalista. Azzal verte vissza, hogy az az élmunkás, vasesztergályos vagy bányász, aki nem ismeri jól a román nyelvet, és a Kossuth adót hallgatja, egy szocialista országot, az nem nacionalista. Kiválóan dolgozik a haza felvirágoztatásáért. A román népért is. Mellette barátja, a szászrégeni Lázár János, elvesztette a türelmét, és kissé erősebben kezdte indokolni ugyanazt az álláspontot. Azonnal kirúgták a főiskoláról. De az élet ment tovább.

Utolsó éves korában megnősült. Felesége a Kézdivásárhelyi Keresztes Katalin magyar-román szakos hallgató volt

Államvizsga után a gyergyótekerőpataki általános iskolánál kapott tanári állást. Itt született 1966. február 16-án első gyereke Livia, aki ma Budapesten építkezési vállalkozó.

Néhány hónap múlva kinevezték kultúrotthon igazgatónak. Nagyszámú és jó minőségű kulturális megnyilvánulásokat szervezett, mert maga köré állította a falunak azt a rétegét, melyet az elvtársak elhanyagoltak az osztályharc jegyében. Ennek ellenére, vagy talán e miatt felvették az RKP soraiba. 1966 nyarán felajánlották neki a Maros rajoni kultúrház igazgatói tisztességét, azonban a tartományi pártbizottság pártfeladatként Balánbányára küldte a bányászklubhoz igazgatónak. Fia, Albert-László életének első szakasza ide kötődik, de különösen Gyergyói tatához.

Már születése is rendhagyó volt. Mivel a fejlődésben lévő városkában még építették a kórházat, a csíkkarcfalvi szülőot-

honban jött a világra, 1967 március 30-án. Anyja betegsége miatt csak két hónapos korában kerültek haza. Első dajkája „nagy mama”, Siklódi Istvánné volt, aki ősi, a mi fülünknek kínainak tűnő, székely dalokat énekelgetett a csöppségnek. Később gyergyói nagyszüleihez került. Ez a vándorélete hosszú ideig tartott. Míg anyja kórházban ült, ő gyergyói mamánál, tatánál talált menedéket. A két öreg és a pici imádták egymást. Mama énekelgetett neki, tatával egész nap játszottak. Olyan meleg barátság alakult ki a legöregebb és a legifjabb Barabási között, hogy egymást kölcsönösen újabb és újabb helyzetmegoldásokra, logikai gyakorlatokra készítették. Tökéletesen megbíztak egymásban.

Ez alatt Lívia a kézdivásárhelyi nagyszülők gyereke lett. Csak első osztályos korában került vissza a családhoz. Beteges, vézna kislány volt, akit az egész család védett. Huszonegy éves korában jövendő férjével is öccse ismertette meg. Miklós István a magurelei Atomfizikai Kutatóintézet és Főiskola mérnöki karának volt a hallgatója. Házasságukból született az első unoka, Miklós Antal István.

A baláni élet nagyon zsúfolt volt az édesapának. Reggeltől estig dolgozni kellett. Itt is mellé álltak az emberek. Cristi Marin, oltyán származású, és Rácz Attila a Dézsi nemesi családból származó mérnökigazgatók, és egyáltalán a bánya vezetősége. Egy év után több mint 30 szakembert fizetett az akkoriban legjelentősebb rézbánya, hogy a kulturális életet fellendítsék. Több mint egy évtized alatt, a kis bányaváros, mint kulturális tényező is nevet szerzett magának az ország életében. Mivel bányásztelep volt, nem kérdőjelezték meg a zömében magyar nyelvű tevékenység jogosságát. Sőt! A Bukaresti román vezetők, látván az eredményeket, a legfurcsábbnak tűnő igényeit is teljesítették. Különösen anyagi téren. Az erdélyi magyar színházak kedvenc helye lett a város. A román közönség számára állandó szerződéseik voltak a környező megyék népi együtteseivel. A város színpadára rendszeresen meghívta a román színpadi élet nagyjait. Stela Popescu, Florin Piersic, Stefan Banica, Dan Spataru mellett megismerhették a bányászok a világhírű román bűvészt, Retaxot, Doina Badea énekesnőt. Itt tanult meg románul annyira, hogy szövegkönyveket írt varieté

előadásaira. Humoros szövegeket, újságcikkeket közölt. Fúvószenekart szervezett, állandó képzőművészeti kiállításokat, filmstúdiót, s mindezek mellett feldolgozta a csíkszentdomokosi római katolikus parókia Balánra vonatkozó okiratait. Már korábban elvégezte a Babes-Bolyai Egyetem történelem szakát, és Egyed Ákos, Csetri Elek, Imreh István professzorok biztatták, írjon helytörténeti tanulmányokat. Mégis „Balánbánya története” csak a változás után került nyomdába.

Miután leváltották közvetlen főnökét, Fülöp Ákos szakszervezeti elnököt, aki bizalmas barátja is volt, néhány hónapra rá ő is felmondott. Visszatért a tanári munkához. Ez alatt Rácz Attila bányaigazgató segítségével folytatta a bányatörténeti kutatást.

Még a tanév idején kinevezték a Hargita megyei Művészeti Népiskola igazgatójának. Kisgyerek korától megtanulta, hogy környezetére figyelni kell. Mindig akad valaki, aki jól meggondolt célból segíti. Ez a cél mindig a székelység érdekeit szolgálta. Új munkahelyén egy pénzügyi szakember, Kovács Anna, a Megyei Kultúrbizottság főkönyvelője lett számára a „súgó”. Összeismertette Ambrus Mátyással, aki a megyei tervosztály vezetője volt. Az örmény származású Matyi bácsi tudta, hogy kinek kell hagymát, vagy pityókat vinni Bukarestbe. Hova a szilvapálinkát, és a hatalmas korondi faragott vázákat. Ennek eredményeként országos csodának számított, hogy új tanári katedrákat hagyott jóvá számukra a pénzügyminisztérium. Bővültek az osztályok Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Keresztúron, és Gyergyóban új részleg indult. Mindez azonban nem tartott sokáig. A „nemzet tudósa”. Elena, kitalálta, hogy a művészeti iskolák éljenek meg termelésből. Meghatározta azt is, hogy hol és hány osztály maradhat. A megcsonkított intézmény vezetését az Alkotások Háza igazgatója kellett átvegye. Így került a csíkszeredai Megyei Múzeumhoz muzeográfusként, 1983. január elsejétől.

Úgy nézett ki, hogy vezetői feladatkörének befellegzett. Ugyanis beadta a válópert, amely elég hamar lezajlott. Akkoriban az ilyesmi a fő bűnök közé tartozott. A válás kimondása után egy évre elvette Molnár Melinda óvónőt. Második felesége azonban nem volt hajlandó Székelyudvarhelyről Csíkszeredába

költözni, így aztán a múzeumban kapott egy vendégszobát, és hétfvégeken ingázott Székelyudvarhelyre.

Első ténykedéseként az akkor már nyugalmazott, de gyakorlatilag még mindig aktív János Pál volt igazgató segítségével nekifogott megvalósítani egy régi álmát. Bemutatni a fényképezés megjelenését és fejlődését Hargita megye területén. Hatalmas anyagmennyiségeket gyűjtött össze. Pali bácsi irányította gyakorlatilag a kiállítás technikai részének megvalósítását. Furcsa dolgok kerültek a falakra és a tárlókba. Kiderült, hogy ez a mesterség megjelenésének pillanatától jelen van a Székelyföldön. És mi több, megmaradtak tárgyi emlékei. Szinte méteres üvegnegatívokat használó műtermi gépektől a hordozható készülékekig, Orbán Balázs képeitől napjainkig minden szakaszból. Legfőbb forrás mégis az olyan fényképész műhelyekből származott, mint a székelyudvarhelyi Kovács fotó, amelyik megszakítás nélkül működik a mai napig. De előkerültek a gyergyói, a székelykeresztúri, csíkszeredai fényképész műhelyek negatívjai is. A kiállítás megnyitását nem engedélyezték. Közben, egy szakmai ellenőrzésen elpanaszolta baját a maroshévízi ortodox kolostor vezetőjének. Az elővett két darab 19. századi fotót, és javasolta, hogy tegye be a kiállítás anyagába. Ő majd imádkozik az ügy sikeréért. Az imának foganatja volt. Két napra rá engedélyezték a megnyitót. Az akkor összegyűjtött hatalmas dokumentációs anyag a mai napig is hasznárra válik a helytörténeti kutatóknak. Vofkori György gyönyörűen illusztrált köteteket készített az utóbbi években Hargita megye városairól a régi negatívok felhasználásával.

Két év után kinevezték igazgatónak. Fő oka az volt, hogy el kellett készíteni minden múzeumban az alapkiállítást. Ez azt jelentette, hogy hatalmas, pompázatos, nagy felületet elfoglaló kiállítás keretében be kellett mutatni az országot, Hargita megye, és mindenik múzeum körzetének fejlődését a Ceausescu korszakban. A téma adva volt, pénz nem. De a feladat tabu volt. A csíki vállalatok igazgatói tanácsolták, hogy ha már úgyis ők kell megcsináljanak mindent, tetesse rendbe a múzeumokat, és olyan belső felszereléseket terveztesen, amelyek időtállóak. Később is fel lehessen használni. Ezért alkalmazta Szabó András formatervezőt, aki a változás után igazgatója lett a múze-

umnak. A megyei tervezőosztály szakembereitől a vállalatok vezetőiig mindenki egy emberként bedolgozott, hogy ne csak kiállítás legyen. Megfelelő belső berendezés került a raktárak egy részébe. Székelyudvarhelyen modern képzőművészeti raktárt és kiállítótermet hoztak létre, amely a mai nap is képtárként működik. Gyergyóban képtárat, rendbe tették a raktárakat. De azt is meg kellett oldani, hogy az épületbe, amelybe két szál légvezeték vitte az áramot, modern, nagy teherbírású villanyhálózat kerüljön. És mindezt pénz nélkül. De mintegy hallgatólagos összeesküvésként, mindenki szívesen vállalta a többletmunkát. A hivatalos kiállítás mellett nagy őstörténeti tárlatot is nyitottak, ahol bemutatták a Cucuteni–Erősd–Tisza kultúrát. Ehhez fiatal régészeket alkalmazott. A környező megyék múzeumainak igazgatóitól kért segítséget. Elsősorban a kerámia, fémfeldolgozás technikájának fejlődése volt a fő cél. Ide is bedugta az orrát a politika. Egy falra ki kellett alakítani egy ősi várfal utánzatát, melyre fémeszközöket kellett felrakni. Ennek ellenére, akiknek szólt az anyag, azok megértették. Hiszen akkoriban félmondatok, elejtett megjegyzések útján közöltük mondanivalónkat egymással. Olyan formában, hogy bármikor vissza lehessen mondani. Mint az öreg székely, aki Brassó közepében spiccesen lődörögve kiabálta az éjszakában: *„Erdélyt vissza, mindent vissza!”* Mikor a milicista nyakon fogta, hogy mit kiabál, a lehető legártatlanabb képpel mondta a szemébe: *„Árdét ettem, mind jön vissza.”*

De voltak más olyan területek, melyeket egy kis jóindulatú mellébeszéléssel be lehetett mutatni. Ilyen volt a néprajz. Ezt kihasználva, Farkas Irén muzeográfussal kitűnő néprajzi tárlatokat készíttetett. A Marosvásárhelyen megjelenő Új Élet című hetilapban sorozatot indított „Népéletünk emlékei” címmel, melyben korabeli fotók segítségével mutatta be a székelység hétköznapijait, rövid szöveg kíséretében. Központi lapokban is állandóan közölt néprajzi anyagokat. A Hargita helyi napilapban rövid tárcákat, karcolatokat.

Időközben megjelenő cikkei lassan aláásták a hivatalos szervek bizalmát vele szemben. Különösen az 1987-ben megjelent Jószerencsét című regénye miatt indult meg ellene a lavina. Leváltották. Senki sem merte alkalmazni, csak régi barátja,

Szőke Béla mérnök, a megyei autószállítási vállalat igazgatója. Öt hónapot vonalellenőrként dolgozott (RATA kontroll). Azonban ez a tény kiváltotta a székelyek elégedetlenségét, morgását.

A mindenhol jelen lévő biztonsági szolgálat figyelmét nem kerülte el a helyzet. Először utasították a szállítási vállalat vezetését, hogy távolítsák el az intézményből. Akkor már nem volt ott Szőke Béla, mert kirúgták. Balogh főmérnök, a helyettes igazgató, írásbeli utasítást kért, mert nem volt indoka erre a lépésre.

Pár hétig csend volt, utána turista útlevelet ajánlottak neki Magyarországra. Az akkoriban szokásos egyezkedések alapján, csak úgy fogadta el a gyakorlatilag kiutasításnak számító útlevelet, ha a fia is vele mehet. Mindezt azzal indokolta, hogy öröklött betegsége miatt kell elfogadja az útlevelet, és fia is ugyanazoktól a belső rendellenességektől szenved. A jó kifogás sose rossz alapon mindkettőjüknek megadták az útlevelet. Két bőröndbe csomagolva lépték át a határt az akkoriban megszokott családi Daciában.

Ott már várták. Évekkel korábban régi kapcsolatai már letelepedési engedélyt szereztek az egész családjának. Azonnal a Belvedere (Művészet) képzőművészeti folyóirat alkalmazta főmunkatársként. A Bartis Ferenc által vezetett Összmagyar Testület által megismerkedett a világon élő magyarok jelentősebb részével. Mint vezetőségi tag állandó kapcsolatban állt velük. Időközben a Poli-Cor nemzetközi kereskedelmi céghez kerül, mint kereskedelmi igazgató. Itt tesz szert annyi tőkére, hogy 1991 decemberében megvásárolja magyarországi társaival együtt, a Csíksomlyón lévő mezőgazdasági telepet.

Fia sorsa is érdekesen alakult. Pesten találkozott gyermekkori szerelmével, Bukur-Dóczy Krisztinával, kinek családja már évek óta kiszökött Svédországba. Kihasználva a páneurópai pikniket, vagyis azt a tényt, hogy rövid ideig megnyitották a magyar-osztrák határt az ott tartózkodó, elsősorban kelet-német állampolgárok részére, ő is átvonult a tömeggel Ausztriába. Onnan autóstoppal Németországba, majd Dániába. Itt kellett volna várja jövő sósora, aki késett. A dán rendőrségnek feltűnt a látszólag céltalanul gyalogoló fiatalember. Kiderült, hogy egy diákigazolványon kívül nincs semmi más ok-

mány nála. Visszavitték Németországba. Lágerbe akarták ten-
ni, de ő megkérte, hogy engedjék be az első kolostorba. Onnan
telefonált apjának, hogy mi a helyzet vele. Mivel az egész csa-
ládnak befogadója volt, a budapesti főkonzulátusnál megértet-
ték a helyzetet, és engedélyezték visszatérését Magyarországra.
Jöhetett újból az autóstopp. Másnap az ELTE tudományegye-
temen jelentkezett, és kihallgatást kért a dékántól. Az elég hi-
degen fogadta a számára ismeretlen erdélyi fiataalt. Csak úgy
vette volna fel, ha megismétli a harmadévet. Megkérte a szigo-
rú urat, engedje meg, hogy telefonáljon Vicsek Tamás fizika-
professzornak. Az tudta róla, hogy már két jelentős cikke jelent
meg a Londonban kiadott Fizika szaklapban. Több romániai és
nemzetközi konferencián tartott előadásokat. Egy ilyen, az
elsősorban Amerikában dolgozó fizikus professzor, csak azért
vett részt, hogy megismerkedhessen a szakma friss ígéréteivel.

Csak a felesége volt otthon, de megkérte a dékánt, egy
darabig maradjon telefonközelben, hogy a férje visszahívhassa
Amerikából. Pár percen belül jelentkezett is. Utána a dékán
nagyon kedves lett. Nemcsak, hogy negyedévre vették fel, de az
agyonzsúfolt bentlakásban is különleges helyet kapott. Több
diáksegély szervezettel hozta össze, hogy anyagi feltételei is
biztosítva legyenek. Habár nem az ő életútját mutatjuk be,
mégis folytatni kell, mert ez járult hozzá, hogy apja egy teljesen
új történelmi tényekből álló adatok után kezdett kutatni.

Utolsó éven a második szemesztert Németországban jár-
ta. Csak államvizsgázni jött vissza Pestre. Utána hároméves
ösztöndíjat kapott a bostoni egyetemre, doktorálni. Nem egész
két év alatt doktori címmel az IBM kutatója lett. A következő
évben a Chicago melletti nagy egyetem, a Notre Dame profesz-
szori versenyvizsgájára jelentkezett, amelyet megnyert. Több
területen kutatott az egyetemi katedra mellett. Az összes lehet-
séges tudományos címet megszerezte rövid idő alatt. Kutatása-
ira Japánból, Koreából is érkeztek szakemberek, az Erdélyből,
Magyarországról, és természetesen az AEÁ-ból válogatott
munkatársak mellé. Még nem volt 30 éves, amikor egy új tu-
domány, a hálózatelmélet atyjaként emlegették.

Meghívták Koreába előadást tartani. A szülői egyetem
hatalmas aulájában szorongtak a hallgatók. Előadás után arról

érdeklődtek, hogy ő amerikai származású-e. Mikor megmondta, hogy magyar, óriási üdvrivalgás tört ki. Nem értette, de aztán egy iskolai tankönyvet dugtak az orra alá, melyből azt olvasták ki, hogy a koreai nép turáni eredetű, legközelebbi nyelvrokonai a magyarok, törökök stb.

Hazatérve elmesélte apjának, aki ennek hatására, éveken át kutatta a történelemírás legújabb eredményeit a világon. Állandóan irogatott, következtetéseket vont le, de senkinek sem beszélt róla, annyira hihetetlennek tűnt minden.

Másképp egyébbel volt elfoglalva. A megvásárolt mezőgazdasági telep kemény feladatokat rótt rá. Azért adták el, mert egy lehetetlen, túlméretezett istállórendszerből állt, melyhez a kollektívek megszűnése után egyszerűen nem volt a fenntartásához elégséges mezőgazdasági terület. Hazaköltözött. Külföldi társai elég sok nehézséget okoztak, mert egész más elképzelésük volt a teleppel kapcsolatban. Első gazdasági segítője a korábban már kitűnő tanácsadónak bizonyuló, akkor már nyugalmazott Kovács Anna főkönyvelő volt. Ő vállalta a cég könyvelését. Mivel erőt próbáló feladat volt, javasolta, hogy helyébe hívják át az akkor a múzeumnál dolgozó Láposi Ildikó (született 1957. november 28-án) főkönyvelőnőt. Számára ismert volt a nő, de elsősorban azért, mert kisfiával, Csabával már két éve meleg baráti viszony alakult ki. A pöttyös emberke óriási bizalommal fordult a nagydarab „külföldi” felé, amikor egy görögországi üzleti út idején megállt a csíkszeredai múzeumnál. Az új főkönyvelőnő nagyon átható gazdasági gondolkodással rendelkezett. Észrevette, hogy külföldi üzlettársai csak ígéretnek, de eszük ágában sincs fejleszteni a telepet. Pedig ebben a formában halálra volt ítélve. Ezért elváltak a társaktól. De a válásorozat még folytatódott. Második felesége nem akart hazajönni Magyarországról. Mikor mégis visszatért, nem tudott bekapcsolódni a gazdasági cég vezetésének lényegébe. Amennyire ott-hon volt a művészetek, irodalom világában, annyira idegen volt számára a megváltozott feladatkör. Megint válásra került sor.

Egyedül elég nehéz volt a személyes léthez szükséges tevékenység megszervezése. A munkahelyen volt segítsége. A főkönyvelőnő igazi gazdasági vezetőnek bizonyult. Volt gyakorla-

ta, mert régi pénzügyi családból származott, melynek minden tagja a szakmában dolgozott.

Azonban családi élete gyakorlatilag megszűnt. Volt felesége Székelyudvarhelyre költözött vissza, ahol újságíróként kezdett tevékenykedni. Kellemesebb pillanatokat Csabika (született 1985. október 25-én Csíkszeredában), a pöttöm emberke szerzett számára. Ha rövidebb utakra ment, kis barátját vitte magával. Egy este, hazafelé tartva, a legényke kezdte kérlelni, hogy aludhasson nála. Mikor azzal indokolta, hogy nincs aki vacsorát adjon, kész volt a válasz. Hívják át anyucit, és ő vacsorát készít. Így is történt. Többé haza sem mentek. Egy évre rá megszületett Barabási Julianna (született 1995. január 11-én Csíkszeredában), a család legkisebb tagja, aki most nyolcadikos tanuló a csíkszeredai Művészeti Iskolában.

A gazdasági ügyekben is újabb fordulat következett. A mezőgazdasági telepet átalakítja iparteleppé, és folytatja a korábban megkezdett történészkedést. Egy sepsiszentgyörgyi szimpozion alkalmával, ahol mindhárom kedvenc kolozsvári professzora jelen volt, elmesélte, hogy mennyi hihetetlen információt szerzett az elmúlt években a világ-, de különösen a magyarságtörténelem terén. Ott javasolták, hogy vegye fel a kapcsolatot a Zürichi Magyar Történelmi Egylettel. Nemsokára tagja lett a testületnek, és mély emberi barátság szövődött közte és a testület elnöke, dr. Csihák György professzor úr között. Itt jelenik meg első történelmi kisregénye, Csillagösvényen címmel.

Részt vett a ZMTE kongresszusain. Előadásai mindig nagy visszhangot keltettek. Itt jelentette ki nyilvánosság előtt először, hogy létezett egy nagy eurázsiai egységes kultúra, nyelv, amely évtízezredek át megtartotta jellegét. Pár hétre rá régész barátai, A kolozsvári Gheorghe Lazarovici, és a piatra-neamti Petru Dumitroaia, múzeumigazgatók egy Moszkvából érkezett szaktársukat mutatták be.

Cavriuc úrtól tudta meg, hogy egy leningrádi kutató már tíz évvel korábban megfogalmazta az egységes eurázsiai birodalom létét, és több nagysikerű kötetben bizonyította is. Ez a tény biztonságot jelentett számára. A volt Szovjetunió a régi szkíta-hun élettér több mint felét foglalta el. Az ottani szakembereknek még a kommunizmus körülményei között is lehető-

ségük volt mások számára elérhetetlen anyagokat tanulmányozni. Rávetette magát a kutatásokra. Érdekes módon az eddig gazdasági téren melléálló Láposi Ildikóról kiderült, hogy a történelem, akkoriban még a történelmi regények nagy kedvelője. Legtöbbször csendes kellékként figyelte a körülötte zajló szakmai beszélgetéseket, vitákat, és elkísérte férjét, kislányával együtt, a különböző kongresszusokra, szinpozionokra. Mint minden nő, ő is nagyon szeretett vásárolni. Különösen a könyvesboltokban kereste a számára érdekesebb könyveket. Az új információözhöz felkeltette érdeklődését. Elkezdte hordani azokat a kiadványokat, amelyek különböző területekről ugyanolyan szellemben hozták a legújabb tudnivalókat, mint amikről mostanában környezetében hallott. Bevezettette az Internetet, és elsősorban az angol nyelvű anyagokra figyelt. Kiderült, hogy bizony az egész világon megváltozott a történelemszemlélet.

Mindez elég időigényes volt. Így aztán Barabási Lászlónak beállt egy jól kidolgozott évi programja. Nyáron előadásokat tartott, kongresszusokon vett részt. Az év többi felében olvasott, kutatott, levelezett. Kezébe került Varga Csaba Jel Jel Jel, avagy az ABC 30 000 éves története című könyve. A szerző eredetileg matematika- és rajztanárít végzett. 1945-ben született Mezőcsokonyán, apja református pap, anyja korcsmáros, ahogy ő szokta mondani. 1970-ben készítette első animációs filmjét. Két évre rá animációs műhelyt hozott létre Pécsen, majd 1989-ben, Erkel Andrással együtt megalapította a Varga Filmstúdiót, amely Varga Holding néven ma már a világ egyik legnevesebb és legnagyobb animációs stúdiója. 1997-ben a londoni „Varga-London” filmstúdiót. Számos világsikerű film producere. Több mint 50 fesztiváldíjat nyert. Közben fest, szobrászkodik, egyetemen tanít, és részt vesz a nemzetközi filmfesztiválok zsűrijében.

Utazásai során rájött, hogy a múzeumokban lévő legrégebb tárgyakon is bizonyos rajzok, vagy inkább karcok vannak. Felfigyelt, hogy ezek nagyon hasonlóak. Begyűjtötte a világ különböző pontjairól az anyagokat, és egy számítógépes programot készített, melynek feladata volt elemezni a jeltípusok alapján, hogy honnan indulhattak el ezek az ábrák. Kiderült, hogy a Kárpát-medencéből. Nem ismerve az erdélyi anyagokat (hiszen

még szinte ma is tabuk), Spanyolországból húzott egy vonalat a Kárpát-medencébe. Barabási László azonnal írt neki. Elküldte a Tászkot-tetői anyagot, melyet geológus barátai, a hordozóanyag kopásából, 50–60 000 évesre becsültek. Élénk levelezés indult meg a két ember között. Személyes kapcsolatba a magyarok VI. világkongresszusa idején kerültek. A ZMTE nyíregyházi kongresszusán Varga Csaba a magyar nyelvről tartott előadást. Megdöbbenő volt, ahogy bemutatta, végeredményben se nem ragozó, se nem hajlító, hanem gyöknyelv a magyar. Szógyökökből áll össze. Aki ismeri a világ nyelveit térben és időben, azonnal a kínaival, japánnal, vagy akár a sumérral azonosítja ez alapján. Olyan hatással volt rá az előadás, hogy aznap késő délutánig együtt beszélgettek egy cukrászda teraszán. Azonos felfogásuk nagyon egymáshoz közelítette őket, annak ellenére, hogy különböző utakon jutottak el következtetésekhez. A beszélgetést nagyon élénk levelezés követte. A híres filmrendező, képzőművész, és nyugodtan hozzátehetjük, íráskutató, nyelvész felkérte egyezzen bele levelezésük kiadásába. Nem látta értelmét, mert rengeteg anyag lapult az íróasztal fiókjában.

Varga Csaba barátsága hatására kezdte összerakni eleinte a kész anyagokból a ma már nagyon ismert köteteit. Hol vagytok székelyek; Székely-magyar történelem, Atillától máig. Három kötetben jelenik meg a székely szellemvilág és történelem: Magyarul gondolkodni; Székely rendtartás és a Ki vagy te? című meseregénynek nevezett kötet. Ugyancsak a székely gondolkodást tárja elénk a Fele sem tréfa című anekdota kötet. Írásaiban a barcasági csángóság története is nyomatékosan jelentkezik.

Minden kötet újabb és újabb kutatást igényelt. Sokkal több anyag gyűlt fel, mint amennyit le lehetett írni egy-egy könyvben. Az anyagok mindig meghatározzák azt az utat, melyet a következtetések medre szab meg. Egyre inkább kénytelen volt bele-bele pillantani a világ népeinek életmódjába, jogszokásaiba, sőt nyelvébe. A számtalan fellelhető azonosság sok mindent tisztázott, de felvetett egy új, nagy kérdést. Olyat, amelyik esetleg megváltoztatja az eddigi történelmi értékelések egész menetét.

Barátai biztatására nekifogott a népek kialakulását bemutató sorozatnak, Világtörténet címen. Első kötete Ősi titkok nyomában. A második Ádám ősei. A kiadó asztalán van a Változó világ, amely i.e. 2500-tól az első ismert új nyelvet beszélő nép megjelenésétől a kereszténységig követi a kialakult népeket. A negyedik kötet (tervezett címe Fény és árnyék) a Bibliák és a Korán nyelve által létrehozott népeket mutatja be. Ezeket fogja követni A magyarok világtörténelme. Mindenik a Varga Csaba tulajdonában lévő Fríg Kiadó gondozásában kerül piacra.

Mindezen kötetek anyaggyűjtéséhez jelentősen hozzájárulnak a diaszpórákban élő magyarok. Információik állandó hathatós segítséget jelentenek azokról a területekről, ahol élnek.

De nemcsak anyaggyűjtésnél segítenek. Jelentősen hozzájárultak, hogy könyvei hihetetlen magas példányszámokban fognak. Ennek ellenére, például Kanadában, feliratkozási táblázatokat készítenek, hogy ki milyen sorrendben kaphatja meg egyik-másik frissen megjelent Barabási könyvet.

Fia, Albert László, ma a Harvard egyetem professzora. A hálózatemléket népszerűsítő kötetét 18 nyelvre fordították le, és a szerzőt Nobel-díjra javasolták. Minden évben hazalátogat, hozza a fiát, aki nagynénjénél, Juliannánál 6 hónappal fiatalabb. A két ifjú Barabási ihlette a szerzőt a KI vagy te? című „meseregény” írására, amely a székely mondavilágot és a magyarság nyugati rokonainak életét mutatja be. Az elmúlt év két unokával szaporította a családot. A már felnőtt Csabika kislánya most töltötte az egy évet. László fiának hathónapos lánya már meglátogatta a nagypapát. Az élet megy tovább. A szerző reméli, hogy számos új kötetrel örvendeztetheti meg olvasóit, akik még akkor is barátai, ha személyesen nem ismeri őket.

Tisztelt Barabási László, a szombati csángóinkról szóló előadásáért népem nevében hadd szólítsam „tiszteletbeli csángónak” és felkérem képviselje történész konferenciákon a barcasági csángók őstörténetét, akárcsak a készülő könyveiben. Hatalmas munkásságának elismeréseként fogadja szerepével a Zajzoni Rab István díjat, Isten éltesse!

Méltatta: Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom,
2008. szeptember 28.

Oklevél szövege: A magyarság életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: Elhunyt Csíksomlyón, 2013. július 15-én.

Patrubány Miklós

1952. december 23-án született Medgyesen. Igazi szülőföldjének Csíkkozmást tekinti, ahonnan a család származik, és nem Medgyest, ahová szüleit a kommunisták kényszerlakhelyre kényszerítették. Csíki székelynek vallja magát, és lelke ott van otthon, ahol Csíksomlyó, a Szent Anna tó és a Nyerges tető egy képzeletbeli háromszöget alkot, a-

melynek középpontja Csíkkozmás.

Élete első hat évét Csíkkozmáson, a nagyszülőknél töltötte, iskolába viszont Medgyesen járt. Miután itt nem volt magyar oktatás, szülei úgy döntöttek, hogy német iskolába íratják. Így esett, hogy magyarul, soha, egyetlen órányit sem tanulhatott.

1976-ban a kolozsvári műegyetemen villamosmérnöki diplomát szerzett. Szakterülete az elektronika.

A hetvenes évek első felében a kolozsvári magyar egyetemisták egyik vezetője volt. 1973-ban alapítója, és három évig főszerkesztője a Visszhang diákrádióknak, amely a Kolozsváron tanuló magyar egyetemisták átfogó intézményrendszerévé nőtte ki magát. Volt Visszhang-fogadóest, -gálaest, -kórus sőt Visszhang-focibajnokság is. A Visszhang-rádió és a fogadóes-

tek jelentős szerepet játszottak Bartók Béla és Kodály Zoltán „csak tiszta forrásból” elvének és a táncházmozgalomnak erdélyi meghonosításában.

Az egyetem elvégzése után közel másfél évtizeden át a szakmának élt. Előbb egy bukaresti integrált áramkör gyárban gyakornok mérnöként, majd két év múltán Kolozsváron, egy számítástechnikai kutatóintézet első osztályú tudományos fő-kutatójaként és a műegyetem elektronikát és mikroprocesszor technológiát oktató vendégtanáraként dolgozott.

1983-ban vezeti az első romániai személyi számítógép, a PRAE megalkotását. A romániai szakmai körökben a személyi számítógépek „atyja”-ként tartják számon. 1986-ban szak-könyvet írt a mikroprocesszor-technológiáról, de mivel ragaszkodott ahhoz, hogy a nevét magyarul írják a borítóra, és mot-tóul József Attila-idézetet választott, a kéziratot három évig elfektettk. Végül 30 000 példányban jelent meg, és egy hét alatt elfogyott. Egyes egyetemeken mai napig tankönyvként használják.

A közéletbe az 1989-es romániai változás hozta.

December 23-án az RMDSZ egyik alapítója volt, majd a Nemzeti Megmentési Front egyik tagja. Ebben a minőségében vezette Kolozsváron azt a több hétig tartó, magyar-román etnikum-közi tárgyalás-sorozatot, amelynek eredményeképp – 1990 februárjától – újból magyar oktatási intézménnyé vált az Apáczai Csere János, a Báthory István és a Brassai Sámuel Líceum.

Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság el-nökhelyettese, majd az RMDSZ országos elnökségének szer-vezési kérdésekért felelős tagja. Csapatának mindmáig legna-gyobb politikai vívmánya az erdélyi magyar nemzeti közösség önrendelkezési nyilatkozata, amelyet hatalmas csata után, 1991 novemberében egyetlen tartózkodással fogadott el az RMDSZ száz fős vezető testülete, és amely a Kolozsvári Nyilatkozat né-ven vált ismertté.

1992-től a Magyarok Világszövetsége elnökségének erdélyi tagja. Ekkor önként lemondott az RMDSZ-en belüli politi-zálásról, és életét a Világszövetségnek szenteli.

Négy évig elnökségi tag, majd 1996-tól az MVSZ elnökhe-lyettese.

2000 májusától a Magyarok Világszövetségének elnöke, amelyet gyökeresen átszervez, erkölcsileg megtisztít és önzetlen nemzetszolgálatra szegődtet. Hagyomány–tudás–újjászületés jelszóval kialakítja az MVSZ programját, és a szervezettel együtt vallja, hogy a magyar közösségek legalapvetőbb értékei az igazság, a méltányosság és a tisztesség, melyek akkor érvényesülhetnek, ha áthatja e közösségeket a szolidaritás, a szeretet és az életigenlés. E nélkül a magyar közösségek gyarapodása nem tartható elképzelhetőnek.

Patrubány Miklós 1992 óta Budapesten szolgál, Kolozsváron él. A Magyarok Világszövetségében végzett munkáját 16 éve ellenszolgáltatás nélkül végzi. Jövedelme, mint egész eddigi életében, szakmája gyakorlásából származik. Jelenleg abból a számítógépes cégből, amelyet számítástechnikai kutató kollegáival 1990-ben alapított.

1977-ben nősült. Magyar-francia szakos felesége, Zsigmond Emese a Kárpát-medence legnagyobb példányszámú két gyermekirodalmi lapjának, a Kolozsváron megjelenő Napsugárnak és Szivárványnak főszerkesztője 1992 óta. Házasságát az Úr egy fiúval és két lánnyal áldotta meg.

Tisztelt Elnök Úr, kedves Miklós! Életműved elismerésképp fogadd a hétfalusi csángó-magyar néptől a Zajzoni Rab István-díjat, azzal a komoly felkéréssel, hogy népünk nagykövete legyél világszerte, népszerűsítsd értékeinket, hagyományainkat, járulj hozzá gyarapításukhoz. Évszázadokon keresztül szokás volt ez a hétfalusi csángóknál, többek között e megtisztelő nagyköveti feladatot olyanok látták el, mint Fabinyi Rudolf, Kossuth Lajos, vagy maga Erzsébet királyné.

*

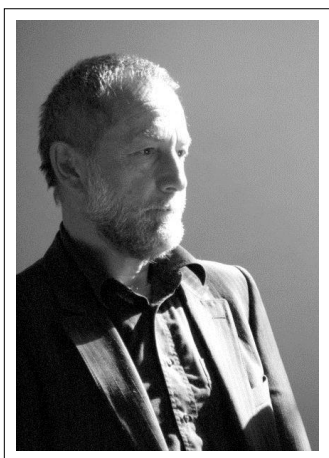
Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2008. szeptember 28.

Oklevél szövege: A magyarság életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

2009

Hochbauer Gyula

1990-ben találkoztunk először, amikor ő hazatért Hétfaluba, én pedig még nem mentem el egyetemre innen. Az első komolyabb együttműködésünk 1992-ben következett be a Templom és Iskola vetélkedő megszervezésekor, ekkor ő szervezőként, én pedig versenyzőként vettem részt ezen az első nagyszabású, Hétfalut átölelő vetélkedőn, amelynek anyagából született meg a Magyar iskolák a Kárpát-kanyarban című referenciamű.

2001-ben találkoztunk ismét, amikor én tértem haza Hétfaluba, s a millenniumi zászlót átvevő ünnepséget kezdtük szervezni. Ekkor fonódott szorosabbá, szinte mindennapossá együttműködésünk, hisz ekkor indítottuk ismét útjára a 90 éve csipkerózsika álmát alvó Hétfalu havilapot; ekkor kapcsolódtam be az általa már 10 éve vezetett Hétfalusi Magyar Művelődési Társaságba; s ekkor kezdtük el

összegyűjteni és irogatni Hétfalu honlapját, s próbáltuk módszeresen megszervezni kiadványaink megjelenését.

Sokat dolgozott, sokat tett Hétfaluért, a közösségért. Íme az ember, próbáljuk meg áttekinteni életútját:

1954. április 7-én született Négyfaluban. Apja Hochbauer Ferenc, anyja Gáspár Sára.

Elemi iskoláját Négyfaluban végezte, itt is érettségizett 1973-ban az elméleti középiskolában. A négyfalusi iskolák után Marosvásárhelyen tanult tovább, 1979-ben szerzett román-magyar szakos tanári oklevelet a főiskolán.

1975–1979 között a Marosvásárhelyi Diákrádióban a nyelvművelő és a művelődéstörténeti rovatokat szerkesztette. 1972–1979 között a Diákművelődési Ház felügyelete alatt működő egyetemi bentlakások vezetékes rádiója heti 30 perces magyar nyelvű adásidővel rendelkezett. Hírműsorában a diákélet eseményeiről számolt be, volt tudománynépszerűsítő, nyelvművelő, művelődéstörténeti, klasszikus és könnyűzene rovata, és igen népszerű „szív-küldi” műsora.

Ugyanekkor az egyetemi központ lapjának főszerkesztő-helyettese.

A főiskola elvégzése után több erdélyi településen tanított. Az 1979–1980-as tanévben Korondon, 1980 és 1983 között Pálpatakán, 1983 és 1990 között pedig Kommandón, ahol 1985 és 1990 között iskolaigazgató is volt, s az első romániai magyar irodalmi táborok házigazdája.

A romániai rendszerváltás után, 1990-ben hazatért Négyfaluba, ahol a Zajzoni Rab István Középiskola tanára lett.

Hazatérése után próbálkozott Hétfalu művelődési életének megszervezésével. A Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság és a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége hétfalusi szervezetének alapító szervezője. E két intézményes keretben, mely időnként kiegészült az RMDSZ helyi szervezetével illetve a türkösi Kolping-családdal, s alapvetően a Zajzoni Rab István Középiskolával megtervezi, elindítja és időnként irányítja az 1990 utáni Brassó-vidéki honismereti nevelést. Ebben az egyház- és iskolatörténetre, 1848-49 barcasági eseményeire, az I. és a II. világháború itteni vonatkozásaira, a népművészetből a tojáshímzésre, a népköltészetből a népmesére, az anyanyelvjá-

rásból a helynévanyag konzerválására összpontosít, a hagyományteremtés terén pedig a hétfalusi Szent Mihály-napokra s az itteni farsangtemetésre. A Brassó környéki magyar pedagógusok közreműködésével számos vetélkedőt, versenyt, előadást, megemlékezést stb. szervezett. Számos szakcikke és kiadványa jelent meg, számos könyv szaklektora.

Mintegy kétezer adatközlőre hivatkozva, hétfalusi magyar pedagógusok egy csoportjának segítségével állította össze 1994-ben a *Magyar iskolák a Kárpát-kanyarban* című könyvet, amely Sepsiszetgyörgyön jelent meg és a hétfalusi magyar oktatás referenciamunkája lett.

A szabadságharc és forradalom 150 éves évfordulójára megjelenteti *A Barcaság 1848–1849-ben* című összeállítást.

Kedvenc kutatási területe az 1848–49-es forradalom és szabadságharc barcasági eseményei-vonatkozásai. Kutatásait a budapesti Néprajzi Múzeum 2002-ben egy pályázati II. díjjal értékelte.

2001-től a Hétfalu című havilap szerkesztője, számos cikkének szerzője; a Brassói Transilvania Egyetem bölcsészet karának magyar irodalom és nyelv mellékszakán betanító tanára, itt magyar népköltészetet és irodalomtörténetet tanít.

2004-ben jelent meg a *Szent Mihály oltalmában – a türkösi római katolikus egyházközség története* című munkája, amelyet közösen állítottunk össze.

A Brassói TV magyar nyelvű adásának szerkesztőjével, Bálint Ferencsel számos honismereti, helytörténeti dokumentumfilmet készített. Hétfaluban és Erdély szerte különböző Hétfaluvál kapcsolatos előadásokat tartott, számos ünnepségen emlékbeszédet mondott.

Magyarországi, külföldi csoportokat kalauzolt, megmutatva Hétfalu nevezetességeit, természeti szépségét. A Zajzoni Rab István Középiskolában meghonosította a Honismeret tantárgyat.

A Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság elnöke, a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége Tudományos Tanácsának tagja.

Felesége Kercsó Éva fizika-kémia szakos tanár, házassága három lánygyermekkel (Mária, Kata, Éva) vált teljessé.

Kedves Gyuszi! A közösségünk érdekében folytatott áldozatos, fáradságot nem kímélő munkád elismeréseképp fogadd szeretettel a Zajzoni Rab István-díjat! Tevékenységedet kísérje továbbra is Isten áldása!

*

Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2009. szeptember 27.

Oklevél szövege: Hétfalu oktatási, nevelési és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult népszokásaink ápolásához, nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Dr. Kovács László Attila

Kovács László Attila 1958. július 15-én született Négyfaluban a fűrészmezei parókian, együtt ikertestvérével Kovács Klára Ildikóval. Édesapja Kovács László (Borosjenő, 1916. február 9.–Csernátfalu, 2009. február 23.) a felszegi és az erdélyi evangélikus közösség nagyra értékelt lelkésze, életművével 2006-ban a Zajzoni Rab István-díjat érdemelte ki. Édesanyja Kovács Klára (Csernátfalu, 1922. július 29.–Csernátfalu, 2008. december 2.) Kanabé Gyárfás kántor-tanító, igazgató és Kiss Margit tanítónő leánya, Csernátfaluban született. Testvére Kanabé Gábor (Csernátfalu, 1926. április 14.–Kolozsvár, 1995. szeptember 29.) zenetanári diplomát szerzett és zenetanárként,

majd a Kolozsvári Filharmónia titkáráként tevékenykedett. Kovács Attila édesanyja tanítónő volt Sepsiszentgyörgyön, később kántori szolgálatot teljesített Kovács László mellett, akivel 1946-ban házasságot kötött. Házasságukat a teremő négy gyermekkel áldotta meg. Kovács-Kendi Lehel Zsolt 1948. május 20-án Sepsiszentgyörgyön született, Négyfaluban érettségizett, és a brassói Műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet. A négyfalusi Electroprecizia üzem, majd a családalapítás után Székelyudvarhelyen teljesít mérnöki szolgálatot. Az EKE lelkes és tevékeny tagja, szervezője. Kovács-Kalit Előd Levente 1951. május 8-án Sepsiszentgyörgyön született, Négyfaluban érettségizett, és a bukaresti Testnevelési Főiskolán szerzett tanári oklevelet. A Zajzoni Rab István középiskola tanára, volt igazgatója, igazgatóhelyettese. Ikertestvére Kovács Klára Ildikó Négyfaluban érettségizett, majd a brassói Műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet, szakmáját Kézdivásárhelyen, majd az Electroprecizia üzemből gyakorolta. Jelenleg kántor a brassói magyar Evangélikus Egyházközségben.

Kovács Attila az 1–4. osztályt a Hosszúfalu-Fűrészmező általános iskolájában, majd az 5–8. osztályt a csernátfalusi 3-as iskolában végezte. A középiskolát a négyfalusi Elméleti Líceumban folytatta, ahol 1977-ben sikeresen érettségizett. Első osztályos korától a brassói Zeneiskolában és Népművészeti Iskolában, illetve magán úton rendszeresen zenei tanulmányokat folytatott. Zongora tanárai voltak: Vértess Róza, Lukács Mária, Tincau Elena és Schneider Dorina. Az orgonajáték művészetébe Trajtler Gábor, a budapesti Deákterei lelkész és orgonaművész vezette be, a főtí Evangélikus Kántorképző nyári tanfolyamán, 1975-ben. A kötelező katonai szolgálatot Dés városában teljesítette 1977 és 1978 között. 1978–1982 között a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet egyetemi hallgatója, és az 1980–1981-es tanévet a Teológiai Intézet nagyszabású német tagozatán végezte. Közben rendületlenül tanul Benedek Kálmán orgonaművésztől. Szakvizsga dolgozata, diplomamunkája: Walter Blankenburg élete és munkássága, irányító tanára D.Dr. Juhász István. Lelkészképesítő vizsgadolgozata pedig: Liturgiánk propriuma, irányító tanára dr. Lengyel Loránd. 1982 augusztusában D. Szedressy Pál evangélikus püspök lel-

késszé szenteli a Hosszúfalu-Fűrészmezői templomban. Közben ösztöndíjat nyer a lipcsei Egyetemre, a teológiai tanulmányainak folytatására, de a kommunista hatóságok nem adtak kiutazási engedélyt. 1997-ben a bajorországi Erlangen Teológiai Egyetemén fél éves tanulmányt folytat. Doktori tézisét 1998-ban védte meg, irányító tanára dr. Lengyel Lóránd volt. Disszertációjának témája részben teológiai, részben egyházzenei jellegű volt: Az evangélikus istentisztelet zenei elemeinek rendszeres teológiai alapvetése.

Az aradi Evangélikus Egyházközség segédlelkésze két évig, majd 1982-1984 között gyülekezeti lelkész. 1984-1991 között a kolozsvári Püspöki Hivatal tikára, és 1986-tól a Protestáns Teológiai Intézet óraadó tanársegédje is. 1991-től főállású adjunktus, egyházi ének és zene mellett liturgikát és hitvallásismeretet tanít, később pedig a dogmatikát és a kánonismeretet is tanítja. 1998-2002 között az Intézet rektoraként öt új tanársegédet alkalmaz, akkreditálja a doktorátusképzést, és megkapja a doktorátusvezető professzorok miniszteriumi elismerését. 2002-2004 között a Partiumi Keresztyén Egyetem Zenepedagógia szakán himnológiát és egyházzenei irodalmat tanít másodállásban, 2004-2008 között pedig a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Karán egyházi zenét és zenetörténetet tanít. 2008 augusztusától a Nyíregyházi Evangélikus Egyházközség meghívott gyülekezeti lelkésze, hitvestársa pedig iskolalelkész. Mindezek után Kovács Attila továbbra is a kolozsvári Protestáns Teológia tanára.

1989. július 27-én feleségül vette Kelemen Erzsébet teológiai hallgatót, aki 1965. szeptember 9-én született a Bihar megyei Hegyközszalárdon. Erzsébet édesapja István (sz. 1932. szeptember 26.) mezőgazdasági gépész, édesanyja Váraljai Erzsébet (sz. 1937. december 17.) varrónő, most mindketten nyugdíjasok, bátyja Kelemen István (sz. 1959. szeptember 20.) református lelkész, öccse Kelemen József (sz. 1971. július 26.) a mezőgazdaságban dolgozik. Erzsébet iskoláit szülőfalujában végezte, majd Nagyváradon érettségizett, 1991-ben fejezte be teológiai tanulmányait, és D. Szedressy Pál püspök szentelte lelkésszé. Sokat vártak a gyermekáldásra, végül 15 év várakozás után örökbe fogadták Kovács Kristóf Pált (sz. 2002. november

26., Kolozsvár). 2006-ban mégis megadatott számukra az az öröm, hogy saját gyerekük szülessen. Így lépett családjukba Kovács László Mátyás (sz. 2006. július 12., Kolozsvár). És most lássuk Kovács Attila szakmai munkásságát.

Önálló kötetei: Jer, örvendjünk, keresztyének. Teológiai tanulmányok. In: *Dolgozatok a református teológiai tudomány tárgyköréből. Új sorozat 3. Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár 2000.* Éneklő-zenélő egyház – Az evangélikus istentisztelet zenei elemeinek rendszeres teológiai alapvetése (doktorátusi tézis), A Romániai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház kiadása, Kolozsvár, 2002. ISBN 973-8558-3-1.

Szerkesztett kötetek: Evangélikus Énekeskönyv. A Romániai Zsinatpresbiteri Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház magyar ajkú gyülekezeteinek énekeskönyve. (*Ezzel a több mint 800 oldalas könyvvel nagyon sokat dolgozott: elvi szempontok kidolgozása, az új énekek kiválasztása, dallamok felkutatása, kiválasztása, a kottagrafika elkészítésének irányítása, ellenőrzése, himnológiai adatok felkutatása és rendszerezése, az oldalak elrendezése, a megfelelő bibliofil papír beszerzése, korrektúra stb.* Ebben saját alkotása: Bevezetés, a 13. ének dallama, a vasárnapi és ünnepi istentisztelet III. rendjének ordinarium-dallamai, valamint a himnológiai apparátus). Evangélikus Korálkönyv a Romániai Zsinatpresbiteri Ágostai Hitvallású Egyház magyarajkú gyülekezeteinek énekeskönyvéhez. Evangélikus Egyházkerület, Kolozsvár 1996. (*Ez a könyv sajnos csak „házi sokszorosítás” formájában jelent meg. Kb.30 korált saját maga harmonizált.*) Unitárius Korálkönyv, Erdélyi Unitárius Egyház, Kolozsvár 2007. (70 %-ban saját harmonizálás). Teológiai füzetek I. Evangélikus-Lutheránus Egyház, Kolozsvár 2008.

Kötetekben megjelent tanulmányai, cikkei: Hat címszó (Ámen, Ének-zene, Imádság, Keresés, Megtalálás, Teljesség, Tökéletesség) magyarázatának ő a szerzője In: *Kozma Zsolt (szerk.): Bibliai fogalmi szókönyv, Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 1992.* Adatközléssel társszerzője a Dávid István: Műemlék orgonák Erdélyben című könyvnek. A repertórium összeállításában közreműködtek: Binder Hermann, Ge-

réd Vilmos és Kovács László Attila. Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, Balassi Kiadó, Budapest 1996.

Szakfolyóiratokban, egyházi lapokban megjelent tanulmányai, cikkei: Az éneklőszék jövője. In: *Magyar Egyházzene XV.évf. 2007/2008. 3. szám, valamint: Református Szemle, 28/augusztus, 4. szám.* Liturgiai reform előtt állunk?! In: *Lelkipásztor 2008/augusztusi szám.* Oltári szolgálat az evangélikus istentiszteleten. In: *Teológiai Füzetek I.. Evangélikus-Lutheránus Egyház, Kolozsvár 2008.* Ideális és torz – európai minták a múltban és ma. In: *Református Szemle 2007/2. szám.* Régi hagyomány és a modern technika szerencsés találkozása – Gondolatok egy 1747-es kéziratban rögzített énekes passió bemutatásáról. In: *Keresztény Magvető 112.évf. 2006/1. szám.* Feledésbe merült magyar reformátori liturgikus zenei örökségünk. In: *Református Szemle 2004/1. szám és Magyar Egyházzene 2005/2006 3. szám.* Ungarische protestantische Pfarrerausbildung in Siebenbürgen. In: *Lutherische Kirche in der Welt. Jahrbuch des Martin Luthers-Bunde, Folge 49, Erlangen 2002.* Az énekkar istentiszteleti szolgálata. In: *Az Út, 2001/4. szám.* Rectori jelentés a Protestáns Teológiai Intézet 2001/2002. tanulmányi évéről. In: *Az Út, 2002/3. szám.* Rectori évnyitó beszéd a 2001/2002. tanulmányi év kezdetén a Protestáns teológiai Intézetben. In: *Az Út 2001/4. szám.* Hálás utókor? Gondolatok a Bach-émlékév kapcsán. In: *Erdélyi Református Naptár a 2000. évre.* Árva erdélyi orgonák. In: *Erdélyi Református naptár az 1995. évre.* A romániai evangélikusok új énekeskönyve. In: *Magyar Egyházzene II, 1994/1995 1. szám.* Amire két évvel ezelőtt még gondolni sem mertünk. *Evangélikus Harangszó II.évf. 1991/5. szám* A lelkesnevelés mai gondjai. *Evangélikus Harangszó 1991/1. szám* Könyvismertetés Benkő András: *Zenei Kislexikon*, Bukarest 1986. In: *Református Szemle 1987/1. szám.* Jelentős egyházzenei évfordulók – Heinrich Schütz, J.S.Bach és G.Fr. Haendel. In: *Református Szemle 1985/1. szám.* Istentiszteletünk. 1. Mi történik az istentiszteleten /2. A harangszó /3. Az istentisztelet bevezető része, az orgonaelőjáték és a kezdő ének. In: *Evangélikus Harangszó.* Valljuk meg bűneinket! In: *Re-*

formátus Szemle 1984/4. Beszámoló az evangélikus lelkészkar 1984. évi értekezleteiről. In: *Református Szemle 1984/5–6.*

Várom az Urat. In: *Református Szemle 1985/2.* A tizedik parancsolat. In: *Református Szemle 1986/2.* Száz éves a Brassói Evangélikus Egyházmegye. In: *Református Szemle 1986/5–6.* Isten Báránya mindenkié. In: *Református Szemle 1989/3.*

Fontosabb kéziratok: Hitvallásismeret. Az Ágostai Hitvallás teológiája – egyetemi jegyzetek. Evangélikus Liturgika – egyetemi jegyzetek. Előkészítő harmónium-gyakorlatok a koráljátékhoz. Korálfüzet. Három és négyszólamú korálletétek református teológiai hallgatók részére. Korálfüzet. Három és négyszólamú korálletétek unitárius teológiai hallgatók részére. Korálfüzet. Három és négyszólamú korálletétek evangélikus teológiai hallgatók részére. Egyházzenei életünk a lutheri reformáció tükrében. *Ünnepi előadás a Luther halálának 450. évfordulója alkalmából, Kolozsvár PTI – 1996.* A Romániai Zsinatpresbiteri Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház történelmi gyökerei. *Ünnepi előadás az Evangélikus Egyházkerület megalakulásának 75. évfordulója alkalmából, Kolozsvár, 1996.* Claudio Monteverdi helye és jelentősége a zenetörténelemben. Hol vagy, Ádám? – Az eredendő bűn. Akadémiai esték, Kolozsvár PTI – 1997. Pillanatnyi szenvedés – örök dicsőség. Johann Sebastian Bach, a passió muzsikusa. Akadémiai esték, Kolozsvár 2000. A liturgiáról és ahhoz való viszonyulásunkról. A liturgikus éneklés, történelmi és gyakorlati szempontok szerint. A kollektaimádság. A gyülekezeti ének helye és szerepe az evangélikus istentiszteleten. Az orgona liturgikus használata.

Egyházzenei tevékenysége: 12 éves korától gyakran végzett kántori szolgálatot Hosszúfalu-Fűrészmezőn, Csernátfaluban, majd Kolozsváron, Aradon és rendkívüli ünnepi alkalmakkor szinte minden erdélyi evangélikus templomban. Kórust vezet és orgonahangversenyeket tart. Tagja az Evangélikus Egyház, az Erdélyi Református Egyházkerület és az Unitárius Egyház Kántorvizsgáztató Bizottságának.

Szerzeményei: Én zörgetek – gyülekezeti ének dallama. In: *Evang. Énekeskönyv 103.* Ünnepi liturgia. In: *Evangélikus Énekeskönyv.* Énekeljetek az Úrnak új éneket. 98. zsoltár –

Introitus, négyszólamú vegyeskarra. Laudamus, négyszólamú vegyeskarra. Credo, négyszólamú vegyeskarra. 90.genfi zsoltár, kétszólamú vegyeskarra. Első zsoltár – motetta, négyszólamú vegyeskarra. Kő-kantáta, kórusra, bariton szólóra és zenekarra, amelynek ősbemutatója 2005 őszén a kolozsvári evangélikus templomban volt, Csernátfaluban pedig 2006. májusában játszották. Ezen kívül előadták Marosvásárhelyen a vártemplomban (2005), Nagyenyeden a református templomban (2005), a zilahi új református templomban (2005), Nagyváradon az olasz ref. templomban (2006), Kovásznán a ref. templomban (2006), Sepsiszentgyörgyön az evang. templomban (2006), Kolozsváron a Teológia dísztermében (2006), és a kolozsvári új monostori ref. Templomban (2006).

Publikált CD felvételek: Mely igen jó az Úristent dicsérni – Illyefalva, 1992: A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet vegyeskarát vezényelte. Egyházi kórusművek magyar és német szerzőktől. Énekeljete az Úrnak új éneket – Kolozsvár, Farkas utcai templom, 2002. A Kolozsvári Protestáns teológiai Intézet vegyeskarát vezényelte. Ezen saját kórusművei is hallhatók.

Karnagyi tevékenysége: Teológiai hallgatóként kezdte a kórus vezetést. Majd tanárként igen nagy örömet jelentett számára a teológiai hallgatók kórusával foglalkozni. 1990-től fellendült a Teológiai Intézetben a kórustevékenység, attól kezdve alakult át vegyeskarrá. Az intézeti ünnepi alkalmak mellett gyakran látogatott a kórossal Erdély különböző gyülekezeteibe, istentiszteleti szolgálatra. Nagyobb erdélyi körutat 1992-ben, és németországi körutat pedig 1993-ban tett a kórossal. A klasszikus szerzők mellett főleg magyar szerzők műveit tanítja be a kórusának: Kodály, Bárdos, Rezessy, Gárdonyi, Halmos, Berkesi stb. Nyíregyházán is vezeti a gyülekezeti kórust.

Orgona-előadóestek: Első nyilvános orgonaelőadóestjét Kolozsváron 1980-ban tartotta. 1984-től kezdve rendszeresen tart hangversenyt. Évente egy tucat önálló előadóesttel lép a nagyerdemű közönség elé Erdély orgonás városaiban, mint Brassó, Medgyes, Nagyszeben, Kolozsvár, Temesvár, Arad, Nagyvárad, Marosvásárhely, Beszterce. De kisebb orgonákon is játszott, többek között Csernátfaluban is. Orgonahangversenyt tartott Magyarországon, Budapesten a Deák téri evangélikus

templomban, a Mátyás templomban, a zuglói római katolikus és evangélikus templomban, a Pestszentlőrinci evangélikus templomban, a békásmegyeri evangélikus templomban, valamint Nyíregyházán, Szegeden, Finnországban, Norvégiában és Németországban. Repertoárjában szerepelnek: Buxtehude, Bach, Mendelssohn, Franck, Liszt, Dupré, Widor, Messiaen, Anger, Kodály, Hidas, Gárdonyi, Kuusisto művek.

Kovács László Attila hatalmas zenei munkássága rávilágít a Kárpát-medencei evangélikus egyházi zene egységére. Akár ezen a vonalon is elindulva, elérkezett az idő a Kárpát-medencei magyar evangélikus egyházak egységes struktúrájának a kialakítására, ahogy ezt az idén a reformátusok megvalósították.

A barcasági csángók túlélve a zord történelmi időket megtartották magyarságukat, és a hazaszeretetük nemcsak az 1848-as, és az 1956-os szabadságharcban nyilvánult meg, hanem mindig, amikor a történelem megkövetelte. Az ekét és a kardot is ugyanabból a vashól kovácsolták, de ha kellett akkor a tudományban, a művészetben és a kultúrában is jeleskedtek. Ezért a barcasági csángók nevében felkérem Kovács László Attilát, hogy írja meg a Barcasági Csángó Szimfóniát, és zenei téren legyen a barcasági csángók nagykövete.

Végezetül, eredményekben gazdag munkássága elismeréseként, fogadja szeretettel a Zajzoni Rab István díjat!

*

Méltatta: Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2009. szeptember 27.

Oklevele szövege: Hétfalu zenei, egyházi és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Kovács Attila, EKE Négyfalu

A mai rohanó világban előbb-utóbb észrevevesszük, hogy egészségünk megőrzése érdekében változtatnunk kell eddigi életvitelünkön. Napjaink egyik nagy kihívása kell legyen egészségtelen életmódunk megváltoztatása. Hiszen egyre több időt töltünk el a TV és a számítógép előtt ülve. A növekvő igények miatt, egyre kevesebb idő jut arra, hogy tudatosan ápoljuk még meglévő egészségünket. Pedig ez többet ér minden pénznél és minden hatalomnál. A technika fejlődésével egyre jobban elkényelmesedünk, egyre kevesebbet mozgunk, egyre szennyezettebb környezet vesz körül bennünket, egyre több génkezelt, vegyszerekkel tartósított és ízesített élelmet fogyasztunk. Állandóan sietünk valahová, nem jut időnk az egészséges kapcsolódásra, testi és lelki felfrissülésre. Rá kell ébredjünk annak fontosságára, hogy friss levegőn lehetőleg minél több időt töltsünk el aktív mozgással. Ennek pedig legegyszerűbb módja a gyalogtúrázás, a hegymászás.

Négyfalu földrajzi helyzete nagyon előnyös, hiszen gyönyörű hegyek lábánál fekszik. Nem kell egyebet tenni, mint elindulni, és kimászni a napsütötte hegyoldalakra. Ezt az egészségmegőrző életmódot már közel 130 éve űzik a brassói szászok. Tőlük a magyarok is eltanulták.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület, mely 1891-ben alakult meg, a szász Siebenbürgischen Karpatenverein (SKV) mintájára, célul tűzte ki a gyalogtúrázás megszerettetését, terjesztését az erdélyi magyarság körében. Ezért elődeink a Kárpátokban turista utakat építettek ki, jelzésekkel és pihenő-helyekkel láttak el azokat, térképeket és útleírásokat adtak ki. A menedékházak építése is ekkor kezdődött el.

A Négyfalu határában égre törő csodálatosan szép havasokat, a Nagy-kőhavast és a Csukást, keresztül-kasul jól kiépített turistautak hálózják be. Az EKE már a múlt század elején megépítette mindkét havason a menedékházat, a Csukásban a Tészla mezején, a Nagy-kőhavason a Csűr-kő mezején. A Nagy-kőhavason már 1884-ben épített egy kis fa-menedékház az SKV, mely 17 évig szolgálta a Nagy-kőhavásra látogató turistákat. 1902 októberében égett le. Miután az EKE Kis-Királykőn épült menedékháza is leégett 1903-ban, a magyar és szász turisták az elkeseredett hangulatban egymásra találva, abban állapodtak meg, hogy azontúl a Nagy-kőhavas legyen az EKE, a Kis-Királykő az SKV tevékenységi területe. 1910-ben Halász Gyula EKE elnök fáradhatatlan, kitartó tevékenysége nyomán sikerült felépíteni az első EKE menedékházat a Nagy-kőhavason. A turistaforgalom igazán ezután lendült fel. Sajnos az első világháború lelohasztotta a kirándulási kedvet, sőt 1916-ban a román betörés idején, a visszavonuló magyar tüzérség ágyútüzétől lángba borult és leégett a menedékház is.

1927-ben az EKE brassói osztálya Brassói Turista Egyesület néven önálló egyesületté alakult át, és nagy lendülettel fogott hozzá egy új menedékház építéséhez. 1928-ban meg is épült egy fa menedékház, mely megszakítás nélkül egészen 1996-ig szolgálta a Nagy-kőhavásra látogató turistákat. Ekkor felelőtlen, bünnös kezek széthordták, csak törmelék maradt helyén.

A BTE közben nekilátott egy modern, korszerű turistaszálló építéséhez. Halász Kálmán tervei alapján 1930. augusztus 10-

én avatták fel ezt az új menedékházat, mely Erdély legkorszerűbb turistaháza volt. 1940-ben, a bécsi döntés után a BTE-t hatóságilag feloszlatták, vagyonát az állam vette kezelésbe.

Feladatát azért ellátta, a 60 éves működése alatt turista nemzedékek ebben a menedékházban pihenhették ki magukat a Létrásút meredek kaptatója után, ide húzódhattak be vihar elől, itt éjszakáztak, megcsodálva a ház előtti teraszról Brassó esti fényeinek sziporkázását. 1990. október 18-án lángra lobbant, oltani nem lehetett, nem maradt más belőle, csak az üszkös téglafalak. Azóta is ott állnak, dacolva az időjárás viszonytagságaival. 1996-ig a fa-menedékház még úgy-ahogy működött, de miután az is megsemmisült, a menedékház hiánya nagyon visszavetette a nagykovási természetjárást.

1991-ben újraalakult az EKE Brassói Osztálya, majd 1997-ben Négyfaluban is megalakult az EKE osztály, mely célul tűzte ki, visszaadni a turistaságnak az egyre jobban mellőzött Nagy-kőhavast. Újrafestették a lekopott jelzéseket, hidakat, létrákat, pihenőhelyeket építettek. Újra forgalomba hozták a már feledésbe ment régi utakat, új jelzőtáblákat, jelző oszlopokat helyeztek el. A lelkesedésből jelesre vizsgázott kis turistaegyesület azonban nem érte be ennyivel: 2000-ben elhatározták, menedékházat építenek és működtetnek a Csűrű-réten, a leégett menedékház közelében. Sikerült 500 négyzetméter területet megszerezni a Négyfalusi önkormányzattól, amely koncesszióba adta azt az egyesületnek. Megkezdődött az építkezés, mely során Malomdombról, 690 m-ről, az 1630 m magasságban levő Csűrű-rétre 4 éven keresztül hétről-hétre hátukon hordták fel az építőanyagot a lelkes turisták. Fenn megépítették az új menedékházat, egy új forrást foglaltak betonmedencébe, az új ház közelébe. A 4 évi kitartó munka meghozta a gyümölcsét: 2004 május 15-én, a Csűrű-réten felavatták a sorrenden 5. menedékházat. *Erdélyben az EKE ez idáig egyetlen menedékházat.* A menedékház felavatásával nem ért véget a munka. Működtetni és bővíteni kellett és kell állandóan. Forgalma évről-évre nő, híre rövid idő alatt elterjedt nemcsak a Brassó környéki, hanem az egész ország turistái körében.

A Négyfalusi EKE osztály alapítója, szervezője és elnöke az a Kovács Attila, aki mint a Brassó megyei osztály fiatal és

lelkes tagja nagy lendülettel vette ki részét az újjáalakult egyesület tevékenységében. Országos tájékozási-tájfutó versenyeket nyertek meg, túravezetői tanfolyamot végzett el és az osztály egyik legtevékenyebb túravezetőjeként tartották számon. Osztályának hírnevét nehéz, téli mászásokkal is öregbítette (Királykő, Fogarasi-havasok). Tevékenyen részt vett a munkatúrákon, 1995-ben igazi ezermesterként tevékenykedett a Létrás-szakadék bejáratánál, fém alkatrészekből összeszerelt menedékkunyhó felállításánál. 1994-ben a Bükszádon tartott tisztújító választáson országos alelnökké választották, majd 1995-ben őt választották meg a Brassó megyei EKE Osztály elnökévé. Mandátuma alatt szervezték meg a Malom dombokon a brassóiak és négyfalusiak közösen a IV. Országos EKE Vándortábort, 1995 július 27-30 között.

1997-ben Négyfalu külön EKE osztályt alapít, melynek elnöke Kovács Attila lett. Ekkor fogalmazódott meg a fiatal, lelkes négyfalusi ekésekben az elhatározás: menedékház építenek a Nagy-kőhavason. És a kis csapat, mely az országos EKE legkisebb létszámú egyesülete, nekifogott a merész álom valóra váltásához. Nem volt könnyű feladat, rengeteg utánjárást, kilincselést jelentett a bürokrácia útvesztőiben, sokszor kellett csalódottan megtorpanni, de mindig volt erejük a folytatáshoz. Mert hittek benne, hogy meg tudják valósítani. És ezt a hitet Kovács Attila tartotta bennük. Ahhoz, hogy ez a merész terv valóra váljon, szükség volt egy lelkes, bátor, ügyes, jó vezetőre, aki maroknyi csapatát össze tudta tartani, a munkálatokat jól meg tudta szervezni. Rengeteg áldozatos munka, lemondás, fáradtság, van mögöttük. De megérte! Az új menedékház felendítette a Nagy-kőhavas turista életét, érezhetően nőtt a hegység vonzereje. És ez, gazdasági szempontból, az alatta fekvő Négyfalunak is jó, hiszen a vendégfogadás kezd egyre inkább megélhetési iparággá válni Erdélyben. Egyre többen látogatnak el Négyfaluba és egyre több pénzt hagynak itt a turisták.

Remélem, Attila barátom és túratársam még sokáig tudja cipelni a nagy-kőhavasi menedékház gondozásának és bővítésének igencsak súlyos terhét. Remélem, hogy a négyfalusi EKE osztály is megizmosodik, és mindig kerül néhány megszállott ekés, aki önzetlenül besegít a menedékház körüli munkálatokba.

Kívánok ehhez erőt, egészséget és kitartást Attilának és a négyfalusi EKE osztály csapatának.

*

Méltatta: Kovács-Kendi Lehel Zsolt

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2009. szeptember 27.

Oklevél szövege: Hétfalu turisztikai és honismereti életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, a nagy-kőhavasai menedékház felépítéséért és működtetéséért, hogy munkásságával hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: A díjat unokatestvére, Kovács Károly vette át.

Duna Televízió

A Duna Televízió, avagy haza a magasban.

A trianoni, majd a párizsi békediktátum és a Kárpát-medencét elárasztó szocialista, kommunista rémuralom a szét-darabolt magyarságot véglegesnek tűnő agóniába süllyesztette. Írók, művészek, tudósok néha felemelték szavukat az igazságtalanság ellen, de hamar elnémította a hatalom. Illyés Gyula volt az, aki a szétroncsolt térkép fölé hajolva megálmodta „a haza a magasban fogalmát”, amivel a szellemi vérkeringést újra indíthatta. Nekünk barcasági csángóknak a haza fogalma az anyanyelvre zsugorodott. Végül az Illyés Gyula álmát nem a Nobel bizottság, hanem a Duna TV valósította meg „*Történelmi reménytelenségben, nemzeti nyelvünk sok évtizedes üldöztetésében meggyötört lelkek lobbannak örömmre, valahányszor kék szárnyú sirályok kezdenek immár sok ezer képernyőn tovaröppenni, valahányszor családi körökben fölhangzik a boldogkiáltás: DUNATÉVÉ!*” Illyés Gyula utódja Sütő András ezt a mondatot százezrek nevében fogalmazta meg 1993-ban. A

Duna Televízió megszületése egyetlenegy alkotással rokonítható, a Lánchíd megépítésével. Mert ahogyan a Lánchíd összeköti a Duna két partját, úgy köti össze a Duna Televízió is az öt földrészén élő magyarságot. A Duna Televízió 1992 karácsony estéjén II. János pápa áldásával sugározta első adását, azzal a hittel és bizonyossággal, hogy az embernek több háza, több otthona, sőt több hazája is lehet, de nemzete és anyanyelve csak egy. A Duna Televízió, amelyet a történelmi traumák orvoslásának igénye hozott létre, olyan különleges közszolgálati médium, amely rámutat közös szellemi égboltunk fénypontjaira, mindig, minden esetben keresi a konszenzust és megeremti az összetartozás érzésének csodáját. Ez a szellemiség nemcsak egyes műsoraira, hanem az egész műsorfolyamára érvényes.

Az összmagyarság műholdas televíziójának ötlete a Magyarok III. Világtalálkozóján fogalmazódott meg 1992 nyarán Budapesten. A televízió kiépülésének állomásai Sára Sándor elnökségének idejéhez kötődnek. Az 1995. december 21-én elfogadott médiatörvény a Duna Televíziót közszolgálati műsorszolgáltatóvá, egyúttal részvénytársasággá, a Hungária Televízió Alapítványt közalapítvánnyá alakította. A Duna Televízió Baráti Körök 1994-től alakultak meg. A második elnök, Pekár István célkitűzései között szerepelt, hogy a Duna Televízió a kulturális értékek megőrzése mellett a Kárpát-medence meghatározó hírtelevíziójává váljon. Új hír- és magazinműsorok születtek, és megújult a Híradó is. 2002. december 24-től a Duna Televízió magyar nyelvű adása közvetlenül is fogható

Észak-Amerikában, illetve 2003. március 15-től Ausztráliában és Új-Zélandon.

Cselényi Lászlót, az Uránia Nemzeti Filmszínház igazgatóját választották a Duna Televízió elnökévé 2005. február 17-én.

A Duna TV tulajdonosa a Hungária Televízió Közalapítvány, amelynek elnöke: Simkó János.

Cselényi László, 1996-tól a Duna Televízió Minoritates Mundi című műsorának szerkesztője, és 1999-ben a Tamási Áron és Európa-díj kitüntetettje. Az elnök hű akar maradni az intézmény alapító okiratában foglaltakhoz és saját arculatú, markánsan nemzeti, össznemzeti jellegű, kulturális-művészeti csatornát szeretne. Őrizni kívánja az eddig elért eredményeket is, amelyeket az Unesco Camera díj 1999-ben odaítélt: *„A világ legjobb kulturális televíziója”* elismerés szimbolizál. A Duna Televízió a jövőben nyitni fog valamennyi kisebbségi sorban élő nemzet felé, hiszen Európában valójában a kisebbség van többségben. Az új elnök olyan televízió megvalósítását tervezi, amely különösen érzékeny és fogékony a kis nemzetek és kisebbségek problémáira, képviseli érdekeiket. A globalizálódó világban ennek különös jelentősége van, hiszen ma mindennél aktuálisabbak Cs. Szabó László szavai: *„A föld összezsugorodott a technika bilincseiben: már csak néhány nagy népnek maradt hely rajta... A kis népek dolga, hogy megtartva az emberi mértéket, csöndesen, erőszak nélkül ellenálljanak az új Bábelnek. Ne a nagy népek bűneit utánozzák, hanem a maguk erőnyeit keressék.”*

A Duna Televízió II. csatornája, az Autonómia Televízió 2006. április 16-ától sugározza műsorát Európa-szerte, valamint Kis-Ázsia és Észak-Afrika egyes részein. Újabb mérföldkövet jelentett a 2007 őszén bevezetett angol feliratozás: az újtás óta a külföldi magyarok minden generációja kapcsolatot tarthat fenn a hazai kultúrával.

Duna Televízió egy médium, amelyben kitárul a nagyvilág. Öt földrészen 20 helyi stúdióban közel száz tudósító dolgozik azon napi 24 órában, hogy magyar szemüvegen keresztül láttassa, mi történik a világ országaiban velünk. A Duna persze a kultúra és művészetek televíziója, ezért nem törekszik hírtelevíziós babérokra. Inkább szervező televízió, amelynek érdek-

körébe, információs „kohójába” 15 millió magyar tartozik, akik joggal várják, hogy az anyanyelvi színjátszás műhelyeibe betekinthessenek (élő és felvett színházi közvetítések, magazinok), hogy ott legyenek a legjelentősebb képzőművészeti műhelyekben és galériákban. Elvárják, hogy kamerái megmutassák azt a hangulatot, amelyet a nemzetközi jazz-élet legkiemelkedőbb művészei teremtenek, vagy érzékeltessek azt a feszült várakozást, amelyet a komolyzene szerelmesei érzenek, midőn várják Kocsis Bartók-hangversenyének kezdetét.

A Duna Televízió hazai vonzerejét kiváló filmkínálata is fémjelzi. Bizonytalán nincs még egy térségbeli televíziós orgánus, ahol a filmművészet rajongói olyan kínálatot találnak, mint itt.

A Duna Televízió küldetést vállalt, az értékek felmutatását és megszerettetését, törekvést egy magasabb kulturális befogadó kód elérésére. Ezért készít szép gyermek-műsorokat, ezért tart fenn tehetségkutató és -gondozó műsort, ezért szól „szerelmes” hangon élő világunkról, a természetről, oly fontos kincsünkről. És mert a kultúrát a klasszikus görögök értelmezésében fogadja el, ezért szán rendszeres időt sportesemények közvetítésére, vagy az egészséges életmód népszerűsítésére. A Duna Televízió tehát egy teljes értékű csatorna, melynek nézői érteni akarják a világot – magyarként.

1994-től a Duna TV nemzetmegtartó tevékenységét több mint száz nemzeti és nemzetközi díjjal értékelték.

E tevékenység Hétfalu számára is kiemelkedően fontos volt, hisz a többi televízióval ellentétben a Duna TV számtalanszor foglalkozott nemzeti közösségünk értékeivel, életével, kultúrájával, történelmével, vallásával, művelődésével. Ezen műsorokat többször is ismételték, így a nagyvilág is tudomást szerzett rólunk, és mi is kapcsolatot tudtunk kialakítani olyan személyekkel, intézményekkel, akik megértették kisebbségi létünket.

Zajzoni Rab István csángó költőnk kárpát-medencei példaképe, életműve összecseng a Duna TV által képviselt értékrenddel, s így valósítja meg a „*haza a magasban*” eszmét, ami hétköznapijainkban úgy valósul meg, hogy „*minden magyar felelős minden magyarért*”.

A Duna TV ezen áldásos tevékenységéért, tisztelt Elnök Urak, fogadják szeretettel a hétfalusi csángó nemzeti közösségünk minden elismerését, melyet a Zajzoni Rab István-díjjal fejezünk ki!

*

Méltatta: dr. Kovács Lehel István, Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Csernátfalusi evangélikus templom, 2009. szeptember 27.

Oklevél szövege: A magyarság életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy műsoraival hozzájárult a hétfalusi magyar nemzeti közösségünk értékeinek népszerűsítéséhez és nemzetközi megjelenítéséhez.

Megjegyzés: A díjat Cselényi László és Simkó János vette át.

2010

Czimbor Izabella

Hétfaluban az utóbbi esztendőben többezer méternyit szóttek az asszonyok, amiből a millennium körüli két bő évtizedben az angol királyné elé is jutott s a századforduló világkiállításaira. Jutott belőle, amennyi kellett, nyugatra és keletre, s itthon épp annyi maradt, amennyit a családok pazarlás nélkül elnyúhettek. Jutott belőle a mesékbe, hozományos ládákba, tisztaszobákba, vásárokbba, múzeumokba. Sok kilométernyi gyönyörűség, amelyből még nem-sokszáz méternyit szótt Czimbor Izabella. De a szóttesfolyam Hétfaluban lehet megszakadt volna nélküle. Igaz, elapadhatott volna a fonal a nagy életmódváltással a pürkereci Gödri Mártonnénál vagy Türkösön később Kajcsa Annánál.

2003-ban Czimbor Izabella édesapja elővette a szövőszéket a padlásról. Lelkésze bízta, s férje is ösztönözte erre az egy cseppet sem 21. századnak mondható mesterségre, mely

érdekesen működtette a család harmóniáját is, ugyanis a kerész szülők a kézműipari vállalkozás indulását anyagilag segítették. Ezenkívül az édesapa a munkaeszközöket teremtette újra, az édesanya az egyes darabok megtervezését segítette, a gyerekek csőröltek, vásárokbba jártak, a férj a nem mindig sikeres vásárokat ellensúlyozta keresetével, nagybátyja szakirodalmat szerzett számára.

Czimbor Izabella eredendő erénye ez: felismerte és elfogadta a hagyományos értékrend időszerű üzenetét. Szorgalommal tanulja olvasni a szóttések nyelvét, s mi több, beszélni is kezdi ezt a nyelvet. Felfedezi az örök tartalmakat ebben a mai ízléseket is eredményesen művelő mesterségben, mely munka közben belső összhangot teremt. A változatos munkafolyamat szorgalomra ösztönzi és egy belső csöndet teremt, amely nélkül nem lehet társainknak valami szépet és lényegeset kifejezni.

Czimbor Izabella már tudja, hogy szótteseink nyelvezete egy empatikus nyelvhasználatot érvényesít: munkáival örömet szeret kifejezni, s jó érzés számára uralni ezt a kifejezési eszközt. Ez egyfajta teremtő öröm, amely csak akkor továbbbővödik, ha találkozik egy befogadó szeretettel.

Ez a szövőnő érti, hogy az örökölt formákhoz való ragaszkodás nem korlátozza, hanem lehetővé teszi az önkifejezés szabadságát, hiszen a minták megválaszthatók, alakíthatók, végtelen alakzatba szervezhetők.

Czimbor Izabella türelmesen oktatja is ezt a formanyelvet. Gyermekait, más iskolás gyermekeket is vezet be a szóttések világába s vásárlóit is tanítja. Mintaváltozataival is arra törekszik, hogy a szerkezet lazításával olvashatóbb legyen a jelből az üzenet.

Életelvei egyszerűek és tiszták. Egy fogalomkörbe tartozik nála az áldás, a szorgalom és a termékenység. Ha valaki arra kéri, hogy a szóttés áldását közvetítsen, akkor gránátalmát, búzakalászt, babért mintáz.

Czimbor Izabella a hétfalusi magyarok létéről, rólunk beszél, áldozattal és méltósággal. Közérthetően mondja-mondja a világnak, melyben benne vagyunk mi is: minden én, te meg ő.

Hát mindezekért érdemel 44 esztendejével Czimbora Izabella Hétfaluban Zajzoni Rab István-díjat!

*

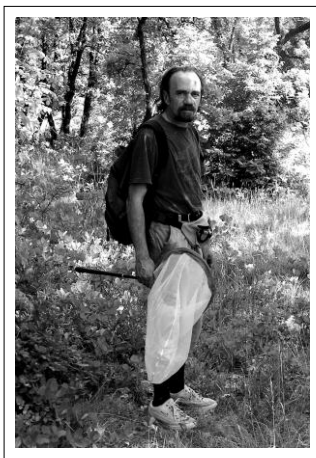
Méltatta: Hochbauer Gyula

Díjátadó ünnepség: Hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templom, 2010. október 10.

Oklevél szövege: Hétfalu kulturális életében kifejtett ki-magasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nép-művészeti értékeink, különösen a hétfalusi szövészet ápolásá-hoz, gyarapításához.

Dr. Székely Levente

Székely Levente 1960. március 10-én született Brassóban, Székely János és Székely Irén elsőszülött gyermekeként. Húga Zsuzsanna (sz. 1967. március 24.), jelenleg a négy-falusi kórház asszisztensnője, László (sz. 1967. március 24.) öccse, pedig orvos Marosvásárhelyen. Apja, Székely János 1936. március 6-án született a csernátfalusi Székely Péter (1904–1978) és a tatrangi Fejér Anna (1911–1997) gyermekeként. Csernátfaluban járt iskolába és ugyanott 1954-ben végezte el az építészeti szakközépiskolát. Szebenben (Sadu) volt katona, és hadnagy-ként szerelt le. Jól tudott rajzolni, tájképeket is festett. Az öt-venes évek végén a brassói *Metrom*, majd később az épület-elemgyár *Pefabricate* technikai rajzolója volt. Szoba és házfes-

téssel is foglalkozott. A hetvenes években felhagyott a műszaki rajzzal és átállott a négyfalusi *Săceleana* szövetkezethez, hogy az akkori fináncok többé ne zaklassák a szobafestés miatt. Hetven éves korában még kimászott a türkösi templom tornyára. 2008. augusztus 23-án súlyos betegség, és fél évi nehéz szenvedés után halt meg. Levente anyja, Székely Irén 1936. január 28-án született Tatrangon, Bálint György (1900–1979) és Dinka Vilma (1899–1974) gyermekeként. Az elemi iskolát Tatrangon végezte mindvégig jeles eredménnyel. Nagyon jó esze volt, az ötvenes évek elején azért nem végezhetette el a brassói *Unirea* középiskolát, mert apját kuláknak nyilvánították. 1967-ig a brassói kenyérgyár könyvelője volt, majd 13 éven keresztül csak a gyerekeket nevelte. 1980 után a csernátfalusi 3-as számú iskola titkárnője volt. Súlyos betegségben 1987. december 26-án halt meg. Apai nagyapja, Székely Péter 1904-ben született Csernátfaluban, Székely János (1860–1943) és Lőrinc Kónya Sára (1869–1943) gyermekeként. Nagyapja híres kőművesként a húszas-harmincas években Bukarestben tartózkodott, és ott is dolgozott az építészetben. Több épületen, köztük a királyi palotán is dolgozott. Sokszor mesélte, hogy milyen jól éltek az ott dolgozó csángók. Kőművesként is naponta vendéglőbe ehetett a megkeresett pénze kis részével. Később nősült. Két fia született János és Sándor. Az asztalosmunkát is értette. Egészen 1978-ban bekövetkezett haláláig dolgozott. Apai nagyanyja, Fejér Anna 1911-ben született Tatrangon, Fejér István (1881–1963) és Illés Kata (1890–1981) gyermekeként. A húszas-harmincas években szintén Bukarestben tartózkodott, és ott is dolgozott cselédként, még az argentin nagykövetségen is. 1997 szeptember elsején halt meg. Anyai nagyapja Bálint György 1900 januárjában született, kisgyermekként árván maradt, majd Balázs Mihály nevelőapjának köszönhetően maradt életben. Innen kapta a Bálint–Balázs, majd később a Bali Gyuri nevet, ahogyan Tatrangon ismerték. Hat osztályt végzett, de elegendő volt ahhoz, hogy szép verseket írjon. Üzletember lett belőle, és Tatrang előljáróságához tartozott a két világháború között. Volt üzlete, kocsmája, faraktára, benzinkútja, földje. György, István, Mihály és Irén gyermekei közül, István még kisgyermekként tüdőbajban meghalt. Bálint György elsősorban

mint népi verselő, több száz verset és templomi éneket hagyott hátra. A kommunisták kifosztották, kuláknak nyilvánították és be is zárták Barcarozsnyón 1952-ben. Házából még a bútorokat is elkobozták, és elhordták a községházára. Pedig a negyvenes évek közepén a kommunizmusban is hihetett, hisz könyvei között ott volt *A Bolsevik Párt története* is. Rövid versei a hetvenes években az *Utunk*-ban és az *Előré*-ben is megjelentek. 1979. június 30-án halt meg. Sírja sajnos már nincs meg a tat-rangi temetőben, mert legnagyobb fia 2001-ben titokban eladta a sírhelyét.

Anyai nagyanyja, Dinka Vilma 1899-ben született Tatrangon, és Bálint György felesége volt 1918-tól. Háztartással, földműveléssel és gyermekneveléssel foglalkozott. 1974 decemberében halt meg.

1960-ban Levente szülei még Tatrangon laktak. Apja, a *Metrom* gyárban volt tervező, anyja a brassói kenyérgyárban dolgozott könyvelőként. Szülei a középiskolai végzettség alapján, abban az időben még értelmiségieknek számítottak. Édesapja a négyfalusi templomokat, valamint más Brassó és Kovászna megyéhez tartozó templomokat renoválta és festette, így mentette az útókornak. Ebben Levente is segítette, mind ezt, a szocializmus legegyszűkebb időszakában. Házuk, Türkös és Csernátfalú határán 1962-ben készült el. A gyerekek a természet világa felé fordulását, a környezet is befolyásolta. A türkösi ház mellett ott volt a hatalmas *Szénarét*, az akkoriban derékig érő virágokkal. Tatrangon ott volt az udvar hátánál elterülő árnyas kert, ahol megfigyelhette az első lepkéket, bogarakat. Bizonyára ezek lehettek az első képek egy olyan világról, amelyiket a későbbiek során tanulmányozni fog. Hat éves korában találkozott először a réten a fecskefarkú lepkével, és látta Csernátfaluban a kockaköves útra leszálló kardoslepkét, mert az akkori ritka gépkocsi járat, ezt nem zavarta meg.

Levente 1967-ben kezdte az első osztályt, a türkösi 7-es számú általános iskolában. A türkösi iskola falát egyik reggel szalonnával is bekente, hogy vigyék el a kutyák, amire az egyik Sós utcai öregember biztatta. Az Erős tanítócsalád és Szén Gyula tanító, valamint az iskolában létező fegyelemnek köszönhetően, jó tanuló lett belőle. Abban az időben találta meg a

padláson nagybátyja (Székely Sándor, Székely János öccse) líceumi tankönyveit az ötvenes évekből. Ebből írta ki az első állat és növényteni fajlistákat, és ebből rajzolt le minden állatot. Második osztályosként már elég jártas volt, az állattan, őslénytan, csillagászatban világában, ismerte a dinoszauruszok méreteit, életkörülményeit, a naprendszert stb. Abban az időben készítette első bogár és lepkegyűjteményét, amik két üvegfedelő dobozban gombostűvel feltűzött gyerekes szertárak voltak.

1970-ben, egy bukaresti pionírtábor alkalmával tanulmányozhatta a *Grigore Antipa* természetrajzi múzeumot. Sokat időzött ott a rovaros szertárak előtt, és a következő napokban ellógva a táborból többször is visszatért a múzeumba. Ezután már otthon is megpróbált az előszobában kialakítani egy természetrajzi múzeumot. Télen ládacsapdával madarakat fogott, és ki is tömte őket. Egyesek ma is megvannak. Ősszel a rendszeresen kötelező iskolai pityókaszedés alkalmával összefogott pockokat, egereket, hörcsögöket is preparálta. Üveges fadobozokban alakította ki az első diorámákat, melyeket az előszoba falára függesztett. Agyagból pedig őselefántokat és dinoszauruszokat formált.

1973-tól rendszeresen látogatta a brassói pionírpalota természetrajzi szakkörét. Ghenadie Circo természetrajztanárnak köszönhetően, a természetbúvárkodás életcélja lett. Ezután, teljes szabadidejét erre szentelte. 1975-ben kezdte meg a középiskolát a hosszúfalusi Elméleti Líceumban, ahol Nagy Béla tanította a földtant, növénytant és az állattant. Állattanból már egyetemi szintű szakkönyvekből tanult, többet mint kellett volna. 1977-ben Nagybányán az országos biológiai olimpián az övé volt a legjobb dolgozat, de az akkori politikai álláspont miatt, azt nem kaphatta egy magyar. Nagy István (iskolatársa, jelenleg a brassói vízüzemeknél laboráns) és Piroska János (osztálytársa, jelenleg természetrajztanár Sepsiszentgyörgyön) társaságában csigákat és kővületeket gyűjtött. Ezek voltak az első utazások és gyűjtőkirándulások, persze vonattal Alsórákosra, Bibarcfalvára és Vargyasra.

1977-ben a négyfalusi Elméleti Líceum felbomlása után versenyvizsgával átkerült az akkor létesült brassói Természetrajzi Líceumba, ahol 1979-ben érettségizett.

Mérföldkő volt életében az 1977-es év, amikor Weber Wilhelm (1916–2002) segesvári gyógyszerész barátja lehetett. Weber, abban az időben Románia legismertebb lepkegyűjtője volt. Levente, ekkor látott először egy valódi lepkegyűjteményt, olyant amilyenek a múzeumok raktáraiban vannak. A pár órai látogatás azonban elég volt ennek a foglalkozásnak az elsajátításához. Már akkor levelezett az ország híres rovarászaival. A legtöbb közülük ma már nem él. 1978 júliusában már együtt gyűjtött a Herkulesfürdő feletti Domogled hegyen Dr. Kőnig Frigyes temesvári lepkésszel, és dr. Nicolae Săvulescu bukaresti bogarással. 1979-ben látogatott először Dobrudzsába, ahová azóta évről-évre rendszeresen visszatér kutatni a Dél-Dobrudzsai pusztákat, bokorerdőket, és a sztyeppés réteket. Meg is volt ennek az eredménye, hiszen innen húsznál több az ország faunájára nézve új fajt közölt 30 év alatt, ami nem kis eredmény.

1978-tól már rendszeresen kutatta Brassó környékének a lepkefaunáját. Erről jelent meg első tudományos dolgozata 1985-ben a *Folia entomologica hungarica*-ban Budapesten. Ma ez a vidék az ország egyik legjobban átkutatott régiója, ezernél több kimutatott lepkefajjal. Sok tapasztalatot nyert Mircea Brătășeanu brassói lepkegyűjtőtől is. Akkor nem is gondolta, hogy 30 év elteltével ő fogja kiadni egykori tanítómestere lepkegyűjteményének katalógusát. Brătășeanu, aki félig szász volt 1980-ban kivándorolt Németországba, és nevét Markus Salmen-ra változtatta. Gyűjteményét, a brassói múzeum vásárolta fel. Legutóbb 2009-ben gyűjtöttek együtt a 77 éves Markus-szal.

A nyolcvanas években már külföldi kapcsolatai is voltak. Budapesten a Természettudományi Múzeum Állattárának munkatársai segítettek abban az időben a rovartűk beszerzésében, ami Romániában lehetetlen volt, de a tudományos gyűjtéshez nélkülözhetetlen. Csak, 1985-ben sikerült először Leventének kijutnia Magyarországra. Sok lepkét vitt az állattárnak, amiért rovartűket kapott cserébe.

1980-ban kezdte az első évet a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézetben, amit 1985-ben fejezett be. Ott is gyűjtött ahányszor alkalma volt. Sokszor elment a Tordai-

hasadékhöz, vagy a Mezőség több árkos-bokros vidékére. A Marosvásárhely környéki eredményeket is.

1985-ben Botoşani-ba helyezték ki fogorvosnak. Akkor még háztól kérték a gyűjtők az éjjeli csapdázásokhoz a villanyáramot, mert nem volt sem aggregátor sem akkumulátorról működtethető fénycsapda. Sokszor megtörtént, hogy éppen a legjobb gyűjtés közben vették el az áramot. Az ország leggazdagabb és legérdekesebb faunája Dél-Dobrudzsában, és a Bánság déli részén van. Herkulesfürdőn egy éjszakát a milicián töltött, mert az *okos milicista* semmiképpen nem értette, hogy mit keres ott. Nem tudta felfogni, hogy azon a vidéken más lepkefajok élnek, mint Brassó környékén.

Levente a kötelező katonaságot Focşani-ban (1986. október 1.–1987. január 30.) fejezte be. 1989-ben feleségül vette Poenaru Gabriellát, és ezen év július 7-én megszületett Albert fia Flămânzi-ben. A Ceauşescu-rendszer bukása előtt egy hónappal hazakerült Négyfaluba. Ezután kezdte rendbe hozni a már több mint 15 000 példányból álló gyűjteményét. 1990 márciusában megalakult Kolozsváron a Román Lepidopterológiai Társaság, és így létrejött hazai folyóirat is, ahol szakdolgozatokat lehetett közölni. 1992-ben megjelent az Észak–Moldvában 1986–1989 között végzett faunisztikai kutatásokat összegező dolgozata. Addig ez Románia feltáratlan része volt. Azután évente jelennek meg a dolgozatai, főleg Dobrudzsa és a Duna Delta vidékét kutatja rendszeresen. Több új fajt közöl onnan, egy faj és egy alfaj pedig Európa faunájára is újnak bizonyult.

Abban az időben már az ország egyik legaktívabb lepidopterológusának tartják számon. Külföldi kapcsolatai is egyre bővülnek. Kapcsolatba kerül több világhírű szakemberrel. 1995 júniusában egy 25 napos gyűjtőúton megismerkedett Kisázsia lepkéivel, Simonyi Sándor budapesti lepkész társaságában. Csodálatos dolog volt olyan fajokkal találkozni élőben, amelyeket azelőtt csak könyvekben látott. Több mint 4000 lepkével tért haza. Talán akkor érezte először azt, hogy fél az éjjeli gyűjtésnél a lámpa mellett. Többször lehetett hallani a távolban a géppuskák zaját, hisz ott sincs megoldva a kurd kérdés. 1999 tavaszán egy hónapra visszatért Kisázsíába.

Az országban is számos területet kutatott fel. A kilencvenes évek elején a Bucsecs hegységet, a Csukást, 1996-tól pedig rendszeresen gyűjtött a Román Alföldön, a bárágani síkvidéki erdőkben. Ugyanott 1999-ben a teljes napfogyatkozás alkalmával világviszonylatban először próbált lámpával lepkéket fogni a pár perces éjszaka alatt. Sikerült is neki, és adatait később több külföldi szaklap is átvette.

1996-ban kiadta Brassó környékének lepkefaunáját. Külföldre is több került ki belőle, mert a háromnyelvű (román-magyar-német) szövege ezt lehetővé tette. Ugyancsak 1996-tól tagja az 1911-ben alakult Magyar Rovartani Társaságnak. A kilencvenes évek végén már több európai rovaratani rendezvényen vett részt, és számos rovarbörzén Budapesten, Prágában, Bécsben.

2000-ben a Román Rovartani Társaság tíz éves fennállási ünnepségének alkalmával az *Aristide Caradja* emlékéremmel és emléklakettel jutalmazták addigi tevékenységét. Ugyanabban az évben már doktorátusra iratkozhatott a Bukaresti Biológiai Egyetemre. Szakirányítója prof. dr. Victor Ciochia ornitológus volt. 2006-ban doktorált a *Duna Delta lepkefaunájának struktúrája és dinamikája* dolgozatával, amit könyv változatban is kiadott, amiért 2007-ben a *Mihai I. Constantineanu* díjat kapta.

2006-ban Észak–Olténia faunáját kutatta a bukaresti Erdészeti Kutatási Hivatal rendelkezése. 2005-től évente rendszeresen gyűjtött Bulgáriában, főleg a Közép–Balkán, a Rila és a Pirin hegységekben, Juhász István, Stoyan Beshkov és Haneschlager Peter lepkészekkel. 2008-ban Spanyolországban is gyűjtött.

Gyűjteményeiből több ezer példányt vásároltak a hazai múzeumok (Galac, Brăila, Râmnicu-Sărat, Pitești, Szeben stb.). Gyűjteménye több mint 50 000 példányt számlál, ami az ország legnagyobb gyűjteménye, a hazai lepkéken kívül számos palearktikus (európai, kisázsiai és középázsiai), valamint trópusi anyagokat tartalmaz. Ezenkívül az ország legnagyobb magán lepidopterológiai szakkönyvtárával rendelkezik.

2006-ban újránősül, feleségül veszi a hosszúfalusi Crisan Krisztinát (sz. 1972. július 29, pszichopedagógus a brassói ki-

segítő iskolában) és 2007. január 1-én megszületik Brigitta kislánya. Egy évig a brassói múzeumnál is dolgozik (2006–2007), a *Brătășeanu* és *Delvig* gyűjtemények revízióján. 2008-ban a múzeum támogatja a *Románia nappali lepkéi* című könyvének kiadását. A könyv sikerét követve tovább dolgozik és 2010 márciusában kiadja a *Románia éjjeli lepkéi* első kötetét. A következő társaságok és egyesületekhez kapcsolódik a neve: Román Lepidopterológiai Társaság (1990-től alapító tag), Román Általános és Gyakorlati Rovartani Társaság (1994-től alapító tag), Közép-Európai Entomofaunisztikai Társaság (1995-től), Romániai Ökószanogenézis Egyesület (1996-tól alapító tag), Magyar Rovartani Társaság (1996-től), Romániai Természetrajzos Múzeográfusok Egyesülete (1997-től), „Zooroyal” Állattani Egyesület Székelyudvarhely (2008-tól alapító tag), Erdélyi Múzeum Egylet agrártudományi szakosztálya (2010-től).

2007 után több Európa faunájára jelentős fajt és három az ország faunájára új fajt fedez fel a dobrudzsai sóstalajú sztyeppéken. Dolgozatait már nemzetközi szakfolyóiratok közlik, mint a *Nota Lepidopterologica* (Németország), és a *Phegea* (Belgium).

7 monográfiát, több mint 80 tudományos dolgozatot írt. Életrajza megjelent *A lepkészet története Magyarországon* című könyvben.

Honlapja www.szekelylevente.ro, ahol a kedves olvasó bővebb információkat is kaphat róla.

Levente nagyon büszke csángó őseire, köztük Bálint György anyai nagyapjára, aki annak idején több száz verset, és egyházi éneket is írt. Mi, Hétfalu csángósága, pedig Leventére vagyunk nagyon büszkék. Világraszóló tudományos munkád elismeréseként fogadd szeretettel a Zajzoni Rab István-díjat. Isten áldja meg életed, és a további munkád!

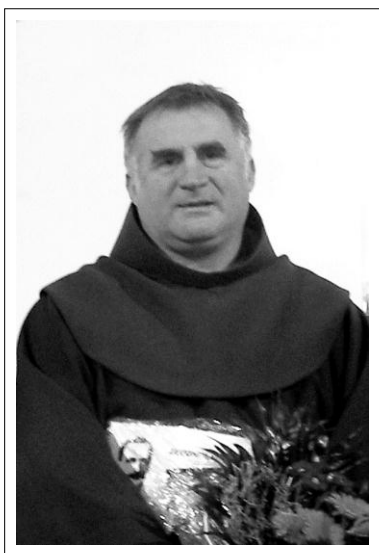
*

Méltatta: dr. Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templom, 2010. október 10.

Oklevél szövege: Hétfalu tudományos életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult természeti értékeink kutatásához és nemzetközi ismertetéséhez.

OFM Böjte Csaba

Két vallomással tartozom Önöknek, tisztelt Hölgyeim és Uraim.

Az első az, hogy Csaba testvér arra kért, hogy ferences egyszerűséggel írjam meg a méltatását. Ennek nem biztos, hogy eleget tudtam tenni.

A második, egy személyes meglátás. Sokkal könnyebb dolgom lett volna, ha Csaba testvér nem ferences, hanem bencés rendi szerzetes lenne. Ekkor a teljes beszédemet a rend jelmondata, az „*ora et labora*” köré építhettem volna. Ez a jelmondat számos hétfalusi ház-oromdíszen is megtalálható volt annak idején a következőképpen: „*Imádkozzál s dolgozzál így áldás lesz házadnál.*” Igen, Csaba testvér eddigi életútját az erdélyi magyarság érdekében kifejtett kemény munka és az imádság jellemezte.

Böjte Csaba 1959-ben született Kolozsváron. Édesapját egy verse miatt a Ceaușescu-korszak bírósága hét évi börtönre ítélte, ahonnan négy és fél év múlva szabadult, de a börtönben elszenvedett kínzások és egyéb megpróbáltatások következtében néhány hónap múlva meghalt.

A civil életben autóvillamossági szerelőnek tanult és 5 évig dolgozott a szakmában, de elhívatottsága papi pályára szólította, hamar eldöntötte hogy pap lesz. Hogy akaraterejét, elszántságát próbára tegye, egy évig remeteként élt, és bányász-ként dolgozott a Hargitán.

1982-ben jelentkezett a ferences rendbe, hogy Assisi Szent Ferenc nyomdokain haladva, szigorú szabályok szerint, „durva csuhában és mezítláb”, kisebb testvér lehessen.

Tanulmányait Gyulafehérváron és Esztergomban folytatta. Abban a városban, ahol a rend 1224-es magyarországi létrejöttét követően felépült a ferencesek első kolostora.

1989-ben szentelték pappá, majd több helyen eltöltött szolgálata után 1992-ben Dévára helyezték. A Déva utcáin éhesen és piszkosan kolduló árva gyerekek segélykiáltása Csaba testvér szívében lelt visszhangra. Az egykori ferences rendi, elhagyott, romos állapotban lévő dévai kolostor lakatait leverve új, közös otthont teremtettek maguknak. Az illegális épületfoglalás után hamar híre ment ténykedésének, s nemcsak Déváról, de egész Hunyad megyéből és Dél-Erdélyből hozták hozzá az árva, vagy embertelen körülmények között, nyomorban tengődő gyerekeket.

1993-ban létrehozta a Dévai Szent Ferenc Alapítványt, amely az elmúlt 17 év alatt valóságos hálózattá nőtte ki magát. Bőjte atyát, vagy Csaba testvért majdnem mindenki ismeri Erdélyben, Magyarországon, vagy a nagyvilág magyarok lakta területein.

Közel 200 segítővel mintegy 1500 gyereket nevel Csaba testvér Erdély 40 helyiségében. Az árváknak otthont ad és alapvető életfeltételeket terem, a rászorulókat támogatja, és a szakmai taníttatásukon túl keresztény és erkölcsi neveléssel is foglalkozik.

A Dévai Magyarok Nagyasszonya Gyermekotthon mellett gyermekvédelmi központokat működtet Gyulafehérváron, Kisiratoson, Kovásznán, Nagyszalontán, Petrozsényben, Szászvárosban, Szovátán, Torockón, Tusnádfürdőn és Zombolyán.

Magániskolát nyitott Déván, és az itteni Szórványkollégium mellett Kolozsváron indított bentlakást.

Napközi otthonoknak ad helyet Fogaras, Gyergyószár-hegy, Parajd, Illyésmező, Gálospetri, Nyárád mente, Sóvárad, Szatmárnémeti.

A segítségre szoruló leányanyák és asszonyok befogadására Kismamaotthon jött létre Árkoson.

A moldvai csángókról sem feledkezett meg Csaba testvér, így 2005-ben magyar iskolaközpont alapkövét teheték le Rekecsinben, amely – gondolom nem kell mondanom – egyből kiváltotta a hatóságok nemtetszését.

Isten segedelmével, Szent Ferenc ösvényén, a Nap-fívér és Hold-nővér kíséretével, a megértés égíse alatt, Csaba testvér lelkeket ment, életeteket kovácsol, sorsokat formál, fényt és bölcsességet visz a szívekbe: sötétséget, tudatlanságot oszlat. Oktat, nevel, könyveket ír. A semmiből a végtelen felé tart.

A gyermekek szemében csillogó hála, a vidám kacajuk koronázza az áldásos tevékenységet. Ha mindenki meghallaná a hívó hangot, ha mindenki segíteni tudna, ha mindenkiben lakozna legalább egy tizednyi Csaba testvér – szebb és jobb lenne a világ.

Kedves Csaba Testvér! Erdélyi magyar nemzeti közösségünk érdekében folytatott áldozatos, fáradságot nem kímélő munkád elismeréseképp fogadd szeretettel a Zajzoni Rab István-díjat! Tevékenységedet kísérje továbbra is Isten áldása!

*

Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templom, 2010. október 10.

Oklevél szövege: A magyarság életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához, valamint az ifjúság gondozásához és neveléséhez.

Dr. Mario Alinei

Mario Alinei olasz nyelvtudós Torinóban született 1926-ban, és tudományos munkásságának java részét Hollandiában, az Utrechti Egyetem tanáraként fejtette ki 1959–1987 között. Európa talán legjelesebb és mindenképpen legismertebb nyelvtörténésze. A – valamennyi európai nyelvjárásra kiterjedően – teljes európai szókincs feltérképezésére vállalkozó nagy, nemzetközi terv, az *Atlas Linguarum Europae* alapítója és harminc éven keresztül főszerkesztője. Az UNESCO égisze alatt zajló nagy nyelvészeti vállalkozásban valamennyi európai állam tudományos akadémiaja részt vett nyelvészek delegálá-

sával és a költségek fedezésével. Az elméleti és az alkalmazott szemantikát taglaló tudományos szemle, a *Quaderni di semantica* alapítója és kiadója. A kőkorszaki folytonosság elméletének kidolgozója, amely gyökeres szemléletváltozást hoz az indo-európai nyelvek kialakulásának és történetének ügyében. Sok száz tudományos közlés szerzője, és talán az első nyelvész, aki a nyelvi elemzésekben, már a hatvanas években számítógépes eljárásokat alkalmazott.

Minket, magyarokat leginkább érintő felfedezését a 2003-ban olasz nyelven kiadott 500 oldalas könyvében – *Etrusco: una forma arcaica di ungherese* – fejti ki, mely szerint a római birodalmat megalapító, ősi etruszk civilizáció nyelve nem más volt, mint a magyar. Könyve, *Ősi kapocs* cím alatt két évvel később magyar fordításban is megjelent, a budapesti Allprint kiadó gondozásában. Ebben a nagyszabású művében megmutatja a nyelvünkhöz való tudósi ragaszkodását. Szavak százaival és más összefüggések bemutatásával igazolja, hogy az etruszk-magyar nyelvrokonság lehetséges, sőt, bizonyosra vehető. Nemcsak a nyelvünk, hanem a történel-

műnk bizonyos hasonlósága is erre utal. Például a *gyula*, *zilah* és a *kende*, *kündü* nevezetű vezérek kölcsönös jelenléte, illetve pontosabban a kettős vezetés megléte mindkét népnél, több mint véletlen. Tőle tudhatjuk meg, hogy minden bizonnyal a keletről jött etruszkok voltak Európa ősi műveltségének megalapozói, jóval a görögök vagy latinok előtt. Műveltségük kiemelkedő, de nemcsak az építés, korongozás, lótenyésztés, házépítés, többféle technikai képesség területén, hanem művészeti alkotásaik is feltűnően magas rendűek. Például a szobrászatuk a világ ősi szobrászatának, a görögöt és rómaid is megelőzi időben és a fennmaradt remeklések is annak magas rendű voltát bizonyítja. Magyarán, Európa műveltségének megalapozói az etruszkok voltak. De például az első római césárok is közülük kerültek ki. A Kárpát-medencében pedig, már az időszámítás előtt, több mint kétezer évvel jelentős fémmegművelő műhelyeket és kohókat alakítottak ki. Az etruszkok egy része a Vereckei hágón jutott be a Kárpát-medencébe, másik részük pedig hajón érkezett a Földközi tengeren az itáliai félszigetre. De annak nem annyira keleti, hanem a nyugati felében telepedtek le. Már az időszámítás előtti évszázadokban három fedélzetes hajókat építettek és szállítottak azokkal bort több európai országba, még a mostani Franciaország térségébe is. Állítólag Dante is eredetileg etruszk nyelven írta az Isteni színjátékot. Az etruszk nyelvet több tucat neves, híres tudós kutatta. Sok nyelvvel próbálták összehasonlítani addig is, amíg Alinei jó érzékkel és széles körű kutatással és gondolkodással találta meg annak ősi rokonát a magyar nyelvet. Ám ő Magyarországon, illetve Kolozsváron is előadásokat tartott erről a számunkra is rendkívül fontos témáról és ezáltal nagy szolgálatot tesz nemcsak a magyar tudománynak, hanem az egész magyar nemzetnek is.

Lássuk, hol helyezkedik el Mario Alinei kutatása, a többi magyarságkutató skáláján. Vegyünk sorra néhány érdekesebb sumér-magyar szóegyeztést, összefüggést. Badiny Joós Ferenc és Zakar András kimutatták, hogy EMES = főpapnő, EME = anya (lásd Turul monda), MÁS-MÁS = ikrek, PÚ = fű, SZÁ = batyu, szák, zsák, SÁ = bel-tartalom (bél-tartalom, sár), KI = terület, föld, (ki, kikinda, külterület), GUR = kör (gurul), IGI =

szem, IZI = izzó, IZ = isteni lélek, MUL = pislákol, múlik, TIR = tér. Közbevetve megjegyezném, hogy többek szerint a sumér, a szkíta, és a hun nép bizonyítottan kapcsolatban volt egymással, miáltal közel sem tértünk el annyira az eredeti nyomvonalától, amint az első olvasatra tűnik. Persze, más ősnyelvekkel is léteznek közös szavaink, ilyen az ógörög, etruszk, türk, alán, bolgár, mongol, perzsa, és a kínai. Cserép József professzor publikálásai alapján, 6500 a hellénkor előtti időkből való ógörög szóból 4000 megtalálható a magyarban. Nemkülönbön érdekesek a következő ujjur alapszavak; apa, test, száj, ló, nap, szív, szem, fej, rosz, anya, jó, vagy a lánya, szoba, béka, szabla, pataka, pata (mint út) szanszkrit kifejezések. S ha már Indiánál tartunk, lássunk egypár földrajzi elnevezést is, úgymint a Bar-na, Kókai, Tura, Tisza, Buda, Bihar stb. Szinte az egész világon (kivéve Ausztrália) fellelhetők olyan elnevezések, melyek a helyi nyelvekben gyökértelenek, ellenben magyarul értelmezhetőek. És még nem szóltunk Móricz Jánosról, aki állítólag magyarul kommunikált bizonyos dél-amerikai indián törzsek tagjaival. Most már meg sem lepődünk azon, hogy néhány független őstörténet kutató, például Baráth Tibor számos egyiptomi írást fejtett már meg a magyar nyelv és rovásbeliség szabályait alkalmazván. A Tordason talált bronzfokos legalább 7 ezer éves. Forrai Sándor rovásszakértő a székely-magyar rovásírást alaki és hangtani szempontból vizsgálva 50%-ban föníciai, 43,4%-ban etruszk, 28,6%-ban török (türk) kapcsolatot mutatott ki. Mindehhez kapcsolódnak Angela Marcatonio, Mario Alinei és Michelangelo Naddeo olasz kutatók munkái, melyekben bebizonyítják az ősi írások, ábécék közös töről származását, továbbá megállapítják a székely-magyar ábécé elsődleges voltát. Igen, a pásztoraink *ákombákomáról* lassan kiderül, hogy a világ egyik ősi, ha nem a legrégebbi írása. Márpedig, ha az egy hang, egy betű szabályát őrző, a magyar nyelvre szabott írásunk ilyen régmúltban gyökerezik, akkor ennek igaznak kell lennie a nyelvünkre is. Így talán mégsem lehet igaza a *mindent csak kaptunk, innen-onnan átvettünk* hamis állítását hangoztatóknak. Pláne nem lehet igaz egy viszonylag kevés szógyökből kihajtó, szóbokrokból összeálló színpompás, és mégis egységes csokor, az édesanyanyelvünk esetében. Már csak azért

sem, mert a szokásos forrásként megjelölt idegen nyelvek többsége nyelvünk keletkezésének idejében egyszerűen nem létezhetett. Hideo Matsumoto oszakai orvosprofesszor 1988-ban bemutatta az egész világot lefedő, úgynevezett gamma marker vizsgálatának eredményeit. Az egyik jellemző fehérje-kombináció csak Japánban, Koreában, Belső-Ázsiában, a dél-amerikai indiánoknál, és Európában egyedül a magyaroknál mutatható ki. Ráadásul a népzenei egyezőségek szinte egy az egyben lefedik a marker vizsgálat eredményeit. Ez is igazolja Bartók Bála megállapításait. Az eredmény meglehetősen elgondolkodtató, de jobb, ha nem vonunk le végkövetkeztetéseket. Ugyanis, a magyar lakosság esetében az európai változatok a dominánsak. Az úgynevezett Semino-féle, genetikai vizsgálatok szerint az Eu19 haplotípus (genetikai marker) legmarkánsabban a magyar népességben van jelen, azaz a magyarság bizonyítottan Európa őslakója. Az említett kutatások alapján a magyarok rokonai a lengyelek, horvátok, illetve az ukrán lakosság egy része. Európában találhatóak a 12 ezer évesre becsült bosnyák piramisok – lásd Szakács Gábor írásait –, Tatárlakán a legmodernebb kormeghatározások szerint az úgynevezett folyóközi kultúrákat, mintegy másfélezer évvel megelőző, írásjeleket is tartalmazó agyagkorongokat találtak. Európa közepén pedig 30–40 ezer éve él egy nép, akinek sumer, egyiptomi, dél-amerikai, közép-ázsiai, szkíta, hun, föníciai, etruszk, török, finnugor, stb. kötődései vannak. Tomory Zsuzsa a *Magyarság helye e világban* című írásában azt írja: *„Hazánk Isten kegyelméből az emberiség ősanýja, az emberiség Aranykorának hordozója. Innen vándoroltak ki egyedeink a világ minden tájára, s éppen ezért nyelvünk valamennyi utódnnyelvben fellelhető. Nem azért, mert ezeken a helyeken ringott a bölcsőnk. Ezen utódnnyelvekben a teremtés menetének szerkezeti egysége nincsen jelen, csak a magyarban.”* Igen, lassacskán kiderül, hogy a hivatalos magyar állásfoglalás szerint gyéren lakott pusztá, a Kárpát-medence valójában az őskortól kezdődően Európa legsűrűbben lakott területe. Itt voltak Európa első bányái, nemesített gabonái, ércfeldolgozó üze­mei, stb. Isten nyelvünkbe, nyelvünk szerkezetébe rejtette a teremtés rendjét. Nyelvünk a teremtésben gyökerező, abból fejlődő, virágzó és

terebélyesedő ősnyelv. Aki ismeri nyelvünket, otthon van a teremtés rendjében, mely nyílt titok mindaddig, amíg él magyarja a földön. Hagyományainkból épített magának vallást az ótestamentumi nép, s századokkal később ennek kinövése, a Római Egyház anélkül, hogy magyar hitvilágunk lelki lényegét keresték, vagy megértették volna. A világnak meg kell tanulnia hinni abban, hogy az Isten szeretet, a közötte és közöttünk levő szer (szerződés), mely szerez (teremt).

Mario Alinei az *Ősi kapocs* könyvében a ténymegállapításokat matematikai pontossággal vezeti le. Az etruszk kultúrából – az ókori Európa egyik legnagyobbjából – mérhetetlen mennyiségű, alaposan tanulmányozott irodalmi anyag maradt fenn. Ennek köszönhetően ma már néhány, az etruszk történelemre, társadalomra, gazdaságra, vallásra, építészetre és művészetre vonatkozó megállapítást végérvényesnek tekinthetünk. Vagyis az etruszk nyelv tanulmányozásához nem valami tabula rasa a kiindulópont, hanem megbízható extralingvisztikai ismeretekből álló hatalmas anyag. A régészet által a hetvenes évek óta kidolgozott nagyszámú megállapítás közül az egyik alapvető fontosságú e könyv témájához. Nevezetesen arról van szó, hogy az etruszkok ősei, az úgynevezett villanovaik (a rákövetkező etruszk elődjeként ismeretes civilizáció tagjai) a Kárpát-medence területéről származnak. E fontos felfedezés az amerikai Hugh Hencken régésznek köszönhető. Megállapítását a későbbi kutatások is megerősítették.

Földrajzilag tehát az, hogy az etruszk civilizáció a Kárpát-medencéből származik, bizonyítottnak tekinthető. Ezenkívül Hencken feltételezte, hogy az etruszkok két hullámban, tengeri úton érkeztek a Kárpát-medencéből Olaszországba, és két eltérő ponton kötöttek ki. Az egyik az Adria partja, ahol megalapították a Felsina (latinul Bononia, olaszul Bologna) nevű etruszk várost, a másik pedig a Tirrén-tenger partja, ahol aztán megalapították a valódi Etrúria fő központjait. Ezek Toscana és Lazio tartományban voltak találhatóak: Tarquinia, Orvieto, Chiusi, Volterra, Vulci, Veii, Vetulonia, Populonia stb. A kárpát-medencei - dunai népek Hencken által feltételezett tengeri úton történő bevándorlása mellett nem zárható ki a szárazföldi úton való betelepülés sem. Mindazonáltal Hencken

kutatásai alapján bizonyítottnak tekinthető, hogy a bronzkor végének *kárpát-medencei-dunai* eredetű csoportjai eljutottak a Földközi tenger vidékének keleti és középső területeire. Itt aztán elterjesztették kultúrájukat, amelyből Olaszország mai területén kialakult az etruszk civilizáció. Természetesen az őskori *kárpát-medencei-dunai* népek még nem a magyarok! Ezen a ponton egyenletünk utolsó lépéséhez segítségünkre van kettő Kontinuitás Elmélet a paleolitikus korról. Először is a magyar kutatók által is jól ismert *uráli kontinuitás elmélet*-nek nevezett tétel, amelyet napjainkban az uráli nyelvterületet kutató nyelvészek, valamint a régészek – a magyarokat is beleértve – túlnyomó többsége elfogad. Másodsorban pedig az új – a *www.continuitas.com* címen könnyen hozzáférhető – indoeurópai és altáji kontinuitás elmélet. Vegyük szemügyre mindkettőt. Az uráli elmélet alapján az uráli népek már a paleolitikus kor idején jelen voltak Európa keleti részén, az utolsó jégkorszakban (Kr.e. XIII. évezred) és a mezolit korban. Az éghajlat enyhülése után (Kr.e. IX. évezred) északra húzódtak, hogy folytathassák halászó – vadászó életformájukat. Eszerint a magyarok, más ugor népekkel együtt szükségszerűen az Ob folyó környékén telepedtek le, és a Finn-ugor népek legkeletibb csoportját alkották. Mindenesetre az ősmagyarok már egészen a paleolitikus kortól Európa keleti részén éltek. A magyar kivételével minden uráli nyelv jelenlegi elterjedése tökéletesen megfelel az elméletünk által feltételezetteknek. Az egyetlen kivétel – mint ismeretes – pontosan a magyarok jelentik. Ők valószínűleg a még nem végleges letelepedés időszakában különváltak a többi ugor népcsoporttól, hogy elfoglalják a Kárpát-medencét. Itt pedig elérkeztünk az ún. Honfoglalás sokat vitatott kérdéséhez. Körülötte mindig sok vita zajlott, még a legutóbbi, *kettős Honfoglalás*-nak nevezett változatról is. Az indoeurópai és altáji kontinuitás elmélet szerint az indoeurópai népesség Európa nagyobb részének és Ázsia indoeurópai területének, míg az altáji Ázsia középső részének őslakos népe.

A két elmélet kombinációja pedig egyrészt új elképzelés kialakítását teszi lehetővé a Honfoglalásról, másrészt annak a bizonyítását, hogy a magyarok az etruszkok ősei. Nézzük, hogyan lehetséges ez. Mint láttuk, az altáji elmélet szerint a török

és mongol népek a paleolitikus és mezolitik korban már Ázsia középső részén éltek. Következésképp, a neolitikus kori Közép-Ázsiában nem csak a nagy kultúrák tartoztak az altáji nyelvhez, hanem azok az első lovas-harcos nomád népek is, akik az időszámításunk előtti IV. évezredben Ázsia nyugati sztyeppéin és Európában tűntek fel. Ők a török nyelvcsoporthoz kellett, hogy tartozzanak. Ezért az uráli letelepedésektől délre fekvő Szerednyi Stog (=SS) néven ismert kultúrának, amelyben szintén a Kr.e. IV. évezredben megkezdődött a lónak a lovaglásra való használata, szintén a török nyelvcsoporthoz kellett tartoznia. Vagyis magától értetődően török a híres, kurgan néven ismert kultúra is, vagy az orosz Yamnaia, amely a III. évezred folyamán a Szerednyi Stog-ból alakult ki, és egészen Kelet-Európáig elterjedt. Röviden, minden lovas-harcos nomád nép, akik akár az őskorban, akár később az eurázsiai sztyeppéken váltották egymást, túlnyomórészt az altáji népekhez tartoztak. És a magyar pusztá, az eurázsiai sztyeppék nyugati vége, az összes keletről származó harcos nomád nép természetes élőhelye. A magyar olvasó számára nem szükséges kihangsúlyozni ama tényt, hogy a török nyelvnek és kultúrának milyen óriási befolyása volt a magyar társadalom és nyelv alakulására. Ezenkívül, a kárpát-medencei – dunai hatás Olaszországban nem a villanovaiakkal kezdődött. A III. évezredtől kezdődően (amikor a Kárpát-medencét előzönlük a kurgan népcsoportok) az olasz őskort a majdnem folyamatos közép-európai befolyás jellemzi (Barfield). Fontos körülmény, hogy a II. évezredben a Val Padana-i (Emilia) és a letelepedett magyarok által a Duna síkságán a bronzkorban mesterségesen kialakított dombok (lásd Tószeg) nagymértékben hasonlítanak (Barfield). És végül, a kárpát-medencei-dunai hatás nyilvánvaló régészeti bizonyítékai az őskori Olaszország északi részén is azt támasztják alá, hogy megtörtént a Val Padana tényleges előzönlése a keletről származó népek által (Barfield, Cardarelli). Valósággal szinte kötelező a következtetés: a kárpát-medencei - dunai népek, akik a III. és II. évezred folyamán akkora hatással voltak Olaszországra

Azok, akik „villanovai” népként az I. évezredben tengeri úton érkeztek Olaszországba, nem lehetnek mások, csakis a III.

évezred magyarországi meghódítóinak utódai, vagyis a török kultúrát átvett magyarok. Ezen a ponton szükségesnek tartom emlékeztetni a kedves olvasót, hogy pontosan Hencken volt, aki azt feltételezte, hogy a II. évezredben a kárpát-dunai területeken élő etruszkok – akiket a görög nyelv Tyrsenoi néven ismer – eljutottak a Földközi-tenger vidékének keleti részére, tehát találkozhattak az ókori egyiptomiak által a Földközi-tenger feletti uralomért vívott csatával kapcsolatban említett egyik híres „tengeri néppel”, a tursha néven ismert népcsoporttal. Ezt az elméletet alátámasztotta az a felfedezés, hogy az Égei-tenger Lemnos szigetén talált feliratok etruszk nyelvűek. Magyar régészek is feltételezték, hogy a II. évezred magyarjai (bárkik is voltak), részt vettek a *tengeri népek* hadjárataiban. Megvizsgálva az etruszkok két latin nevét – Tusci és Etrusci –, melyet a latin nyelv kutatói a tusci > tu(r)s-ci, e-trusci > e-tursci, E-truria > E-trusia > E-tursia sorozat segítségével a görög Tyrsenoi névhez kapcsoltak, felmerülhet a kérdés, hogy vajon az etruszkok másik megnevezése, a *turs* nem kapcsolható-e a turchi, azaz török névhez. Vagyis nem előzi-e meg az altáji vagy török eredetű törzsi nevek hosszú sorát, melyeket a történelem folyamán a magyaroknak adtak: magyarok, avarok, törökök, baskírok, hunok. Egyébként mindezen nevek, mint ismeretes, altáji eredetűek. Az etruszkok – vagyis a török népnek tartott őskori magyarok, Olaszország megszállóinak – születése tehát a bronzkorra tehető. Midőn a kárpát-medencei-dunai terület *Európa ipari központja*-vá válik (Barfield), és a magyar fémkohászat, virágzásának csúcspontján megadja a kezdő lökést a magyar terjeszkedésnek. Most pedig térjünk át az etruszk nyelvre, amellyel kapcsolatban mindenekelőtt egy félreértést kell tisztázni. Nem teljesen igaz a gyakran hangoztatott állítás, hogy az etruszk teljesen titokzatos nyelv. Valójában az etruszk nyelv a XIX. századtól kezdve különböző nemzetiségű éles elméjű tudósok vizsgálatainak különleges jelentőséggel bíró tárgyát képezte. Ezek a tudósok mind a tipológia és nyelvi szerkezet vonatkozásában, mind pedig nagyszámú, alapvető fontosságú szavak jelentésével kapcsolatban teljes mértékben helytálló következtetésekre jutottak. Könyvem nem utasítja el ezeket az eredményeket, sőt, ezekből indul ki. A korszerű

etruszkológiát – melynek elismert vezetője az olasz tudós, Massimo Pallottino – kombinatorikus vagy hermeneutikus vizsgálatnak nevezik, mivel csakis a nyelv belső jellegzetességeit és azoknak a szövegben fellelhető összefüggéseit tanulmányozza. Anélkül teszi ezt, hogy megkísérelné az etruszk nyelvet bármely más nyelvvel kapcsolatba hozni. Az e módszer által elért eredmények, ha már teljesen biztosak, azért is nagyon fontosak, mert nehezen cáfolható bizonyítékokon alapulnak. Teljes mértékben bizonyított állításai közül kiemelnék néhányat, melyek az eddig elmondottak fényében minden bizonnyal felkeltik a magyar olvasó érdeklődését. Az etruszkológusok szerint az etruszk nyelv: 1) agglutináló, a szótőhöz kapcsolt képzőkkel, eset végződésekkel és toldalékokkal, ugyanúgy, mint a magyar és a többi uráli nyelv, 2) a hangsúlyt az első magánhangzóra teszi, ugyanúgy, mint a magyar és a többi uráli nyelv, 3) jellemzője a magánhangzó illeszkedés, ugyanúgy, mint a magyarnak és a többi uráli nyelvnek, 4) kizárólag zöngétlen okkluzív mássalhangzókat használ, ugyanúgy, mint az uráli ősnyelv, 5) nyílt szótag szerkezet jellemzi (= magánhangzóra végződő szótag), ugyanúgy, mint az uráli ősnyelvet. Fenti ismeretek birtokában, melyek egyébként a könyv utolsó három fejezetében részletesebb kifejtésre kerülnek, remélem, hogy a magyar olvasók számára is könnyebb lesz a könyv első, nyelvészeti témájú fejezeteiben való elmélyülés, írja Mario Alinei.

Az etruszk és a magyar nyelv korabeli egyezése nem egyedülálló különlegesség, hanem csak a jéghegy csúcsa. Mert többek között az ógörög is ugyanannak a nyelvnek a leszármazottja – igaz, egy másik nyelvjárásának –, mint amelyikből ered Mario Alinei bizonyítása. Ennek az ógörög néven ismertté vált ősi nyelvjárásnak a mai csángók- főként a moldvai- a leg hívebb őrzői. Vagyis Európának úgy kellene vigyáznia a csángókra, mint a szeme fényére, állítja Varga Csaba az elmélet megteremtője.

2004. júniusában, a Magyarok VI. Világkongresszusa nyitókonferenciájának előadójaként – a nagy tudósokra jellemző szerénységgel – ekképp köszöntötte Mario Alinei a világ magyarságának egybegyűlt küldötteit: *„Bocsássák meg, hogy kissé lámpalázás vagyok, de még sohasem beszéltem 1500 et-*

ruszk előtt.” A Magyarok VII. Világkongresszusához intézett nyílt levelében pedig így fogalmaz: *„A magyar embereket tanulmányaim révén ismertem meg, és megdöbbenett kreativitásuk, intelligenciájuk valamint különleges képességeik, amelyek ugyancsak tükröződnek nyelvükben és kultúrájukban. Azt a felfedezésemet, hogy a mai magyarok azon kurgános temetkezésű népek örökösei, akik Magyarországot a bronzkorban árasztották el, és örökösei az ősi etruszk civilizáció megalapítóinak, a hivatalos tudomány még nem fogadta el. Ám nincs kétségem afelől, hogy végül el kell fogadnia, és a magyarokat el fogják ismerni, mint a bronz- és vaskori Európa egyik legeredetibb és legjelentősebb civilizációjának megalapítóit.”* A magyar nyilvánosság és a hivatalos magyar tudományosság nagy bűne Mario Alinei professzorral és a magyar nemzettel szemben abban áll, hogy az elmúlt hét év alatt figyelemre sem méltatta Európa legnagyobb élő nyelvtörténészének tudományos eszközökkel alátámasztott eredményeit, mely szerint európai jelenlétünk legkevesebb három évezreddel korábbra kitolódik, és amely a magyarságot a bronzkori Európa meghatározó erejű civilizációs tényezőjének tekinti. Bátor tudósi kiállásáért, ünnepélyesen tiszteletbeli magyarrá – és egyben tiszteletbeli barcasági csángóvá – fogadjuk.

Számtalan tudományos cikket közölt a világ tekintélyes szaklapjaiban, könyvei már féltett kincsek a nemzetközi könyvtárakban. Több nemzetközi konferencia elnöke, szervezője és meghívottja. 1989–1996 között elnöke az International Society for Dialectology and Geolinguistics-nak, 1989-től elnöke a Societas Linguistica Europaea-nak, tagja a Royal Academy Gustaf Adolf (Uppsala, Svédország)-nak, tagja az Accademia Peloritana Messina-nak, alapító tagja a Società Linguistica Italiana-nak, alapító tagja a Société Internationale de Linguistique et Géolinguistique-nak. Tiszteletére nemzetközi konferenciát is szerveztek, és szakkiadványok is megjelentek, mint: Nils, A. Hagen, Terho Itkonen, Pavle Ivic, Mieczyslaw Szymczak Århammer, *Aspects of Language: Studies in Honour of Mario Alinei* 1986 és *Aspects of Language: Studies in Honour of Mario Alinei*, vol II: Theoretical and Applied

Semantics. Papers Presented to Mario Alinei by his Friends...
on the Occasion of his 60th Birthday.

Tisztelt Mario Alinei professzor Úr, korszakalkotó munkájának, emberi és bátor tudósi kiállásának elismeréseként, a barcasági csángóságtól és egyben az ősszmagyarságtól, fogadja szeretettel a Zajzoni Rabi István díjat!

*

Méltatta: dr. Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templom, 2010. október 10.

Oklevél szövege: A magyar és nemzetközi tudományos életben kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult őstörténetünk és magyar nyelvünk ősi eredetének kutatásához és feltárásához. / In recognition of his eminent activity related to the ancient history of Hungarians, including the primordial nature of the Hungarian language.

Megjegyzés: A méltatás szövegét Patrubány Miklós, Kiss Dénes és Bencze Mihály állították össze. A díjat átvette: Botyán Zoltán, a Magyarok Világszövetsége részéről.

2011

A Bácsfalusi Evangélikus-Lutheránus Egyházközség

200 év nagy idő, Tisztelt Hölgyeim és Uraim! 6 és fél emberöltő. 6 és fél nemzedék váltásának ideje. Ősapa, szépapa, ükapa, dédapa, nagyapa, apa, fiú. Nyelvünk nem is jelöl 6 és fél emberöltőnél nagyobb rokonsági fokokat.

200 év nagy idő. Ennyi ideje áll Bácsfalu evangélikus temploma, s mégis ez az egyik legfiatalabb templom Hétfaluban. A maga 200 éve eltörpül Csernátfalú (Szent Mihály) 800, Pürkerec 567, Hosszúfalú 555, Tatrang 498, Bodola és Nyén 491, Zajzon 411 événél. Alig előzi meg Bácsfalut a katolikus egyházközség temploma a maga 241 évével, és fiatalabb nála a türkösi templom, amely „csak” 126 éves, a református 118, és a fűrészezei pedig, az idén töltötte 112 éves születésnapját.

1808-ban vált ki Bácsfalu az ősi „Szent Mihályból”, a csernátfalusi anyaegyházból, és 1811-ben már állott temploma. A gyülekezet szíveként kezdett dobogni az új templom, s a kövekkel együtt épült a lélek temploma is. Ma a régi Bácsfalu a templomban él. Az ősök ott ülnek a padokban, melyeket egykoron ők koptattak, a harangok kongásával dédapáink szava is hallatszik. A világ közben megváltozott. A falu karakteres utcaképei eltűntek, a csángó arcokra is alig lehet ráismerni. Az őri-

ási olvasztótégely minden lenyelt. Ízléstelen épületek, idegen arcok. De a régi Bácsfalu még él a templomban, s ma az élő anyaszentegyházat ünnepeljük, nem a 200 éves köveket.

200 év – 14 evangélikus lelkész építette tovább a lélek templomát, a közösséget. Köztük a 47 évig szolgáló Borcsa Mihály, akit csütörtökön városunk díszpolgárává avattak, s akinek munkássága hosszú évekre meghatározta a hétfalusi magyarság jövőjét: önálló magyar esperesség létrehozása, a fadaragászati felső iskola alapítása, a Századosper békés úton történő lezárása és a birtokviszonyok tisztázása nem voltak egyszerű kérdések. Ez utóbbi még napjainkban is visszatér például a Lovak havasát illetően. Mégis sikerült akkor megválaszolni ezeket a kérdéseket úgy, hogy az általuk kijelölt úton lépdelünk ma is, és reméljük, fogunk a jövőben is.

Az egyházközség története – mint általában a történelem – fergeteges volt. A világ és az idők sokszor változtak. És kevesen voltak azok, akik megértették az idők jeleit, és azok közül is, akik megértették, sokan akadályoztatva voltak. Sokan elle-

nük dolgoztak. Kevesen maradtak, akik tenni is tudtak, de ők nagyokat alkottak.

Önállósodás – születés; lelkeszi lak építése – jel, hogy lesz jövő; templomépítés – léleképítés; szabadságharc – akár életet is adni a nemzetért; iskolaépítés – a jövőbe vetett hit; önálló magyar esperesség – hogy összenőjön, ami összetartozik, ne más uralkodjon felettünk; temetőépítés – kegyelettel áldozni, tisztelni az ősök emlékének; oltárkép a templomban – jelállítás, tanúságtétel: Isten velünk! – a 100. évforduló megünneplése – emlékezés és tovább építkezés; világháborúk – impériumváltások; újságok, evangélikus naptárak szerkesztése – az írott jelek; külföldi testvérgyülekezetek – kapcsolatkérés, jel, hogy nem vagyunk egyedül.

200 év. Így telt el dióhéjban ez a 200 év. És közben mindvégig érezték, éreztük, hogy a templom jelenti azt a hitet, azt a kösziklát, amelyre a falu közössége, mint biztos alapra, mindig építkezhet.

Bácsfalva evangélikus temploma 200 éves, de a templomépítés soha nem fejeződik be, ha a kövek állanak is, a lélek temploma tovább kell hogy épüljön, így lesz erős gyülekezet, erős közösség, erős település.

Kedves Bácsfalusiak! A templom építésének 200. évfordulóján, a csángó és magyar nemzeti értékeink ápolásában, az erdélyi magyar egyházi önállóság megvalósításában, a lelki és szellemi javak megteremtésében betöltött kimagasló szerepért fogadják szeretettel a Zajzoni Rab István-díjat! Tevékenységüket kísérje továbbra is Isten áldása!

*

Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templom, 2011. szeptember 25.

Oklevél szövege: A templom építésének 200. évfordulóján, a csángó és magyar nemzeti értékeink ápolásában, az erdélyi magyar egyházi önállóság megvalósításában, a lelki és szellemi javak megteremtésében betöltött kimagasló szerepért.

Megjegyzés: A díjat átvette: Nt. Barcsa István lelkész és Bálint Árpád felügyelő.

A Kéknefelejcs Néptáncgyűttes

A Kéknefelejcs néptáncgyűttes 1979-ben alakult Orbán Gábor koreográfus vezetésével, a számukra otthont adó bácsfalusi kultúrházban. 1981-ben a brassói Energetikai Líceumban Forró Dénes megalapította szintén a Kéknefelejcs táncscsoportot, nem tudva azt, hogy ezen név alatt már működik egy táncscsoport. A sors úgy hozta, hogy a zenészek egy része közös lett, a táncosok is cserélődtek, így beindult a fúzió. A brassói csoport nemsokára megszűnt, Forró Dénes a bácsfalusi kultúrotthon alkalmazottja lett, így Orbán Gáborral együtt foglalkoztak a most már egységes Kéknefelejccsel. A Kultúrház részéről még Kovács Lőrinc, Glied Rezső, Mihăilescu Zoltán és Kalit Ibolya támogatta a táncscsoportot, így az 1980-as években a csapatnak minden hónapban volt legalább egy előadása és kiszállása. 1989. december 15-én volt a táncscsoportnak az első filmezett díszelőadása. Ez a fényesen ívelő korszak 1990-ben véget ért azzal, hogy megszűntették, majd eladták a bácsfalusi Kultúrotthont.

A kezdődő új korszakban Négyfalu és Kisújszállás testvérkapcsolata alakult ki, aminek eredményeként 1991-ben a Kéknefelejcs Mátyás Béla segítségével Kisújszállás lakosait búvólte el színvonalas előadásával. A sikeres vendégszereplés után, 1994-ig hullámvölgyben tengődött a táncscsoport. Bubla Levente, és a türkösi római katolikus plébánia ébresztette fel csipkerózsika álmából a Kéknefelejcs, és 1994-ben a türkösi Márton Áron házban megtartották az első vastappsal jutalmazott előadást. Jutalomként a Márton Áron házban tarthatták a próbákat. 1996. február 9-én mutatták be a *Leánykérés* című műsort, az alszegi George Moroianu iskola dísztermében.

Ugyanebben az évben György Papp Margit betanította a *Csángó lányos* táncot, ami azóta is műsoruk egyik fénypontja. Az elért eredmények alapján 1996-ban és 1997-ben a Gyimeskö-zéplok Tánctábor meghívottjai lettek.

1997-ben Bubla Levente kezdeményezéseként, a Kéknefelejcs, a négyfalusi történelmi egyházak és civil szervezetek, valamint az RMDSZ összefogásaként megszülettek a Szent Mihály Napi rendezvények. A Kéknefelejcs 1996. július 5–7. között részt vett a csíksomlyói Ezer Székely Leány találkozón, július 17–20 között Kisújszálláson tartott előadást, szeptember 27–30 között fogadta a kisújszállási vendégeket, és együtt szerepeltek a Szent Mihály Napokon. 1996-tól folyamatosan szerepelnek a Brassóban megrendezett Március 15-iki Nemzeti ünnepünkön, és 1997-től a négyfalusi Szent Illyés napok díszvendégei. 1998. július 3–5. között a Brassói Szász Ifjak találkozójának a meghívottjai, 1999. június 18–20. között részt vesznek a Tömösi Csata 150 éves évfordulóján, és ezt követően előadást tartanak a Electroprecizia klubban, július 3–10. között Sugás fürdőn a Tánctábor meghívottjai, július 30.–augusztus 1. között az Apácai Napokon lépnek fel, augusztus 12-én az Ivói tábor felszentelésén szerepelnek, október 16-án Kiskapuson tartanak előadást. 2000. február 5-én Négyfaluban bemutatják a *Barcasági magyar lakodalmas* című zenés-táncos szórakoztató műsort, március 17–9. között a nemzeti ünnepünk alkal-

mából együtt szerepelnek a kiskapusi táncsoporttal, április 1–2. között vendégszerepelnek Gyergyószentmiklóson, Remetén és Ditrón, május 18–23. között Kistárcsán, Biatorbágyon és Budakeszin turnéznak, június 2–11. között pedig Németországi turnén vesznek részt, Hungenben két előadást tartanak, július 2–9. között továbbképző tábor Homoród fürdőn, majd augusztus 1–2. között előadás Ivóban, augusztus 3-án György Papp Margit udvarán fogadják az ászóthalmi vendégeket, augusztus 5-én ünnepli a Kéknefelejcs a 20 éves évfordulót a felsőtömösi gyerektábor dísztermében, október 14–15. között Ürmösön és Baróton turnéznak, majd az RMDSZ kampányában szerepelnek (október 20. Apáca, november 7. Bodola, november 12. Székelyzsombor, november 23. Kóbor).

2002-től Szócs Attila lesz a Kéknefelejcs vezetője, és július 11–14. között Négyfaluban megszervezik az *Élő Tulipán* hagyományőrző táncműsorát, amit jó lenne újratekinteni és folytatni. Augusztus 10–21. között Csáfordjánosfán a Táncműsorban az ünnepi előadásukat a Duna TV is közvetítette. Ugyanebben az évben a négyfalusi polgármesteri hivatal segítségével turnézhattak Ászóthalom, Damaszk és Szatymaz helységeiben. 2004-ben a Kéknefelejcs néptáncgyűjtést jogilag is beiktatják. 2006-ban a brassói Aranyfarkas fesztiválon is fellépnek. 2007-ben Brüsszelben ünneplik március 15-ikét, majd Nürnbergben is megtartják előadásukat. Csak ebben az évben a brassói Művelődési Központ támogatásával 10 fiú és 10 lány népviseleti ruhát, majd 5 fiú és 5 lány ráncos csizmát csináltattak Szentegyházán. 2008-ban Győr, Sopron és Pannonhalma meghívottjaiként turnézhattak. 2009-ben az Antenna 1 TV adónak a *Folclorul contraatacă* műsorának a szereplői. 2001-től a Kéknefelejcs a Simon Marika által vezetett négyfalusi faluturizmus keretén belül legalább 250 vendégcsoport előtt tartotta meg hagyományőrző táncműsorait. A Kéknefelejcs repertoárjában szerepelnek a Csángó est, a Csángó lányos, a Borica, a Szatmárvidéki lovaskatona tánc, a Marosvidéki üveges tánc, a Korondi csúrdöngölő, a Marosvidéki páros tánc, Felcsiki táncrend, Ürmösi páros tánc, Erdővidéki páros tánc, Széki táncrend, Udvarhelyi páros tánc, és mindezeket fűszerezi Szócs Attila humoros szövege. 2010 Pünkösdi hétfőjén a Duna TV *Ki-*

vánságkosár műsorát Négyfaluból közvetítette, és így a nagyvilággal is megismertette a Kéknefelejcs néptáncgyűttest.

A Kéknefelejcs egykori tagjait hadd örökítse meg a következő lista. A fiúk: Lázár Jenő, Maróti Zoltán, Konya Béla, Bubla Levente, Bakk Ernő, Molnár Csaba, Ádám Sándor, Ádám Károly, Ráduly Tibor, Farkas Árpád, Gál Miklós, Gál László, Dobos Attila, Kedves Attila, Kedves Zoltán, Lengyel László, Konya László, Bubla István, Orbán Barna, Kiss Attila, Szőcs Attila, Kósa Attila, Tubák Csaba, Miklós István, Miklós Levente, Kiss Ferenc, Fórizs Mihály, Erdély András, Derzi Barna, Bern Hans, Kóna Csaba, Balázs Csaba, Darócz József, Szabó Gábor, Blaga Pál, Schäffer Levente, Mócser Máriusz, Pető Sándor, Néma Sámuel, Kovács István, Brenndörfer Szorin, Szerény László, Gödri András, Márton Gergely, Jani Dan, Török Árpád, Balázs Sándor, Malicski Tibor, Abagiu Marcel, Erdő András, Szabó Imre, Pál István, Tóth István, Doban János, Kapitány B. András, Magdó István, Fekete Gábor, Fazakas Csaba, Simon Zoltán, Dávid János, Kovács László, Ladó István, Szerény Győző, Kapitány B. Olivér, Bálint Levente, Kiss Zoltán, Fazakas Zoltán, Gyurka István, Gödri Attila, Szerény Lóránd, Budi Gábor, Török Szabolcs, Benedek Béla, Bandi Mihály, Sükösd Pál, Köpe János, a lányok: Kiss Ibolya, Perdi Csilla, Csüdör Tünde, Péter Hajnalka, Jámbor Anikó, Komáromi Noémi, Sándor Tünde, Bacsó Irénke, Albert Éva, Bubla Melinda, Balázs Irénke, Derzsi Enikő, Főriska Zsuzsa, Mózes Éva, Lőrincz Adriana, Lőrincz Lidia, Bodor Ildikó, Kedves Ildikó, Adriáni Klára, Szász Ildikó, Benedek Andir Éva, Deák Katalin, Székely Adél, Tankó Erzsébet, Miklós Izabella, Bacsó Ildikó, Köpe Csilla, Köpe Annamária, Bálint Enikő, Veres Aranka, Kocsis Enikő, Bálint Anikó, Sinka Enikő, Kapitány Anikó, Bubla Enikő, Bubla Réka, Székely Zita, Pál Izabella Gyöngyi, Tomos Margit, Kovács Tünde, Pető Hajnalka, Kásás Katalin, Balácsi Eszter, Bartos-Király Beatrix, Brenndörfer Szidónia, Barkó Erzsébet, Papp Ildikó, Sipos Mónika, Molnár Tünde, Köpecske Melinda, Buna Veronika, Ferencz Ibolya, Girás Izabella, Neáguly Hilda, Jónás Magdolna, Veres Etelka, Kapitány Ilonka, Hegyi Ildikó, Fori Etelka, Kálmán Ilonka, Giró Csilla, Benedek Irénke, Kovács Hilda, Szőcs Mária, Jakab Eszter, Vajda

Ildikó, Orsi Ildikó, Molnár Ildikó, Bárbuly Hajnalka, Szász B. Marika, Pajor Rozália, Komáromi Erzsébet, Papp Tímea, Gödri Imola, Rácz Tímea, Kapitány Borcsa Pálma, Barkó Krisztina, Csere Annamária, Ekola Liza Marie, Tamás Erika, Tamás Izabella, Somodi Csilla, Murea Izabella, Giró Mónika, Fekete Katalin, Girás Izabella, Adriáni Tünde, zenészek: Nagy László, Nagy Levente, Geréd Attila, László Albert, Mántó Béla, Nagy Csaba, Gál Lajos, Furuzs György, Furuzs Zoltán, Keresztes Jenő, Páll Mihály, Kóbor Andor, György Vince, Hatházi Mihály, Kóna János, Hegyi Géza, Hegyi Zoltán, Nagy Gábor, Budi György, László György, Rácz Csaba, Molnár Károly, Fülöp Szilárd, hangosítás Varga Ottó Ferenc, koreográfusok: Orbán Gábor, Forró Dénes, Kovács-Kalit Ibolya, Mátyás Béla, Bubla Levente, Rácz Csaba, Blaga Pál, Szócs Attila.

A Szócs Attila vezette Kéknefelejcs mostani felállása: Rácz Csaba, Molnár Károly, Fülöp Szilárd, László Albert, Mócser Csaba, Blaga Pál, Blaga Ildikó, Papp Tímea, Rácz Tímea, Veres Kinga, Sárai Ildikó, Somodi Csilla, Derzsi Barna, Serény Lóránt és Fórizs Mihály. Ők a néphagyományt élik meg, és szeretnék ha minél többen részesülhetnének ebben a kincsben, ezért várják soraikba a fiatalokat.

Egyszer egyik barátom megkérdezte a Dalai Lámától, hogy melyik a leghatékonyabb jóga gyakorlat. A válasz rövid és tartalmas volt: a magyar néptánc. Bartók és Kodály szellemében, az anyanyelvünk mellett, a zenei anyanyelvünkkel válhatunk teljes emberré. Köszönjük Kéknefelejcs, hogy 32 éve részt vesztek ifjúságunk zenei anyanyelvének az oktatásában, mindezek mellett megteremtve egy hagyományörző iskolát, amelynek idáig 80 fiútáncosa, 89 lánytáncosa, 24 zenésze és 8 koreográfusa volt. Fogadjátok szeretettel a Zajzoni Rab István díjat, Isten Éltessen!

*

Méltatta: dr. Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templom, 2011. szeptember 25.

Oklevél szövege: Hétfalu művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, amellyel hozzájárult népszokásaink, népzeneink, táncaink ápolásához, nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: A díjat átvette: Szócs Attila, az együttes vezetője, valamint 7 tagja.

A Zajzoni Rab István Középiskola

Laudáció helyett két nekifutással

1.

A ZRIK már 20 esztendeje próbál középfokú magyar iskolája lenni (elsősorban) Hétfalunak. Ez a 20 év a második ezredforduló két évtizede. Embertpróbáló idő. Iskolát próbáló idő. Azt hiszem ez ennek az iskolának egyik erénye, hogy olyan akar lenni, amilyenre szükség van: s ezt próbálgatja.

A tanulmányi eredmények mellett, van az iskolának egy szobra, van március 15-je, sok kis és nagyobbacska diákjának gyakran táncos kedve; van a környező iskolákkal közös iskola-története; folyamatos együttműködési szándéka; van óvodája és napközije.

Büszke arra, hogy egyik épülete a legrégebbi magyar iskolaépület Hétfaluban és ugyanott működhet, mint az egységes gimnázium.

Különleges vendégek is megfordultak az iskolában: Kányádi Sándor, Dávid Ibolya.

A négyfalusi magyarság sok művelődési eseménye csírázott e 20 esztendőben a ZRIK holdudvarában. Több mint 1000 gyerek avatódott be kultúrája sajátosságaiiba.

Hétfalu-Négyfalu az iskolán kísérletezgetett: Milyen is, amikor magyar középiskolája van. Máig, még ezt a próbatételt is állja a ZRIK.

Én ilyen iskolába szeretnék járni.

2.

Felebarátaim!

Sokszor csak egy kis figyelemre van szükségünk.

A ZRIK 20 éve alatt több mint 1000 gyerek alakulgatott itt!

Gondolkoztak-e már el azon, hogy ha iskolába járók volnának, milyen iskolába szeretnék járni?

Én olyan iskolát választanék, amelyik folyamatosan próbál választani a jó és a rossz között. S ezt teszi – mondjuk, úgy 470 esztendeje – annak ellenére, hogy a látszat szerint csak 20 éves. S tapasztalta, milyen iskolának lenni siker-dús és tiltások-fenyegete időkben. Gondoljon, aki tud, a fafaragászati iskolaváltozatra, vagy az egységes gimnáziumra, a szocialista iskolára... (Segíthetünk.)

Én olyan iskolát választanék, amelyet éltetett Eötvös József, Trefort Ágoston, Dávid Ibolya és Kányádi Sándor szava. (Ugye gondolják, hogy nem mindig falakra gondolok, amikor iskolát mondom?) Az ő szavukból minta épülhet, mely célként működik. A cél pedig: változó körülmények között, cserélődő szereplőkel választani jó és rossz között.

Én olyan iskolát választanék, amely szereti a játékot, fontosnak tartja az éneket-zenét, a táncot... Bevallom, – Kányádi Sándor tanácsa szerint – melléje a matematikát.

Amely ösztönzi az anyanyelvhasználatot, amire képes klasszikusan vagy kísérletezve időt áldozni. Erre Eötvös meg Trefort tanította.

Én olyan iskolát szeretnék, amely figyel a közösségére, amelynek szolgálatára rendeltetett. Akkor is, amikor ez munkájában segíti, akkor is, amikor ez elbizonytalanodik.

Olyan iskolát szeretnék, amely igazodik a tízparancsolathoz, miközben sokmindent kipróbál, hogy helyesen választhasson a jó és a rossz között.

Emlékeznek ilyen példákra iskolával kapcsolatos életükből? Kérem, tartsanak ébren közülük egy párat!

Olyan iskolát szeretnék, amely körül sok a szabad tér... Ebben a térben legyen egy szobor... Legyen egy elkezdett épület... (Ez most nem ironikus, hanem úgy tapasztalom, hogy minden elkezdett valami olyanformán sürgeti a folytatást, mint a kérdés a választ, s csak együtt teljesítik ki a célzott tartalmat.)

A ZRIK 20 éve alatt több mint 1000 gyerek alakulgatott itt.

Én olyan iskolát választanék, amelyben van egy forrás.

Van-e forrás a Zajzoni Rab István Középiskolában? – Ez már azoktól függ, akiknek otthonuk Hétfalu magyar templomai.

Ezért érdemel Zajzoni Rab István-díjat Négyfalu magyar középiskolája!

Zárszóként fogadjon az ünepelt egy jókívánságot, melyet be jó volna, ha együtt mondanánk-gondolnánk-tudnánk: Kívánnok az elkövetkezőkre tiszta forrást! Mindenható Isten kérünk, add, hogy Hétfalu közössége tiszta forrása lehessen ennek az iskolának!

*

Méltatta: Hochbauer Gyula

Díjátadó ünnepség: Hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templom, 2011. szeptember 25.

Oklevél szövege: Az iskola fennállásának 20. évfordulóján, Hétfalu oktatási és művelődési életében kifejtett kimagasló szerepéért, hogy munkájával hozzájárult nemzeti közösségünk megmaradásához, anyanyelvünk ápolásához.

Megjegyzés: A díjat átvette: Papp Árpád iskolaigazgató.

Veres Emese-Gyöngyvér

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Nagy öröm és megtiszteltetés számomra, hogy én mondhatom el a laudációt Veres Emese-Gyöngyvér néprajzkutatóról, abból az alkalomból, hogy a Zajzoni Rab István-díjkiosztó bizottság neki ítélte oda a 2011. év egyik Zajzoni Rab István-díját.

Méltán érdemli meg az elismerés szavait az, aki olyan szer-teágazó, meghatározó és látható módon, s mégis mindvégig fáradhatatlan lendülettel és hittel tevékenykedett és tevékenykedik ma is a hétfalusi csángók érdekében. Azért, hogy ez a barcasági

nép csoport megkaphassa az őt megillető méltó helyet Erdély néprajzában, történelmében, múltjából kiindulva a jövőjében is.

Emese életpályáját a színesség, sokrétűség, dinamizmus, pontosságra és tökéletességre való törekvés jellemzi. A következőkben e színes életpálya néhány főbb állomását szeretném ismertetni.

Veres Emese-Gyöngyvér 1966. május 8-án született Marosvásárhelyen, Romániában. Édesanyja Árus Erzsébet egészségügyi asszisztens, édesapja Veres Károly nyugalmazott bácsfalusi evangélikus lelkész. Brassóban érettségizett az Unirea Líceum történelem-filológia szakán, 1984-ben. Az egyetem befejezése után elvégezte a *Magyar és összehasonlító folklórisztika* doktori iskolát.

1990–1992 között a Marosvásárhelyi Magyar Rádió tudósítója az akkori NSZK-ban. 1992-ben költözött Magyarországra tanulmányai elvégzése céljából, majd 1993-tól a Magyar Rádió külső munkatársa, 1998–1999 között az Európai Folklór Központ munkatársa, 2001–2003 között az etyeki Kolumbusz Kristóf Gimnáziumban a román nyelv tanára, majd 2005-től óraadó a budapesti Evangélikus Hittudományi Egyetemen (tematikája a vallási néprajz). Szakterülete a magyarság néprajza, különös tekintettel az emberi fordulókra, a jeles napokra az evangélikus gyülekezetekben, és a barcasági csángók világi és egyházi szokásaira.

Írott munkája több száz cikket, több tucat tanulmányt, 4 önálló kötetet, valamint több szerkesztett kötetet ölel fel. Ezek közül cím szerint is kiemelem például a *Pünkösdi hétfalusi csángóknál* vagy a *Felnőtté válás a barcasági csángóknál* című cikkeket, melyek egyértelműen a hétfalusi csángók életének egy-egy szeletével foglalkoznak, illetve a Barca kiadónál megjelent Barcasági könyvek sorozat köteteit: *Ma leszek először házádban vendéged* (Felnőtté válás a barcasági csángó gyülekezetekben), „*Mikor Oláhország háborút izene...*” (dokumentumkötet), *Fóris István: Székely Sári története* és a *Csángó fiú a Cenk tövében* (Borcsa Mihály élete és munkássága).

Azon kívül, hogy ezek a kötetek a Tízfaalu életével foglalkoznak, és mint ilyenek nagyon közelről érintenek minket, fon-

tos tudni, hogy a konfirmációról szóló kötet első a maga nemében nemcsak a magyar néprajzban, hanem az európai etnológiában is. A román betörés dokumentumait illetően szintén elsőként közölt forráskötet romániai, illetve magyarországi szinten, mivel a téma korábban csak érintőlegesen jelent meg a történeti összefoglalókban.

Emese fontosnak tartja a különböző írott hagyatékok összegyűjtését, származzanak azok parasztköltőktől vagy lelkészektől. Mindkettő a közösség felbecsülhetetlen értéke, még akkor is, ha néha irodalmilag kívánnivalót hagy is maga után.

És semmiképpen nem hagyható figyelmen kívül rádiós munkássága sem. Elsősorban hitéleti és kulturális műsorokban szólal meg, lehetőleg ott is a határon túli (elsősorban erdélyi) magyarság kérdéseivel foglalkozik, hiszen a lakhelyétől függetlenül, sohasem szűnt meg erdélyinek lenni. Munkásságához még hozzátartozik a különböző konferenciák szervezése, illetve konferenciákon való részvétel is. (pld. *Konferencia az evangélikus néprajz ügyéről*, *A hétfalusi csángók 1848-as emlékhelyei* vagy az *Ünnepek változása a rendszerváltozás után Hétfaluban* című konferenciák, hogy csak néhányat említsek az összes közül.

Mindezek fényében Veres Emese méltó tulajdonosa annak a díjnak, amely olyanoknak adományozható, akik a hétfalusi magyarság érdekében valami jelentőset tettek.

Méltatása után már csak egy feladatom maradt: köszönetet mondani mindannyiunk nevében Emesének eddigi munkájáért, sok sikert és erőt kívánni neki jövőbeli céljaihoz és feladataihoz!

*

Méltatta: Török Beatrix

Díjátadó ünnepség: Hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templom, 2011. szeptember 25.

Oklevél szövege: Hétfalu és a Barcaság művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével, néprajzi kutatásaival hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

2012

Az Áprily Lajos Főgimnázium

Tisztelt egyházi és világi előjáróság! Kedves közönség! Felebarátok!

Brassó jelenlegi gimnáziuma, az Áprily Lajos Főgimnázium kétféle előzményt is vállal: azt, hogy jogutódja az 1837-ben alapított római katolikus gimnáziumnak, és azt, hogy ugyanakkor utódja a Brassó vidéki magyar tannyelvű oktatás virágkorában (1885–1918) működő valamennyi brassói magyar tannyelvű felsőbb fokú tanintézetnek. Ebben a megoldhatatlanul nehéz szerepben működik hőiesen a jelenben ez az iskola.

Történetének 175 esztendeje alatt folyamatosan újraértékelődött beiskolázási és oktatási stratégiája. Az első évtizedekben kihangsúlyozottan a város iskolája volt óriási beiskolázási körzettel, és a főreálhoz és a kereskedelmi akadémiához hasonlóan meg is őrzi az impériumváltásig ezt a jelleget. Ekkortól az államosításig szűkülő beiskolázási körzettel vállalta vidékének középfokú magyar tannyelvű tanintézetének szerepét, sőt a vidék anyanyelvi oktatás-szervezését is segítette.

1945–1948 között Csernátfaluban létrejött a római katolikus főgimnázium leányintézményeként az itteni egységes gimnázium. Az erősebbik testvér felelőssége ekkor működött a legegységesebben: a brassói iskola egy hétfalusi iskola addigi

oktatási szintjét magasabb fokúra emelte mindkét fél s a magyar népközösség hasznára a katolikus és az evangélikus egyházak együttműködésével.

Az igaz, hogy a brassói főgimnázium történetének első évtizedeiben (1837–1890) alig találunk az itt érettségizettek között Brassó vidékit, de a teljes iskolanépesség 7–11%-a között mozgott a megye többi településéről beiratkozottak száma, tehát a főgimnázium anyanyelvű iskolázási lehetőséget nyújtott a hétfalusi tanulni vágyóknak is. Igaz, hogy ez a lehetőség a kisebbségi helyzetre jellemző gondokat gerjesztett.

A szocialista iskolarendszerben, noha teljesen más feltételek mellett, hisz az iskola a munkásosztály iskolája volt, a brassói magyar tananyelvű tagozat szakkínálatánál fogva bővítette a vidék anyanyelvű iskolázási lehetőségeit. Kompromisszumai abból fakadnak, hogy az iskola lényegéből fakadó célokat akkor is meghatározta az iskolafenntartó. Ennek a korszaknak a tanári tragédiája ellensúlyozta az akkor eluralkodó tehetetlenséget.

1990 után egyre inkább kihangsúlyozódott az Áprily vezető szerepe Brassó megye iskolahálózatában, ami változtatott az iskolák közti addigi kapcsolaton is...

Megyeszékhelyi helyzeténél fogva olyan erősségei alakultak ki ennek az iskolának, ami markáns arcélet rajzol: Grimasz, Búzavirág, Visszhang, Nebulónia (...), tanulmányi versenyek (...), tantestület (...)

Ebben az iskolában kétségtelen, jó értelembbe véve is polgárosodik a diák. A falusi városiasodik. A kisvárosi nagyvárosiasodik. A nagyvárosi metropolizálódik. Ez egyértelmű változás. De emberi lépték szerint fejlődés-e? Melyik előnyösebb helyzet a megmaradáshoz?

Tudom, gondja ez az Áprilynak is. Tudom, hogy az Áprily felismeri, hogy a megye valamennyi magyar iskolájának vannak közösen megoldható gondjai. Az Áprily a küzdő iskola típusához tartozik.

Bizonyos tekintetből Apáczai, Zajzoni és Áprily együtt egy háromság. Én most úgy érzem, mert a múltból meríthető tapasztalat, s az iménti igazság szerint a brassói magyar főgimnázium az Úr 2012. esztendejében Zajzoni Rab István-díjat érdemel!

Kívánom, hogy ez a díj s ez az alkalom járuljon hozzá ahhoz, hogy a jövőben is felismerje szerepét, ereje legyen ahhoz, hogy a vállalt szerepet Brassó vidék magyarságának közös érdekében töltse be. A díj mellé ehhez kérem e helyen a jó Isten áldását!

*

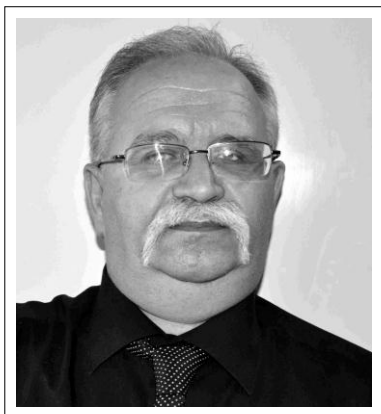
Méltatta: Hochbauer Gyula

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2012. szeptember 30.

Oklevél szövege: A Barcaság oktatási életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy 175 éves fennállásával hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: A díjat átvette: Petki Pál igazgató és Bădău Tünde aligazgató.

Nt. Szegedi László Tamás

Szegedi László Tamás 1962. július 30-án született Magyarigenben, egy lelkészi családban. Ebben a helységben, csak a történelem volt dicső, a közelmúltja és a jelene nagyon szomorú. Ezt a falut az 1848-as forradalom idején majdnem teljesen kiirtották, utána háborúk is megtizedelték olyannyira, hogy egy közel ezres gyülekezetből százon aluli létszámmra zsugorodott ez a közösség.

Édesapja, Szegedi László Ignác (Zalatna, 1923. március 6.–Nagyenyed, 1995. július 17.) 1944-ben került oda lelkész-ként. Óriási küzdelmet folytatott egy fél évszázadon keresztül, hogy megmaradjon Bod Péter temploma, amelynek gyülekezete abban az időben Erdély második leggazdagabb gyülekezete volt, és egyben püspöki székhely is. A neobarokk stílusban épült 800 férőhelyes templomban sokszor tízen sem voltak. A település egy nagy román tengerben létezett, a nyugati érc-hegység lábánál. Az itteniek életére, mint a szórványsorsban máshol is, sok sérelem nyomta rá a bélyegét, a tömegesen felvonult többségi lakosság el akarta venni a templomot. Igazából csak Isten segedelme mentette meg. Ez a nagy templom, a nagy udvar, a szerzetesrendi kolostor, amiből a parókia lett, meghatározta Szegedi László életét.

Édesanyja Fodor Magda (Tövis, 1927. június 7.) reformátusként a gyulafehérvári zárdában tanult, majd tanítónőként a maga harcát vívta, hiszen nem anyanyelvén tanított, de otthon

tanította a falusi gyerekeket a magyar nyelvre. Márton Áron hívására Szegedi László elkerült a frissen újraindult gyulafehérvári magyar általános iskola 5-ik osztályába. A gyulafehérvári székesegyház udvarán lévő házban lakott három évig, aminek gazdatisztje Eöry István volt, aki Berlinben végezte a gazdasági akadémiát. A felesége, pedig a nagyhírű Sándor Lázár család tagja Sándor Katalin, aki rokon volt az angol királyi házzal is. Katika néni a helyes történelmi tudatott nevelte a fiatal diákba, odatette olvasni Béláról, a vak királyról, aztán hangosan kellett felolvasni a Toldit, esténként tollbamondott, és ő volt egyben az idegenvezetője a székesegyháznak. Ez a bátor, igazán nagy tudású, kiváló műveltségű asszony Gobbi Hildának jó barátnője volt az iskolában, és fiatal korában teniszezett még Gróza Péterrel is Déván. Édesapja nemcsak Magyarigben szolgált, hanem végig az Ompoly mentén, a Nyugati-Ercehségben, Zalatnán, Verespatakon, Topánfalván. El-elvitte magával a fiát is a kis keskeny nyomtávú vasúttal, aminek megépítése a zalatnai Lukács Béla közlekedésügyi miniszter nevéhez fűződik, és akinek a szobrát a rebellis többség köszönetképpen bedobta a vasút melletti pöcegödörbe. Édesapja küzdött, harcolt, javította a templomokat és újjáépítette a romokat. Ezt a hozzáállást, ezt a világnézetet vitte magával Szegedi László is egy életen át, aki gyerekkora óta lelkésznek készült.

A nyolcadik osztály után családi hagyomány szerint a Bethlen Kollégiumba került, ahol visszamenőleg több generáción át az anyai és apai ősei tanultak. A Bethlen Kollégiumot akkorra kifosztották, elrabolták értelmét, és ipari szakiskolává fokozták le, de mindezek ellenére nagyon komoly tanárok tanítottak. Ott is tudatosan készült arra, hogy lelkész legyen. Itt nagy hatással volt rá Király László, a magyar irodalom tanára.

Sikeresen felvételizett a kolozsvári protestáns teológiára, majd a kötelező katonaságot Zilahon végezte el. 1981 januárjában kivezenyelték Krasznára a lövészárkokhoz, és ott fel kellett töltenie a tankelhárító aknavető gyakorló lövedékeit patentfógóval. A hetedik felrobbant a kezében, és így elveszítette egyik szemét Meggyengült látással, meggyengült hallással került a teológiára, ahol nemsokára ifjúsági elnök lett.

1985-ben önkéntesen vállalta a szolgálatot a mezőségi Uzdiszentpéteren, ott ahová. Tőkés Lászlót büntetésből akarták kihelyezni. Negyven év alatt ő volt a 25-ik lelkésze a gyülekezetnek. Makkai Sándor azt írja az egyik művében erről a vidékről, hogy itt a szórványsors kibírhatatlan. Ifjú papként a nagy semmiből kellett valamit teremtenie, pedig folyamatosan zaklatta a Securitaté. Nekifogott építkezni, javítani, dolgozni, családlátogatni, levéltárat felkutatni, amiből megírta a második lelkészképesítő vizsgáját. Csiha Kálmán püspök segítségével lovat és szekeret vásárolhatott, amivel végigjárhatta a szórványt.

A szocializmus éveiben az értelmiségieket elhelyezték, eldobálták ilyen kis eldugott falvakba. A sors nagyon sok embert összehozott így, és a jó Isten úgy akarta, hogy közülük Ábrahám-Szántó Mária (Brassó, 1962. december 17.) matematika tanárnő lett a felesége, aki az Aranylábú Tuson tanyán tanított. A családi életüket Szegedi László Péter (Brassó, 1987. június 3.), és Szegedi Júlia Ágnes (Székelyudvarhely, 1993. január 23.) gyerekek tették teljessé.

Rendőrségi zaklatások miatt 1989 szeptemberében Kőhalomra költöztek. A patakon túl laktak, mert a város akkori vezetői nem engedték, hogy az egyház a belvárosban ingatlant vásároljon. Az emberek beköltöztek Kőhalomba a környező falvakból, és hozták magukkal az egészséges vallásos életet, és a népi szokásokat. Mivel református templom nem volt, a szász templom sekrestyéjébe jártak. Itt érte a rendszerváltás. Bocskai öltözve a gyülekezetével felvonult a pártszékház elé, ahova a román testvérek is kicsődültek, és a pártvezetőséget elzavarták. A híres „Nemzeti Megmentési Front” ott érte a polgármesteri hivatalban, ahol a tanácsban három magyar székelt harcolt ki Kőhalomnak, majd 1990 januárjában az unitárius lelkészi hivatalban részese lett az RMDSZ megalakulásának.

Szegedi László összeírása szerint a kőhalmi román tagozaton 170 magyar diák tanult, ez jogosította arra, hogy Sánta Antal katolikus plébánossal 1990 januárjában megjelentek a tanári kar gyűlésén. Bemutakoztak, és bejelentették, hogy itt Kőhalomban ezután magyar iskola is lesz, amire száz ellenséges tanár felállt és kezdett zúgni, hogy a tanfelügyelőség és minisztérium jóváhagyása nélkül nem lehet. Mindhiába akarták

akadályozni, Szegedi László harca eredményes volt, és ősztől beindult a magyar iskola. 1990. márciusában a marosvásárhelyi események idején, Kőhalomban is megjelentek a falakon a méteres felíratok, hogy halál a magyarokra! Szegedi László politikai karrierje a rendszerváltás első napjától március végéig tartott.

Iskola után a templom megépítése volt az álma. Sajnos az elment szászok nem adták oda a templomot. Édesapja, amikor körbejárta a szász templomot, azt mondta, fiam ti mindig úgy lesztek itt, mint a kakukk, másnak a fészkében. Tudd meg, hogy csak akkor leszel boldog, amikor a saját templomodat megépíted. Ez az atyai szó nagyon súlyos volt, és ez erősítette meg szándékában. Egy kivándorolni készülő szász családtól megvásárolt egy központi fekvésű ingatlant a Transsylvania Alapítvány támogatásával. 1990 őszén megkezdtek az építkezést, egy négyszobás lakást átalakítottak, a másik épületet lebontották, és a lóistállóból lett az első imaház, ahol három évig tartották az istentiszteleteket. Három évnyi munkával sikerült felépíteni a templomot, amit 1993. október 10-én szenteltek fel.

Romániában az első öt között volt, aki létrehozott egy olyan céget, ami másodkézből árul ruhákat, és ezen cég jövedelmét a templomépítésre fordította. Mikor anyagilag egy kicsit helyrejöttek, az iskola rendezésére összpontosított. Az általam iskola keretén belül 90 őszén beindult az első szakközépiskolai magyar osztály. Beindította a magyar óvodát és így teljes volt az óvodától a 12. osztályig a magyar iskolahálózat. Akkoriban annyira jól ment a vállalkozás, hogy naponta ingyen adtak tejet az óvodában, és minden gyerek kapott egy kicsi óvodás táskát. Addig mindig hátrányt jelentett magyarul tanulni, azt akarta, hogy pluszban legyen valami, ami miatt érdemes magyar óvodába, magyar iskolába íratni a gyereket. Aztán az óvodát is rendbe tették. 1994-ben érettségizett az első magyar évfolyam. Ma már lelkésze is van Szegedi Lászlónak abból az évfolyamból. Ezen szakközépiskola végzősei között egyetemet, főiskolát végzettek mellett értékes szakemberek kerültek a nagyvilágba. Évek során kiderült, hogy nagyon sok diák és nagyon sok fiatal anyagi, szociális, családi okok miatt nem tud tovább tanulni. Másrészt a magyar gyerekek létszám-

hiánya miatt, gyakran román iskolába írárták be őket, mert sokszor kérdőjeles volt az osztálynak a létrejötte. Ezért kellett mozdulni, és vidékről hívni gyermekeket, hogy létrejöjjön egy osztály, és a tanárok munkájában megmaradjon a folytonosság.

Rájött arra, hogy iskola nélkül sehol nem fog gyülekezet működni, és a jövő az iskolában van. Ha egy magyar iskolában az iskolacsengő elhallgat, az jelzi a végét a közösségnek, hiszen a következő generáció már hiányzik, már csak a romokat takaríthatjuk, és sepregethetjük a port a templomban. Végül az iskola is kedvező konjunktúrába került, és a tanárok láthatták, hogy számukra is ez egy nagy lehetőség. Jöttek osztrák, belga látogatók a városba, akiket eleinte igyekezett a hatalom tisztes távolban tartani a magyar iskolától, de azért el kellett dicsekedni, hogy itt szépen együtt élnek a nemzetiségek. Ilyenkor elő kellett szedni a magyar táncsoportot, a kórust, és a szász tánc és ének mellett együtt léphettek fel minden ünnepségen. Ma a magyar tagozat itt Kőhalomban, egy villanyszerelői oklevelet, valamint érettségi oklevelet ad. Emellett, az internátusban magyarságtudatot kap, és hitre nevelik őket.

Az iskola működött, de 1994-ben, az ellenséges hangulat miatt nem indult 9. osztály. Kicsi dolgokon múlik az, hogy némi-lykor megszűnik a magyar iskola. Akkor olyan bizalmatlanságot keltettek a szülőkben, hogy nem írárták be a gyerekeket a magyar osztályba. Azt mondták, hogy minek? Ha magyarul tanul, az egy külön nehézség. A többi diák hazamegy egykor és a magyar gyermek háromkor. Ez egy nagy teher. Valakinek az anyanyelve is teher. Tizennégyen jelentkeztek és 15 diák kellett volna. Kérvényezték a tanfelügyelőségen keresztül, hogy engedélyezzék az osztály működését. Az osztály engedély nélkül is elindult 14 diákkal, és a román tanárok önkéntesen, bérezés nélkül két hónapig tanították a gyerekeket. Mikor lejárt a két hónap, azt mondta a román igazgató, hogy ne haragudjanak, az engedélyek nem jöttek meg, ezt nem lehet tovább csinálni. Azon a napon nagy szívfájdalommal elosztották a gyerekeket a román osztályokba. Másnap megjött az engedély, ami egy hete a tanfelügyelőségénél volt. Már késő volt, a szülők teljesen tönkrementek. A sikertelen érettségi, ez a beindult és megszakadt osztály, annyira megrontotta a bizalmat a magyar iskolarend-

szerrel szemben, hogy képtelenségnek tűnt újraindítani. Mindenki elkönyvelte, hogy ez egy befejezett ügy, ennek megástuk a sírját, éppen csak el kell hantolni, és keresztet tenni rá, hogy itt nyugszik a kőhalmi magyar szakiskola.

Szegedi László rájött arra, hogy csak bentlakással lehet újraindítani a magyar osztályt. Megosztotta a régi parókián a lakást, nyolc gyerek lakott náluk, és így indult el mindenkinek a nagy csodálatára az osztály 17 gyermekkel. Újraindult az, amit már eltemettek. Azóta nagycsaládosként együtt élnek a bentlakó diákokkal, talán Magyarországon sincs ekkora 65 gyerekes család, az ő két gyermekét is beleszámolva. Az anyagi fedezetét, részben a turkáló üzletcske biztosította. Aztán 95-ben az Illyés Közalapítvány anyagi hozzájárulása, majd az Apáczai Közalapítványé is véglegesítette a bentlakást. Ma 26 erdélyi településről van gyermek Az erdélyi református egyház hat kollégiumot működtet, de csak Kőhalomban van szakképzés. Kőhalomban született László Gyula világhírű történészünk, hát akkor a példamutatás mellet az itteni gyerekekbe kell befektetni a tudást, mindent. Ez sokkal jobb befektetés, mint a ruhás üzlet, csak hosszú távon jön meg az eredménye. Az érettségi után anyagilag is segítik őket, hogy a főiskolát el tudják végezni. Minden diáknak próbálnak hazai vagy külhoni keresztapát találni, akivel aztán leveleznek és tartják a kapcsolatot. Fontos a gyerekeknek esélyt adni a továbbtanulásra. Fogarason, ahol Mikszáth Kálmán volt országgyűlési képviselő, és Babits Mihály tanított három évig, megszűnt a magyar általános iskola. Az elmúlt hat évben sikerült ezen gyerekek egy részét átmenteni Kőhalomra. Akik nem jöttek ide, azok zöme román iskolába iratkozott. Kőhalomban sikerült egy asztalosműhelyt kialakítani, ami iskolaműhelyként is működik. Véglegesítették a tanulótermet, és a konferenciatermet. Egy másik jövedelemforrás a személyszállítás. Az egyház autóbuszaival utaznak esküvőre, ünnepi alkalomra, zarándoklatra. Majdnem minden iskola ezzel kirándul, nemcsak itt a vidéken, hanem még Fogarásról, sőt Brassóból is meghívják a magyar iskolák, mert tudják, hogy ez a pénz hova fordul vissza.

Kőhalomhoz kapcsolódik nyolc szórvány, összesen több mint ötszáz lélek. A szórványban élők olyan emberek között

laknak, akik egy erős, nagy közösséghez tartoznak, a többségi közösséghez. Ők naponta megélik a hagyományaikat, a szokásaikat, a templomos életüket, és akkor azt mondja, én miért lógnak ki ebből? Eltelik három-négy vasárnap, eltelik két hónap és hozzá soha pap nem jön. Egy adott idő után elkezd járni azokhoz, ahol az élet aktívan zajlik. S itt kezdődik az asszimiláció. S ez azért van, és azért tűnnek el a szórványban az emberek, mert mi nem vagyunk ott jelen.

Szegedi László szenvedélyes régiséggyűjtő, és főként a Trianon utáni időszak postatörténete érdekli. Ezek a képeslapok, levelek, bélyegek, s az átmenet az egyik hatalomtól a másikig, érdekes történelmi dokumentumokat jelentenek. Minden képeslap egy külön történet, hiszen maholnap csak ezek lesznek a tanúi annak, hogy valamikor ott volt egy magyar iskola, egy magyar templom, egy magyar kereskedés, hogy az utcákat magyarul hívták, hogy éltek magyar emberek. Ezek bizonyítják, hogy mi voltunk. Sajnos csak a múltunkat bizonyítják, mert már nem léteznek magyarok ezen a településen.

2000-től az Apáczai Közalapítvány a Brassó megyei össz-szórvány oktatási program támogatójává nevezte ki Szegedi Lászlót. Brassó megyében jelenleg 47 olyan iskolai intézmény van, ahol magyarul oktatnak. Ez nem 47 önálló intézmény, hanem van, ahol csak tagozatok, osztályok léteznek. Ezeket feltérképezte, többször meglátogatta, adatot gyűjtött róluk, tartja a kapcsolatot, ismeri a problémáikat, a hiányosságaikat, a gondjaikat. Ma már Brassó megye majdnem minden magyar iskolájában van egy televízió, van egy videó, új térképek, szemléltetőeszközök, egy kis könyvtár, ami legalább 100-200 könyvet számlál, s ennek a javát Szegedi László segítségével kapták. Minden évben sikerült ezzel a programmal kirándultatni gyerekeket, és évente legalább 20 kirándulást támogattak. Több mint ötezer gyermeket, diákot és pedagógust sikerült elvinni honismereti kirándulásra. Az Apáczai Közalapítvány számítástechnikai pályázatából sikerült 40 számítógépet megvásárolni, ebből 30 a Brassó megye iskoláihoz került, és 10 a moldvai csángókhoz. Nemrég több mint 30 ezer könyvet osztott szét Erdélyben, a Pro Hungaris Alapítvány adományaként.

Tudjuk, hogy Isten akarata nélkül Kőhalom nem került volna ki a névtelenségből, nem foglalta volna el a méltó helyét a magyar köztudatban. Régi igazság azt mondja, hogy az ember szentesíti a helyet, ami Szegedi Lászlóra hatványozottan érvényes. Akkor lesz folytatása ennek, ha az erdélyi magyar társadalom nem fog kivándorolni, hanem itt maradnak az emberek. Ez fogja meghatározni azt, hogy ennek van-e értelme. Hogy valaki ezt folytassa, az legalább olyan megszállott ember kell legyen mint Szegedi László. A szórvány munkát nem lehet megtanítani a teológián. Nem lehet megtanítani egy egyetemen, hogy valaki szórvány tanár legyen, hogy vállaljon sorsközösséget, és vállalja ezt a hányattatott tanári sorsot. A szórványban a pedagógusnak el kell viselni, hogy van három emi-nens, öt-tíz közepes és száz gyenge tanuló, mert ezek is értékek számunkra. A szórvány lét, az egy predesztinált lét. Erre születni kell. Az apja is ezt csinálta, a családja is erre tette rá az életét. A kapun kívüli világ az egy egészen más világ, bármennyire is toleráns, bármennyire is kedves, ehhez edzeni kell. Ehhez kemény idegzet, türelem és szórvány-diplomácia kell, aminek feltétele az, hogy nagyon jól ismerjed az ország együtt élő nemzetiségeit, hagyományait, és a román nyelvet is.

Az elmúlt nyolc év tevékenységét is két fontos dolog jellemzi: a templom és iskola javára folytatott szolgálat Az élet, mint naponkénti istentisztelet betölti napjait. Mint a Kőhalmi Református Egyházközség és szórványainak lelkipásztora az egyházi munkán túlmenően iskolai, művelődési, közéleti, szociális és magyarságmentő szórványstratégiák programjában is naponként részt vállal. 2006. szeptember 9-én a Brassói Református Egyházmegye Közgyűlési választmánya esperesének választott meg. Ettől fogva a Románia 23 közigazgatási megyéjének szórványmagyarságával is foglalkozik. Közel tizenhétezer ember számára kell a pásztorációs, adminisztrációs és szórványmagyarságot ápoló tevékenységet irányítani és támogatnia is. 2012. szeptember 6-án ennek a munkának a folytatására kapott újbóli hatéves mandátumot.

Népiünkért kifejtett hatalmas tevékenysége elismerésé-ként, fogadja szeretettel a Zajzoni Rab István díjat, Isten él-tesse!

Méltatta: dr. Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2012. szeptember 30.

Oklevél szövege: A Barcaság egyházi és oktatási életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Farkas Gyula

1928. szeptember 21-én született Hétfaluban, Farkas Gyula lakatos, mezőgazdász és Farkas Vilma háziasszony egyetlen gyermekeként. Szorgalmas és jómódú családban nevelkedett. A gépesített földművelésen kívül kis vállalkozásuk volt: szódavíz palackozásával és fakitermeléssel foglalkoztak, így a fiatal Farkas Gyulának már korán alkalma volt megismerni és megszeretni a gépeket.

Az elemi iskolát Türkösbén végezte 1936–1940 között, a gimnáziumot a Brassói Római Katolikus Főgimnáziumban 1940–1948 között.

1949-ben felvételizett a Brassói Műszaki Egyetem gépészmérnöki szakára, de a kommunista rendszer úgy tekintette családját, mint kapitalista kizsákmányolókat, s így visszautasították kérését.

Ősszel a kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem pótfelvételijén próbálkozott, ahol eredete ellenére szemet hunytak és felvettek, mert kevés jelentkező volt.

1951-ben édesapját a kommunista rendszer Bukarestbe hurcolta és bíróság nélkül két és fél év munkafogságra ítélték a Duna csatornához, mert kulák volt. Szerencséje volt, mert traktor és tehergépkocsi javító tudásának köszönhetően könnyebb bánásmódban részesült.

Ez az ítélet kihatással folt Farkas Gyulára is, hisz az egyetemen kivizsgálást indítottak ellene, majd apja politikai elítélt volta miatt kiutasították az egyetemről.

1952-től a brassói Vörös Zászló gyár alkalmazottja, ahol egy műszaki rajz tanfolyamot is elvégzett, majd szorgalmának, tudásának köszönhetően hamarosan tervező lett.

1954-ben a gyár ajánlatával újra próbálkozott a brassói Műszaki Egyetemre, ahová ezúttal felvették.

1961-ben egy tervezői csoport vezetője lett, ő tervezte a tehergépkocsi végső összeszerelési és gyártási vonalának mozgó rendszerét.

1966-ban édesapjával elkészítették az első nyers kőolaj – *pakura* – üzemeltetésű fűtőrendszert, amit saját házuk fűtésére alkalmaztak. Abban az időben a *pakura* olcsó és könnyen beszerezhető anyag volt, mivel hulladék terméknek tekintettek. Könnyen lehetett tárolni és szállítani, a fűtőrendszerben pedig automatikusan lehetett adagolni. Mikor az országban majdnem mindenki fával tüzelt, a Farkas családnak gombra induló és megálló, teljesen automatikus fűtő- és melegvíz-rendszere volt, aminek a híre hamar elterjedt Négyfaluban és Brassóban, sokaknak megtetszett, és megkérték Farkasékat, csináljanak nekik is ugyanilyent. Hamarosan annyi munka került, hogy az ifjú mérnök lemondott gyári állásáról, és csak ezzel foglalkozott. A kazán felépítése annyira sikeres volt, hogy a mai napig is vannak még működő kazánok az egész országban, és az újaknak is ez a belső felépítése.

1971-ben a tatrangi Termelőszövetkezeten belül megalapított egy kis céget – a kommunista rendszerben ez volt az egyetlen engedett magáncég forma. A műhely, ahol az első ka-

zánokat és égőket gyártani kezdték, a türkösi családi ház pincéjében és csűrében volt.

1976-ban feleségül vette Adorjáni Erzsébet csomakőrösi származású gyermekorvosnőt, házasságukat az Úr két gyerekkel, az 1977-ben született Iringóval és az 1979-ben született Alpárral áldotta meg.

1989-ig körülbelül 3000 kazánt és égőt gyártottak le, amelyek a „*Farkas kazán*” néven váltak ismertek, és a mai napig is sokan jobban ismerik így, mint a *Termofarc* néven.

Farkas Gyula technikai hozzáértése és munkavágya csodákat tett a cégben. A termékeknél egyedi megoldásokat alkalmazott, saját elgondolású gépeket tervezett és alkalmazott. Kis fiának például egy külföldön látott négykerekű pedálos gokart modellje után acélból egy olyan játékautót épített, amelynek minden türkösi gyermek a csodájára járt.

Vagy számos ócskavasnak szánt gépet megvásárolt 1989 után, és felújította őket – ma is kiválóan működnek, de így járt el autójával is. Még a rendszerváltás előtt beszerezett egy totálkárosra roncsolt Mercedest, amelyet pár éven keresztül teljesen újraépített azokban az időkben, amikor csak Daciákat lehetett kapni, senkinek nem volt Mercedes, csak a magas rangú fővárosi kommunista elvtársaknak. Az alkatrészeket a külföldre áttelepedett rokonok és barátok szolgáltatták.

1989-ben a 88 éves édesapja halála miatt a cég vezetése teljesen rámaradt. A rendszerváltásnak köszönhetően nagyon megnőtt a kereslet a gázkazánok iránt, ezért Farkas Gyula újabb kazán- és égőtípusokat fejlesztett ki földgázra, modern fotocellás lángérzékelő és elektromos gázszelepes automatizálással. A megszigorodott törvények ellenére az összes kazán megkapta a szükséges ISCIR elismervényeket.

1994-ben jegyeztette be a *Termofarc* céget és türkösből korszerezte át a gyártási vonalat.

1998-ban Brassó megyében már 200 tömbház fűtése volt Farkas kazánokkal megoldva.

2000-től fia is csatlakozott a gyár vezetéséhez, s a meglévő 1000 négyzetméteres csarnok mellé felhúznak még egy 2000 négyzetméteres csarnokot.

2005-re pedig az alkalmazottak száma már elérte a 150-et.

Lassan csökkent a kereslet a gázkazánokra, viszont rohamosan megnőtt a szilárdtüzelésű kazánokra, így Farkas Gyula és munkatársai újabb kazántípusokat fejlesztettek ki fára, szénre, pelletre, korpára, automatikus etető- és gyújtórendszerrel.

A siker akkora volt, hogy a cég most már csak ezek gyártásával foglalkozik. A legmodernebb CNC technológia és egy ERP típusú cégvezető program lehetővé teszi az évi 15 000 legyártott cikket.

A *Termofarc* cég 2010-től külföldi kéréseket is kezdett elvállalni, az Európai Unió több országába, többek között Franciaországba, Angliába és Magyarországra is szállít termékeket.

Hétfalu gazdasági életében kifejtett kimagasló tevékenységéért kérem Farkas Gyulát, fogadja szeretettel a Zajzoni Rab István-díjat! Isten segítse áldásos tevékenységét!

*

Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2012. szeptember 30.

Oklevél szövege: Hétfalu gazdasági életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Márk Attila

Márk Attila 1963. június 8-án született Brassóban, Márk Mátyás (Barátos, 1936. december 11.–2007. április 17.) és Berkecz Margit (Oroszhegy, 1935. január 27.) gyerekeként. Édesapja az egerpataki Márk család leszármazottja, de Barátoson a legszámosabb a Márk család. Őse, Márk Péter 1591-ben

nemesi oklevelet és címet kapott Báthori Zsigmond fejedelemtől és a családi nemesi kutyabőr ma is látható a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban. Számára a gyermekkor legszébb emlékei Oroszhegyhez kötődnek. Nagyszülei istenszerető, templomba járó, és az egész életüket átdolgozó harisnyás székelyek voltak, akikről az élet szentségét és tisztetét tanulta meg.

Az elemi iskolát a brassói 8-as számú általános iskola diákjaként fejezte be, majd az Unirea líceum filológia-történelem szakán folytatta tanulmányait. 1986-ban feleségül vette Simon Ildikót (1965. március 26.), majd 2002-ben újra nősült és feleségül vette Pál Tündét (1977. március 31.). Isteni örömet jelentett számukra a két fiúk megjelenése életükben, igazi családdá varázsolva otthonukat. 2008-ban örökbe fogadták Sebestyén-Norbertet (2006. december 25.), aki meghozta isteni ajándékként testvérét Gellértet (2009. január 6.). 2008-ban, 45 évi brassói élet után, elköltöztek Árkosra, ahol jelenleg az unitárius egyház kántoraként dolgozik.

Zenész pályafutását, a Búzavirág népi táncegyüttes muzsikusaként kezdte, középiskolás korában. Édesapja is jól énekelt, Attila pedig tangóharmonikán kísérte daloló édesanyját. Később önéből megtanult gitározni. A középiskola után két rock zenekarban játszott, az utóbbi a brassói Kultúrház Eleccton nevű rock együttese volt, akikkel Dire Straits, Pink Floyd, Led Zeppelin, AC/DC számokat játszottak. Évente sikeresen szerepeltek egy-egy országos turnén, majd. 1990 márciusában a Buzău-ban rendezett Top T első szabad rock fesztiválján különdíjat nyertek. A reménykeltő kezdet után, sajnos a zenekar felbomlott. Ekkor érlelődött meg benne, hogy magyar nyelven és egyedül fog énekelni, gitározni. A 90-es évek előtti verséneklőkről természetesen a hírzárlat miatt nagyon keveset hallott. Azért választott ösztönösen verseket dalszövegnek, mert a Pink Floyd dalszövegeinek ismeretében, mélyebb, el-

vontabb szövegeket akart, és így kénytelen volt felnyitni az addig inkább kötelező házi olvasmányként használt verses köteteket. Első dalai vallásos töltetűek voltak, hisz magánéletében is fontos lelki változások álltak be, beiratkozott a gyulafehérvári Hittudományi Egyetem vallástanári szakára. A versek mindig gazdag forrásanyagot jelentettek számára a saját érzései és a költők közérzetének a kifejezésére. Vezérgondolat és összekötő kapocs volt az évek folyamán Dinnyés József: *„Eljött a versek ideje”* kijelentése. De valóban így volt-e? Hisz ma is olyan kevesen forgatják a verses köteteket. Teljesen tudatában volt annak, hogy így a közönségsiker elmarad, de akkor is vállalni akarta. Ezt írta Mihály István a Fiatal Fórumban: *„ha nem ilyen érték-és művészetellenes, a giccsre felesküdt a superboulit tömjénező korcsorszakban élénk, akkor azt mondanám: az énekes és komponista Márk Attila előtt szép jövő áll. Így azonban csak azt mondhatom: Attila tehetséges dalai iga-zi nagybetűs dalok”*. Első dalai meglepetést jelentettek a katolikus ifjúság körében, akik teljesen más típusú dalokkal voltak megszokva. 1991-ben, Csíksomlyón találkozott a katolikus zenei megújulás egyik legismertebb személyiségével, Sillye Jenővel, amiből hosszú és tartalmas barátság született. Ő Attilában látta az erdélyi katolikus ifjúsági zene egyik megújítóját. Viszont a Jenővel való első magyarországi közös éneklésük alkalmával találkozott Keppinger Károllyal, a Pepita Stúdiók hang technikusával, akinek a segítségével az újonnan alakult Arion stúdióban elkészült a *Tövisek és rózsák* (1992). első albuma. A rendszerváltás után nálunk ez volt az első ilyen jellegű megjelent kazetta. *„Ki gondolta volna, hogy ilyen nagyszámú és életkorban eltérő közönség lesz kíváncsi Márk Attilára a Tövisek és rózsák című magnókazetta szerzőjére és előadójára, meg Lendvay Évára, akinek verseit előszeretettel zenésíti meg Attila, valamint Kratochwill Ibolyára, a magnókazetta borítójának tervezőjére? A nagysikerű zene és találkozó, melyet az Apáczai Csere János Közművelődési Egyesülettel közösen szerveztünk, arra készítetett minket, hogy januárban megnyissuk a BL-klubot, ahol közéleti személyiségekkel találkozhatnak az érdeklődők”* (Brassói Lapok, 1993. december). 1992-ben II díjat, rá egy évre I díjat nyert a lemez a Nagy-

enyeden megrendezett Talentum fesztiválon. Bízató és egyben elgondolkasztó volt számára a zsűri elnökének, Tardi Lászlónak, a budapesti Mátyás templom neves karnagyának nyilatkozata a Brassói Lapokban: *„Éneke, tolmácsolása, bizonyára sokakat az előadott versek megismerésére csábított”* (Brassói Lapok, 1993). 1992-ben Mihály István, az Ifjú Fórum folyóirat „Demofülelő” rovatában így írt a megjelenés előtt álló albumról: *„Cseh Tamáshoz, Dinnyés Józsefhez vagy a hajdani Bob Dylanhez hasonlóan Márk Attila is a nagybetűs Dalt éneklő, mely annyira egyszerű, tiszta, «erős» és igaz, hogy csak az előadó Művész kell hozzá és máris életre kel, máris világot teremt, lélektől lélekig ível”*.

Fontos pillanat volt a Bartalis János költészetével való találkozás. A költő születésének centenáriumán, Házy Bakó Eszterrel egy pódium-műsort készítettek, amely zenei telitalálat volt. 1995-ben jelent meg *Innen és túl* (1995) című második lemeze. A Brassói Lapok ezt írta: *„A magyar költők veretes verseire írt Márk Attila-dalok a remény oratóriumává állnak össze.”* Ugyancsak ebben az évben a Házy Bakó Eszter által vezetett Harag György színjátszó csoport, Ingeborg Bachmann: *Manhattan jó Istene* című darabjának zenéjét álmodta meg Attila. *„Ugyanaz a visszafogott egyszerűség jellemzi Márk Attila zene-és hangulathatásait, melyek fontos elemei a produkciónak”* (Brassói Lapok, 1995., március). Ugyanez az év nyarán Attila együtt szerepelt Vikidál Gyulával a szegedi Szabadtéri Játékokon. 1996-ot írtunk és javában folyt a jugoszláviai háború, amely ismerős zenészkollégáit is érintette, és amelynek nyomait két évtizeddel később is láthatta saját szemeivel Sarajevóban és Mostarban, a Vox Humana kamarakórusral turnézva. Ezért harmadik albumának címe *Ez olyan idő* (1996), ami Ambrus Attila szerint „Márk evangéliuma”. Ebben az évben Szegeden Tolcsvay Lászlóval ismerkedett meg, aki később elhívta énekelni a klubjába. Az 1996-ban megjelent a *Magyar Karácsony* albuma.

A következő évben, a Brassó Megyei Tanács valamint a Cenk Rádió és TV Társulat közös szervezésben, a teljes Mihai Eminescu fordításra emlékezett, amelyen Kányádi Sándor és Mircea Dinescu társaságában Mihai Eminescu verseket éne-

kelhetett, mindkét nyelven. Ez a szereplés felhívta a román média figyelmét zenéjére, szenzációként mutatva be azt a tényt, hogy román költő verseit énekeli magyarul, és így meghívást kapott a Garantat 100% érdekes műsorba. A teológiai tanulmányok befejezése mellett, gyárban dolgozó munkásként dalaival bejárta a Kárpát-medencét. Ebben az évben a gyulafehérvári Katolikus Egyház zsinatának evangelizációs szakbizottságának tagja lett, és meghívást kapott a hétfalusi Szent Mihály napok rendezvényére is. 1997 decemberében jelent meg a negyedik albuma, a *Két kiáltás között*, amire Ambrus Attila a következőt írta: „*A két stáció, élet és halál közt a létben tántorgó ember választási kényszerűségének feszítő érzését, az isteni gondviselésbe vetett hitét s a két kiáltás között eltelt idő csendes örömét fogalmazza meg a szerző*” (Brassói Lapok, 1997. december). Az 1999 márciusában megjelenő cikkben méltatta az újonnan megjelent kazettát, az írás címe: *Cenkek és árnyékok. „Vallomás a szülőföldről, azoknak a megzenésített verseit énekli, akiknek költőként valamilyen közük van/volt Brassóhoz vagy brassóiként valamilyen közük a költészethez”* (Brassói Lapok, március). Ebben az évben először, két műsorban is foglalkozott a Duna TV Attila zenéjével. A második kérdés címet viselő albuma, azért is más, mert az első itthon Csíkszeredában készült kazetta volt, a felvételt barátai, a 25 éves jubileumukat ünneplő Role együttes tagjai készítették.

Az évezred forduló számára is hozott egy érdekes, azóta is egyedülálló színfoltot jelentő albumot. Hadd idézzek a korabeli sajtóból: „*Márk Attilára nem lehet ráismerni! A súlyos mondanivalójú versek megzenésítője, előadója, eljátszadózott költészettel, zenével. Az eredmény? Egy állati (jó) kazetta (Szamárful)...*” Márk Attila zenéje, mint az egy állati (jó) kazettához illik, fülbemászó (okoskodva Dermatoptera) fiatalos, dzsesszes hangzású, tele mulattató ötletekkel. És ahogy az a brassói daltulajdonoshoz illik, a könnyűzene súlyos mondanivalót takar ezúttal is. (Brassói Lapok, 2000 március.) A versek Romhányi József hasonló című kötetéből kerültek ki. „*Rajzfilmszerűen elevenednek meg a zene hallatán a mesék szereplői: tevék, gyíkok, kacsák, baglyok, legyek – akik gyarló emberi tulajdonságainkkal vannak felruházva*” (Romániai Ma-

gyar Szó). Ez az év kalauzolta el lépteit, Magyarországra a di-
ősgyőri Kaláka Folkfesztiválra, amit a folk fesztiválok Wood-
stock-jának tartanak. Itt találkozott a Kaláka együttes tagjaival,
aminek gyors eredménye volt a Gryllus Dániellel több közös
fellépés. Büszkén őrzi az eseményeket megörökítő újságcikket
aláíró Sebő Ferenc emlékét, amelyet egy hosszas és értékes, és
erről a műfajunkról szóló beszélgetés után nyújtott át.

Az év vége még egy meglepetést tartogatott számára, a
brassói Hercules Kft. több lemezének kiadója, Attila pályafutá-
sának 10 éves évfordulójára egy válogatás CD-t adott ki, *Refle-
xiók* címmel. Szilágyi Domokos verscíme lett Attila hetedik le-
mezének a címe: *Most* (2001). A lemez felvétele Szombathe-
lyen készült a Home stúdióban, Dombi Bertalan jazz gitáros-
technikus segítségével. A brassói bemutató is emlékezetes ma-
rad, hisz a Reménység Házában, a brassói Grimasz színjátszó
csapat diákjaival történt. „A *Most* című album dalai póztalan
őszinték, a zene nem csupán kísérlet a versek értelmezésére.
*Élet-halál, ölés-ölelés, szerelem és elmúlás, emberség, emberi-
esség mindenekelőtt, ezek azok a témák, amelyek minden
korban foglalkoztatták a költőt, énekmondót és közönséget.*”
(Brassói Lapok, 2001. november 2.). Csak ezen év októberé-
ben, a Reményik Sándor költőnk halálának hatvanadik évfor-
dulójára rendezett rendezvényen, Attila megkapta a Reményik
Sándor Díjat, a költő verseinek ismertetésében való munkájá-
ért. Év végén, karácsony táján egy szinte 40 előadásból álló fel-
vidéki turnén szerepelt. 2003-ig folyt a megszokott fellépés,
szereplés sorozat, majd ez év júniusában megjelent nyolcadik
lemeze, mely a *Felnőtt játékaim* címet kapta. Az élet delelőjén,
helyénvalónak látta az élet újraértékelését, és úgy érezte, hogy
vissza kell térnie a gyermekkor tiszta emlékeihez.

2004-ben sikerült feleségével együtt megszervezni Sepsí-
szentgyörgyön a költők és verséneklők találkozóját az egész
Kárpát-medencéből. A tízedik alkalommal megrendezett
Bartalis János versmondó verseny, kiegészült énekmondók
szereplésével, versenyével. 2005. Január 3-án író-olvasó talál-
kozót szervezett Czegő Zoltán és Kaiser László költőkkel, ame-
lyen a költők megzenésített verseit énekelte. A költészet nap-
ján, József Attila költő születésnapján és a költő volt makói is-

kolájában énekelhette, majd az esemény tiszteletére rendezett gálaünnepségen *A Tiszta szívvel* címet viselő lemezét, majd Nagymágocson, Földdeákon, Csemegen és Hódmezővásárhelyen is bemutatta. Több előadást is megért ez a lemez, különösen emlékezetes maradt a Kovászna Megyei Könyvtár által kiadott könyv bemutatója, amely a legsikerültebb, gyermekek által készített József Attila illusztrációkból készült és az előadáson gyermekközönségnek énekelte Márk Attila. Gazdag év volt, mert még a József Attila év sem tudta elnapolni a következő lemeze megjelenését, amely *A bor tükrében* címet viselte, Hamvas Béla: A bor filozófiája című kötetére épült és jórészt magyar költők boros verseire íródott.

A Marosvásárhelyi Napok keretén belül Attila együtt énekelhetett a román folk zene nagyjaival: Maria Gheorghiu, Vasile Seicaru, Vladi Cnejevici (Holograf), Nicu Alifantis-szal. Attila számukra meglepetés és kuriózum volt, de értékelték zenéjét. A Vox Humana kamarakórus tagjaként jelen lehetett a nagyzene fontos eseményein, énekelhette a világ zenei nagyjainak vokál-szimfonikus darabjait Európa nagyvárosaiban (Pompei, Castel Gandolfo, a pápai rezidencia). Ezen műsorát 2005 decemberében, a kolozsvári E-Mil díjátadó gálán, a jelenkori fiatal költők társaságában énekelhette. 2006-ban, a marosvécsi kastélyban 80 éve összegyűlt Helikon költőkre emlékezve, Kemény János sírja mellett énekelhette el Attila a helikonista költők verseit. A néhai Helikon-kutató Adamovits Sándor több közös előadást tartott Attilával. 2007-ben részt vett a Brassóban rendezett E-Mil gálán, melyen a korán elhunyt brassói költőknek, Mikó Andrásnak versét énekelte.

Attila zenei munkásságának javarésze áttevődött Háromszékre, de mindig hazajárt a brassói kulturális eseményekre is, például a Reményik Sándor monográfiájának (A lámpagyújtó) bemutatójára, vagy az immár hagyományosnak számító Bartalis János szavalóversenyen való zsűrizésre. Ez idő alatt Attila dalárdát szervezett Árkoson, a Vox Humana kórossal a sepsiszentgyörgyi zeneélet részese lett, rengeteg fellépés, számos európai turné, vokál-szimfonikus premierek vártak rá. Emlékezetes a Bács Lajos neves karnagyunk, Márton Áron emlékére és tiszteletére írt miséje, amely ősbemutatója Szentgyörgyön

volt. Attila a brassói diákjait sem felejtette el, évente vezette a Brassó-Bolonya katolikus templom fiataljai által szervezett gitártábort. A 2008-as év kiemelkedő élménye volt Attila számára, nevezetesen a Händel Messiás oratóriumának előadása. 2009-ben, Házy Bakó Eszter javaslatára, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, a brassói közösség önszerveződő tevékenységében vállalt munkájáért Attilát EMKE oklevéllel tüntették ki.

Attila megalakítja a MÁCSAFEJ zenekart, akikkel egy új lap indult zenei pályafutásában. Attila 2010 októberében fontos kulturális eseményen szerepelt Pálffy Tibor sepsiszentgyörgyi színművésszel, valamint Bogdán László íróval a Kegyetlenül szabad vagyok / százéves lenne Faludy György emlékestén, amelyre két Faludy verset zenésített meg. Pünkösd hétfőjén a Duna TV Kívánságkosár című műsora közvetített élőben műsort Négyfaluból, ahol az a megtiszteltetés érte Attilát, hogy Zajzoni Rab István és Bencze Mihály verseit énekelhette. Az év végéig több Mácsafej koncertük volt, főleg a sóvidéki költők verseivel. Sepsiszentgyörgy okleveles említésének 550-dik évfordulóján több alkalommal és több minőségben (gitáros-énekes, tenorista, karnagy) vett részt, és így tenoristaként fél Európát végigénekelhette. Az árkosi Régeni Áron Dalárda megszervezésével valahol folytatta az Apáczai Csere János Közművelődési Egyesületben végzett munkáját. Egy másik sepsiszentgyörgyi zenészkollégájának lemezén is énekel Attila, éspedig az Orbán Ferenc Evilági című CD-jén, amely ugyancsak a jubileumi évben jelent meg Sepsiszentgyörgyön. 2012-ben az árkosi dalárda 90 évet töltött, amelynek megünneplésére Attila írt egy kisfüzetnyi anyagot Régeni Áron árkosi kántortanítóról, aki komplex népnevelői munkája mellett, 1929-ben az unitárius orgona korál könyvét is összeállította. Attila számára különleges szakmai öröm volt a Steffen Schlandt brassói organista és karnagy vezetésével, a Vox Humana kórossal előadott Schubert Ász-dúr Mise, majd a kamarakórus 40-dik évfordulója. Ezt követte az újonnan felavatott Szent György szobornál való szereplés. 2012 júliusában megjelent *Arccal az ég felé* CD, ami egyben válogatás Attila dalaiból, amelyet az első kazettájának 20 éves évfordulójára adott ki az Országos Dávid

Ferenc Ifjúsági Egylet, Kolozsváron. A Háromszék a következőképpen méltatta: „*a kettős sugallat szülötte: a vers és a zenéé, a harsogó tömegkultúra világában szelíd, de egyetemes gondolatokkal varázsolja közénk a zene, a vers és az imádság áhítatát. De nem ama templomit, amely szakrális környezetben közvetlenül az igét önti a lelkekbe, hanem azzal a mély, sokszor átlényegült gondolatisággal, amellyel csakis legnagyobb költőink közeltek a lélekhez, az egyetemeshez. Istenes ének.*”

2012-ben Márk Attila és a Mácsafej zenekar Zajzoni Rab István 12 versét zenésíti meg, és *Álmodj galambom* című CD-n a nagyvilág elé tárják, abban az évben amikor Zajzoni Rab István születésének 180-ik, és halálának 150-ik évfordulójára emlékezik a Kárpát-medence magyarsága. Ezzel Márk Attila 25 éves életműve a teljesség fogalmát közelíti meg. Cseh Tamástól kapott ajándék gitárral, és a Dinnyés Józseftől kiérdemelt „*erdélyi daltulajdonos*” címével Márk Attilára még sok nemes munka vár.

Erre az Útra a barcasági csángóság szeretetének hamuba sült pogácsájaként fogadd Isten áldásával a Zajzoni Rab István díjat!

*

Méltatta: dr. Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2012. szeptember 30.

Oklevél szövege: A Barcaság zenei és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

2013

A Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyházközség

Nagytiszteletű Lelkész Urak, mélyen tisztelt Gyülekezet!

A több évszázados Brassói Magyar Evangélikus Egyház korokat átívelő, nagyhatalmi, ideológiai, politikai, közigazgatási érdekeket is túlélő történetéről, közösségépítő, hitét megtartóerejéről, szellemiségéről szólni annyit jelent, mint szembesülni mindazzal, mi múltját, jelenét és jövőjét jelenti, jelentheti.

A Reformációt Johannes Honterus, Erdély reformátora, Brassó szülötte hatására 1542-ben vezették be a városba és a hozzá tartozó falvakba. Így vált evangélikussá, formálódott vallási közösséggé, gyülekezetté már a reformáció kezdeti szakaszában a Brassó falain kívüli elővárosokban lakó magyarság is, létrehozva a Brassói Magyar Evangélikus Egyházat, amely az Ágostai hitvallás, Luther Kis- és Nagykátéja és a Schmalkaldeni cikkek elveit követte, elfogadván az Istenről, Szentháromságról, Jézus Krisztusról szóló általános keresztény hitelveket.

Az egyházközség alapításának létrejöttét semmilyen feljegyzett határozat nem szentesíti. Sem a Szeli-krónika (a Brassói Magyar Evangélikus Egyház Kis Tüköre), sem pedig a Gödri-krónika nem szolgál pontos adattal a magyar eklészia megalkulásáról. Különben maga Gödri János, a 17 éven át Brassó-

ban szolgáló templomépítő lelkész, az említett krónika szerzője jegyzi meg a Brassai Evangyelika Magyar Ekkléziájának története című művében: *„Ha valamely Ekkléziájának történet dolgainak leírása nehézségeknek és kételkedéseknek ki vagyon tétetve, bizony valósággal ki vagyon tétetve a Brassai Evangyelika Magyar Ekkléziájának története ilyen nehézségeknek, annak eredetétől fogva, szintén 1713 esztendeig. (...)... mindazon által, ha (...) emlékeztető írások nem is találtatnak, (...) a kézzől- kézre adatott beszéd mégis jó segítséget nyújt ebben.”*

Bár a krónikában nincs a kezdetekre utaló konkrét adat, a XVI. század elejére vonatkozóan a szerző mégis megjegyzi, hogy *„Az akkori buzgó Magistratus és Fő Pap nem hagyhatta a kevés Magyarságot vigasztalás nélkül: hanem a régi mód szerint gondot viselt arról, hogy nékiek Magyar Papot és Mestert, azoknak szállást, Salariumot és templomot és oskolát rendeljen.”*

Ma már tudjuk, hogy a brassói magyarok prédikátorának és iskolamesterének lakásul, s iskola, vagyis oktatás céljaira a Lópiac utcában biztosítottak épületet a város előljárói. Azt is tudjuk, hogy az Istentiszteleti helyet szintén a Magisztrátus jelölte ki, ami sokszor kiszolgáltatottságot, hátrányos megkülönböztetést, megaláztatást eredményezett a magyar evangélikusok számára. A kijelölt helyekről szintén a Gödri-krónika tudósít, amelynek II. része három szakaszban mutatja be a magyar

eklézsia számára kijelölt helyszíneket és ezzel párhuzamosan az eklézsia tulajdonképpeni sorsát. Az I. szakasz a „Klastromi templomban” való állapotokat taglalja körülbelül 1549-től 1713-ig, a II. szakasz „A Magyar ekléziának az Ispotály Templomában való fátumáról” szól, 1713-tól 1718-ig, míg a III. szakasz az 1718–1783 közötti időszakról, vagyis „A Magyaroknak a Bolonyai Templomban való állapotjáról” tájékoztat.

A III. rész tulajdonképpen az 1783-as évről, „Az evangyélikus Magyarok tulajdon templomjoknak építtetéséről és állapotjáról” tudósít: konkrétan az 1782-ben megtartott tanácskozásokról, a gyűjtésről, az 1783. március 4-iki alapkölétételről, az építkezés lefolyásáról, illetve annak nehézségeiről, az alig 8 hónap alatt felépített templom felszenteléséről, az egyházközség mindennapi életének átszervezéséről, de ugyanakkor személyeskedő vitákról, elégedetlenkedőkről is.

Erdélyben tehát a reformációtól kezdve éltek magyar evangélikusok, elsősorban Brassó városában és a Brassó környéki „csángó” magyar falvakban, a szász egyház szervezetében. Bár 1553 és 1577 között egy rövidéletű erdélyi magyar evangélikus egyházkerületet alkottak, ezt követően három évszázadon keresztül a szász egyház keretében éltek. A magyar gyülekezetek a XIX. század közepétől próbáltak függetlenedni a szász egyháztól. Az első konkrét lépés, amely a barcasági magyar gyülekezetek önállósodását célozta, 1842-ben történt, az Agostai vallástételt követő barczai magyar papok társaságának megalakulásával. Ennek a társaságnak tagja Korodi Pál brassói lelkész is. A barcasági magyar papok társasága többször is kéri a szász egyházmegye vezetőségétől, a Főkonzisztóriumtól, sőt a Szebenben székelő Guberniumtól is a Szász Országos Egyházból való kiválást, de ez mindig megghiúsul. Épp ezért 1874. szeptember 3-án a magyar lelkészi kar kimondta a végleges elszakadást, majd 1886. március 25-én az úgynevezett „alapító convent”, amelynek tagja a Brassói Magyar Evangélikus Egyház is, kimondja a kiválást, és megalakítja a „brassói ág. hitv. ev. magyar egyházmegyét”, amely a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium jóváhagyásával a Tiszai Kerülethez tarozó kilencedik egyházmegye lesz.

Az 1918–1927 közötti években a Brassói Magyar Evangélikus Egyház más magyar evangélikus egyházközségekhez hasonlóan „légüres térbe” került. Trianon után egy új, eddig még nem tapasztalt történelmi helyzet, megannyi új, sajátosan erdélyi társadalmi, politikai, gazdasági és egyházpolitikai huzavona jellemezte ezt a periódust. A tarthatatlan helyzet feloldására 1922-ben megszületik egy egységes magyar püspökség létrehozásának gondolata. Végül 1926. december 22-én a Román Vallásügyi Minisztérium jóváhagyta a Romániai Zsinatpresbiteri Ágostai Hitvallású Evangélikus Szuperintendencia megalakulását, amelynek így részévé válhatott a brassói egyházközség is.

Raduch György lelkész 1959-ben készült összegző egyháztörténeti munkájában feljegyzi az 1911–1959 közötti időszak fontosabb egyházi eseményeit. Íme néhány olyan esemény, történés, amely közvetlen vagy közvetett módon folyósolta be az egyházközség életét:

1915-ben a nagy és a kis harang átengedése hadi célokra. Az egyházközség értékeit a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankban helyezi el.

1917-ben az orgona fémsípjainak rekvirálása.

1918-ban a Budapestre menekített értékek hazaszállítása.

1922-ben rövid életű új esperesség alakul „Brassóvárosi ágostai hitvallású evangélikus magyar egyházmegye” elnevezéssel, amelynek a brassói egyházközség is tagja lesz, az esperes pedig Moór Gyula brassói lelkész.

1927-ben az íróként és lapszerkesztőként is ismert Nikodemusz Károly lelkész megválasztása.

1932. májusában Járosi Andor kolozsvári evangélikus lelkész, író, színikritikus, teológiai tanár és Reményik Sándor költő az egyházközség által szervezett vallásos est vendége.

1932-ben az egyházközség elhatározza a Türkösi Ferenc utcai evangélikus iskola építését, amelyet 1933 januárjában már felavatnak.

1934-ben a brassói lelkész megbízatást kap a Bukaresti Magyar Evangélikus Egyház megszervezésére.

1937-ben az iskola két tanteremmel bővül.

1945-ben az egyházközség megvásárolja a „Pest Szálló” épületét.

1946-ban a templomba bevezetik a gázfűtést.

1948-ban államosítják az Türkösi Ferenc utcai iskolát.

1950-ben az Állami Anyakönyvi Hivatal az egyházközség 1870-től 1895-ig vezetett keresztelési, esketési és halotti anyakönyveit hatósági rendeletre átveszi.

1951-ben a Lópiac utcai papilak két helyiségét rekvirálják.

1953-ban a Brassóban közel fél évszázadon át szolgáló Raduch György lelkészi meghívást kap.

1958-ban a gyülekezet a templom felszentelésének 175. évét ünnepli.

1959-ben a Raduch György lelkész által készített vagyoneleltár alapján az egyházközség tulajdonában a következő ingatlanok vannak:

- a Gheorghe Barițiu utcai parochiális épület – épült 1635-ben;
- a Karl Marx utcai emeletes ház („Pest Szálló”) – épült 1864-ben;
- a Karl Marx utcai földszintes ház – épült 1866-ban;
- a Karl Marx utcai templom – épült 1783-ban.

Fájdalmas tény, hogy a templom melletti magyar evangélikus temetőt a város 1960-ban lezáratta, 1987-ben pedig „felszámolta”.

A kommunista éra bukása változást hozott a brassói magyar evangélikus gyülekezet életébe is. 1992/93-ban Raduch Zsolt parókus lelkész kezdeményezésére egy gyülekezeti központ megépítésének gondolata merült fel. Olsefszky Edmund brassói műépítész terve alapján készült el az új építmény külföldi egyházi segélyszervezetek (Gustav Adolf Werkh, Martin-Luther-Bund), a Lempäälä-i finn testvérgyülekezet, finn magánszemélyek és a gyülekezet tagjainak áldásos adományaiból.

Időközben az egyházközség ismét birtokba vehette jogos tulajdonát, a „Pest Szálló” néven ismert épületet. 2009-ben a Türkösi Ferenc utcai egykori evangélikus iskola épületének visszaszolgáltatására is sor került. Így újra együtt lehettek azok az ingatlanok, amelyeket az 1959-ben készült vagyoneleltár magába foglalt.

A közelmúltban és napjainkban az egyházközség temploma és gyülekezeti háza a rendszeres istentiszteleti, gyüleke-

zeti és ökumenikus hiterősítő alkalmak mellett számos közérdekű és kulturális rendezvénynek adott, illetve ad otthont. Itt próbált a Brassói Magyar Dalárda, itt szervezte rendezvényeinek egy részét az Apáczai Csere János Közművelődési Egyesület, a Cenk Alapítvány, itt zajlik a Barcasági Vallásos Vers- és Énekmondó Találkozó, itt kap helyet a Brassói Lapok és a Bartalis János Keresztény Kulturális Egyesület közös rendezvénysorozata, a Közéleti Kávéház. Szórvány- és testvérgyülekezeti valamint ifjúsági és presbiteri találkozók, képzőművészeti kiállítások, tárlatmegnyitók színhelye a templom és a gyülekezeti ház.

A Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyház templomának 230 éves jubileuma alkalmából nagytiszteletű Koszta István parókus lelkész irányításával folyó év szeptember 7- én és 8-án istentisztelettel és ünnepi programmal egybekötött találkozót szervezett. Ennek keretén belül ismerhették meg az érdeklődők a templomépíttető lelkész, Gödri János krónikáját, A Brassai Evangyelika Magyar Ekklesiának historiáját, a Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyházközség és a Brassói Lapok közös kiadványát.

A brassói magyar evangélikusokat befogadó és megtartó gyülekezet több évszázados története során számos megpróbáltatással szembesült, azonban a rászakadó nehézségek és mostoha körülmények sem tudták megtörni a gyülekezeti tagok hitét, lelkipásztorainak tenniakarását. A XVII. századi brassói magyar krónikaíró Tatrosi György, a csallóközi Szeli család három tagja- György, Izsák és József-, a már említett templom-építő és szintén krónikaíró Gödri János, Nikodémusz Károly vagy Raduch György csak néhány azon sokak közül, kik hittel és teljes meggyőződéssel vállalták és teljesítették isteni küldetésüket, megőrizve, egybefogva a sokszor veszélyeztetett brassói magyar evangélikusok közösségét.

Jelen laudáció, amely csak részben ismerteti, ismertetheti a közel 470 éves egyházközség áldozatos múltját, áldásos, értékkeremtő jelenét, szóljon mindenkiről és mindenkiért, az egykori és a mai brassói magyar evangélikusokért, a mindenkori gyülekezetért.

A fentiek szellemében a Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyházközséget, mint a brassói magyar evangélikusok hitének fellelőjét méltónak tartom a Zajzoni Rab István-díjra!

*

Méltatta: Fülöp Károly

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2013. szeptember 29.

Oklevél szövege: A Barcaság egyházi életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy templomának 230 éves fennállásával hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: A díjat átvette: Nt. Koszta István lelkész és Fehér Vilmos felügyelő.

EKE Brassó

Nehéz nekem az EKE Brassóról méltatást mondanom, de úgy hozta a sors, hogy a díjosztó bizottságban is benne vagyok az alapítás óta, és az EKE Brassó alelnöke is vagyok, sőt történelmi adatokkal sem akarom untatni az egybegyűlteket.

120 év hosszú idő, s még hosszabb értékteremtésben, hisz még legalább 120 évig fogja a barcasági magyar turizmus értékeit meghatározni. Ezekre az értékekre szorítkozva igyekszem felépíteni méltatásomat: természetjárás, honismeret, környezetvédelem.

Az EKE Brassói Osztálya 1893. október 29-én alakult meg, működési területe a Kiskirály-kő és a Csukás-hegységre terjedt ki, a Bucsecs, a Nagykirály-kő, a Keresztény-havas és a Nagy-kőhavas az SKV turistáinak a területe volt.

A brassói EKE 1895. június 8-án a Kiskirály-kőn menedékházat avatott. A Csukás-hegységben, a Teszla-réten, pedig

1900 nyarán a határőrök egykori faházát alakították át menedékházzá.

1902 októberében leégett a nagy-kőhavasi menedékház, 1903 végén pedig a Kiskirály-kőn lévő menedékház. E két tragédia hatására döntött úgy az EKE és SKV elnöksége, hogy területet cserélnek: a Nagy-kőhavas lett az EKE területe, a Kiskirály-kő a SKV-jé.

1906-ban Gombos F. Albin EKE elnök indítványozta egy új menedékház felépítését a Nagy-kőhavason. 1907-ban Halász Gyula lett az új elnök.

A Nagy-kőhavason 1910. július 3-án avatták fel a II. Rákóczi Ferenc fejedelem nevét viselő menedékházat, amelyet egy ágyúgolyó tett tönkre 1916-ban.

Trianon után az új államhatalom nem ismerte el az EKE jogi személyiségét, ezért az új államrendszerben 1927. augusztus 31-én Brassói Turista Egyesület (BTE) név alatt jegyeztették be. Azért nem jegyezheték be EKE név alatt, mert románra fordítva a neve megegyezett a már bejegyzett SKV nevével.

Így történt, hogy ma több brassói turista egyesület is jogelődjének tartja az egykori EKE-t.

Az országos EKE 1991. májusi újjáélesztése után rövidesen megalakult az EKE Brassó megyei Osztálya, s igen látványos tevékenységet kezdett folytatni: magashegyi túrák, vándortábor szervezése, honismereti túrák, turistautak feljavítása, tájfutó versenyeken való részvétel, kiadványok megjelentetése, munkatúrák.

1997-ben harminc négyfalusi fiatal úgy döntött, hogy kiválnak a brassói EKE-ből és megalakítják az EKE négyfalusi osztályát. 2000-ben megkezdtek a nagy-kőhavas menedékház építését, amihez az EKE Brassó is jelentős segítséget nyújtott.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület – Brassó-t 2006. június 13-án, Szász Ágnes elnökle alatt jegyezték be a brassói bíróságon, s most immár jogi személyiségként folytatta tovább értéktelő tevékenységét.

A Barcaság turisztikai életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy 120 éves fennállásával hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához, kérem az EKE-Brassót, fogadja szeretettel a Zajzoni Rab István-díjat!

*

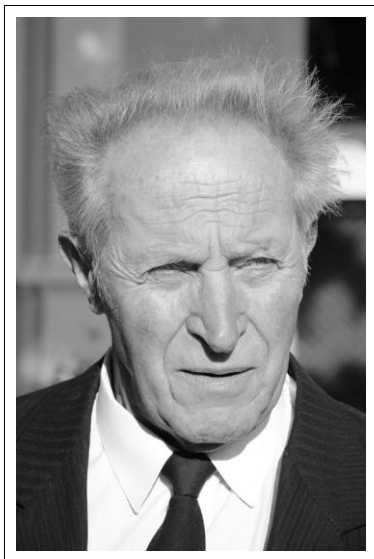
Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2013. szeptember 29.

Oklevél szövege: A Barcaság turisztikai életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy 120 éves fennállásával hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: A díjat átvette: Szász Ágnes elnök.

Kiss Budai Mihály

Kiss Budai Mihály 1930. augusztus 30-án született Türkösben, a Kossuth Lajos utcai ősi családi házban, Kiss Budai István (Türkös, 1904. április 4.–Türkös, 1986. augusztus 30.) és Papp Anna (Csernátfalu, 1908. december 2.–Türkös, 2006. december 25.) első gyerkekeként. Őt követték ikertestvérei Kiss Budai Gábor (1936. február 3.–2008. szeptember 20.) és Kiss Budai Aranka (1936. február 3.) valamint húga Kiss Budai Anna (1944. október 2.). Apai nagyszülők: Kiss Budai András (1864–1948) és Tóth Kata (1870–1951. április 23.) és ezek gyerekei: Anna, János, András, Árpád, István, Sándor, Béla és Ida, anyai nagyszülők: Papp István (1876–1954. augusztus 16.) és Gyurka Anna (1879–1960. február 28.) és ezek gyerekei: Samu (1900–1974) és Anna. A Papp család Bukarest egyik híres építész vezetője volt. Kiss Budai István Anna nővérét feleségül vette Türkös legrégebbi temetkezési vállalatával rendelkező Pünkösti Mihály, akinek még megvolt az 1800-as évben gyártott négylovas gyászhintója. Mivel gyerekük nem született, így örökre vették 1938-ban a két éves Kiss Budai Istvánt, és így a családi név Kiss Pünköstitre bővült. A sors különleges egybeesése az volt, hogy Tóth Kata temetési napján, amikor a gyászmenet a ház előtt haladt el,

akkor halt meg lánya Kiss Budai Anna (1888. augusztus 27.–1951. április 25.).

Kiss Budai Mihály 1936–1940 között elemi iskolás Csernátfaluban, Hersényi tanító és Kanabé Gyárfás igazgató keze alatt. Az 5–8. osztályt a brassói Romai Katolikus Gimnáziumban végezte, ahol bentlakó volt. A gimnázium legjobb tanulói a hétfalusi diákok voltak, Soós Lukács például szín tízes tanuló volt. Kimagasló teljesítményű diák volt Páll Ica, Bálint István és öccse Károly. 1945–1949 között a brassói Fémipari Műszaki Líceum diákja. Ennek az intézetnek első igazgatója Tordai Lajos volt, aligazgatója pedig Krizbai György. Itt érettségizett 23 végzős osztálytársával, saját anyanyelvén, a saját tanáraival. Mivel apját 30 hektár kaszálóért kuláknak nyilvánították, ezért nem tudott rögtön egyetemre menni. A brassói tehergépkocsi gyár tervezési osztályára kerül, ahol folyamatosan dolgozott az 1990-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig. 41 évet egy tervező asztal mellett töltött, amit 1990-ben megvásárolt és családi ereklyeként őrzi ma is. Ez a gyár először szerszámgépeket gyártott, de ezt átvitték Nagyváradra és így született meg az ottani Infrățirea gyár. A brassói Vörös Zászló gyár 1954-ben hozzáfogott a tehergépkocsi gyártáshoz. Ő is ide került a célgép gyártás osztályra, ami egy 60 személyes csoport volt. Eleinte a jó szocialista mentalitás szerint Ford, Zil, Layland gépeket másoltak le, de a Layland beperelte, és így elkezdődött egy hazai modell gyártása, a részben Mann, Rába stb. modellek alapján. Csoportjuk sok újítást és találmányt nyújtott be, melyek közül majdnem mindent szabadalmaztak. 1980-ban a célgép gyártási részleget átköltöztették Bukarestbe, ahol megalakulhatott az FMOAB szerszámgépgyár. Ő maradt, nem költözött a fővárosba. Lassan az Olteit és Dacia blokkmotorjának a megmunkálását is átvállalták.

Kiss Budai Mihály már gyerekkora óta szerette az atlétikát. A csűrben az általa felszerelt gyűrűkön edzett a türkösi Antal László jövődóbeli evangélikus pappal. 1950–1955 között a Vörös Zászló tehergépkocsi gyár hivatalosan bejegyzett atlétája volt. 1963-ban megalakult a súlyemelő tagozat is, aminek szintén hivatásos versenyzője lett. Az egyik versennyel az első díjat aznap nyerte, amikor meghalt Gheorghe Gheorghiu Dej párt-

vezér. 37 évesen abbahagyja a súlyemelést. 1967-ben visszaköltözik a családjával a türkösi Kossuth Lajos utca 3 szám alatti házba, ahol saját maga számára egy különleges tornatermet kezdett építeni, és izomfejlesztő gépek sorozatát alkotta meg.

1967. október 1-én elsőként Romániában bejegyzí a magán sporttermét, mint adófizető kisiparos. Ezt abban az időben kísérletként kezelték, és országosan figyelte minden sportoló, edző, sajtó, média. Végül kidolgozza a máig megállás nélkül működő univerzális izomfejlesztő gépét, ami meghozza számára a világsikert is. 1975-ben megkapja a *Certificat de inventator* oklevelet, és a *Lauri*- díjat, amit az akkori brassói párttitkár Virgil Trofin adott át a Drámai színházban szervezett ünnepségen. 1973–1975 között a Dinamó edzőjeként elvégzi a bukaresti ICM sportegyetem keretén belül a súlyemelő és testépítő edzői szakot. *Lazăr Baraga: Săli și aparate pentru educarea calităților fizice*, 1983-ban megjelent könyve is zömében a Kiss Budai Mihály találmányával foglalkozik. Sajnos egy néhányan megpróbálták itthon is, és külföldön is plagizálni Kiss Budai Mihály találmányait, de végül nem sikerült nekik az összetett gépek működtetése. 1996-ban Kanadában megkapja az IFBB Sport Világszövetség díját. 1990-ben megalakult a romániai országos Kulturista-Fitnessz Szövetség, aminek Kiss Budai Mihály lett az alelnöke 2000-ig. 1998-tól országos bírói elnök, és 2006-tól tiszteletbeli elnök.

1967 és 2013 között több mint 10.000 bejegyzett tanítványa volt. Találmányait gyógytornaként is alkalmazták, így sok beteg gyereken is segített. 1970-ben a brassói Székely László angol-orosz diplomata rengeteget írt Kiss Budai Mihály találmányairól, és általa létrehozta a bukaresti Spiru Haret középiskolában a konditermet. Kiss Budai Mihály rengeteg külföldi tanulmányútra járhatott. Abban az időben a kulturizmusban Csehszlovákia állott a legjobban. Pozsony, Kassa, Rozsnyó magyar kulturistái világszintűek voltak.

A rengeteg tanítványa közül a magyarországi László Csaba az amatőr kategóriában világbajnok lett.

Kiss Budai Mihály 1957. június 22-én feleségül vette Bálint Éva (1934. november 21.) brassói könyvelőt, és 1958. június 17-én megszületett Jutka lányuk. Felesége révén rokonságba

kerül Bodola református lelkészével id. Soós Józseffel, akinek fia Soós József Medgyes református lelkésze, és aki dr. Szikszay Jenő temetésén a tiltás ellenére is, egyedül csak ő merte vállalni a búcsúbeszédet. A sors transzcendens játéka itt is megnyilvánult. Ifj. Soós József a kolozsvári Protestáns Teológia hallgatója légátusként Medgyesre került. A három generációs lelkészcsalád így találkozhatott Medgyesen. Aznap látogatta meg Kiss Budai Mihályt Türkösen egykori tanítványa Horváth Barnabás, aki id. Soós József lelkésznek egy üveg pezsgőt hozott. Amikor a pezsgőt át akarta adni edző barátjának, az üveg kicsúszott kezéből és darabokra törött, és pont abban a pillanatban, azaz 1990. december 26-án halt meg id. Soós József.

Kiss Budai Mihály a földi paradicsomnak tartja a Garcsin- völgyét. Egykoron Püünkösti Mihály és a bácsfalusi Tóthpál család együtt megvásárolták a Garcsin- völgyén, a Költő végén lévő határőr laktanyát. Az itt lévő sok épület közül a házat le kellett bontani. De ezt úgy csinálták, hogy a laktanya lebontott házát egy az egyben a lebontott anyagból újraépítette a saját udvarán a bácsfalusi Tóthpál család. A Püünkösti vonalon ezt a laktanyát örökölte Kiss Budai Mihály, amit egykoron kollektivizáltak, de 1990-ben visszakapta. Azóta pontra tette, és felújította az egykori laktanya világát, példát mutatva arra, hogy csángó örökségünket nem szabad fillérekért elherdálni.

Kiss Budai Mihály életműve fiataljainknak követendő példa. A testépítő gépek országos úttörőjeként kívívta a nemzetközi elismerést, így a hétfalusi csángóság nagykövete lehetett a sport birodalmában. A barcasági magyarság őszinte értékeléseként fogadja szeretettel a Zajzoni Rab István díjat. Isten éltesse!

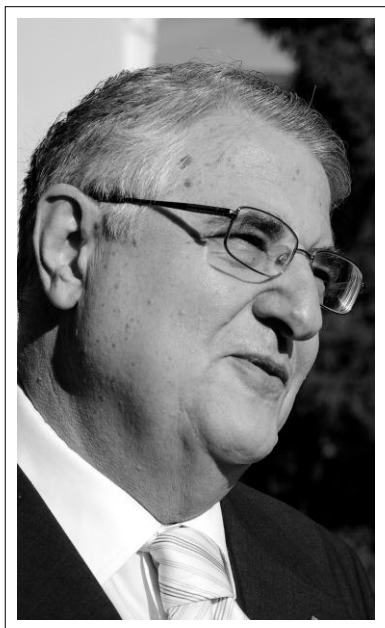
*

Méltatta: dr. Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2013. szeptember 29.

Oklevél szövege: A Barcaság sportéletében kifejtett kiemagasló tevékenységéért, hogy munkássága révén hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Dr. Balázs Ádám

Balázs Ádám 1952. március 8-án született Budapesten. Édesanyja Majláth Mária (Sárvár, 1916. december 27.–Budapest, 2004. augusztus 27.) színművésznő, édesapja Balázs Samu (Bánffyhunyad, 1906. május 18.–Budapest, 1981. szeptember. 25.), a budapesti Nemzeti Színház erdélyi születésű Kossuth-díjas, érdemes művésze volt, tucatnyi magyar film főszereplője, például: Liliomfi, Macskajáték. Apja ükapja Kászonfeltízi Balázs Sándor, a XIX. század második felének ismert prózaírója. Felesége Kodrik Judit (Zalaegerszeg, 1952. március 29.) német-angol

szakos középiskolai tanár. Három fia van: Áron Attila (1978. augusztus 29.) kulturális diplomata Brüsszelben, Gáspár (1984. július 13.) menedzser, üzletkötő, Ádám Samu (1993. július 29.) egyetemi hallgató.

A budapesti Kölcsey Gimnáziumban érettségizett 1970-ben. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán francia-magyar szakos középiskolai tanár oklevelet kap 1975-ben, majd a budapesti Színház- és Filmművészeti Főiskolán 1980-ban színházi rendezői oklevelet.

1987-ben régi magyar irodalomból doktorál, doktori értekezése címe: *„Apor Péter és az erdélyi memoárirodalom”*. Hosszabb ösztöndíjas továbbképzésen vesz részt az Aix-en-Provence-i Egyetemen 1975-ben és a párizsi Újságíró Főiskolán 1990-ben. Tagja volt a 80-as években a versmondó Forrás Körnek, a budapesti Erdélyi Szövetségnek és a MÚOSZ-nak.

1975 és 1976 között a *Kortárs* című irodalmi folyóirat szerkesztője. Nyíregyházán a Móricz Zsigmond Színház színházi rendezője 1980-1983 között, majd 1983-tól 1991-ig a Magyar Hírek kulturális rovatvezetője. 1991-től máig a Magyar Külügyminisztérium diplomatája. Ezen belül a Politikai Elemző-Tervező Főosztályon, majd francia referensként, illetve a Sajtó- és Kulturális Főosztályon tevékenykedik. 1994-1999 között a Bukaresti Magyar Nagykövetség sajtó- és kulturális attaséja, 2002-2006 között a Párizsi Magyar Nagykövetség sajtóattaséja, 2009-től máig ismét Bukarestben, jelenleg úgynevezett „rendkívüli követi” rangban „első beosztott” diplomataként, azaz a nagykövet helyetteseként fejt ki tevékenységét.

1979 és 1983 között tucatnyi színdarabot rendezett, köztük magyarországi ősbemutatókat is. Például: Albert Camus: *A félreértés* című művét a Miskolci Nemzeti Színházban, Czákó Gábor: *Karcsi* című művét a Kecskeméti Katona József Színházban, Tamási Áron: *Búbos vitéz* című alkotását a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színházban, amit a Magyar Televízió is közvetített. *Pisztrángok kara* címmel szerkesztette és megrendezte a „Romániai magyar írók estjét” a budapesti Egyetemi Színpadon, 1973-ban, Czine Mihály bevezetőjével. A műsorral 20 évig járták a Kárpát-medencei falvakat, művelődési házakat. 1987-ben Áprily-estet is rendezett.

Több száz újságcikket, kritikát, irodalomtörténeti és aktuálpolitikai elemzést közölt magyarországi, erdélyi és franciaországi napi- és hetilapokban, folyóiratokban, elsősorban a régi és a kortárs magyar irodalomról, a kisebbségpolitikáról, a francia-magyar kapcsolatokról.

Tamási Áron: *Ősvigasztalás*. Drámák. Sajtó alá rendezés részben kéziratokból, előszó és jegyzetek. Szépirodalmi Kiadó - Budapest, 1977. Orbán Balázs: *Sztambultól Szejkéig*. Válogatott és részben eddig kiadatlan írások. Sajtó alá rendezés, előszó, jegyzetek, bibliográfia. Csokonai Kiadó - Debrecen, 1990. Második kiadás: Kriterion Könyvkiadó - Bukarest, 1995. Harmadik, bővített kiadás: Kriterion - Kolozsvár, 2009. Balázs Ádám – Zika Klára: *Virrasztó fenyevesek. Riportok Erdélyről*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994. Ruffy Péter előszavával. (Benne: levelezése Kós Károllyal, interjúi Sütő Andrással), Ba-

lázs Ádám: *„Minden szegleti felől ez világnak”. Írások nyugati magyarokról, emigránsokról.* Kriterion Kiadó, Kolozsvár-Bukarest, 1998. Pomogáts Béla bevezetőjével.

1972-ben járt először Brassóban, Sipos Attila zajzoni születésű, akkori egyetemi hallgató barátjánál. 1994-1999 között, majd 2009-től napjainkig az erdélyi kulturális események rendszeres támogatója és résztvevője, de ezen belül kiemelkedően a barcasági rendezvényeké. A Szent Mihály napi ünnepségek, a március 15-ikék, a brassói magyar napok, az ő jelenlétével, hozzászólásával váltak értékesebbé. Jelen volt és képviselte az anyaországot a Zajzoni Rab István díjkiosztó ünnepségeken, és vállalta a barcasági egyházi versmondó versenyek elnökségét. Jelképesen, a hétfalusi csángóság kulturális nagykövete.

Tisztelt Dr. Balázs Ádám! Újságíróként, irodalomtörténészként, színházi rendezőként és diplomataként kifejtett életművének elismeréseként, kérem, fogadja el a hétfalusi csángóság részéről a Zajzoni Rab István díjat! Isten éltesse!

*

Méltatta: dr. Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2013. szeptember 29.

Oklevél szövege: A Barcaság életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy diplomáciai munkásságával hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek népszerűsítéséhez.

2014

Bálint Ferenc

Hosszú beszélgetések a kocsiban Vásárhelyig és vissza, borozás Kolozsváron az informatika versenyek után, az első infó óra az Áprily Lajos Líceumban, folyamatábrák rajzolása egy halványan kék kockás füzetbe, az első személyi számítógéppel való kísérletezgetések, tévé interjúk, és megannyi más – sok minden jut hirtelen eszembe, ha Bálint Ferencre gondolok.

Tehát nem lesz meglepő, ha méltatásom, bár adatokra támaszkodik, inkább szubjektív lesz.

1951. április 23-án született Csíkszeredában, s a ma Márton Áron erdélyi püspök nevét viselő középiskolában végezte tanulmányait. 1976-ban fejezte be az akkor még Traian Vuia nevét viselő temesvári egyetem számítógép mérnöki szakát, s ott, Temesváron ismerkedett meg a színjátszással, s szerette meg egy életre.

Egyetem utáni évei Négyfaluhoz kötöttek, hisz ő indította be az Electroprecizia üzem számítógép központját, s négy évig működtette is, mielőtt 1980-ban átkerült a brassói Tehergép-kocsi gyárba, ahol Felix számítógépeken leste, vajon mikor gyullad ki a memória zöld lámpácskája.

1980. február 16-án kötött házasságot Száva Enikővel,
1981. április 5-én született művészettörténész lányuk, Ágnes,
1982. november 24-én pedig programozó fiúk, Ákos.

Mindig is tanítani szeretett volna, de erre lehetősége csak 1990-től lett, amikor is az újra beindult brassói magyar középiskola, az Áprily Lajos Líceum informatikatanára lett. És ekkor találkoztunk először. Emlékszem az infóórákra, a piros műanyagborítós kockás informatika füzetemre, amely még ma is megvan, az együtt tanult algoritmusokra, s arra, hogy ezek az órák indítottak el informatikusai, majd egyetemi oktatói pályámon. Ma is ugyanott tanít, sok versenyre jártunk együtt azóta is, s sokan léptek az informatika egyetem lépcsőjére kezemunkája nyomán.

1990. március 15-én indult, és jövőre lesz 25 éves a Brassai Magyar Adás. Színjátészó múltja miatt kérték fel Bálint Ferencet a tévé beindítására, s a németek felszerelése segítségével a Brassóban élő kisebbségeknek végre saját műsoruk lehetett először az STVBV, majd az RTT csatornáján, s a bejárt út még hosszabb a Mix TV, és a TVS-en keresztül. A mai napig összesen 1490 adás. Nem semmi!

Nem semmi célkitűzései miatt: Brassó környéke egyházi és világi eseményeinek bemutatása a magyarság periszkópján keresztül. Helytállásra buzdítani. Megismerésre bírni a múltat s a jelent. Hétfalu és a Barcaság magyar népszokásai, magyar értékei – hogy ne kallódjon el semmi!

Nem semmi, mert egy egészen egyedi működésű tévé: a középiskolás diákokra épül, keveredik a színjátszó körrel, itt, ezekben a tégelyekben formálódnak a szakemberek, majd fejlődnek tovább és emelkednek magasabb, profi szférákba: Lőrincz Lóránt, Elekes Róbert, Nagy László, Kovács Attila, Gödri Oláh Ildikó, s még sorolhatnám azon neves tévé-személyiségek listáját, akik Bálint Ferenc keze alatt formálódtak.

S a tévé nemcsak a dokumentumokról szól. Művészfilmek, rövid filmek. A Methamorphozis, A hallgatóság, az ÉNek című filmjeit hazai és nemzetközi fesztiválon díjazták. Különösen a Methamorphozist, amely Mikó András gondolatára épült, s nagy sikereket ért el.

Igen, színjátszás. A harmadik tevékenységgör, amelyben nagyot alkotott Bálint Ferenc. A temesvári szerelem nem múlt el, Brassóba kerülve az egyetemistákkal alapította meg a Karima színjátszó csoportot, majd a Redutba került, ahol a Harag György csoport alapjait tette le. 1991-ben pedig az Áprilyben hozta létre a Grimaszt.

A Grimasszal minden évadban szép sikereket ért el. Műsorukon szerepelt: Karinthy Frigyes *Az emberke tragédiája*, Garcia Lorca *Vérnász*, Madách Imre *Az ember tragédiája* (a Londoni szín és a Falanszter), Mrozek *A nyílt tenger*, Samuel Becket *Katasztrófa*, Golding *A legyek ura* (Egy meg egy meg...), Örkény István *Egypercsei* (Magunk megvalósításának néhány változata), *Kőműves Kelemenné és Mesterül Manole*, s számos verses-zenés előadás. Az Országos Diákszínjátszó Fesztiválon (ODIF) minden évben dobogós helyen végeztek, többször első díjjal. Számos nemzetközi fesztiválon is sikerrel szerepeltek: Lengyelország, Magyarország, Bukarest.

Eddig több mint 10 tanítványa végezte el igen nagy sikerrel a színi egyetemet. A sikernek ára is van: heti két alkalommal próbálnak több mint három órát.

Időnként a Fintor is működik, a kisiskolások számára. Itt Grimm legszebb meséit viszik színre.

Bálint Ferenc áldásos tevékenységére sokan felfigyeltek és sokan értékelték:

Színjátészó tevékenységéért 1992-ben elsőként kapott az országban Szentgyörgyi István-díjat az EMKE-től.

Tanári tevékenysége elismerésül, a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség fennállásának 10. évfordulóján Ezüst Gyopár-díjjal tüntették ki 2001-ben.

Tévés munkája elismerése jelül 2003-ban MIX Media-díjjal tüntettek ki.

2005-ben elsőként vehette át a Brassai-díjat a Széchenyi-bálon.

2008-ban az RMDSZ Ezüst-fenyő díját nyerte el.

2009-ben Weszely Károly-díjjal tüntették ki.

2011-ben pedig Brassó város díszpolgárává választották.

Igen, örülök, hogy ebből a munkásságából én is kaphattam egy szeletet, igaz, csak informatikusként, mert a többivel valahogy elkerült a sors. Bár szívesen dolgoztam volna keze alatt a tévénél, vagy szerepeltem volna valamelyik darabjában, már nem lehettem itthon, akkor már Kolozsváron koptattam az egyetem padját, hogy végigmehessek azon az úton, amelyen az első informatika órái elindítottak.

A Barcaság művelődési, művészeti életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, önkéntes önzetlen munkájáért, kérem Bálint Ferencet, fogadja szeretettel a Zajzoni Rab István-díjat! Isten áldása kísérje munkásságát továbbra is!

*

Méltatta: dr. Kovács Lehel István

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2014. szeptember 28.

Oklevél szövege: A Barcaság művelődési és művészeti életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy tévés, színjátészó és tanári munkásságával, a Brassai Magyar Adás szerkesztésével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához, népszerűsítéséhez.

Ambrus Attila

Ambrus Attila 1965. március 16-án született Brassóban. Családi felmenői a következők: apja Ambrus Béla (Kézdiálbis, 1937. április 29.) géplakatos, apai nagyapja Ambrus Miklós (Kézdiálbis, 1915. május 25.–1945. fogolytábor) és apai nagyanyja Bod Mária (1917. december 2.–Albis, 1971. április 7.), anyja: Ambarus Zsuzsanna (Tamásfalva, 1935. szeptember 15.–Tamásfalva, 2013. július 2.), anyai nagyapja Ambarus István (1911. április 1.–Tamásfalva, 1983. december 10.), és anyai nagyanyja Haralyi Borbála (1913. április 3.–Tamásfalva, 2003. augusztus 15.).

Iskoláit Székelytamásfalván (1975), Brassóban (8-as számú általános iskola 1979, Unirea Líceum 1981), Kézdivásárhegyen (Mezőgazdasági Szakközépiskola 1983), és Zsámbékon (Pedagógiai Főiskola 1994) végezte. Néprajzoktatói diplomát 1993-ban Zsámbékon szerzett. Szintén 1993-ban végezte el a Magyar Újságírók Országos szövetségének Bálint György Újságíró Akadémiáját (Budapest–Nagyvárad). 2003-ban részt vett az Amerikai Külügyminisztérium IVP programjában, szakmai továbbképzőn vett részt a New York-i Washington Egyetemen, illetve a floridai Poynter Institute-ban. Volt helyettesítő

tanár, a Kézdivásárhelyi Gyógynövénygyűjtő Vállalat technikus, munkás a brassói golyóscsapágy-gyárban. 1992. április 25-én feleségül veszi Ugron Imolát (Brassó, 1968. július 22.), a brassói Áprily Lajos Főgimnázium biológia tanárát, házasságot három gyerekkel áldja meg a teremtő: Melinda (Brassó, 1993. december 29.), Mátyás (Brassó, 1996. május 22.) és Mózes (Brassó, 1998. augusztus 7.).

1990 óta a Brassói Lapok újságírója. 1993-tól a lapot kiadó kft. igazgatója, 1994-től főszerkesztő-helyettese, 1999-től igazgató-főszerkesztője. 1990-től a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének igazgatótanácsi tagja. 1997 és 1999, illetve 2001 és 2004 között a MÚRE alelnöke, 2004 és 2010 között a MÚRE elnöke, jelenleg a MÚRE külkapcsolatokért felelős alelnöke. A Külhoni Magyar Újságíró Egyesületek Konvenciójának alapító társelnöke 2005 óta, valamint a Brassói Lapok Alapítvány elnöke. A brassói Reménység Háza református egyházközség főgondnoka, a Brassói Református Egyházmegye főgondnoka, és az Erdélyi Református Egyházkerület igazgató tanácsosa.

Több mint 2000 írását közölte a Brassói Lapok, a Korunk, a vajdasági Magyar Szó, a Hét Nap, és a maszol.ro. A bukaresti rádió magyar adásának és a Marosvásárhelyi Rádiónak, valamint az Erdély TV-nek a belpolitikai elemzője. Korábban a kolozsvári rádió tudósítója. Kötetei: Gótvárosi levelek (2010), A látó (2010), Barangolások a kultúrparton (Ambrus Melindával, 2011), Folyópartok–Újnomádok (Szabó Csabával, 2012). Más szerzőkkel közös kötetei: Transylvania Today: Diversity at Risk; Kóborlás és helytállás (riportok Kóhalom vidékéről); Erdővidéki emberek; Bekecs alján, nyárád tere, Szigetlét - a Vajdasági Bánság mindennapjai (2014). A Biblioteca Barcensis könyvsorozat szerkesztője, kiadója. Pro Cultura Hungarica (2010) és Ezüstfenyő-díjas (2010), valamint 2011-ben megkapja a Szárhegyi Kulturális Központ Kultúráért díját.

Brassói Lapok

A Brassói Lap első száma 1849. április 16-án jelent meg Bem József „rendelésére”, és a világ legrégebbi, ma is megjele-

nő magyar lapjának tekinthető, bár ma már Brassói Lapoknak hívják.

A Wehrheimban született, s Brassóba került Johann Gött betűível, az ő nyomdájában lát napvilágot 1849. április 16-án, hétfőn a Brassói Lap, amelyből mindössze 10 hét alatt, 19 szám jelenik meg, 1849. június 18-ig. Érdekes, s nem gyakran hangoztatott tény, hogy bár Bem parancsára jön létre, a román, német és magyar lap, mégis a magyar a harmadik. Az első a Cezar Bolliac szerkesztette Espatriatul (Hazátlan) március 25-én jelenik meg. (Mindössze 16 szám, júniusig). Másodikként a Max Leopold Moltke szerkesztette Kronstädter Zeitung jelent meg március 26-án és megjelenése akadálytalan volt 1944. augusztus 24-ig. Csupán harmadikként, három héttel később a magyar nyelvű, heti két alkalommal megjelenő magyar nyelvű újság.

A Brassói Lap első főszerkesztője Veszely Károly káplán maradandót alkotott Brassóban. Az új lap szerkesztését a katolikus pap, Veszely vállalta el. Úgy, hogy a forradalom bukása után az akkor fiatal papot még halálra is ítélték. A börtöntől nem, de a kivégzéstől két év raboskodás után Haynald Lajos, Erdély máig egyik legjelentősebb püspöke közbenjárására szabadult meg. Haynald a gyulafehérvári katolikus gimnázium igazgatójává nevezte ki, amíg Szebenből az osztrák katonai közigazgatás rá nem üzent, hogy a hatóság bezáratja a gimnáziumot, ha továbbra is Veszely Károly lesz az igazgató. Így került Veszely Barótra, onnan Marosvásárhelyre és Kolozsvárra. A Brassói Lapok, mint politikai napilap 1895. január 1-jén indult két kisebb lap, a Brassó és a Brassói Magyar Újság fúziójából. Első szerkesztője Hargittai Béla, kiadója Grünfeld Vilmos nyomdatulajdonos, aki a lap társtulajdonosa maradt egészen megszűnéséig, 1940-ig. A helyi jellegű lap jelentősége az első világháború után növekedett meg. Főszerkesztője 1919. január 2-től 1937 végéig Szele Béla, 1938. január 1-jétől 1940. augusztus 30-ig Kacsó Sándor, felelős szerkesztő Kocsis Béla, majd Kakassy Endre. A lap előbb konzervatív jellegű volt s fenntartás nélkül támogatta az Országos Magyar Pártot. Politikai, közgazdasági, jogi, tudományos és sportcikkek, bő riportok mellett jelentős irodalmi és művészeti anyagot is közölt, főleg a vásár-

napi számok mellékleteiben. Tárcaújság (1922), majd Vasárnapi Lapok címen (1932-33) külön irodalmi mellékletet adott ki. A lap névvel nem jelzett, de valóságos szerkesztője egy ideig Móricz Miklós, Móricz Zsigmond öccse; belső munkatárs Halász Gyula (vezércikk), Horvát Henrik (művészet), Teleky Dezső (gyermekrovat), Seidner Imre (külpolitika), Joó Győző (közgazdaság) és Ritter Sámuel (sport). A lapba eleinte helyi közéleti személyiségek (köztük Krbekné Liber Etelka pedagógus a nőnevelésről) publikáltak, de mellettük már ebben az időszakban is rendszeresen közölték Bartalis János, Benedek Elek, Szántó György, Szombati-Szabó István, Magyarországról Móricz Zsigmond, Juhász Gyula, Tersánszky Józsi Jenő és mások írásait; folytatásos regényeket publikáltak, a Koronás regények és Milliók könyve sorozatban irodalmi műveket adtak ki. A lap életében 1924-ben alapvető változás következett be: a vállalat ügyvezető igazgatója, majd 1928-tól tulajdonosa, Kahána Bernát a lapot országos jellegű és jelentőségű, korszerű polgári demokratikus sajtószervvé fejlesztette. Bár a főszerkesztő névleg továbbra is a konzervatív Szele Béla maradt, a lap ténylegesen előbb a munkásmozgalomhoz közel álló Füzi Bertalan, majd a demokrata gondolkodású Kacsó Sándor irányítása alá került. A szerkesztőség belső tagjai közt van ekkor Benamy Sándor, Finta Zoltán, Kőrösi-Krizsán Sándor, Mikes Imre, Nagy Karola, Pogány Marcell, a világgazdasági tájékoztatást adó Halász Sándor, később Gárdos Sándor, Karács Andor, Korda István, Kőműves Géza. Széles vidéki szerkesztőhálózat alakult ki, segítségével minden érdekelt város és megye híryanaga, problémaköre rendszeresen tükröződhetett a lapban; Bukarestben Farkas Aladár, Kolozsvárt Ruffy Péter, Aradon Molnár Tibor, Temesvárt Méliusz József volt a helyi szerkesztő. Előtérbe került a legnagyobb példányszámot felvevő Székelyföld: Marosvásárhelyről Benczel Béla és Kovács György, Székelyudvarhelyről Tomcsa Sándor, Sepsiszentgyörgyről Tamás Gáspár és Jakab Antal, Csíkszeredáról Ferencz Gyárfás tudósított. Rövid ideig a szerkesztőségben dolgozott Salamon Ernő és Simon Magda, irodalmi tájékoztatóival tűnt fel Látó Anna.

A Brassói Lapok rendkívüli szerepet töltött be az irodalmi életben. Amikor az Erdélyi Helikonban a Vallani és vállalni-

ankét 1929 októberében megindult, a Brassói Lapok szélesítette az írók erkölcsi elkötelezettségéről folyó vitát országos méretűvé. Kacsó Sándor Gyávák voltak-e az erdélyi magyar írók? című írása s nyomában számos hozzászólás itt jelent meg. Az 1930-as évektől kezdve a lap rendszeresen közölte a radikális polgári, népi és baloldali írók elbeszéléseit, verseit, regényeit. A Gábor István szerkesztette irodalmi mellékletben Bárd Oszkár, Berde Mária, Károly Sándor, Kovács György, Molter Károly, Tabéry Géza, Tamási Áron, Tomcsa Sándor, Szemlér Ferenc, Szentimrei Jenő mellett a munkásmozgalmat képviselő Brassai Viktor, Korvin Sándor, Méliusz József, Nagy István, Salamon Ernő elbeszélései, esszéi, versei jelentek meg, állandóan szerepelt a kortárs magyarországi haladó irodalom, helyet kapott Balogh Edgár publicisztikája, a lap közölte Jordáky Lajos, Józsa Béla, Szabó Árpád írásait. A vezető publicista Kacsó Sándor, akinek hétről hétre jelentek meg közvéleményt formáló vezércikkei a nemzetiségi politika és kultúra témáiról, így harcos írásai a bankok székelőföldi uzsorapolitikája ellen vagy az antifasizmus nemzetközi kérdéseiről; emlékeztetessé váltak bátor kiállásai a fenyegetett köztársasági Spanyolország mellett. Ugyanitt jelenik meg az 1930-as években Tamási Áron Tiszta beszéd című publicisztikai sorozata, tanúsítva az író felelősségét és közéleti elkötelezettségét. Jóllehet a lap az országos politikában továbbra is támogatta az Országos Magyar Pártot, mégis bírálta annak az arisztokrácia és nagypolgárság érdekeit képviselő vonalát, s állandó vitában a párt-hivatalos Keleti Újsággal, azokat a törekvéseket segítette, amelyek a magyar nemzetiség demokratikus szervezését és a haladó román erőekkel való összefogást sürgették. A román szellemi és közélet rendszeres ismertetője ebben az időben Kakassy Endre volt. A lap indította el Tamási Áron cikksorozatával (1936. április 5-12.) a „cselekvő ifjúság” vitáját, felkarolta a Vásárhelyi Találkozó gondolatát, helyet adott minden véleménynek s visszaverte az értelmiség népfronti összefogása ellen indított támadásokat. Ajándék regénytár címmel népszerű társadalmi regénysorozatot jelentetett meg, támogatta az Általános Gazdasági és Ipari Szövetkezet (ÁGISZ) népművelő mozgalmát és Erdélyi magyar évkönyv (1937) című kiadványában felmerte a hazai magyar

közélet csaknem minden kérdését. 1925 és 1938 között évente kiadta a Brassói Lapok Könyvnaptárát, illetve Kisnaptárát, borítékcímen Brassói Lapok Nagy Regélő Naptára, Brassói Lapok Gazda Naptára, Brassói Lapok Családi Naptára, Népújság Gazda Naptára változatban is.

A lap 1940 őszén a vasgárdisták fenyegetésére szűnt meg, sorsában osztozott testvérlapja, a Brassói Népújság is. A második világháború alatt szünetelt a Brassói Lapok, 1944 után Népi Egység, majd Népújság cím alatt jelent meg, rövid ideig Vörös Zászló, Új Idő (1963-1968) s végül 1969-től a mai napig Brassói Lapok.

A Román Kommunista Párt Brassó megyei bizottsága és a megyei néptanács hetilapjaként 1969. júl. 24-e óta jelenik meg a Brassói Lapok név alatt. Főszerkesztője Albert Sándor. 1982 júniusától Madaras Lázár, 1990-2000 között Gellérd Lajos a lap vezetője, aki 1991-ben megalapította az Editor BL 49 Kft-t, amely az állami kiadó 1993-ban, a munkatársak által történt magánosítása után a lap kiadójává vált. A Brassói Lapok kiadványai, mellékletei: Hétfalu, Bukaresti Magyar Élet, Székely Lapok, Encián, Visszhang, Inga.

Tisztelt Ambrus Attila! Világszintű újságírói tevékenységed, a Kárpát-medencére kiterjedő szerkesztői tevékenységed, Erdélyben, és ezen belül Brassóban vállalt szervezési tevékenységed elismeréseként fogadd a barcasági csángóság Zajzoni Rab István díját! Isten éltesse!

*

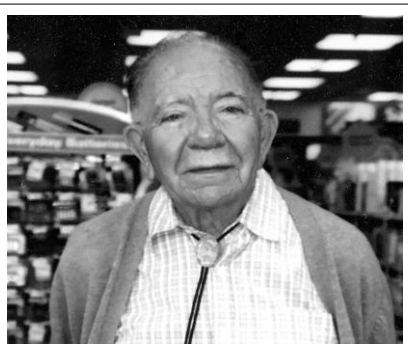
Méltatta: dr. Bencze Mihály

Díjtadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2014. szeptember 28.

Oklevél szövege: A Barcaság művelődési életében kifejtett kimagasló újságírói tevékenységéért, hogy a Brassói Lapok szerkesztésével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához, népszerűsítéséhez.

Dr. Kosztarab Mihály

Kosztarab Mihály 1927. július 7.-én született Bukarestben Kosztarab Mihály (Tatrag, 1900. augusztus 24.–Budapest, 1959. július 24.) tatragi és Albert Berta (Csehétfalva, 1908. június 28.–Budapest, 1995. október 3.) csehétfalvi szülők egyetlen gyermekeként. Apja korán árvaságra jutott, így már tizen-

két esztendősen béresnek szegődtették Prázsmárra. Megtanult németül az akkor teljesen szász lakosságú településen. Tizen-nyolc esztendősen a nagybátyja elvitte magához Bukarestbe. Úgy kezdte az életét a román fővárosban, mint a legtöbb csángó legény előbb a fiáker bakján, később vendéglőbe állt be, majd behívták kötelező katonai szolgálatra három évre a csendőrhöz. Az 1933-as bukaresti nagy sztrájk idején derült ki, hogy Grivica munkásaival javarészt magyar csendőrlegények kerültek szembe, az ő fegyvereikből dördültek el a halálos sortűzek. Őt megmentette a jó szerencse attól, hogy emberekre kelljen lőnie; ő csak a korrupció iskoláját ismerte meg a csendőrségnél, leszerelése után kitanulta a szobafestő és mázólo mesterséget, majd házmaster lett a belváros egyik négyemeletes bérházában, a Maria Rosetti utcában és úgy érezte, most már el tudja tartani a családját és 1926-ban feleségül vette Albert Berta Bukarestben szolgáló székely lányt. Anyja már tizenkét évesen megkóstolta az idegen kenyeret, mivel édesanyja, a háromgyermekes hadiözvegy elszegődttette egy segesvári szász családhoz. Három év múlva Kolozsváron folytatta cseléd-életét, egy magyar zsidó családnál, ahol megtakarított pénzén rendszeresen színházba járt; ott is konfirmált meg, az unitáriusoknál. Két év múlva Bukarestben szolgált, a Gross családnál.

Újszülött fiukat, Mihályt kénytelenek voltak kilenc hónapos korában hazavinni Csehétfalvára, a nagymamához. A bi-

zonytalan jövőre édesanyja nem is vállalt több gyermeket. Ifjú Kosztarab Mihály hatéves koráig a nagy csehétfalvi udvaron, a kertben, növények, gyümölcsfák között nőtt fel, együtt lélegzett a természettel. Ezek a falusi élmények egész életére meghatározták világlátását, érzelmeit, a természet kutatásának szenvedélyét. Hatéves korában szülei visszavették Bukarestbe, és beírták a református elemi iskolába. Az 1815-ben alakult bukaresti református elemi iskola mindig is a Bukarestbe települt, munkát kereső székely és csángó szülők gyermekeinek volt otthona. A bukaresti magyar tanítók képzettsége a korszak színvonalán állott – a matematikus Takács Pál, a nagyenyedi képző kiváló vendiákja s nem egy magyar tanító elismerten jobb volt a szakmájában román kollégáinál –, de tanfelszerelés dolgában a magyar iskolák messze elmaradtak az állami román tanintézetek mögött. Magyar középiskola még nem alakult meg Bukarestben, a román középiskola igazgatója csak akkor vette volna fel a fiát, ha áttérnek ortodox vallásra és családi nevüket Costeanura változtatják. Apja ezt a megalázást nem vállalta.

1940 augusztusában Észak-Erdély hazatért, de a Barcaság román főhatalom alatt maradt. Megbolydult a bukaresti csángók élete, minden második magyar házban csomagoltak. Augusztus legvégétől szeptember közepéig, a honvédek megérkezéséig nyitott volt az új határ Kökösnél. Kosztarabék döntöttek, Budapestig meg se álltak. Egy nyugalmazott honvéd tábornok mindenest keresett a rákoshegyi kertjébe. Apja jelentkezett, az egész családdal. A fiatal diák beiratkozott a helybeli polgári iskolába. Hamarosan első tanuló lett, most látszott meg, milyen alapos, elmélyült oktatás folyt a bukaresti magyar elemiben; olyan fundamentumot adott, amelyre lehetett építeni. Elvégezte a polgárit, apja a MÁV karbantartó műhelyében dolgozott Rákosrendezőn, és azt tervezte, hogy fiát a Magyar Államvasutak gépipari szakközépiskolájába adja. Fia azonban a nyugalmazott tábornok kertjében annyira megszerette a kertészetet, hogy a zuglói kertészeti középiskolát választotta.

1944 nyarán a történelem megint beleszólt a család életébe, apja kiöregedett már a mundaérból, fia azzal úszta meg a behívását, hogy segédmunkásnak jelentkezett a lebombázott házak helyreállításánál. Ott is aludtak a Márton utca 35. szám

alatti nagy bérházban. Zsidó fiatalemberek is jelentkeztek munkára, hogy így szabaduljanak a gettóból. Mihály diák az első pillanattól pártfogásába vette őket. Nyilasok törtek rájuk, börtönbe hurcolták. Karácsonykor az oroszok bejövetelét a család szerencsésen átvészelte. De mikor már elcsendesedtek az utcai harcok, és a diák a pesti utcákra merészkedett, a Kőbánya-alsó vasútállomás mellett igazoltató szovjet katonák elfogták, indították volna a gödöllői haláltáborba, onnan pedig Oroszországba. Mihály diákon megint megkönnyörült a szerencse: az utolsó pillanatban meglépett a hatalmas sor végéről.

Ősszel, 1945-ben újra megnyílt a kertészeti középiskola. Ennek elvégzése után ifjú Kosztarab Mihály egy zuglói virágkertészetben vállalt munkát, majd a Földművelésügyi Minisztérium növényvédelmi szolgálatánál dolgozott. Onnan kiküldték Győr megyébe, Hédervár községbe. Később, az Agrár egyetem Kertészeti Karának hallgatójaként a pajzstetvek kutatására szakosodott, majd dr. Jermy Tibor fiatal kutató asszisztenseként dolgozhatott. Ennek akkor még nem volt szakértője Magyarországon. A nagy múltú, kiváló színvonalú magyar agrártudományi oktatásban alapozta meg amerikai jövőjét a biológiában. Kosztarab Mihály még egyetemi évei előtt belekóstolt a politikába. Annak a fiatal értelmiségi nemzedéknek a tagja, amelyik a népi irodalmon nevelődött; társadalmi eszményeként azt vallotta, hogy nemzetté kell tenni a népet, gazdaságilag pedig a *Kertmagyarország* gondolatának a megvalósításában látta a parasztság felemelkedését. Somogyi Imre volt ennek az elképzelésnek a kidolgozója, aki a kertgazdaságra való áttérést hirdette, a gyümölcsfélék és zöldségek korszerű termesztését, az állattartást és baromfitenyésztést. Kosztarab Mihály útja a Nemzeti Parasztpárthoz vezetett, Veres Péter közelébe. Kerületi titkár Pest környékén, az 1947-es választásokon fel akarták léptetni a párt képviselőjelöltjeként, de fiatal korára hivatkozva elhárította az ajánlatot, később eltávolodott a politikától.

1952. október 21-én feleségül vette Pintér Matildot (Budapest, 1924. április 28. – Blacksburg, 2013. július 25.) és 1956. június 21-én megszületett egyetlen gyerekük Éva.

1956 őszén, a forradalom leverése után disszidál. Kőműves-kisegítő Ausztriában, felesége medencetörést szenved, Pes-

ten hagyott féléves kislányukat segítőkész idegenek csempészik ki Sopronon át. De ott vannak az első ötezer ötvenhatos magyar között, akiket az Egyesült Államok befogadott. Angol nyelvtanfolyam, már Amerika földjén, és örökbe fogadja a Washingtoni Rovartani Társaság elnöke: Frank Campbell rovarász, fiziológus és toxikológus. Öt hónapos ösztöndíjat kap az Akadémiától, és egy ajándék autót a Campbell házaspártól. Baltimore-ban entomológus kutató (1957–60), a Virginiai Műszaki Főiskolán és az Állami Egyetemen adjunktus (1962–67), majd professzor (1967–92). 1975-ben a Virginiai Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagja, 1987-től a virginiai egyetemi rendszertani gyűjtemény kutatója, majd 1990-től az ebből szervezett blacksburgi Virginiai Műegyetemi Természettudományi Múzeum (Virginia Tech Museum of Natural History) alapító igazgatói feladatait is ellátta. 1992-ben tanszékéről nyugdíjba vonult, azóta az egyetem professor emeritusa. A Magyar Tudományos Akadémia külső tagja (1995), így benne tisztelhetjük az első barcasági csángó akademikust. Több mint 200 dolgozatot közölt, tíz könyvet írt, némelyiknél társszerző. Tudományosan ismertetett egy új rovarcsaládot, illetve társszerzőként leírta 12 új pajzstetű nemzetségét, továbbá 57 új fajt. Rovarász kollégái – munkája elismeréseképpen – róla neveztek el egy új rovarnemzetséget és 13 fajt, így például a *Chionaspis kosztarabi*, *Kermes kosztarabi*, *Pseudococcus kosztarabi*, *Puto kosztarabi*, valamint az *Acroneuria kosztarabi* nevű álkérészfaj és a rojtosszárnyúak közé tartozó *Torvothrips kosztarabi*. Amerikai műhelyein, Washingtonon, Baltimore-on, Blacksburgon, Columbuson kívül munkája nyomát otthagyta előadásokban, kutatásokban Srí Lankán, Indiában, a Földközi-tenger országai-ban, Ausztráliában, Pápua Új-Guineában.

1975-ben világhírű tudósként visszatérhetett Magyarországra. Az Amerikai Tudományos Akadémia küldte három hónapra cserekutatóként Budapestre. Dr. Kozár Ferenc kollégájával közösen megírták a *Magyarország pajzstetvei* című monográfiát. Ezt három év múlva a Magyar Természettudományi Múzeum *Magyarország faunája* című sorozatában adta ki. Tíz év múltán angolul is megjelent a munka, a Magyar Akadémiai Kiadó és a holland Junk Kiadó gondozásában. Budapesti ku-

tatásai során merült fel benne a gondolat, hogy egy hasznos bogárfajtát, a pajzstetűzsuzsokat Magyarországról áttelepíti Amerikába, mert ezek a bogarak kizárólag pajzstetvekkel táplálkoznak, és így irtják a veszedelmes kártevőt. Mind a két ország engedélyezte a kísérletet, és Kosztarab Mihály 1977-ben pajzstetűzsuzsokat telepített át Virginiába. Egy évig laboratóriumban tenyésztette őket, hogy csak parazitákól és betegségektől mentes utódokat engedjen a fenyőkre, a lucfenyő pajzstetvei ellen. Biológiai védekezési kísérlete eredményesnek bizonyult, 1991-ben már New York államból is jelezték a bogár tömeges jelenlétét.

1999-ben Püski Sándor gondozásában megjelenik az *Erdélyi gyökerek* életrajzi könyve. Éva lánya elvégezte a Virginiai Egyetemet, ügyvédként dolgozik Kastner Kenneth férjével együtt Fallschurch városban, és egyben Gregory és Mathew fiúk édesanyja is.

Kosztarab Mihály úgy vallja, hogy a diaszpórában csak teljes magyar kultúrával, anyanyelvvel maradhat meg az ember magyarnak – az utódaiban is. Családjával eljött Erdélybe, vitte őket Tatrangra, aztán Csehétfalvára és Bukarestbe, 2003-ban járt utoljára szülőföldjén. 1989-ben a Londoni Királyi Rovartani Társaság (Royal Entomological Society of London) emelte tiszteletbeli tagjai sorába. Tudományos érdemei elismeréseként 1998-ban Thomas Jefferson-díjat, 2001-ben pedig Leland Ossian Howard-életműdíjat kapott.

Tisztelt Akadémikus Úr! Hatalmas tudományos munkája elismeréseként fogadja a barcasági csángók részéről a Zajzoni Rab István díjat. Isten éltesse!

*

Méltatta: dr. Bencze Mihály

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2014. szeptember 28.

Oklevél szövege: A magyarság életében kifejtett kimagasló kutatási és művelődési tevékenységéért, hogy akadémiai munkásságával hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Megjegyzés: A díjat postán küldtük Amerikába.

Bartha Judit

Kedves Felebarátaim!

Öröm, hogy idén újabb pedagógusok kaptak Zajzoni Rab István-díjat!

Hiszen ez a díj a szülő-földszolgálat díja.

Méltó, hogy a barcasági magyar tanító minden igyekezetével teljesítse e szolgálatot, s akit szolgál, az méltányolja ezt.

1952. augusztus 3-án született Nagyajtán unitárius családban. Szülei: Csegi Sándor nyárádszeredai tanító és Fekete Rózsika varrónő. A család 1957-ben költözött Zajzonba. Az újrászerveződött családba került az apácai származású Oláh János nevelőapa, aki Bodolán lett vadór. Koszt-kovártélyosként került Mátis Bálint jegyző családi házába. Itt nőtt fel Judit a nála hat évvel kisebb Katalin nevű húgával.

Juditnak a zajzoni óvodában Bartók Mária volt az óvónénije. 1959 és 1967 között a zajzoni általános iskolában tanult. Tanítónénijei a négyfalusi Raul Vilma és Rápolti Ibolya voltak, magyartanárai Rab Matild és Barti Magda, romántanára Bordos Erzsike, osztályfőnöke pedig Pajor Vilma. *„Nagyon szerettem őket. Szigorúak, de igazságosak voltak. Jó módszerekkel tanítottak”* – vallja.

A négyfalusi középiskolában Nagy Béla volt az osztályfőnöke, magyartanára Barkó Anikó. Legnagyobb hatással román-tanára, Renner Mária volt rá, aki fejlesztette önbizalmát, és a tanítást is megszerettette vele. Itteni volt osztálytársai ma is fontos része életének.

A Marosvásárhelyi Pedagógiai Főiskolán 1974-ben szerzett román-magyar szakos tanári oklevelet. Szerette a nyüzsgő kultúrájú Vásárhelyt: színházát, könyvtárait, a múzeumot, s mellettük a diákéletet tanárostól mindenestül. Tanárai közül maradandót kapott Kicsi Antaltól, Nagy Ernőtől, Bartha Jánostól, Oláh Tibortól.

1974. szeptember elsejétől 40 évet tanított kinevezett címzetes tanárként a zajzoni általános iskola magyar katedráján, ahonnan 2012. október 1-jén vonult nyugdíjba.

Közben 1974–1978 között a Bukaresti Egyetem Filológia Karának látogatás nélküli tagozatán egészítette ki tanulmányait, ahol 1981-ben államvizsgázott. Román nyelven írt államvizsga dolgozata: *Zajzoni Rab István élete és költészete*. 1977-ben véglegesítőzett a tanügyben magyar nyelv és irodalomból Kolozsváron, 1985-ben II. majd 1991-ben I. fokozatot szerzett a magyarul megírt *Zajzoni Rab István élete és költészete* című szakdolgozatával.

Zajzoni Rab István korán lenyűgözte. Tanárként is megmaradt e kötelékben, s hozzájárult az életmű feltámasztásához: 1992-ben társakkal jelentették meg az *Erdély zugából* című prózakötetet a Zajzoni Rab István Középiskola kiadásában. 1996-ban ugyancsak társakkal válogatott Zajzoni verseiből főként az iskolás olvasók számára, és a költő életéről és munkásságáról szóló tanulmánnyal szerepelt a Bencze Mihály szerkesztette gyűjteményes kötetben. Emlékműsorokkal is hatékonyan tartotta ébren a közönség költő iránti érdeklődését. Az 1982-ös, az 1992-ös, a 2002-ös, a 2012-ös műsorokban éltek a Zajzoni-versek. 2012-ben emlékszobát rendezett be a költő nevét viselő kultúrotthonban. Folyamatosan nevelte a háromfalusi gyermekeket Zajzoni kegyeletének ápolására: a síremlék gondozásával s a március 15-i és halottak napi koszorúzásokkal. 2012-ben mutatták be a tanulók számára írt Zajzoniról szóló színdarabját. Ebben az emlékévben költő emlékére szervezett

népszerűsítő tanácskozást Zajzonban. Emlékfákat ültettek a diákokkal a nyárasalji borvízforrásnál és a Muszka-asztalon.

A Zajzoni Rab István leírása alapján tanította diákjainak a boricát, ezt a magyar népi kultúrában páratlan hagyományt, s honismereti órákon szorgalmazta e tánc tanulását.

1982-től a *Leánymező* leányainak emlékére feleleveníteték a zajzoni leánytáncot, melyet 2014-ben az asszonyok is bemutattak Pürkerecen a Háromfalusi Napokon.

Szakmai téren emlékezetes iskolaigazgatói működése 1991 és 1994 között. 1991 és 2005 között a Brassó megyei magyartanárok módszertani felelőse volt. Tanárként fontosnak tartotta a folyamatos továbbképzést. E téren legnagyobb nyereségeként tartja számon a drámapedagógia megismerését és alkalmazását.

1991 és 2003 között a székelyudvarhelyi Bethlen Gábor Általános Iskola felhívására évente egy-egy háromtagú csapattal indult el Orbán Balázs nyomdokain honismereti táborozásra.

A drámajátékok emberformáló hasznát felismerve alkalmazott mai gyermekszínpadra klasszikus irodalmi műveket: a *Ludas Matyit*, a *Csongor és Tündét* és írt Zajzont népszerűsítő ifjúsági színjátékot *Zöld fa voltam* címmel.

2003-ban amatőr filmmel népszerűsítette a boricát, a leánytáncot és Zajzon fürdő még meglévő jellegzetes épületeit.

2000-től rendszeresen gyűjti diákjaival a boricáról szóló dokumentum értékű fényképeket.

2005-től megteremtette a március 15-e zajzoni megünneplésének sajátos hagyományát: amikor az iskolások felvonulnak a templom elé, ünnepélyes esküt tesznek, majd megkoszorúzzák a temetőben Zajzoni Rab István sírját. Ez a Bartha Judit fogalmazta esküszöveg lett néhány évben a tömösi emlékünnepség legmeghatóbb mozzanata:

Fogadalom

Március 15-én, a magyar szabadság szent ünnepén a magyar nemzet tagjaként fogadom:

Nemzetemhez, szülőföldemhez mindig hű maradok.

Ünnepeinket megtartom, más népek ünnepeit tiszteletben tartom.

A szabadsághoz, az értelmes élethez való jogommal mindig élni fogok, embertársaim jogait tiszteletben tartom.

Vallásomat gyakorolva őrzöm meg, és hirdetem a lelkiismeret szabadságát.

Emberi méltóságomat minden körülmények között megőrzöm, és soha senkit meg nem alázok.

Úgy élek, és járok a világban, hogy munkámmal hasznára legyek, és se magamra, se családomra, se nemzetemre soha szégyent ne hozzak.

Isten engem úgy segítjen! Ámen!

Éljen a Világszabadság!

1999-ben Székelyudvarhelyen Simon Anikó és tanítványaival révén megismerkedett a népi bútorfestéssel. Azóta minden évben székely, csángó és szász népi motívumokkal díszített festett ládikókkal búcsúznak a nyolcadikos iskolatársaiktól a zajzoni hetedikesei.

Magánélete példás: 1978-ban ment férjhez Bartha Ferenc-Józsefhez. Két lányuk közül Réka-Emese jelenleg a román kultúrminisztérium sajtóiroda-vezetője, Judit-Zsófia pedig építész-tervező. Jelenleg nyugdíjasként tanít negyedeikeseket, s idén gimnazistákat is. Új hobbyja a fényképezés, az utazás, a rajzolás és festés meg ráadásként a 61 évesen megtanult úszás.

Bartha Judit tanárnő eddigi munkájával méltán érdemli 2014 egyik Zajzoni-díját. Ehhez ráadásnak kívánunk neki erőt, kedvet, további kitartást és Isten áldását a közösség szolgálatához és minden munkájához!

*

Méltatta: Hochbauer Gyula

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2014. szeptember 28.

Oklevél szövege: Hétfalu művelődési és oktatási életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy munkásságával, a Zajzoni Rab Istvánnal kapcsolatos kutatásával hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

2015

Dr. Bencze Mihály

Bencze Mihály 1954. november 20-án született Csernátfaluban, Bencze Mihály (1919. szeptember 25.–2009. december 18.) és Tomos Ilkó Anna (1926. január 1.–2011. november 23.) egyetlen gyerekeként.

1961–1968 között a csernátfalusi 3-as iskolában járt, 1968–1973 között pedig a hosszúfalusi Elméleti Líceum diákja. 1973–1974 között Bodzán teljesíti a katonai szolgálatát. 1974–1978 között a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Matematika Karának diákja. Egyetemistaként több tudományos konferencián a matematikai cikkeit díjazták, feladatait külföldi lapok is közölték, matematikai kört tartott diákoknak, egyetemistáknak matematikai faliújságot szerkesztett, és részt vállalt a kolozsvári Visszhang diákrádió adásainak a szerkesztésében.

1978–1990 között a brassói Vörös Zászló Középiskola matematikatanára volt. Itt szerkesztette 1978–1990 között az

évharmadonként megjelenő Gamma matematikai lapot, ami egy néhány szám megjelenése után az országban és külföldön egyaránt szakmai elismerésben részesült. Hónaponként szervezte az interdiszciplináris Matematikai Szakkört, melyre diákok, egyetemisták, művészek, zenészek, egyetemi tanárok is eljárak előadást tartani. Ezt a szakkört a hatóságok tíz év működtetés után betiltották. 1984-ben vezette a Kockafej Matematika Versenyt az Ifjú munkás országos lapban, de a hatóságok fél év után betiltják. Ezt majd 1989-ben Kobak név alatt a Brassói Lapokban indítja újra. Diákjaival 1985–1990 között szerkesztette a Hipstern szamizdat lapot. 1989 májusában a kommunista hatóságok betiltják a Gamma matematika lapját, és eljárást indítanak a szerkesztője ellen. Romániában 1980. december 11-én ő szervezi meg az első Rubik-kockát forgatók bajnokságát. A díjazottak a brassói Vörös Zászló diákjai. Őket meghívják Bencze Mihállyal együtt a Budapesten rendezett Rubik-kockát forgatók Világbajnokságára, de a szocialista hatalom nem engedi sem őt, sem diákjait szerepelni. Azóta is minden évben megszervezi ezt a bajnokságot.

1984-ben feleségül vette Lécz Ildikót, házasságukat három gyerekkel áldotta meg a teremtó. Ünige lányuk Marosvásárhelyen régész, Nimród fiuk Krizbán evangélikus lelkész, és Mikolt lányuk Felvidéken néprajzos. Csanád, Magor és Hunor unokáik a család büszkeségei.

Az 1989-es változások aktív résztvevője. Az RMDSZ egyik alapító tagja, a Zajzoni Rab István középiskola egyik alapítója és névadója, az Áprily Lajos Főgimnázium egyik alapítója, és 1990-től a brassói Áprily Lajos Főgimnázium matematikatanára. A Hipstern folytatása lesz a Brassói Füzetek, aminek főszerkesztője. A betiltott Gamma matematika lapot most már Octogon Mathematical Magaziné néven szerkeszti, angol nyelven, nemzetközi elismert matematikusokkal. 1990-ben megalapítja az Erdélyi Magyar Matematika Versenyt, ami folyamatosan működik napjainkban is, és a román tanügy minisztérium elismert versenye. Megalapítja a Wildt József Tudományos Társaságot, ami a diákok matematikai, irodalmi, tudományos tevékenységét támogatja. A Wildt József Tudományos Társaság jelentette meg a Visszhang, Szimfónia, Szemfog, Galaxis,

Pegazus, Üzenet, Erdélyi Bumeráng, Erdélyi Matematikai Lapok és Vadrózsák diáklapokat, valamint működtette a fotókört és a zenekört is. A Fulgur Könyvkiadó alapításával, és működtetésével, a magyar könyvek kiadását támogatta. Több mint 10 irodalmi könyvet, szakfolyóiratot, több mint 20 matematikai könyvet jelentetett meg. Újraindítja a matematikai szakköröket Brassóban, Sepsiszentgyörgyön, Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Kolozsváron, majd a Kárpát-medencére is kiterjeszti. 1992-ben megalapítja a Nemzetközi Magyar Matematika Versenyt, ami azóta is a Kárpát-medence elismert szakversenye, – és Erdős Pál világhírű matematikus szerint – egyben a legfontosabb tehetségápoló fóruma. 1990-től szervezi a József Wildt International Mathematical Competition versenyt, majd a Neumann János Matematika Versenyt és a Benkő József Matematika Emlékversenyt. Több mint 20 nemzetközi matematika szaklap szerkesztőségi tagja. Több mint 200 nemzetközi matematika konferencián vett részt Romániában, Magyarországon, Felvidéken, Délvidéken, Kárpátalján, Németországban, Hollandiában, Svájcban és Franciaországban. Az erdélyi magyar könyvtárakat több mint 10 000 könyvvel támogatta.

2010. december 18-án doktorált a Craiovai Egyetemen, Dr. Constantin P. Niculescu egyetemi professzor volt a témavezető tanára. A doktori tézisének címe: *New Inequalities based on Convexity*. Ezt elismert könyvként Németországban a Lap Lambert Academic Publishing jelentette meg.

Több mint 900 szakdolgozata és 15 ISI-s cikke jelent meg hazai és nemzetközi matematikai lapokban, mint például: Libertás Mathematica (USA), Rresearch Report Collection (RGMIA, Ausztrália), Mathematics Magazine (USA), Smarandache Notions Journal (USA), A Matematika Tanítása (Budapest, Szeged, Magyarország), Polygon (Szeged, Magyarország), Studia Univ. Babes-Bolyai Mathematica (Kolozsvár, Románia), Creative Mathematics (Nagybánya, Románia), Scientia Magna (Kína), Revue D'Analyse Numérique et de Théorie de L'Approximation (Kolozsvár, Románia), Journal of Inequalities in Pure and Applied Mathematics (JIPAM, Ausztrália), Journal of Inequalities and Applications (USA), Balkan Journal of Geometry and Its Application (Bukarest, Románia), Bul-

letin Mathématique de la Societe des Sciences Mathématique de Roumanie (Bukarest, Románia), Miskolc Mathematical Notes (Miskolc, Magyarország), *Journal of Mathematical Analysis and Applications (USA)*, *Journal of Mathematical Inequalities* (Zágráb, Horvátország), *Forum Geometricum* (Kanada), *Octagon Mathematical Magazine* (Brassó, Románia) stb. Több, mint 23 000 matematikai javasolt feladatot és nyitott kérdést közölt hazai és nemzetközi matematikai szaklapokban. Több, mint 20 szakkönyvet szerkesztett, és referált.

2005-ben megalapította a Zajzoni Rab István díjat, amit először 2006-ban osztottak ki, és azóta is folyamatosan rendezi ezen ünnepséget a négyfalusi Szent Mihály Napok keretén belül.

2013-tól a bukaresti Ady Endre Elméleti Líceum igazgatója, és a bukaresti Petőfi Ház igazgatóhelyettese. Szintén 2013-tól szerkeszti a Bukaresti Magyar Élet havilapot.

Egykori diákjai országunk elismert szakemberei, tanárai, közülük kiemelkedő és világhírű egyetemi tanárok valamint kutatók lettek hazai és külföldi egyetemeken egyaránt.

Verseit, irodalmi és történelmi cikkeit a következő lapok közölték: *Kilátó* (Belgium), *Látó* (Marosvásárhely), *Brassói Lapok*, *Romániai Magyar Szó*, *Krónika*, *Erdélyi Napló*, *A Céh* (Budapest), *Katedra* (Pozsony), *Erdélyi Toll*, *Ifjúmunkás*, *Székelyszó*, *Honlevél* (Budapest), *Bécsi Napló*, *Panoráma* (USA), *Hungarian Santinel* (USA), *Hétfal*, *Bukaresti Magyar Élet*, *Község*, *Mikes International* (Hága) stb.

A következő könyvei jelentek meg: *A Cenk árnyékában* (Brassói Költők Antológiája, 1995), *Lélekvándorlás* (versek 1972–1996), *Erdélyi és Nemzetközi Magyar Matematikai Versenyek* (1984–1997), *Pogány Madonna* (versek 1996–1998), *Erdélyi és Nemzetközi Magyar Matematikai Versenyek* (1997–2002), *Zajzoni Rab István összegyűjtött írások* (2004), *Tóthpál Dániel élete és irodalmi munkássága* (2006), *Scientific Elements* (USA, 2007), *A Mathematical Problem Book* (Szarajevó, 2008), *Erdélyi és Nemzetközi Magyar Matematikai Versenyek* (2003–2008), *The International Conference- Mathematical Education in the Current European Context* (2011), *Selected Chapters of Mathematical Analysis* (2011), *The International Conference-Mathematical Education in the Current European*

Context (2012), New inequalities based on convexity (Németország, 2012), An introduction to quadrilateral geometry (2013), Selected Problems and Theorems of Analytic Inequalities (2012), The International Conference-Mathematical Education in the Current European Context (2013), Visszapillantó tükör (2013), The International Conference-Mathematical Education in the Current European Context (2014), Mathematical Contest Notebook (2015), Selected Problems for Mathematical Contests (2015).

A következő díjakban részesült: Man of the year (American Biographical Institute, USA, 2003-tól folyamatosan), Ezüstgyopár díj (Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége, Teleki Oktatási Központ, 2005), Farkas Gyula emlékérem (Kolozsvár, 2006), Apáczai díj (Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége, 2006), Gheorghe Lázár diploma (I. fokozat, 2007, Brassó), Beke Manó Emlékdíj (Bolyai János Matematikai Társaság, Budapest, 2008), Apáczai dicséret (Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége, 2008), Apáczai díj – ezüst fokozat (Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége, 2010), Diploma de excelenta (Tanügy minisztérium, Bukarest, 2010), Miniszteri Elismerő Oklevél (Nemzeti Erőforrás Minisztériuma, Dr. Réthy Miklós, Budapest, 2011), Apáczai díj – arany fokozat (Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége, 2012), Diploma de excelenta (Tanügy minisztérium, Bukarest, 2012), az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) Kun Kocsárd-díja (2013), A Magyar Művészetért Ex Libris-díja (2013), Bonis Bona-díj (Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2013), Apáczai díj – gyémánt fokozat (Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége, 2014).

2013. április 1-től Bencze Mihály az American Romanian Academy of Arts and Sciences (ARA) levelező tagja.

Tisztelt Bencze Mihály, kedves Misi barátom, a barcasági csángó népért, az erdélyi és a Kárpát-medencei magyar-ságért kifejtett hatalmas munkád elismeréseként fogadd el népedtől a jól megérdemelt Zajzoni Rab István díjat. Isten éltesen!

Méltatta: Magdó István

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2015. szeptember 27.

Oklevél szövege: Hétfalu és a Barcaság oktatási, nevelési és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult népszokásaink ápolásához, nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Dr. Kovács Lehel István

Kedves Felebarátaim!

Szeretettel köszöntelek.

Kovács Lehel István mai méltatásához háttérként azt a Hétfalu-címert ajánlom, amelynek létrejöttében lényeges szerepe volt a méltatottnak. E világ pontosan körülhatárolt, idődimenziói érzékelhetőek, célérzékeny, határozott értékrendszert szab meg. E címer által jelölt világba született bele 1975. január 21-én Kovács Domokos és Piroška Magdolna első gyermekeként. Testvére a pszichológus Krizbai Tímea. Felesége a képzőművész Tomos Tünde. Gyermekei: Eszter Apolka, András Apor és Árpád Apold.

Tanulmányait a szülőhely vonzáskörében kezdte, majd a brassói érettségi után Kolozsváron szerzett informatikus és informatika tanári oklevelet 1997-ben. Itthon szerzett tudását a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen egészítette ki. Kolozsváron tett magiszteri vizsgát 1998-ban, a doktori fokozatot pedig 2006 nyarán szerezte meg. Időközben szakmai érdeklődése kiegészült a politika tudománnyal: politikai szakértést

tanult a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetemen.

1991-től brassói diákként matematika versenyeken I–III. helyezésekkel próbálgatta és bizonyította képességeit a Wildt József, Székely Mikó, Márton Áron Matematikai Versenyeken, a Bolyai János Emlékversenyen, a Magyar Matematikai Versenyen, és már számítástechnika versenyeken is megmutatkozott. Egyetemistaként tovább tágult tudományos érdeklődési köre. 87 előadást tartott magyar, angol és román nyelven Kolozsváron, Szegeden, Illyefalván, Félixfürdön, Marosvásárhelyen, Visegrádon, Egerben, Békéscsabán, Debrecenben, Kóvásznán, Csíkszeredán, Szovátán, Négyfaluban, Csíksomlyón, Buenos Airesben, Segesváron, Siófokon, Hargitán, Budapesten, Szabadkán, ...

Szakmai előmenetele töretlen.

Már 1993-ban kipróbálta, hogyan szerkesztik az Octogont, 1998-ban a szINFonia Matek Infót, 1999-ben a FIRKÁT.

2004-től 10 konferencia kötetet, szakkönyvet illetve szakfolyóiratot lektorált.

17 tudományos konferencián, rangos versenyen szakzsűrizett.

1998-tól 59 szakdolgozatot irányított.

Szerkesztőként 60 könyvet, folyóiratot, naptárat, oklevelet, arculattervet dolgozott ki.

1998-tól 22 szakmai versenyt, tábort, konferenciát szervezett.

Nemzetközi szinten is felfigyelhettek rá: 2010-ben Hantz Péter, Kovács Lehel István, Peter Huber, Brassai Sándor Tihamér: *Oktatás hatékonyságának növelésére szolgáló berendezés* című munkáját aranyéremmel jutalmazta a 38. Genfi Nemzetközi Találmányi Szalon.

36 szoftvert, honlapot és alkalmazást dolgozott ki, 7 szakkönyvet írt, 12 elismert kiadónál megjelent, nemzetközi adatbázisban indexelt cikke van, 143 tudománynépszerűsítő cikke, 2 állandó rovatot vezet a Firkában.

Kutatási területei: fordítóprogramok, értelmezők, programozási nyelvek, funkcionális nyelvek, objektumorientált nyelvek, logikai rendszerek; mesterséges intelligencia; kognitív

nyelvészet; rendszerelmélet; számítógépes grafika; számítógép hálózatok.

Térjünk vissza Hétfalu címeréhez! Ez a kis-világ benne van a hajdani Brassó vármegyében, a vármegye a királyságban... Az így is kirajzolható értékrend több dimenzióban is működött, máig érvényes változatokkal. Ezekben korunkban is számtalan feladat jön létre, melyekhez valamilyen módon viszonyulnunk kell.

A hatékony viszonyulásokat mintaként rögzíti a történelem:

Apáczai Csere János.

Orbán Balázs.

Zajzoni Rab István.

Kovács Lehel István feladatkeresgéléseit is a szülőföld szeretete határozza meg. E kisvilág ismeretét elkötelezetten próbálja hitelesen újrarendszerezni korunk fontos eszközajánlata, az informatika segítségével, és kísérletezgetve próbálja ki e modell működését is.

Kovács Lehel István szakmai tudása a közösségszolgáltatót időszerűsíti: valamiféle gyakorlati honismeretet művel, amelyhez összes eddig kipróbált és/vagy jelenleg is érvényben lévő szerepköre közül a legmegfelelőbb az EKE országos szervezetének 2014. március 28. óta betöltött elnöki tisztsége.

Akárcsak szakmai téren, a közéletben is fokozatosan, sok területen és folytonosan gyűjti az alkalmazható tudást és tapasztalatokat: Négyfalusi Márton Áron Kolping-Család, Kolozsvári Magyar Diákszövetség, Romániai Magyar Demokrata Szövetség, Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság, Magyar Ifjúsági Tanács, Magyarok Világszövetsége, a Romániai Magyar Doktorandusok és Fiatal Kutatók Szövetsége, Farkas Gyula Egyesület a Matematikáért és Informatikáért, Századvég Politikai Kerekasztal, Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – ügyvezető elnök (2001-), Neumann János Számítógép-Tudományi Társaság, Kriza János Néprajzi Társaság, Bolyai Kezdeményező Bizottság, Zajzoni Rab István-díj Bizottság, Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács, Szent László Alapítvány, Magyar Tudományos Akadémia Köztestülete, Magyar Polgári Párt, MITIS Matematika Informatika Egyesület, Erdélyi Kárpát Egyesület, a *Hétfalu* című független művelődési és helytörténeti havilap, Az

Erdélyi Gyopár, Zajzoni Rab István Középiskola Iskolai Szülőbizottsága, ez iskola vezetőtanácsa, egyesület az Erdélyi Szórványmagyarságért, Erdélyi Magyar Néppárt, Négyfalu Városi tanácsa, a Négyfalusi Tanács Oktatási és Kulturális Bizottsága.

E rendkívül színes palettán a legtöbb-ben közös szín az oktatással, és az iskolai és a népneveléssel kapcsolatos.

Ha számba vesszük Kovács Lehel közírói munkásságát, körvonalazódik, mit tart legfontosabbnak e téren: a vallásgyakorlat közösségalkító és megtartó erejét. Lásd: *Szent Mihály oltalmában – a türkösi római katolikus egyházközség története*, „*Uram, te voltál hajlékunk nemzedékről nemzedékre*” – *a bácsfalusi evangélikus egyházközség története*.

Az iskolát. Lásd: Kovács Lehel István, Sipos Gaudi Enikő: *Volt egyszer egy iskola... – a hosszúfalusi fafaragászati iskola története*.

A nép hiteles vezetőit, és a minta értékű életpályákat: 56 bácsfalusi, „*Uram, te voltál hajlékunk nemzedékről nemzedékre*”.

Az anyanyelvet mint a közösség hatékony kommunikációs lehetőségét: *Hétfalusi csángó tájszógyűjtemény*.

A térben és időben kibontakozó környezet ismeretét: *Brassó magyar közterületnevei*.

A múltunk is környezetünkhöz tartozik, csak nem térben, hanem időben bontakozik ki.

Rendkívül gazdag közírói munkájának zöme az általa szerkesztett lapokban válik hatékonná: *Hétfalu*, *Encián*, *Gyopár*. Több-száz írásában közérthetően közelíti meg a kiválasztott kérdéseket: gyógyírt kínál a feledés ellen a gyöngülő közösségi emlékezet működtetésére, gondokra figyelmeztet, lehetőségeket keres.

Kedvenc elfoglaltságai csak árnyalják a szakma és közszolgálat területein körvonalazódó képet: számítógépek, programozás; olvasás, kirándulás, bélyeggyűjtés; fafaragás, bútorkészítés; politika, civil szerveződések; Hétfalu helytörténete és néprajza; fényképezés, filmezés; a matematika és a számítástechnika története; logikai játékok, feladványok, feladatok; íjászat, honfoglalás kori eszközök és fegyverek.

Az eddig méltán nekiítelt díjak egy szép, gazdag és a továbbiakban is ígéretes erdélyi értelmiségi pályát jelölnek:

2005: Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest: 2. díj a *Hétfalusi csángó tájszógyűjteményért*.

2006: Sepsiszeréki Magyar Polgári Szövetség, Sepsiszentgyörgy: *Wass Albert-díj – a Bolyai Egyetem visszaállításáért tanúsított elkötelezettségéért*.

2006: Julianus Alapítvány, Csíkszereda: *Julianus-díj – a magyarság érdekében hivatástudattal végzett munkásságáért*.

2006: Basa Tamás Gazdasági Művelődési Egyesület, Zabolá: *Nemzeti önazonosságunk védelmezője cím*.

2010: 38. Genfi Nemzetközi Találmányi Szalon: *Aranyérem – Az oktatás hatékonyságának növelésére szolgáló be rendezés című találmányért*.

2011: Erdélyi Kárpát-Egyesület: *Orbán Balázs díszoklevél – Publicisztikai tevékenységeddel lelkiismeretesen, önzetlenül támogattad egyesületünket. Köszönetet mondunk közösségünk és a természet iránti elkötelezettségéből végzett nemes szolgálatodért*.

2012: Brassai Társaság: *Brassai-díj – oktatói, művelődési és honismereti munkásságáért*.

2013: Erdélyi Kárpát-Egyesület: *Tavaszy Sándor díszoklevél – Honismereti munkáddal, túrák és előadások szervezésével lelkiismeretesen, önzetlenül támogattad egyesületünket. Köszönetet mondunk közösségünk és a természet iránti elkötelezettségéből végzett nemes szolgálatodért*.

2014: Anyanyelvápolók Szövetsége, Budapest, „*Élő tájnyelvek. A magyar nyelvtáji gazdagsága*” pályázat: 1. díj (felnőtt kategória) a *Hétfalusi csángó tájszógyűjteményért*.

A most, 2015. szeptember 27-én átadott *Zajzoni Rab István-díj* mellé kérünk Kovács Lehel István családjára, munkájához áldást, hogy élete és pályája mindannyiunk hasznára és saját örömére kiteljesedjen. Személyesen és kissé önzőn pedig azt kívánom, hogy barátságunk tovább is működjön.

*

Méltatta: Hochbauer Gyula

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2015. szeptember 27.

Oklevél szövege: Hétfalu és a Barcaság oktatási, nevelési és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult népszokásaink ápolásához, nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Csutak Levente

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves Barátaim!

Nagy öröm és megtiszteltetés számomra, hogy épp engem kértek fel kedves művészbarátom, Csutak Levente művészpályájának ismertetésére, méltatására.

A következőkben e színes életpályája néhány főbb állomását szeretném ismertetni, megosztani önökkel.

Méltán érdemli meg az elismerés szavait, aki olyan szerteágazó, meghatározó és látható módon, s mégis mindvégig fáradhatatlan lendülettel és hittel tevékenykedett, és tevékenykedik ma is, mint Csutak Levente.

Sorolhatnánk és aggathatnánk a címkéket, a lényeg valójában az, hogy tevékeny és termékeny szerző, szabad és gondolkodó szellem, aki rendszeresen dob egy-egy „követ” (illusztrációt, grafikát, ötletet, rögtönzött kétsorost) szűkebb pátriánk közművelődési, művészeti, politikai tavának vizébe, hogy az ott csak verje a hullámokat. Komikum, paródia, jó ízlésű humor, komolysággal és koherensen felépített, átgondolt és egyénien megoldott kompozíciók jutnak eszembe neve hallatán.

Beszélgetésünk során tudtam meg tőle, hogy pályája elején pilótának készült.

Életpályáját a színesség, sokrétűség, dinamizmus, a pontosságra és tökéletességre való törekvés jellemzi. Csutak Levente szűkszavú, humoros, barátságos és egyben szerencsés. Szakmai, közéleti, írói, művészi munkáját nem csak elismerjük, tiszteljük, követjük, de szeretjük is.

Mint tudjuk, általában, a képzőművészek közül a grafikust, a rajzművészt tekinthetjük az irodalom, az író legközelebbi szövetségésének. Hiszen az írás és a rajzolás rokon küldetésű megismerő tevékenységek. Technikájuk és szerszámaik is szinte azonosak. Az író megrajzolja hősét, a grafikus pedig leírja a látottakat, látomásait – olvashatjuk kedves régi jó barátja, ismerője, Banner Zoltán művészettörténész tollából, ki aprólékosan, részletesen ugyanakkor átfogóan írt Csutak Levente életéről, tevékenységről, a Múterem művészeti albumsorozatban.

Egykor az ógörögök mondták, hogy a bátor ember nem hősködik, a fontos személy nem fontoskodik, a mélyen érző ember nem érzeleg s a gondolkodó nem bőbeszédű...

Ez a kevés beszédű, inkább hallgató, befelé forduló, szerény, sőt szemérmes alkatú grafikus a létünket meghatározó kozmikus és erkölcsi törvények, a teljességre törekvésben megnyilvánuló emberi nagyság s az emberi civilizációt fenyegető veszélyek egyik legnyíltabb, legszenvedélyesebb tudatosítója, sőt hadviselő ítélethirdetője művészetünknek, mely az utóbbi évek európai művészetében is párját ritkító példa.

Csutak Levente a végletek, az ellentétek robbanásig fokozódó feszültsége iránti érzékét, érzékenységét mindkét irányban, figuratív és nonfiguratív tematizálásában egyaránt érvényesíti. Grafikai alkotásain látható beavatkozások a minden színt magába rejtő fekete és fehér méltósága iránti tisztelet és lehetőségeinek, titkainak feltörésére fókuszáló kutatási vágy mozgatja. A színről, a sokkal több kifejezési eszközt biztosító festői ábrázolásról könnyen mond le, s a fekete fehér aszkézisét tudatosan vállalja. Mert a Dürer példája a sajátos vizionárius-sága, másrészt az ellentétpárokban rejlő absztrakció intellektuális lehetőségei korán megragadták képzeletét. Saját grafikai tevékenységéről vallott ars poetica-ja így szól:

„Szándékom a grafika sajátos – szűkszavú – eszközeivel megközelíteni azt a kiapadhatatlan életforrást, amely mindnyájunk számára egyformán ragyog: a Napot, azt a tökéletes tűzgömböt, melyben a csillagsorsú ember Ikarusz-szellemé, - értelme jelképesen lángol, világít.

A fehér fény áthatja ugyan a lelket, megvilágítja az értelmet, de ugyanakkor ábrázolni igyekszem ellentétpárját, a mindent elborító sötétséget, az árnyékos oldalt is: a pusztítás és rombolás alattomos veszélyét. Meggyőződésem, hogy az ellentétek örök dialektikája végül az ellentétek egységét, egyensúlyát és végeredményben a szépség forrásául szolgáló harmóniát eredményez. Hiszen ez az élet rendje és értelme.”

Talán többen úgy vélik, hogy rajzmodora aszkétikus, tárgyilagos, nagyon kötődik a valósághoz. Alkotásai java része a valósághűség, ésszerűség jegyében fogantak. Mindig a lelki egyensúlyt, a harmóniát, az ellentétek egységében keresi és véli felfedezni. Nagyméretű tus, filc és ceruzarajzain melyek a fény árnyék játékában, a jó és rossz konfliktusában, a jin és jang ellentétpárok dramaturgiájában szerveződnek és valósulnak meg, filozófiai vonatkozású spekulációk eredményeként látnak napvilágot.

A szellemi élet dinamikáját, a létet fenntartó belső feszültséget az emberi arc mint lélek tükre fejezi ki legjobban. Ezt bizonyítják Erdélyi Helikon íróinak 55 arcúja, akár a kultúra, a tudomány és történelem kimagasló személyiségeiről készített sorozatai, melyek egyben az egyén jellemvonásaira, karakterükre is próbál fényt deríteni. 1990-től új korszak kezdődött az erdélyi művészetben, hiszen Csutak sorra rajzolta meg Kőrösi Csoma Sándor, Petőfi Sándor, Gábor Áron, Kós Károly, Kossuth Lajos, Bod Péter, Szacsuvay János, Mikes Kelemen, Orbán Balázs és mások portréját. Mindez mellett a kovásznai születésű grafikusunknak a háromszéki forradalom és szabadságharc egyik kedvenc témája marad.

Képeiből áradó napimádat és a kozmikus világmindenség lenyűgöző végtelensége iránti vonzalom már kiskorától érdekli, leköti, mondhatni meghatározza művészeti útját is.

A jelen eseményeit, csodáit, vívmányait kutatja, igyekszik ábrázolni úgy, ahogy jónak látja, ahogy érzi és tudja, és hagyo-

mánytisztelő módon néz visszapillantó tükörbe, és bizakodóan közeledik a jelenhez.

Életpályája dióhéjban:

Csutak Levente brassói grafikus, nyugalmazott lapszerkesztő, fotóriporter.

1940. október 13-án született Kovásznán, ahol az elemi iskola 7 osztályát végezte 1954-ben.

1958-ban érettségizett a marosvásárhelyi Képzőművészeti főiskolában, ahol olyan kiváló nagy mesterektől tanulhatott, mint Incze István, Nagy Pál, Barabás István, Bordy András, Izsák Márton, Nagy Pál, Pirkolti Gábor.

Mai napig tartós barátság köti egykori osztálytársaihoz: Márton Árpád, Kákonyi Csilla, Kiss László, Gergely István, Gyenge Imre, Plugor Sándor.

1958 és 64 között a kolozsvári Ioan Andreescu Képzőművészeti főiskola grafika szakán, Kádár Tibor, Andrásy Zoltán, Feszt László tanítványaként szerzett oklevelet. Egyetemi éveiből is szívesen emlékszik egykori tanáiraik kik egyengették útját, Földes László, Bretter György, Borghida István.

A főiskola befejezése után, 1968-ig a nagyszebeni 3-as számú Elméleti Líceum magyar tagozatán, a 13-as, illetve a 15-ös általános iskolában volt rajztanár, miután a Prágai tavasz évében a Brassó megyei hetilaphoz, az Új időkhöz hívták át grafikai szerkesztőnek.

1969-ben aktív résztvevője volt a Bem József alapította Brassói Lapok újraindításának, s a megyésítés után megpezdült művelődési élet és az izgalmas szerkesztőségi munka lelkes segítőjobbjaként fotóriporteri és újságírói tevékenységet is vállalt Albert Sándor főszerkesztő oldalán.

A Brassói Lapok belső munkatársaként, a laptördelés, képszerkesztés, publicisztikai grafika mellett, képzőművészeti írások, tárlatismertető, kritikák, esztétikai nevelő, művészettörténeti, műemlékvédelmi cikksorozatok, rovatok és riportok szerzője.

2000-ben vonult nyugdíjba. Nyugdíjazása előtti években rábízták a művelődési oldal szerkesztését.

Házas ember, nagyszebeni tartózkodása alatt ismerkedett meg a gyergyószentmiklósi születésű Hoffmann Évával

ének zene-tanárként tevékenykedett (a brassói 15-ös Általános Iskola kedvelt tanára), három házas, férjezett gyermek apja. Első gyermekük Levente (szül. 1969. április 20-án) a Kiskapu budapesti könyvkiadónál grafikai szerkesztő, Zoltán (szül. 1970. november 7-én) ő a brassói Műszaki Egyetem bútorfestői szakán szerzett mérnöki oklevelet, jelenleg az udvarhelyi IBEK bútorgyár vezetőségi tagja, harmadik gyermekük pedig Lilla, aki orvosasszisztens főiskolát végzett Brassóban és egészségügyi pályán tevékenykedik. Három unoka büszke nagyapja.

Csutak Levente 1964 óta rendszeresen kiállít, munkáival jelen van megyei és nemzetközi tárlatokon egyaránt. A nagy és kisgrafika szinte valamennyi műfaját és technikáját műveli, táblaképrajz, emléklap, plakát, könyv és folyóirat tervezés, illusztráció, tus, szén, guas, tempera, akvarell vegyestechnikák.

A belföldi gyűjteményeken kívül, melyek közül említtem a nagyszebeni, a széklyudvarhelyi, a tulceai, a szárhegyi képtárakat, olyan külföldi grafikai magángyűjteményekben is eljutottak alkotásai mint a londoni zenekonzervatórium képtára, Tel Aviv, Vancouver, Stockholm, Plovdiv, Dortmund, Ludwigschafen, vagy épp Budapest.

1971-től tagja a Román Képzőművészeti Szövetségnek. Ötletgazdája és működtetője a Brassói Lapok galériájának. Éveken át az Országos Művészeti Uniónak (UAP) a brassói fiókszervezetének volt vezetőségi tagja.

Alapító tagja a kolozsvári székhellyel rendelkező erdélyi Barabás Miklós Céhnek, valamint az 1993-ban indult és első alkalommal megszervezett, Európa szerte egyedülálló Nemzetközi Incitato Művésztelepnek, melyet az egykori Tóth Ferenc vállalkozó barátjával, valamint Miholcsa József, Vincze László, Vetró András és Deák Barna képzőművészekkel a mai napig folytatnak. Tiszteletbeli tagja a magyarok Világszövetsége védnöksége alatt működő Magyar Képző- és Iparművészek Társaságának. 1978 októberében kezdődött, havi rendszerességgel új kiállításokkal jelentkező Brassói Lapok galériáját alapítja, mely Csutak Levente kezdeményezésére, Albert Sándor, később Madaras Lázár főszerkesztők és Sipos András művelődési rovat-szerkesztő támogatásával, évekig közös működésük során több mint 150 tárlatot szervezett s a teremdíj, a nyilvánosság fejé-

ben adományozott műtárgy gyűjteménnyel megteremtette a BL Galériát, melynek töredéke mai napig megtalálható a szerkesztőségben.

Mindezek fényében Csutak Levente méltó tulajdonosa lesz a Zajzoni Rab István díjnak, amely olyanoknak adományozható, akik a magyar barcasági képzőművészet, és az alkalmazott grafika területén kiemelkedő teljesítményt nyújtottak és nyújtanak.

E rendkívüli barát és grafikus méltatása után már csak egy feladatom maradt: köszönetet mondani mindannyiunk nevében Csutak Levente eddigi munkájáért a nemcsak barcasági képzőművészet területén. Jó, hogy vagy nekünk, büszkék vagyunk rád, és sok sikert, erőt kívánunk neked jövőbeli céljaidhoz és feladataidhoz!

Isten Áldjon!

*

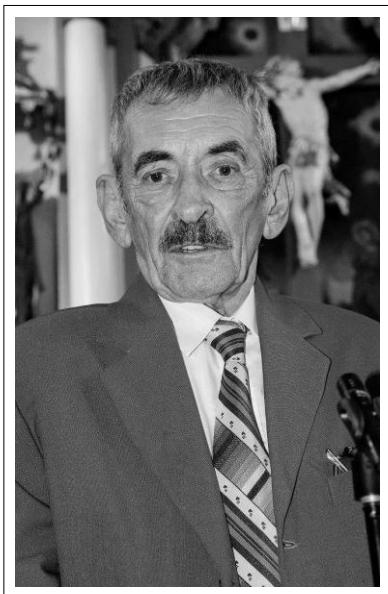
Méltatta: Vetró B. Sebestyén András

A méltatást felolvasta: Ambrus Attila

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2015. szeptember 27.

Oklevél szövege: A Barcaság képzőművészeti és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Mátyás Ernő

Az orgona elhallgat. Léptek hallatszanak a régi falépcsőn. A kántor megjelenik a padsorok között, majd elmegy az oltárhoz, magához veszi az Úr szent vacsoráját és sietős léptekkel megy vissza az orgonához, mert a szolgálatnak még nincs vége. Ő a mi kántorunk, a csernátfalusi evangélikus gyülekezet kántora: Mátyás Ernő, aki több mint 50 éve minden vasárnap és ünnepnapon hűséggel szolgálja Istent és a gyülekezetünket. 50 éve neki a vasárnap és az ünnepnap nem a pihenést és a szórakozást jelentette, hanem a

szolgálatot. Számokban ez 2600 vasárnap és az ünnepnap, és több mint 60 000 km, amit a szolgálat érdekében megtett ez idő alatt.

Mátyás Béla (Székelyzsombor, 1907. december 21.–Pürekerc, 1998. január 2.) evangélikus lelkész és Rolik Etelka (Budapest, 1912. március 17.–Pürekerc, 1996. december 23.) okleveles tanítónő házasságából öt gyerek született: Béla (1937. január 19.), Ernő (1941. július 7.), András (1943. január 28.), Lajos (1948. június 28.) és Etelka (1952. május 4.). Mátyás Béla 1932–1973 között Pürekerc lelkésze volt, felesége pedig tanító addig, amíg a kommunisták meg nem fosztották tanítói állását.

tól. Ezután az egyház kántora lett. Apja hivatását Lajos fia folytatta, aki 1973–2013 között volt Pürkerec lelkésze.

Mátyás Ernő az elemi iskoláit Pürkerecen és Zajzonban végezte, 1948 és 1955 között. A Zajzoni Egyházközségben 1952-től 1958-ig volt kántor. 1955-ben beiratkozott a brassói 6-os Líceum esti tagozatára, de sajnos nem tudta elvégezni, mert letartóztattak. 1957–58-ban dolgozott a brassói Vörös Zászló üzemben, mint lakatos segéd.

1958. augusztus 18-án a brassói szekuritáté letartóztatta. Két hónapot, augusztus 18-tól október 15-ig volt a brassói szekuritátén, majd október 15-én faüléses dubával átszállították a marosvásárhelyi szekuritátéra. Brassóban túrhető volt a kihallgatás, de amikor átvettek a vásárhelyi tisztek, a helyzet megváltozott, öt hónapi rettegést, kínzást kellett túlélnie. Visszaemlékezései szerint Bihari, Bartos, Golica Dénes voltak az ő kihallgató tisztjei, akik az éhezett farkas tekintetével folytonosan mindenkiben az áldozatot keresték. Ernő legkegyetlenebb kihallgató tisztje Golica volt. Öt hónap alatt legkevesebb 10-szer vette elő a pisztolyát az íróasztal fiókjából, *„meglövöm, mint egy verebet”* – ezzel fenyegette azokat, akik nem írták alá azt, amit ő akart. 1958. december 24-én, Karácsony este volt. Kivítte a tiszt kihallgatásra Ernőt, és leültette a padlóhoz rögzített székre. Látszott a tisztén, hogy nem jókedvéből jött munkába, mert hosszasan ásítózott és nyújtózkodott. Kint nagy hópelyhek hulltak, rövidesen megkondult a vásárhelyi templom nagy harangja, Karácsony estére hívni a gyermekeket. Mátyás Ernő papi családban nőtt fel, méghozzá kántor is volt. Nem tudja leírni azokat az érzéseket, amelyek erőt vettek rajta az első fogásban töltött Karácsony estén. A tiszt mégis kérdezte tőle: „Ugye Mátyás, milyen szépen havaz kint? „Nagyjából csend volt, mert nem volt kedve beszélni, csak ásítani. Eszébe jutott, hogy a csomagomban van két csomag cigaretta, s milyen jó lenne az ünnepre egy csomaggal belőle. Meg is kérte, legyen szíves adni egy csomag cigarettát. Amire a tiszt az felelte kaján mosollyal: „Nem adhatok, mert akkor túl szép lesz a karácsony”. Hát így teltek a napok, a hónapok a rettenetes szekuritátén. Valahogy megérte 1959. március első napjait. Golica úr kivítette kihallgatásra, és nagyon kedvesen a tudomására hoz-

ta, hogy véget ért a szórakozás. Elébe tette a dosszióját, és szépen megkérte, hogy türelmesen olvassa el, és írja alá, mert ezzel véget ért a kihallgatás. Ernő erre azt felelte, hogy nem olvassa el, mert semmi értelme, mert miután elolvassa, a tiszt még betehet 10 oldalt, úgysem ellenőrzi senki. Így hát aláírta, s ezzel elváltak egymástól örökre. Annyit még megkérdezett, hogy szerintem mennyi büntetést kap. Erre ő azt kérdezte, hogy szerintem mennyi büntetést érdemel. Erre azt felelte, hogy semmit, mert senkinek nem vétett semmit, de ahogy a rendszert ismeri, kb. 15–20 esztendő. Erre mosolyogva a tiszt azt felelte, hát kb. annyit. Igaza volt, sajnos. Március elején átszállították a marosvásárhelyi börtönbe, ahol várták 10-ét, a tárgyalás kezdetét, mert 9 napot tartott a tárgyalás. Március 19-én volt az ítélethirdetés, ami 5 évtől 25 évig terjedt. Mátyás Ernőt 20 évi kényszermunkára és 10 évi jogvesztésre ítélték, és teljes vagyon elkobzására. Megkapva az „ajándékot”, visszakísérték a börtönbe, de most már géppisztollyal. Visszaérve a cellába, mind-egyikük leült az ágyra, és síri csendben gondolkoztak a jövőjük felett. Velük volt Opra Benedek tanát úr, a legjobb magyartanár Brassóból, ő 25 esztendőt kapott. Percek múlva ő törte meg a csendet egy mondással, amiről az évek során sokan meggyőződtek, hogy fontos volt. Azt mondta: *„Fiaim, itt nem a 25 évvel van a baj, hanem az a baj, hogy ezt emberekkel kell letölteni.”* Ebben tiszta igaza volt.

1957 februárjában Mátyás Ernő beállt az Erdélyi Magyar Ifjúsági Szövetségbe, röviden EMISZ. Március 14-én este 24 fiatal, elmentek Fehéregyházára, hogy másnap megünnepeljék 1848. március 15-ét, a Petőfi Sándor emlékműnél. Az emlékművet megkoszorúzták, szavaltak, énekeltek, a nevüket beírták a vendégkönyvbe, s mint akik jól végezték dolgukat, haza mentek. Ernő bűnei közé sorolható, hogy magyar volt és az is maradt, hogy apja pap volt, hogy lelkéből gyűlölte a kommunistákat és az oroszokat, végül meg azt, hogy szimpatizált az 1956-os magyar forradalommal. Ezek a vádak miatt ítélték el 20 évi kényszermunkára.

1959. július elején elvitték Szamosújvárra, és itt kezdődött számára a pokol. Öt évet dolgozott a börtöni bútorgyárban, és itt kapta meg az asztalos minősítést, amit szabadulása

után nyugdíjazásáig folytatott. A gyárban 10–12 órát dolgoztak. Nehéz volt a munka, nagy volt a norma. Hat év alatt kapott egy 5 kg-os élelmiszer csomagot és egy ruhás csomagot. Az étel nagyon gyenge volt, úgyhogy nem az étel, hanem az Istenbe vetett hit és a remény tartotta életben. Így teltek a napok, a hónapok és az évek a nehéz börtöni körülmények közt. 1964. június 23-án kivitték kihallgatásra egy Brassóból érkezett szekus tiszthez, aki tudomására adta, hogy rövidesen szabadlábra helyezik. Elébe tette a csomag cigarettát és maga elé egy darab papírt, nyomtatványt, ami arra szolgált, írassa vele alá a „besúgó” szerződést. Azzal indokolta, hogy a Román Köztársaság megkegyelmezett 14 esztendő a büntetésből, és ezt meg kellene hálálnia Ernőnek is, de Ernő határozottan visszautasította. Erre a tiszt visszavette a csomag cigarettát és a papírt. Ernő erre azt mondtam, ha ez az ára a szabadulásának, inkább marad, a börtönben pusztuljon el, de akkor sem írja alá. Hála az Istennek, hogy megérhette június 25-ét, a szabadulása napját. Csak akkor volt biztos, hogy szabad, amikor a vonat elindult Brassó felé, mert nem bízott a gyilkos gazemberekben.

Június 15-én haza érkezett, a család nagy öröme. Két legkisebb testvére, Lajos és Etelka meg sem ismertek, hiszen ők kicsik voltak, mikor Ernőt letartóztatták. A legelső dolga az volt, hogy apjával kimentek a templomba, az oltár előtt hálát adtak Istennek, hogy hat éven keresztül vele volt, nem hagyta el, és végre megsegítette, hogy haza jöhessen. Utána az orgonához ült, hogy lássa, még tud-e az orgonán játszani. Hát minden úgy ment, mint azelőtt, mert az ember, amit jól megtanul, azt sohasem felejt el. Rövidesen munkába állt a Fa és Bútor Szövetkezetben, itt dolgozott egy és fél évet, majd átment a Gyógyszerraktárba, itt dolgozott négy évet, innen átment az Építészeti Líceumba, itt dolgozott 33 évet, mint karbantartó asztalos, innen nyugdíjazták 2002-ben.

1965. október 30-án megnősült, feleségül vette Papp Irént (Brassó, 1946. június 26.–2011. május 26.), házasságukból két lányuk született, Irén (1966. június 12.) és Katica (1969. május 24.). Mindkettőjüknek van egy-egy gyermeke: Irénnek Ibolya, Katicának Palika. Így még van két szép unokája. 1965. július 26-án átvette a kántori szolgálatot a csernátfalusi Evan-

gélíkus Egyház templomában. Ezt végzi most is. 50 éves kántori szolgálatot nem sokan tudnak felmutatni Erdélyből. 2015. augusztus 9-én ezt ünnepelte a csernátfalusi gyülekezet.

Tisztelt Mátyás Ernő kántor Úr! Népünk érdekében kifejtett munkája megbecsüléseként fogadja a Zajzoni Rab István díjat! Isten éltesse!

*

Méltatta: Jakab-Péter János, a méltatás szövegét Bencze Mihály állította össze.

Díjátadó ünnepség: Brassói evangélikus templom, 2015. szeptember 27.

Oklevél szövege: Hétfalu és a Barcaság zenei és művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy 50 éves kántori életművével hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

*

Hogyha e föld minden erdejét...

Zajzoni Rab István

Hogyha e föld minden erdejét

Egy rakásra hordanák,

És e rakás erdőt a pokol

Tűzével fölgújtanák:

Annyi lángot mégse tudna vetni,

Mennyi lánggal, árva hazám,

Én tudlak szeretni.

S ha a világ minden tengerét

E lángra zúdítanák,

S a sok tengert az egek

Záporral nagyítanák:

Annyi víz ám össze mégse gyűlné,

Mely honszerelmem lángjába

Cseppkint ne merülne.

Csak Erdélyben nőnek...
Zajzoni Rab István

*Csak Erdélyben nőnek
Angyalképű lányok
Innen válasszatok
Nőket ti, királyok!*

*Csak Erdélyben nőnek
Igazi magyarok
Minden gonosz viszályt
Porba sújtó karok.*

*Itt nőttem fel én is
Szép Erdélyországban,
Közel az egekhez,
A bércek honában.*

*S mert, hogy itt nőttem föl
Büszke vagyok rája,
Enyém a bérchaza
Vérpiros virága.*

*De szép ez a virág!
Nyílik ez örökre,
Le nem legelheti
Soha senki ökre.*

*S ha az egész földet
Egykor víz borítja,
Akkor is kelyhét e
Víz fölébe nyitja!*

